

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1922 - 1924

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ • Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ •

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1922 - 1924

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ « Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ »

00 810 53117 Inan...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. Εὐεργέται	ε'
2. Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας	ζ'
3. Ἐπίτιμοι Ἐταῖροι	θ'—ιβ'
4. Τακτικοὶ Ἐταῖροι	ιγ'—ιζ'
5. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως Γ. Οἰκονόμου περὶ τῶν πεπραγμέ- νων 1922—1923	1—13
6. Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὰ ἔτη 1922 καὶ 1923.	
1. Π. Καστριώτου: Περὶ τῶν ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφῶν	14—15
2. Ἰ. Χ. Δραγάτη: Ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀρχαιο- τήτων Πειραιῶς	15—22
3. Κ. Α. Ρωμαίου: Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἠρώδου τῆς Ἀλυζίας	23
4. Π. Καββαδία: Περὶ τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφῶν	23—25
5. Γ. Α. Σωτηρίου: Περὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀνασκαφῶν	25—28
6. Ἀ. Κεραμοπούλλου: Περὶ τῶν ἐν τῷ Καδμείῳ τῶν Θηβῶν ἀνασκαφῶν	28—31
7. Γ. Ἀ. Σωτηρίου: Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἐν Θήβαις Βυζαν- τινοῦ Ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου	31—34
8. Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἀνασκαφαὶ ἐν Κλαζομεναῖς τῷ 1922	34
9. Ἀ. Σ. Ἀρβανιτοπούλου: Περὶ τῶν ἐν Κραννῶν Θεσσαλίας δο- κίμαστικῶν ἀνασκαφῶν	35—38
10. Ἀ. Ὁρλάνδου: Ἐργασίαι ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς	38—40
11. Ἀ. Φιλαδέλφους: Περὶ τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν	40—44
12. Γ. Χ. Δραγάτη: Περὶ τῆς ἐν Σίφνῳ ἐρεῦνης καὶ μελέτης τῶν πύργων καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα	44—47
13. Β. Λεονάρδου: Ἀμφιαρείου σκαφαί	48—49
7. Τὸ ζήτημα τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Παρθενῶνος (γινῶμαι: Otto Walter, 2. E. Buschor 3) Alessandro della Seta, 4 Ch. Picard, 5. Wilhelm Dörpfeld, 6. A. J. B. Wace)	50—63
8. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως Γ. Οἰκονόμου περὶ τῶν πεπραγμέ- νων 1924	65—81
9. Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1924	
1. Π. Καστριώτου: Τὸ Περικλείον Ὁδεῖον	82—96
2. Β. Λεονάρδου: Ἀμφιαρείον	96—101
3. Γ. Σωτηρίου: Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐν Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφῶν	102—107
4. Ἀ. Σ. Ἀρβανιτοπούλου: Φερῶν Θεσσαλίας ἀνασκαφαί	107—108
5. Ἀ. Φιλαδέλφους: Ἀνασκαφαὶ Νικοπόλεως (1924)	108—115
6. Π. Καββαδία: Ἀνασκαφαὶ Ἐπιδαύρου	116—117

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ.
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
Κ. ΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

H' LARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ.
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLÉMENCEAU
Α. Ε. Η. GOECKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΓΕΩΡΓ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

THE UNIVERSITY OF THESSALY
FACULTY OF EDUCATION
DEPARTMENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY

RESEARCH REPORT
ON THE EFFECTS OF
TECHNOLOGICAL TOOLS
IN THE CLASSROOM
BY
[Name]
[Date]

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1922 - 1924

- Ἡ Α. Υ. ὁ πριγκιπ Διάδοχος Bernhard von Sachsen Meiningen.
Breslau.
- Ἡ Α.Υ. ὁ πριγκιπ Friedrich Karl von Hessen. Cronberg i. Tau-
nus. (Schloss Friedrichshof).
- Ἡ Α. Β. Υ. ὁ πριγκιπ τῆς Ῥουμανίας Κάρολος.
- Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πριγκιπ Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.
J. Beloch.—Roma. Via Pompeo Magno 5.
- Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος.—Ἀθήναι.
- James Gordon Bennett.—New York.
- Erich Bethe. - Leipzig. Davidstrasse 1.
- Robert De Billy.—Γαλλία.
- F. W. von Bissing.—München. Georgenstrasse 10
- G. Bonni—Roma. Via Genova 30.
- Max Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
- R. C. Bosanquet.—Liverpool.—Bedford Street 40.
- Alfred Brueckner.—Berlin. Friedenau. Rubens Str. 40.
- Ernst Buschor.—Ἀθήναι ὁδὸς Φειδίου 1.
- Chamonard J.—Paris 3, square du Croisic XVe.
- Ἰωσήφ Χατζιδάκης.—Ἡράκλειον (Κρήτης)—Μῆλος.
- G. Clémenceau, ancien Président dn Conseil.—Paris.
- Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int. 7.
- Domenico Comparetti.—Firenze. Via la Marmora 20.
- Ludwig Curtius.—Ρώμη. Via Sardegna 79.
- Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανός.
- R. M. Dawkins.Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
- Prince Demidoff.—Ἀθήναι.
- Charles Diehl.—Paris, aven. Wagram 75.
- Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος.
- Wilhelm Dörpfeld.—Berlin. Lichterfelde 1. Hortensien Str. 64.

- Βίκτωρ Δούσμανης.—Ἀντιστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
 Hans Dragendorff.—Freiburg i. Br. Universität.
 Engelbert Drerup. Nijmegen Holland Universität.
 Garret Droppers.—Ἡ Π. Ἀμερικῆς.
 Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.
 Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 Adolf Erman.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
 Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
 Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
 Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
 Gustave Fougères.—Athènes. Ecole Française.
 Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
 Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.
 Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
 Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Γρηγόριος.
 Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
 Earl Granville.—Ἀγγλία.
 Angelo de Gubernatis.—Roma. Università.
 Federico Halbherr.—Roma. Via Atenula 21.
 B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cécile.
 Rudolf Heberdey.—Graz. Mandell Strasse 26.
 Paul Hermann.—Dresden. Stephaniensstrasse 13.
 B. Hodge Hill.—Ἀθήναι, ὁδὸς Ρηγύλης 23.
 Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Westend, Ebereschen Allee 11.
 Otto Hirschfeld.—Berlin—Charlottenburg. Mommsenstrasse 6.
 Maurice Holleaux.—Paris. Quai de la Tournelle 27.
 Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
 André Joubin.—Paris.
 Georg Karo.—Halle a. S. An der Universität 12.
 Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάροδων κ. Κλεόβουλος.—Κων/πολις.
 Hubert Knackfuss.—München Adelheidstr. 10.
 Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀθήναι, Νικοδήμου 1.
 Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
 Henri Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.

- Philippe Legrand — Lyon. 60. Avenue de Noailles.
Θεόδωρος Λιμπρίτης. — Ἀθήναι, 3^{ης} Σεπτεμβρίου 131 Α.
Emmanuel Lœwy. — Wien, untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan. — London. St Martin's Street.
Lucien Magne. — Paris Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy. — Dubli (Ireland), Provost of Trinity College.
E. Martini. — Prag. Deutsche Universität.
Horace Marucchi — Roma. Santa Maria in Vin a 7 A.
G. Mendel. — Paris. Rue de l'Observatoire 8.
Ed. Meyer. — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
William Miller. — Ἀθήναι.
Gabriel Millet. — Paris. XIVe 34 Rue Hallé.
Edouard Naville. — Genève. Université.
Φωκίων Νέγρης. — Ἀθήναι. Τρικύρρων 6.
Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Théodore Ouspensky. — Leningrad. Rue Wassilios 7/2.
Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
Giovanni Patróni. — Pavia. Università.
Guiseppe Pellegrini. — Padova. Via Massino 9.
Paul Perdrizet. — Strasbourg. Université.
Luigi A. Pernier. — Firenze. Università.
Giulio de Petra. — Napoli — Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
Charles Picard. — Paris, XIVe. Boul. Arago 97.
Νικόλαος Πολίτης. — Παρίσιοι.
Edmond Pottier. — Paris 72 Rue de la Tour.
A. von Premerstein. — Marburg. Universität.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet. — Bordeaux 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay. — 41. Brait Avenue. Edimburgh.
Pember W. Reeves. — London.
Salomon Reinach. — Boulogne - sur - Seine. Avenue Victor Hugo 16.
Théodore Reinach. — Paris 2. Place des Etats-Unis.

- E. Reisch. — Wien XVII, Karl Ludwigstrasse 28.
 C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
 La Comtesse de Riencourt --'Αθήναι.
 Al. Rostowitz bey. — Le Caire.
 Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
 Rev. A. H. Sayce. -- 8. Clalmers Cresent, Edimburgh.
 Gustave Schlumberger. — Paris VIIIe 29 Avenue Montaigne.
 Hans Schrader. — Frankfurt a. Main. Schumannstr. 49.
 Sir Cecil Smith. — London. Victoria and Albert Museum.
 Antonio Sogliano. — Napoli Via Carlo Altobelli 25.
 Vittorio Spinazzolla. — Bologna.
 M. E. Arthur Strong. — Roma British School. Palazzo Odescalchi 80.
 F. Studniczka — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
 Ludwig von Sybel. — Marburg i. H. Sybelstrasse 1.
 Hermann Thiersch. — Göttingen. Friedländerweg 39.
 Ὁ Σεβασμ. πρόην Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος.
 Albert Trapman
 A. I. B. Wace. — London Victoria and Albert Museum.
 Sir Charles Waldstein — Cambridge. Newton Hall.
 Otto Walter. — Oesterr. Archäolog. Institut. Athen.
 Carl Watzinger. — Tübingen, Lenaustr. 6.
 Th. Wiegand. — Berlin — Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
 Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, Excellenz. — Westend bei
 Berlin. Eichen Allee 12.
 Wilhelm Wilberg. — Wien. Mozartgasse 4.
 Adolph Wilhelm. — Wien IX. Wasagasse 8.
 A. Willems. — Bruxelles. Université.
 Paul Wolters. — München NW 2, Elvira Str. 4/Or.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1922 – 1924

1	'Αβραμέας Ευστράτιος	29	Γιαννόπουλος Δημήτριος
2	* 'Αγγελόπουλος 'Αθάνατος Θρ.	30	Γκίζης Βρθολομαῖος
3	'Αγγελόπουλος Γεώργιος.	31	Γούδας Μιχαήλ
4	* 'Αγγελόπουλος 'Ηλίας	32	Γουδῆς Δημήτριος
5	'Αγγελόπουλος Θεόδωρος	33	Γούσιος Κωνσταντῖνος
6	'Αδαμαντίου 'Αδαμάντιος	34	Γροῦνδμαν 'Αχιλλεύς
7	'Αθανασάκης 'Ιωάννης	35	* Δεληγεώργης Λεωνίδα
8	'Αλεξάκης Χαρίλαος	36	* Δηλιγιάννης 'Επαμεινώνδας
9	'Αλιβιζᾶτος 'Αμίλλας	37	* Δεμερτζῆς 'Αλέξανδρος
10	* 'Αμπελᾶς Τιμολέων	38	* Δέρβος Γεώργιος
11	'Αναγνωστόπουλος Γεώργιος	39	Δέφνερ Μιχαήλ
12	'Αναγνωστόπουλος 'Ιωάννης	40	Δημητριάδης Δημήτριος
13	'Αξελός 'Ιωάννης	41	* Δημητριάδης Χρῖστος
14	'Αποστολάκη "Αννα	42	Διαμαντόπουλος 'Ανδρέας
15	'Αρβανιτόπουλος 'Απόστολος	43	Διαμαντόπουλος Διονύσιος
16	'Ασημακόπουλος Σαράντος	44	Λιοσκουρίδης Χαράλαμπος
17	* Βάσος Τιμολέων	45	* Dörpfeld Wilhelm
18	Βέλτσος Νικολ. Γεώργιος	46	Δραγάτης 'Ι. 'Αθανάσιος
19	* Βερναρδάκης Γρηγόριος	47	* Δραγάτης Χ. 'Ιάκωβος
20	Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος	48	Δρόσος 'Ιωάννης
21	* Βιζουκίδης Περικλῆς	49	* Δυοβουνιώτης Γεώργιος
22	* Βολονάκης Μιχαήλ	50	Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος
23	* Βορέας Θεόφιλος	51	'Εμπεδοκλῆς Γρηγόριος
24	Βουγιούκας Γεώργιος	52	* 'Εμπεριῶκος Μιχαήλ
25	Βρυζάκης 'Αθανάσιος	53	* 'Εξαρχόπουλος Νικόλαος
26	* Γαρδίκας Γεώργιος	54	* Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης
27	* Γεννάδιος 'Ιωάννης	55	* Εὐταξίας 'Αθανάσιος
28	* Γεωργιάδης 'Αθανάσιος	56	* Εὐταξίας 'Ιωάννης

57 * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος	92 Κολλιαβᾶς Γεώργιος
58 * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος	93 Κολλιναίτης Ἡλίας
59 * Ζησίου Κωνσταντῖνος	94 Κολλιναίτης Σπυρίδων
60 * Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος	95 Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος
61 Ζωγράφος Γεώργιος	96 Κοσμόπουλος Ἰωάννης
62 Ζωγράφος Ἰωάννης	97 Κοτζιάς Νικόλαος
63 Ζωγράφος Κωνσταντῖνος	98 Κουγέας Σωκράτης
64 Ἡλιόπουλος Βασίλειος	99 * Κοιμανούδης Πέτρος
65 Ἡλιόπουλος Παναγιώτης	100 * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος
66 * Ἡλιόπουλος Χρῆστος	101 Κρασιώτης Ἰωάννης
67 * Θεοδωρακάκης Στυλιανός	102 Κρητικός Εὐάγγελος
68 * Θεοδωράκης Γεώργιος	103 Κριεζῆς Ἀλέξανδρος
69 Ἰωαννίδης Γ. Ἰωάννης	104 Κριεζῆς Ἀνδρέας
70 Ἰωαννίδης Χρῆστος	105 * Κριεζῆς Ἀντώνιος
71 * Καβιλιερᾶτος Ἄννινος Μιλτ.	106 Κριεζῆς Ἐμμανουήλ
72 Καββαδίας Ἀλέξανδρος	107 Κριμπᾶς Ἀθανάσιος
73 * Καββαδίας Παναγῆς	108 Κριμπᾶς Βασίλειος
74 * Καζάκης Νεοκλῆς	109 Κτενᾶς Κωνσταντῖνος
75 Καλαποθάκης Μιχ. Δημήτριος	110 Κυπαρίσσης Νικόλαος
76 Καλβοκορέση Λεωνίδα	111 * Κύρης Μιχαήλ
77 * Καλογερόπουλος Νικόλαος	112 Κυριαζῆς Σπυρίδων
78 Καλογερόπουλος Παναγιώτης	113 Κυριακίδης Στίλπων
79 Καμπάνης Νικόλαος	114 Κυριακός Ἰωάννης
80 Καπερώνης Νικόλαος	115 Λαμπίκης Βασίλειος
81 * Καπετανάκης Νικόλαος	116 * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος
82 Καρανδρέας Ἀπόστολος	117 Λεκός Γεώργιος
83 * Καρούλιας Ἡρακλῆς	118 * Λεονάρδος Βασίλειος
84 * Καρολίδης Παῦλος	119 * Λιβαδᾶς Μιχαήλ
85 Καρόλου Νικόλαος	120 Λιβαδᾶς Νικόλαος
86 * Καστόρχης Δημήτριος	121 Λιβιεράτος Σπυρίδων
87 * Καστριώτης Παναγιώτης	122 Λιμπερόπουλος Παναγιώτης
88 Κίτσανος Νικόλαος	123 * Λυκάκης Ἀλέξανδρος
89 * Κουτανιζόγλου Ἰωάννης	124 * Λυκούδης Ἐμμανουήλ
90 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος	125 Λῶ Αἰκατερίνη
91 * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος	126 * Μαγιαῆς Ἰωάννης

127	Μαγιάσης Σωτήριος	162 *	Νεγροπόντης Μιλτιάδης
128	Μάξαρης Δημήτριος	163	Νικητόπουλος Ἀνδρέας
129	Μακκᾶ Π. Ξανθίππη	164 *	Νικολαΐδης Ἰωάννης
130 *	Μακκᾶς Δημήτριος	165 *	Νικολαΐδης Λουδοβίκος
131 *	Μακκᾶς Νικόλαος	166 *	Noack Ferdinand
132	Μακρῆς Γεράσιμος	167 *	Ξανθουδίδης Στέφανος
133	Μαλαπέτσα Θεόδωρος	168	Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας
134	Μαλτέζος Κωνσταντῖνος	169	Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
135	Μάμο; Πιπῖνος	170 *	Οἰκονόμος Παναγιώτης Π.
136 *	Μαντζάκος Χρῖστος	171	Οἰκονόμου Ἰωάννης
137 *	Μαντζούφας Ἀνδρέας	172	Οἰκονόμου Μιχαῖλ
138	Μαντούδης Μιχαῖλ	173	Ὁρλάνδος Ἀναστάσιος
139 *	Μανωλίδης Σωκράτης	174 *	Παγανέλης Σπυρίδων
140	Μαργαρίτης Σπυρίδων	175 *	Παγανέλης Στάμος
141	Μαρκόπουλος Βασίλειος	176 *	Πάλλης Ἀγαμέμνων
142 *	Μαρκόπουλος Ἰωάννης	177 *	Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας
143	Μαυρούλιας Ἰωάννης	178	Παναγιωτόπουλος Κωνσταντ.
144	Μέλφος Δημήτριος	179 *	Παντελίδης Ἐμμανουήλ
145	Μενάρδος Σῆμος	180	Παντερμαλῆς Στυλιανός
146 *	Μερκούρης Σπυρίδων	181	Παπαδάκης Νικόλαος
147	Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος	182	Παπαδόπουλος Θωμᾶς
148 *	Μεσολωρᾶς Ἰωάννης	183	Παπηλιού Χαράλαμπος
149	Μεσολωρᾶς Παναγιώτης	184	Παπαθανασίου Πάνος
150 *	Μητσόπουλος Χρῖστος	185	Παπαῖωάννου Γεώργιος
151	Μιαούλης Ἀνδρέας	186	Παπαῖωάννου Ἰωάννης
152 *	Μούσης Ἰωάννης	187	Παπαῖωάννου Πάνος
153	Μουτσόπουλος Δημήτριος	188 *	Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος
154	Μουτσόπουλος Φώτιος	189	Παπανδρέου Γεώργιος
155	Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος	190	Παπανδρέου Πάνος.
156 *	Μπάρτ Γουλιέλμος	191	Παπαντωνίου Ἀπόστολος
157	Μπαχαρίας Στυλιανός	192	Παπαντωνόπουλος Νικόλαος
158 *	Μπενάκης Ἀντώνιος	193	Παπαφλέσσας Γρηγόριος
159	Μπένσης Βλαδίμηρος	194	Παπαφλέσσας Ἰωάννης
160	Μπουρνιάς Ἀντώνιος	195	Παπαφλέσσας Κωνσταντῖνος
161 *	Μυστακίδης Βασίλειος	196 *	Παπούλιας Δημήτριος

197	Παππούλια; Κωνσταντῖνος	232	Σεργόπουλος Ἰωάννης
198	Παράσχος Γεώργιος	233 *	Σημαντήρας Κωνσταντῖνος
199	Πατσουραῖος Ἰωάννης	234	Σκάσσης Θωμᾶς
200	Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ	235 *	Σκλαβοῦνος Γεώργιος
201	Πελεκίδης Εὐστράτιος	236	Σκοτίδας Εὐάγγελος
202	Πεσματζόγλου Γεώργιος	237 *	Σκουζῆς Ἀλέξανδρος
203	Πετιμεζᾶ; Θρασύβουλος	238 *	Σκουλούδης Στέφανος
204	Πετροκόκκινος Δημήτριος	239 *	Σκοῦφος Θεόδωρος
205	Πίπτας Δημοσθένης	240 *	Σοφουλῆς Θεμιστοκλῆς
206	Πιτίδης Μιχαήλ	241	Σπυρόπουλος Παναγιώτης
207	Πλυτᾶ; Ἀμβρόσιος	242 *	Στάης Σπυριδῶν
208	Πολίτης Νικόλαος	243	Σταθακόπουλος Παναγιώτης
209 *	Πολίτης Νικόλαος	244	Σταθαῖος Ἀντώνιος
210 *	Πολυγένης Κωνσταντῖνος	245 *	Σταμελαῖτος Γεώργιος
211	Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος	246 *	Σταμούλης Ἀναστάσιος
212	Πουλίστας Παναγιώτης	247	Στασινόπουλος Σύριος
213	Πουλόπουλος Ἡλίας	248	Σταυρόπουλος Ἄγγελος
214	Πουρῆς Μιλτιάδης	249	Σταυρόπουλος Σπυριδῶν
215 *	Πῶπ Γεώργιος	250	Στεργιόπουλος Δημήτριος
216	Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος	251 *	Στεφανόπουλος Ἀνδρέας
217 *	Ράλλης Γεώργιος	252 *	Στρέϊτ Γεώργιος
218 *	Ράλλης Κωνσταντῖνος	253 *	Studniczka Franz
219	Ρίζος Σταμίτιος	254 *	Σφακιανάκης Παναγιώτης.
220	Ρινόπουλος Μιχαήλ	255	Σφήκας Δημήτριος
221	Ροζάκης Σταμάτιος	256 *	Σωτηριάδης Γεώργιος
222	Ρουμπάνης Ἰωάννης	257	Σωτηρίου Γεώργιος
223	Ρούνιος Κωνσταντῖνος	258	Τετενὲς Ὅθων
224	Ρωμαΐδης Ἰωάννης	259	Τζηρὸς Κωνσταντῖνος
225	Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος	260 *	Τριανταφυλλάκος Νικόλαος
226 *	Ρωμαῖος Ἄθως	261	Τρικούπης Σπυριδῶν
227 *	Ρώσσης Ζῆκος	262	Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος
228	Σαδούκας Χρῖστος	263	Τσιπούρας Δημήτριος
229	Σακελλαριάδης Στέφανος	264 *	Τσουντας Χρῖστος
230 *	Σακελλαρόπουλος Σωτήριος	265	Τσόχας Γεώργιος
231	Σαρσέντης Λυκοῦργος	266 *	Fabricius Ernst

-
267 * Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος	274 Χατζῆς Ἀντώνιος Χ.
268 * Φιλάρετος Γεώργιος	275 * Χατζιδάκης Γεώργιος
269 Φίξ Ἰωάννης Καρ.	276 Χριστίδης Δημήτριος
270 * Χαβιαρᾶς Νικήτας	277 Χριστόπουλος Μιχαήλ
271 Χαρίτος Ἰωάννης	278 Χρυσάφης Ἰωάννης
272 Χαροκόπος Σπυρίδων	279 Χρυσούλης Γκίκας
273 * Χατζάκος Ματθαῖος	

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1922 ΚΑΙ 1923

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ
ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ
ΤΗ 19^η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1924.

Κύριοι Ἐταῖροι,

Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τὸ ἐθνικώτατον τῶν ἔργων οὕτως ἐρρωμένως ἐπιτελούσης Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας παρέρχεται σήμερον πρὸς ὑμῶν, ἵνα ὑποβάλλῃ ὑμῖν τὰ πεπραγμένα ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη 1922 καὶ 1923, ἐν σχέσει κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον κύκλον τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρείας τὸ ἐπιστημονικὸν περιεστράφη κατὰ τὸ 1922, εἰς τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεῦνας καὶ μελέτας ἀρχαιολογικῶν μνημείων καὶ τόπων, οὗ μικρὰ τὰ ἀποτελέσματα ἀποδούσας, διὰ δαπάνης ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῶν ἐξόδων δραχμῶν 38, 526,00, πρὸς ἐκτέλεσιν δώδεκα ἐν ὄλῳ σκαφικῶν ἐργασιῶν, ὧν τὰ πορίσματα ἐν περιλήψει, ἐξηγημένα ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐνεργησάντων ταύτας ἀποστόλων τῆς Ἐταιρείας, μέλλοντα δ' ἐκτενεστέρον νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους τούτου, θὰ ἀκούσητε ἀμέσως παρατιθέμενα.

Πρώτη τῶν ἐργασιῶν τούτων εἶνε ἡ ἐνεργουμένη ἀπὸ ἐτῶν ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου κατὰ τὸ *ῶδεῖον τοῦ Περικλέους*. Ἐν ταῦθα αἱ ἐργασίαι κατὰ τὸ 1922 ἦσαν περιορισμέναι, ἐλαχίστου χώρου ἀπομένοντος πρὸς ἐξερεύνησιν. Ἐν ἀρχῇ ἐκαθαρίσθησαν τὰ

ὑπὸ τῶν βροχῶν καλυφθέντα μέρη, εἶτα ἀπεκαλύφθη μικρὸν ἔτι μέρος τοῦ τοίχου τῆς Β. Δ. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος μετὰ μαρμαρίνης ἐπενδύσεως. Ἡρευνήθη καὶ τὸ μέγα πρὸ ἐτῶν ἀποκαλυφθὲν κρηπίδωμα τοῦ προτύλου τοῦ πρὸς τὸ Διονυσιακὸν θέατρον πρὸς εὔρεσιν τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ᾠδείου, ἀλλ' οὐδὲν δυστυχῶς ἀπεκαλύφθη. Τὸ πρότυλον ὁμοῦς ἀπεκαλύφθη τελείως.

Δευτέρα ἀνασκαφὴ εἶνε ἡ γενομένη ἐν **Ἀλυζία τῆς Ἀκαρνανίας** διὰ τοῦ τμηματάρχου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος κ. Κ. Ῥωμαίου. Ἐκεῖ ἡ ἀνασκαφὴ ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἐξερεύνησιν τῆς Β. καὶ Δ. πλευρᾶς τοῦ ἡρώφου τῆς Ἀλυζίας, πρὸς τελείαν τοῦ μνημείου ἀναπαράστασιν. Ἐξεχωματώθη πολὺς χῶρος, ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια μαρμάρων καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Τὸ λαμπρότερον εὔρημα εἶνε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Β. Δ. γωνίας, ἰδιορρυθμῶς ἐξειογασμένον. Ὁ αἰτὸς δηλ. ὁ κατέχων τὸ μέσον τοῦ ἀνθεμοειδοῦς κοσμήματος συμπλέκεται μετὰ ὄψεως ἀνέροποντος ἐπὶ τῆς πτέρυγος αὐτοῦ. Κατὰ τὴν Β. πλευρὰν ἡ ἐργασία περιορίσθη εἰς μικροτέραν ἔκτασιν, ἀνευρέθησαν ὁμοῦς καὶ ἐδῶ ἀρκετὰ μάρμαρα. Τὸ κυριώτατον πόρισμα τῆς ἐρεῦνης εἶνε, ὅτι καθωρίσθη πλέον τὸ σχῆμα τοῦ βωμοειδοῦς τούτου μνημείου, ἀχθείσης τῆς ἐπ' αὐτοῦ μελέτης εἰς ἀρκούντως ἱκανοποιητικὸν πέρασ.

Τρίτη κατὰ σειρὰν ἀνασκαφὴ εἶνε ἡ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἐν **Ἐπιδαύρῳ** κατὰ τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία συνεχιζομένη. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν ἐτέραν τῶν πλευρῶν τοῦ τῶν Ἀντωνίνων οἰκοδομήματος μεγάλη στοά, ἐξ ἧς εἰσέρχεται τις εἰς μεγάλην αἴθουσαν ἢ αὐλὴν κεντρικὴν μετὰ ὠραίου μωσαϊκοῦ. Πέραν ταύτης καὶ ἄλλα διαμερίσματα, ὧν δύο ἐφάνησαν, ὅτι ἦσαν διὰ θερμὰ λουτρά. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἶνε τὸ «λουτρὸν Ἀσκληπιοῦ» τοῦ Πανσανίου. Ἐπειτα ἡρευνήθη καὶ ἡ Β. Α. γωνία τοῦ Ἱεροῦ, ἔνθα ἕτερον Ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα. Ἦδη ἀπεδείχθη καὶ τοῦτο ἔχον ὑπόκαυστα πλὴν

τῆς μεγάλης αἰθούσης, εἶνε δὲ ὅμοιον τὴν τε διάταξιν καὶ τὸν προορισμὸν τῷ λουτρῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μικρότερον ὅμως πολὺ καὶ ὑστερότερον ἐκτισμένον ἐπὶ παλαιοῦ στωϊκοῦ οἰκοδομήματος μήκους 63 μ. καὶ πλ. $31\frac{1}{2}$, μετὰ 32 Δωρικῶν κίωνων καὶ μετὰ σειρὰς Ἰωνικῶν ἔσωθεν. Εἰς τὸ βάθος δωμάτια καὶ ὀπισθεν αὐτῆ μετὰ στοᾶς πέριξ καὶ δωματίων. Φαίνεται ὅτι εἶνε ἢ «λιθίνα κλισία» ἢ «μεγαλακλισία» τῆς γνωστῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἱαμάτων, ἔνθα κατέλυον οἱ ἀσθενεῖς, πρὶν ἢ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ Ἀβάτῳ, ἔνθα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐμφανιζόμενος νυκτὸς ἐθεράπευεν αὐτούς. Ἀκόμη ἐγένετο σκαφικὴ ἐργασία κατὰ τὸ Δ. τοῦ Ἱεροῦ, πρὸς Β. τοῦ Σταδίου, ὅπου τὸ γνωστὸν παράδοξον φρέαρ. Τοῦτο ἐδείχθη ἐκ τῆς κατασκευῆς, ὅτι δὲν ἐχρησίμεισε πρὸς ἀντλησιν ὕδατος, ἀλλ' ἦτο φρέαρ πηγῆς, τοῦ ὕδατος ῥέοντος διὰ κρουνῶν ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος, τῶν αἰρομένων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τοῦ στομίου μέχρι τῆς ἐπιστεγάσεως αὐτοῦ. Τὸ φρέαρ τοῦτο δύναται νὰ ταῦτισθῇ πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἱερῷ κρήνην, τὴν κατὰ Πausanίαν, «τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θέας ἀξίαν».

Τετάρτη σκαφικὴ ἐργασία εἶνε ἡ γενομένη ἐν **Ἐφέσῳ** τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τοῖς ἔρειπίοις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὑπὸ τοῦ καὶ πέρυσιν ἐκεῖ ἐργασθέντος ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου. Ἐσκόπει δ' αὕτη 1) τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ, 2) τὸν καθορισμὸν τοῦ τάφου τοῦ Θεολόγου. Ὁ σκοπὸς κατ' ἄμφω ἐπέτυχεν. Ὁ ναὸς ἦτο βασιλικῆ τύπου ἐλευθέρου σταυροῦ μετὰ πέντε τρούλλων, ἀνεχομένων ὑπὸ 12 πεσσῶν. Καὶ τὰ ἀνευρεθέντα εἰς βάθος τεσσάρων μέτρων θεμέλια τοῦ ναοῦ εἶνε σπουδαιόταται διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ διὰ τὴν τότε τοιχοδομίαν. Πλὴν τούτου ὅμως προσδιωρίσθη ἀσφαλῶς ὁ τάφος τοῦ Θεολόγου, ὅπερ καὶ τὸ κυριώτατον τῶν τοῦ ἔτους τούτου σκαφῶν. Κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος εἴχομεν σταματήσει πρὸς τῆς καθόδου εἰς κρύπτην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἦδη ἐγνώσθη καὶ τῆς κρύπτῃς τὸ ἐσωτερικόν, ὑπὸ τὸ ἰδιόρρυθμον κατασκεύασμα τὸ ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ

μεσαίου τρούλλου, ἡμικυκλικὸν πρὸς Α. καὶ τετράγωνον πρὸς τὰς λοιπὰς πλευράς.

Ἐκ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ διὰ δύο βαθμίδων ὀδηγεῖται τις εἰς πολυτελὲς ψηφιδωτὸν μέρος. Ἐν τῷ μέσῳ τούτου σταυροειδῆς χώρος, κατὰ τὸ μέσον τῆς Α. κεραίας τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη τετράγωνος ὀπῆ ἄγουσα εἰς μικρὰν ὑπόγειον κρύπτην. Πρὸς Δ. τοῦ σταυροῦ καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τέσσαρες κτισταὶ βάσεις ἀνεῖχον κιβώριον στεγάζον τὸν τάφον, σαρκοφάγον βεβαίως συληθεῖσαν. Πλὴν τοῦ μασωλείου τοῦ Θεολόγου ἀνευρέθη καὶ ἕτερον διαμέρισμα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κεραίας τοῦ ναοῦ πρὸς Α. μεθ' ἑνὸς ἀρχικοῦ τάφου μαρμαρίνου μετ' ἀναγλύφων καὶ δύο ὑπὸ τὸ δάπεδον σαρκοφάγων πωρίνων πλήρων ὀστέων. Ἴσως κατὰ τμήμα ἐπιγραφῆς εἶνε τάφος ἐπισήμου τινὸς Πατριάρχου. Εὐρήματα ὑπῆρξαν ἀξιολογώτατα, ἰδιάζοντα χαλκᾶ σκευή, ἀφιερώματα ἴσως ποικίλα ὑάλινα ἀγγεῖα, ὡς καὶ πλῆθος Βυζαντιακῶν ἀγγείων καὶ πολυχρῶμων πλακιδίων, τμήματα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφιῶν, ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, γλυπτὰ κλπ. Πάντα ταῦτα κατετέθησαν ἐν καταρτισθείσῃ προχειρῶς συλλογῇ.

Πέμπτη ἐργασία τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ ἐνεργηθεῖσα ἐν **Θήβαις** περὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Ἄντ. Κεραμοπούλου. Ἡ ἔρευνα ἐγένετο πρὸς Δ. τῆς παλαιότερας ἀνασκαφῆς ἐν συνεχείᾳ. Ἐκεῖ ἀνευρέθη λείψανον τοίχου δύο μέτρων βάρους, ἐκτισμένον κατὰ τρόπον παρεμφερῆ πρὸς τοὺς τοίχους τῶν ἀνακτόρων. Σφίζεται δυστυχῶς μόνον ἐπὶ μήκους 0,80 βαίνων ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἀλλ' ἡ σημασία αὐτοῦ εἶνε μεγίστη καὶ ἄγεται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ τοίχου ἐκείνου ἀνήκει εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου. Ἐν τοῖς κεινημένοις χώμασι τοῖς ἔξω τοῦ τοίχου τούτου ἀνευρέθησαν παντοῖα ὄστρακα, προμυκηναϊκὰ, μινύεια, μυκηναϊκὰ, σκύφου Κορινθιακοῦ, πινακίων κεκοσμημένων διὰ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος κλπ., οὐδὲν ὅμως θραῦσμα γεωμετρικόν. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἔρευνα ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς τὸ ἀνάκτορον.

Ἐκεῖ εἶχεν εὐρεθῆ διαμέρισμα μετὰ διαδρομοῦ καὶ δωματίων διαφόρου μεγέθους, ἐν τισι τῶν ὁποίων εἶχον εὐρεθῆ πολλὰ κοσμήματα γυναικῶν. Ἴσως τοῦτο τὸ μέρος ἦτο ὁ γυναικῶν προσιτὸς καὶ ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μεγάρου διὰ τοῦ διαδρομοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἦτο ἀποθήκη ἀγγείων μυκηναϊκῶν ἑτεροστόμων μεγάλων, ὧν 30 φέρουσι γραπτὰς ἐπιγραφὰς Μυκηναϊκὰς ἢ περὶ πᾶσαν τὴν κοιλίαν ἢ ἐπὶ θάτερα τοῦ ὄμου. Αὐστηγῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρακολουθηθῆ ὁλόκληρος ὁ δυτικὸς τοῖχος. Ἡ γραμμὴ αὐτοῦ εἶνε κατεστραμμένη καὶ ἐπικεκαλυμμένη διὰ ζωμάτων χρόνων Τουρκικῶν περιεχόντων ἄλλων μὲν ὄστρακα καὶ μικρὰν Μυκηναϊκὴν πηλίνην τράπεζαν, ἄλλων δὲ ἄλλα Τουρκικὰ σκεύη καὶ κατασκευάσματα.

Ἐκτη ἀνασκαφὴ καὶ αὕτη ἐν Θήβαις γενομένη, εἶνε ἡ ἐκτελεσθεῖσα διὰ τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηρίου ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τὸ ἀνασκαφὲν μνημεῖον κεῖται κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν τῆς Καδμείας. Ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ ἔκειτο μικρὸν παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὀνομασθὲν οὕτως ἀπὸ παρερμηνείας Βυζαντιακῆς ἐπιγραφῆς, ἐφ' ἧς τὸ ὄνομα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐτιμᾶτο ὁ ναὸς, ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ Κανδιδάτου Βασιλείου ἐπὶ Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνα τῷ 872 μ. Χ. Κατὰ τὸ 1922 ἐγένετο διὰ τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας συνέχεια τῆς ἐρεῦνης, ἀρξαμένης τῷ 1921 δαπάνη τοῦ Σ. ὑπουργείου. Ἡ ἔρευνα ἦτο δυσχερὴς διὰ τε τὴν ἐγγὺς ὁδὸν καὶ τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὴν εἰς 4 μέτρα ἐξικνουμένην ἐπιχωμάτωσιν. Ἐκ ταύτης ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ νῦν παρεκκλήσιον ἦτο τὸ ἀνώτατον τμήμα τοῦ ὑπάρχοντος ὀρθογωνίου μονοκλίτου κτίσματος, διαιρουμένου εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ Α. ὁ νάρθηξ. Ἡ στέγη τοῦ ναΐδριου ἦτο καμαροειδής, τὸ δὲ δάπεδον ἐκόσμει ψηφιδωτὸν ἐκ ποικίλοσχημῶν καὶ πολυχρῶμων πλακιδίων μετὰ γεωμετρικῶν σχημάτων. Ἀνευρέθησαν καὶ τμήματα τοιχογραφιῶν καὶ Βυζαντιακῶν διακοσμήσεων δηλωτικὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ πλούτου τῆς διακοσμήσεως τοῦ ναΐδριου. Ὁμοίως ἀνευρέθησαν πάντα τὰ τεμάχια τοῦ μαρμαρίνου

τέμπλου μετὰ πλουσίας διακοσμήσεως, δεικνύοντα τὴν πολυτελεῆ διάταξιν καὶ διακόσμησιν αὐτοῦ, παρουσιαζομένου ὡς ζωηρᾶς εἰκόνας ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου, δυναμένου νὰ δώσῃ σαφεῆ ἰδέαν τῶν ἀνακτορικῶν παρεκκλησίων τοῦ Βυζαντίου, ὧν μίμησις τοῦτο, ἐγγὺς ἴσως κείμενον τοῦ μεγάρου τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ Κανδιδάτου. Τὸ σπουδαιότερον ὁμως τῶν ἐν τῷ ναυδρίῳ εἶνε οἱ κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν ὑπόγειοι καὶ καμαρωτοὶ τάφοι. Τούτων μεγαλοπρεπεστέρα εἶνε μαρμαρίνη σαρκοφάγος μετὰ γλυφῶν κατὰ τὴν βᾶσιν καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς, ἴσως ὁ τάφος αὐτοῦ τοῦ κτίτορος τοῦ ναοῦ.

Ἐβδόμη ἀνασκαφὴ ἐνηργήθη ἐν *Κλαζομεναῖς* ὡς καὶ κατὰ τὸ 1922 ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Π. Οἰκονόμου ἐπεκταθείσης τῆς ἐρεύνης τοῦ ἐν θέσει Μοναστηράκια ἀρχαίου νεκροταφείου πρὸς τὰ Ν. Δ. τῆς τοῦ 1921 εὐτυχεστάτης ἐργασίας. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθησαν πολλαὶ πῆλιναι σαρκοφάγοι, πίθοι, τάφοι καλυβῖται ἐκ κεραμίδων, ἄλλοι ἀπλοὶ λακκοειδεῖς ὡς καὶ τάφοι ἐξ ἀμφορέων. Τὰ χεῖλη τῶν τεσσαράκοντα περίπου σαρκοφάγων ἦσαν διακεκοσμημένα, ὅπως καὶ τὰ τοῦ 1921, μία δὲ τούτων μετὰ σαγματοειδοῦς πηλίνου ἐπικαλύμματος εἶχε πλουσιωτέραν τὴν διακόσμησιν μετὰ λευκῶν μορφῶν ἐπὶ μέλανος ἐδάφους. Καὶ κατὰ τὸ 1922 τὸ πολὺ διαφέρον εἶχεν ἡ ποικιλία τῶν ἀγγείων, τῶν τε ἀκεραίων καὶ τῶν εἰς ὄστρακα περιωθέντων, ἅτινα πάντα παρέχουσι διδακτικωτάτην εἰκόνα τῆς ἐν Κλαζομεναῖς κεραμεικῆς τέχνης, μεμαρτυρημένης οὕτως αὐθεντικῶς καὶ ἀριτίως.

Ὀγδὴ ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἔρχεται ἡ τῆς *Κραννῶνος* διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ κ. Ἐφορος, ἀναφέρων ὅς ἔχει ἐλπίδας περὶ τῶν ἐν Κραννῶνι ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναγράφων τὰ κατὰ τὴν θέσιν τῆς Κραννῶνος, ἀναφέρει ὅτι εὔρε δυσχερείας ἐξαιρετικὰς εἰς ἐπιτέλεισιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ διὰ τὸν ἀφόρητον καύσωνα καὶ διὰ τὸ σκληρότατον ἐκ πολυμήνου ἀνομβρίας ἔδαφος καὶ διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατῶν. Μετὰ τρεῖς ὄλας ἀποπέρας μόνον κατὰ Ὀκτώβριον

ειργάσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν διὰ τὰς μεταπτώσεις τὰς ἀτμοσφαιρικός. Καὶ ὁμως τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε λόγου ἄξιον. Ἐπὶ ὑψώματος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἀνεῦρεν ἐκτεταμένον σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων ἀνηκόντων ἐμφανῶς εἰς ἱερὸν σημαντικόν. Ἐξευρεθέντων θραυσμάτων πηλίνων ἀγαλματίων, τμηματίων ἐπιγραφῶν, μικρῶν χαλκωμάτων, βάθρων καὶ στηλῶν ἐξ ἀναθημάτων, φαίνεται, ὅτι οὗτος εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. Περὶ τὴν θέσιν ἐκείνην ἐν τῇ καλλιεργίᾳ ἀνευρίσκοντο ὑπὸ τῶν χωρικῶν χαλκᾶ εὐμεγέθη ἀγάλματα, χαλκᾶ μέλη δοράτων καὶ βέλη ἐξ ἀναθημάτων, τροπαίων, δεκατῶν, λαφύρων κ. τ. τ. Ἐδοκιμάσθησαν δὲ διὰ σκαφῶν καὶ τύμβοι τῶν μικροτέρων πρὸς ἐξακριβῶσιν τῶν κρυπτομένων τάφων, ἐκ δὲ τῆς δοκιμῆς ταύτης ἐδείχθη, ὅτι ἐν τῷ παρόντι δύο τῶν προχείρως δοκιμασθέντων περικλείουσι θολωτοὺς τάφους.

Ἐνάτη ἐργασία ἐγένετο ἐν *Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς* διὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου ἀναστυλώσεως ἀρχαίων μνημείων κ. Ἀν. Κ. Ὁρλάνδου πρὸς ἀναστύλωσιν τοῦ ἐκεῖ τροπαίου τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης, τοῦ τροπαίου τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔξωθεν τοῦ χωρίου Παραπούγγια. Τῆς ἀναστυλώσεως προηγήθη ἀνασκαφὴ πρὸς ἔκκωσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, καταμέτρησιν καὶ σχεδιασμὸν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν θεμελίων. Θεμέλια ὁμως δυστυχῶς δὲν ἀνευρέθησαν, διότι φαίνεται, ὅτι καὶ ἄλλοτε εἶχε σκαφῇ τὸ μέρος. Ἐκ τῶν εὐρεθέντων τεμαχίων ἐβεβαιώθη ὅτι τὰ μέρη τοῦ μνημείου ἦσαν πέντε, ἤτοι τὰ θεμέλια, μία κυλινδρική βάσις, χθισμαλὸν γείσον, εἷς κόλουρος κῶνος ὀκτῶ τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἀνάγλυπτον μόνον στρογγύλην ἀσπίδα καὶ πέμπτον τὸ ὁμοίωμα τοῦ ὀπλίτου, ὅπερ εἰσῆρχετο εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κολούρου κῶνου καταλειπομένην ἄνω ὀπήν. Τοῦ ὁμοιώματος οὐδὲν σφίζεται, τῶν λοιπῶν μέρη διάφορα ἐν καλῇ ὀπωσδήποτε καταστάσει. Ἡ συμπλήρωσις δὲ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναστυλώσεως ἐματαιώθη δυστυχῶς ὑπὸ τῶν συνεχῶν βροχῶν. Ἐκ τῶν περιωθέντων τεμαχίων ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ τροπαίον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἔργον τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ 4^{ου}

π. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ κατὰ ἓνα τοῦλάχιστον αἰῶνα μεταγενέστερον, κατασκευασθὲν κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς ἢ, τὸ πολὺ, τοὺς Αὐγουστειοὺς χρόνους.

Δέκατον ἔργον τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ συνέχεια τῆς ἐν *Νικοπόλει* ἀνασκαφῆς διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἄ. Θ. Φιλαδελφέως. Ἐκεῖ ἠρευνήθη τὸ κατὰ τὸ 1921 ἀποκαλυφθὲν μέγα καὶ πολυτελὲς χριστιανικὸν ἴδρυμα. Ἄνευρέθη ὁλόκληρος ἡ εἴσοδος, ἐν δὲ τῷ πλακοστρώτῳ προδόμῳ ἐφάνησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, πρὸς Β. δὲ ὑπογεία κρύπτη, ἐν ἣ ὄστᾶ καὶ σιδηρᾶ θάβδος. Πρὸς τῆς πύλης τῆς εἰσόδου μικρὸν παρεκκλήσιον μετὰ ψηφιδωτοῦ θαυμασίου δαπέδου περιλαμβάνοντος πολλὰς ἀλληγορικὰς παραστάσεις. Τὸ ψηφιδωτὸν ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου, τῶν αὐτῶν πρὸς ταύτην χρόνων, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ ὅλη κατασκευή. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κτιρίου ὑπάρχει λουτήρ. Ἰδρυτῆς τοῦ οἰκοδομήματος ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλκίσων κατὰ τὴν ψηφιδωτὴν ἐπιγραφὴν τῆς αὐλῆς τῆς αἰθούσης τοῦ κτιρίου. Ἐν τοῖς χώμασιν ἀνευρέθησαν χαλκαῖ ἀλύσεις, κοσμήματα χαλκᾶ Βυζαντιακά, ἀρχιτεκτονικὰ μαρμάρινα μέλη. Ἀξιολογώτατον τῶν τεμαχίων εἶνε μέγα μαρμάρινον ὑπέρθυρον ἀνευρεθὲν ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Χουσεῖν Πασᾶ, φέρον διακόσμησιν πλουσιωτάτην καὶ ἐπιγραφὴν τεθραυσμένην πρὸς τὰ δεξιὰ.

Ἐνδεκάτη ἐργασία τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἔρευνα καὶ μελέτη ἐν *Σίφνῳ* πρὸς συνεχισμὸν τῆς περὶ τῶν νησιωτικῶν Πύργων ἄλλοτε, κατὰ τὸ 1915, γενομένης τοιαύτης μελέτης, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐξακριβῶσιν τῶν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγ. Νικήτα. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἀσχοληθεὶς περισσότερον ἠρεύνησα τὰ διάφορα διαμερίσματα αὐτῆς, ἐξ ὧν ἐξηκριβώθη τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου, τετραγωνικὸν ἐπίμηκες, διασφζόμενον κατὰ τὴν πρὸς Β. καὶ Ν. πλευρὰν, κατεστραμμένον δὲ ἐπὶ μέρος κατὰ τὴν Ἀ. καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν Δ. Ἡ Β. πλευρὰ περιλαμβάνει τρία διαμερίσματα, ἐν εἴδει οἰκημάτων ἔσωθεν, τοσοῦτα δὲ καὶ ἡ Ν. Τὸ τεῖχος ἐξ ὀγκωδῶν λί-

θων ἀνεξεργάστων εἰς τὴν ἔξωθεν ὄψιν, σφίζεται εἰς ὕψος 2-3 μέτρων ἐνιαχοῦ. Ἡ ἔσωθεν ὄψις αὐτοῦ εἶνε ἐκτισμένη ὡς καὶ ἡ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων διὰ λίθων μικροτέρων ἐξεργασμένων. Κατὰ τὸ Δ. ἄκρον τῆς Ν. πλευρᾶς ὑπάρχει τετραγωνικὸν ἀνοιγμα μέγα μετὰ διπλοῦ τοίχου, ἔχον κάθοδον κλιμακωτὴν, φαίνεται δέ, ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς δεξαμενὴ. Μεταξὺ τοῦ Β. καὶ τοῦ Ν. διαμερίσματος ἐρευνῶν ἀνεῦρον βάσιν ἀρχαίου μεγάλου βωμοῦ κατεστραμμένην τὸ πλεῖστον, ἧς προφανὲς τὸ σχῆμα ἀγνωστος ὅμως ἢ θεότης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένος. Τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔχουσι μῆκος 3, 30, ὅμοιον δὲ καὶ τὸ πλάτος, εἶνε δὲ ἰδρυμένα ἐπὶ κεχαραγμένου κάτω τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ θεμελιούται. Ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῦ τείχους ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ὅμοια πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις πύργοις. Πέραν τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ πρὸς Ἄ. αὐτῆς ἀνεῦρον καὶ ἄλλον πύργον ἐκ τῶν ἐρευνηθέντων τῷ 1915. Πλὴν τούτου ἐσημείωσα καὶ τὴν εὔρεσιν καὶ δευτέρου εἰς θέσιν Καμπαναριῶ καὶ τρίτου εἰς θέσιν Παρασκευῆς πετάλι καὶ τετάρτου εἰς θέσιν Ῥαχαμὸς πρὸς τὰ Ν. τῆς νήσου· οὕτω δὲ ἐν συνόλῳ εἰς τὸ δίκτυον τῶν πύργων, οὓς ἔδειξα ἄλλοτε 33 προστίθενται 4 νέοι. Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠρεύνησα καὶ ἓνα τῶν πληρέστερον σφζομένων πύργων, τὸν τοῦ ἀγ. Δημητρίου τῶν Ἐξαμπέλων. Οὗτος σφίζεται παρὰ τὴν ἄνω κόμην εἰς ὕψος 4, 55 πρὸς Β. μετὰ διαμέτρου 10, 30, κατεσκευασμένος ἐκ πρασίνου σχιστολίθου, ἔχει δὲ ἀψιδωτὴν τὴν θύραν καὶ πολὺ χαμηλὴν Δυστυχῶς, ἐν ᾗ ἔξωθεν διατηρεῖται εἰς ἀρίστην θέσιν, ἔσωθεν ὑπέστη πολλὰς τὰς μετατροπὰς καταστραφέντων τῶν διαμερισμάτων καὶ τῆς κλίμακος αὐτοῦ. Καὶ ἐδῶ εὑρέθησαν ἀγγεῖα ὅμοια τοῖς τῶν ἄλλων πύργων εἰς θραύσματα. Καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἀμπουρδέτην πύργον τὰ αὐτὰ παρατηρήθησαν κατὰ τὸ Β. τῆς νήσου. Ἐκεῖ μάλιστα καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ πλήρης ἀρχαῖος συνοικισμός. Ἀκόμη ἐκ τῆς τοῦ ἔτους τούτου μελέτης κατεδείχθη ὅτι οἱ πύργοι οὗτοι πάντες ἐσχετίζοντο πρὸς τὰς ἀκροπόλεις τὰς τρεῖς, τοῦ Κάστρου, τοῦ ἀγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ

ἀγ. Νικήτα, αἱ δὲ τρεῖς ἀκροπόλεις συνεδέοντο διὰ τὴν μακρόθεν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς νήσου, ἔνθα ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλίου, ἔνθα εὑρον τὰς βάσεις παναρχαίου οἰκοδομήματος. Πλὴν τῆς ἐργασίας ταύτης ὅτε ἐπεσκέφθην τὴν καταρτισθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ συλλογὴν πρὸς κατάθεσιν τῶν νέων εὐρημάτων οὐδὲν εὑρον εἰς τὴν θέσιν του καὶ τὸν κατάλογον ἔτι αὐτῆς ἀνύπαρκτον· διὸ ἐτακτοποιήσα καὶ ἠρίθμησα τὰ πάντα καὶ νέον κατάλογον εἰς διπλοῦν κατήρτισα, οὗ τὸ ἕτερον ἀντίγραφον ὑποβληθήσεται τῷ Σ. ὑπουργεῖφ

Τελευταία ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἐγένετο ἐν Ὁρωπῷ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου. Ἡ ἐκεῖ ἐργασία διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ διαρρέοντος τὸ ἱερὸν χειμάρρου. Πρὸς Ν. τῆς δυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ὀκτώ που τετραγωνικῶν μέτρων. Κάτωθεν τούτου, εἰς βάθος 1, 50 ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια ἀρχαιότερου κτίσματος ἐξ ὀγκολίθων ὀρθοστατῶν. Πρὸς Δ. ἐνὸς τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος τούτου εὐρέθησαν δύο λύχνοι, ὧν ὁ ἕτερος ἐν τῷ κέντρῳ διάκενος, ἵνα ἐμβάλληται ἐπὶ λυχνοστάτου, ὁ δ' ἄλλος ἔφερε συμφυῆ τὸν λυχνόχον. Πρὸς Δ. δ' ἑτέρου τοίχου μικροῦ τοῦ τετραπλεύρου κτίσματος ἠυρέθη σιδηρᾶ ἐσχάρα τετράπους καὶ δίωτος. Πρὸς Ν. τοῦ κτίσματος τούτου ἐφάνη ἐπικαρσίως τῆς κλιτύος τοῦ ὅρου ἀντηρῖς ἰσχυρὰ ὀγκολίθων τριῶν δόμων, ἕνεκα τῆς ἀποτομωτέρας ὑψώσεως τοῦ ἐδάφους. Αὕτη ἀπετέλει ἅμα τὸν νότιον τοῖχον τριῶν μικρῶν χώρων. Τούτων ὁ ἀνατολικὸς προώριστο διὰ λουτρικὴν λεκάνην. Ἐν αὐτῷ πηλίνῃ πύελος ἰδιορρυθμῶς διεσκευασμένη χάριν τοῦ χρωμένου τῷ λουτρῷ τούτῳ πρὸς θεραπείαν. Πρὸς νότον δὲ τῆς ἀντηρίδος κεῖνται καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα, μετὰ ἐπικονιάσεως φερούσης ἐπίχριμα ἐρυθρὸν καὶ πράσινον, τὰ ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐρεύνης γνωστά. Νομίσματα ἠυρέθησαν ἐφέτος 51, παραδοθέντα εἰς τὸ Σ. ὑπουργεῖον.

Αὕτη εἶνε ἡ ἐργασία τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1922 ἢ σχετιζομένη πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν δι' ἀνασκαφῆς καὶ μελέτην καὶ ἔρευναν

τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ἐπιθυμοῦν δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ προσελκύσῃ ἀκόμη περισσότερον τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς ἀρχαιότητας καὶ τὸν ἀρχαῖον βίον, καταστήσῃ δὲ τὴν γνῶσιν τούτων προσιτὴν κατὰ τρόπον εὐχάριστον καὶ εἰς τοὺς μὴ εἰδικοὺς περὶ τὰ ἀρχαῖα, κατήρτισε διαλέξεις ἀρχαιολογικὰς ἐν τακτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῆς ἑβδομάδος, αἵτινες ἔσχον πλήρη ἐπιτυχίαν. Ἐγένοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ μετὰ πλουσίας σειρᾶς προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων, ὧν σχηματίζει συλλογὴν καὶ οὕτω παρήλασαν πρὸ πυκνοτάτου φιλαρχαίων ἀκροατηρίου μετ' ἀφοσιώσεως παρακολουθήσαντος τὰς διαλέξεις ταύτας, ἐν εἴδει περιηγήσεως ἀνὰ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τῆς Ἑλλάδος τόπους, τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ αἱ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ αἱ τῆς Ἀρκαδίας εἰς 2 διαλέξεις ἀρχαιότητες, οἱ Δελφοὶ εἰς τρεῖς διαλέξεις καὶ ἡ Ἐλευσίς, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Κνωσὸς, ἡ Κύπρος καὶ ὁ Μυστράς μετὰ τοῦ Γερακίου, ἡ Ὀλυμπία εἰς δύο διαλέξεις, ὁ Πειραιεὺς ὁ ἀρχαῖος, ἡ Πέργαμος μετὰ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς εἰς δύο διαλέξεις καὶ τελευταῖον ἡ Ῥόδος. Πλὴν τῶν διαλέξεων εἶχομεν καὶ δύο ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικὰς τὴν τοῦ κ. Σωτηρίου περὶ Ἐφέσου καὶ τὴν περὶ Νύσης τοῦ κ. Κουρουνιώτου

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας, τὸ συμβούλιον κατώρθωσε νὰ ἐκτυπώσῃ εἰς ἓν τεῦχος τὰ Πρακτικὰ τῶν ἐτῶν 1916, 17, 18, καὶ 19. Πρὸς τούτοις ἤρξατο ἐκτυπομένη καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ μελέτη «περὶ ἀποτυμπανισμοῦ» τοῦ κ. Ἀ. Κεραμοπούλου, ἐξηκολούθησε δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἐταιρείας ἐπλουτίσθη καὶ πάλιν δι' ἀρκετῶν δωρεῶν καὶ δι' ἀγορᾶς τόμων 139 ἀξίας δρ. 4,256, 80. Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ τοῦ ἔτους 1922.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1923 τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρείας τὸ ἐπιστημονικὸν ἀνεκόπη, διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεως τοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον καὶ τῶν παλαιότερων ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν συνεχισμὸν εἶχεν ἀποφασίσαι καὶ νέων τὴν ἔναρξιν εἶχεν ὀρίσει. Ἄλλ' οὔτε καὶ διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις διὰ τὸν

αὐτὸν λόγον ἐγένοντο. Παρὰ τὴν ἀπραξίαν ὁμως ταύτην τὴν ἀκουσίαν ἠδυνήθη νὰ ἐκδώσῃ εἰς ἴδιον τεῦχος τὰ Πρακτικά τοῦ 1920 ὡς καὶ τοῦ 1921, νὰ φέρῃ δὲ εἰς πέρας καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς μελέτης «Περὶ ἀποτυμπανισμοῦ» τοῦ κ. Ἀ. Κεραμοπούλου, νὰ συνεχίσῃ δὲ καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

Ἐνταῦθα γενόμενοι τοῦ λόγου ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὰς γενομένας ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν διαρρεῦσασαν τριετίαν ἐργασίας, τὸ μὲν πρὸς ῥύθμισιν καταλληλοτέραν, τὸ δὲ πρὸς καθαρισμόν καὶ καλλωπισμόν. Οὕτως ἤρθη ἀπὸ τοῦ μέσου τὸ ἀσχημίζον τὸν μέγαν πρὸ τῆς βιβλιοθήκης διάδρομον ἰδιαίτερον ἐκεῖνο γνωστὸν ὑελόφρακτον διάφραγμα, ἐχωρίσθη εἰς δύο τὸ μέγα δωμάτιον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου, ὥστε νὰ κατασκευασθῇ ἰδιαίτερον διαμέρισμα προεδρείου, εὐπρεπέστατα διακοσμηθέν, κατεσκευάσθη ἐξώστης ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τῆς αἰθούσης τῆς βιβλιοθήκης πρὸς εὐρυνσιν τοῦ χώρου αὐτῆς καὶ διευκόλυνσιν τῆς ταξινομήσεως, ἣτις προέβη ἤδη πολὺ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν συντέλεισιν αὐτῆς. Πλὴν τούτου ἐχρωματίσθη καταλλήλως ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μεγάρου καὶ ἠὺρπερίσθη, ὡς καὶ ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριῶν τοῦ συμβουλίου καὶ ὁ διάδρομος ἄνω καὶ τὸ προεδρεῖον καὶ οἱ τοῖχοι τῆς καθόδου ἀπὸ τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἀρθεισῶν τῶν μεγάλων καὶ ὤραιων φωτογραφικῶν εἰκόνων τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν μνημείων, αἵτινες καὶ ἐφθείροντο ἐκεῖ ἐκτεθειμέναι ὑπὸ τε τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κονιορτοῦ. Καὶ ἐν γένει ἐλήφθη πᾶσα φροντίς, ἵνα τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μεγάρου, μετὰ τῶν καθαρωθεισῶν καὶ βαφεισῶν θυρῶν, παρουσιάσῃται ἀξιοπρεπές.

Ἀκόμη δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν καὶ τὸν κατάλληλον διακανονισμόν τοῦ προβολέως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὡς καὶ τοῦ πετάσματος αὐτοῦ διὰ τὰς προβολὰς εἰκόνων, ὀφειλόμενον εἰς τὴν αὐτοπρόσωπον ἐργασίαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Χόνδρου. Ὡς συμπλήρωσις δὲ ἐπῆλθεν ἡ ταξινομήσις σειρᾶς μεγίστης πλακῶν προβολῶν,

αἵτινες ἔκειντο φύρδην μίγδην. Ἦδη ἐταξινομήθησαν ἐν ἰδιαιτέροις κυτίοις καὶ ἐτάχθησαν ἐν θήκαις ἀλφαθητικῶς, κατηρτίσθη δὲ καὶ ὁ κατάλογος αὐτῶν εἰς φύλλα, ἵνα ἀντιγραφόμενος μονιμοποιηθῇ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ.

Ταῦτα εἶνε, κύριοι Ἐταῖροι, τὰ πεπραγμένα, ἅτινα εὐχαρίστως ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον ἐν πλήρει βεβαιότητι ὅτι ἐπέτελεσε πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς Ἐταιρείας καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν αὐτῆς προορισμόν, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ τὸ γεραρὸν ὄνομα.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1922 ΚΑΙ 1923

1. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΩΙΔΕΙΩΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.

Αί ἐν τῷ Ὁδείῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι ὑπῆρξαν κατὰ τὸ 1922 λίαν περιωρισμέναι, καθότι ἐλάχιστος ἐλεύθερος χῶρος ὑπελείπετο πρὸς ἐξερευνησιν.

Ἐν ἀρχῇ ἐκαθαρίσαμεν ὀλόκληρον τὸν ἀνεσκαμμένον χῶρον τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος κτιρίου τοῦ Ὁδείου, ὅστις ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων καὶ λίθων εἶχε σχεδὸν ἐκ νέου καλυφθῆ. Τὰ δὲ εἰς φῶς ἐλθόντα βάρηρα τῶν κιόνων, δι' ὧν ἐστηρίζετο ἡ στέγη τοῦ κτιρίου οὐδὲν ὀλίγον διεκρίνοντο.

Ἐἶτα ἐξηκολουθήσαμεν ἀποκαλύψαντες μικρὸν ἔτι μέρος τοῦ τοίχου τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος. Ὁ τοίχος οὗτος ἀποκαλυφθεὶς μέχρι σχεδὸν τῆς ΒΔ γωνίας τοῦ ἀναλήματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἔχει μῆκος 73 περίπου μέτρων, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ μεγάλων πειραϊκῶν λίθων καὶ εἶναι ἐπενδεδυμένος ἕσθθεν μετ' ἐπιμελείας διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, σφίζεται δὲ ἐν ἀρίστη διατηρήσει.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ οἰκοδομήματος, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐκεῖ ἐπιχώσεως τοῦ ἐδάφους ἐξηρευνήσαμεν δι' ἀνορύξεως τάφρων τὸ ἐγγὺς ἐκεῖ πρὸ ἐτῶν ἐν μέρει ἀποκαλυφθὲν μέγα κρηπίδωμα, ἐλπίζοντες οὕτω νὰ συναντήσωμεν τὸ σκέλος τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ Ὁδείου, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν τούτου μέχρι τοῦδε εὔρομεν.

Τὸ κρηπίδωμα τοῦτο καίτοι πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχεν ἀποκαλυφθῆ, ὅτε ἀνεσκάπτετο τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, οὐδεὶς ὅμως μέχρι τοῦδε ἀνεγνώρισε τοῦτο ὅτι ἦν τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφερόμενον καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου κείμενον *Πρόπυλον*, ὅπερ συνεκοινώνει μετὰ τοῦ Ὁδείου (πρβ. Ἀνδοκίδην περὶ μυστηρίων κ. 38), ὅστις ἀναφέρει ὅτι δι' αὐτοῦ κατήλθον οἱ Ἐρμωκοπίδαι ἀπὸ τοῦ Ὁδείου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου.

Τὸ Πρόπυλον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν δόμων λίθου κροκκαλοπαγοῦς, ἐκαλύπτετο, δὲ ὡς ἐβεβαιώθημεν, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν τινες εὔρομεν ἐκεῖ πλησίον, τῶν λοιπῶν μεταποιηθεισῶν εἰς ἄσβεστον, εἰ καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς ἄλλα οἰκοδομήματα. Τὴν αὐτὴν μεγάλην καταστρεπτικὴν ἐρήμωσιν ὑπέστη καὶ τοῦτο, διότι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κρηπιδώματος ἀφηρέθησαν πολλοὶ λίθοι ἰδίως ἐκ τοῦ μέσου.

Εἰς τὰ ἄνω στρώματα εὔρομεν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν θεμέλια οἰκῶν ὡς καὶ τρεῖς ὑπερμεγέθεις πηλίνους πίθους ἐκτεθειμένους ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων, χρησιμεύοντας δὲ εἰς ἐναπόθεσιν ὑγρῶν, ἢ καὶ δημητριακῶν καρπῶν. Ὅμοια οἰκήματα εὔρομεν καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Ὑδείου. Ἐξηκριβώθη δὲ ἤδη ὅτι ὀλόκληρος ὁ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς τῆς Ἀκροπόλεως χῶρος εἶχε συνοικισθῆ κατὰ τοὺς ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνους ἔνεκα τῆς δεσποζούσης θέσεως χρησιμευούσης καὶ ὡς σκοπιᾶς, διότι ἐντεῦθεν ἡ θάλασσα τοῦ Φαλήρου ἦν σύνοπτος, καὶ ἠδύνατο νὰ κατοπτεύσῃ τὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν πειρατῶν (Φουσιτῶν), οὔτινες, ὡς γνωστόν, πολλάκις ἐληλάτησαν τὴν Ἀττικὴν χώραν. Οὕτως ἢ ὑπερθεν αὐτῶν κειμένη Ἀκρόπολις ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ εἶχον νὰ ἐκθέσω, εὐελπιστῶ δὲ ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος κατεδαφιζομένης καὶ τῆς ΒΔ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν κειμένης οἰκίας τοῦ Ἀγαπίου θὰ δυνηθῶμεν νὰ προβῶμεν εἰς περαιτέρω ἐργασίας πρὸς ἀνακάλυψιν ὀλοκλήρου τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ὑδείου.

II. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Κατὰ δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐντολὴν ὑποβάλλω ἐνταῦθα λεπτομερῆ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐκθεσιν τῆς καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθον ἀπὸ μακροῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πολλὰ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Πειραιῶς, ἅτε γνωρίζων ἐξ ὑπερτρισκονταετοῦς ἐκεῖ διαμονῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν πῶς ἦσαν αὐταί, πῶς διετηρήθησαν καὶ εἰς ποῖον σημεῖον δυστυχῶς ἔφθασαν σήμερον.

Καὶ ἔγραψα μὲν καὶ πρὸ διετίας πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον καὶ ἀπεστάλην ὑπ' αὐτοῦ, ἵνα ὑποδείξω τὰς βλάβας τὰς ἐπενεχθείσας καὶ τὸν τρόπον τῆς διορθώσεως, καὶ μετέβην πρὸς τοῦτο καὶ ὑπόμνημα τὸ προσῆκον

ὑπέβαλον, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδεμία τότε φροντίς ἐλήφθη, μένουσι δὲ τὰ πράγματα, εἰς ἣν περιήλθον θέσει, ἂν μὴ χεῖρονα.

Εὐελπιστῶν δ' ἦδη, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ ἡ δυνατὴ βελτίωσις, προβαίνω εἰς κατάδειξιν τῶν σημείων, πρὸς ἃ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων, κατὰ σειρὰν ἐμφανίζων τὰ ὀπωσδήποτε φθορὰν ὑποστάντα ἢ ὑφιστάμενα μνημεῖα τοῦ ἐπινείου Ἀθηνῶν.

Καὶ ἀρχομαι ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ περιβόλου.

Ταῦτα ὑπέστησαν τὴν μεγαλειτέραν φθορὰν καὶ ὑφίστανται ἔτι ἕνεκα τοῦ ἀφθόνου ὑλικοῦ, ὅπερ ἔτοιμον παρῆχον διὰ τὰς νεωτέρας οἰκοδομάς, ἰδίως δὲ διὰ τοὺς μεγάλους λίθους αὐτῶν, οὔτινες μετακομιζόμενοι εἰς τὰ ἐργοστάσια ἐχρησίμευον καὶ χρησιμεύουσιν ἀντὶ στερεωτάτων κρηπίδων διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν μηχανημάτων αὐτῶν.

Ἄς ἀκλουθήσωμεν τὴν γραμμὴν τοῦ περιβόλου, ὅπου ἐνεφανίσθη οὗτος, ἀρχόμενοι ἀπὸ Β., ἐνθα ὑπέστησαν τὰ τεῖχη μεγάλην βλάβην.

Ἐπὶ τῆς πρὸς Β. ὀφρῦος τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας (Καστέλλας) οὐδὲ λίθος αὐτοῦ ὑπάρχει σήμερον, σφζομένου πρὸ τινος εἰς μεγάλην ἔκτασιν πρὸς Α. καὶ καταβαίνοντος παραλλήλως τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Φάληρον παραλιακῆς ὁδοῦ.

Ἐὰν κατέλθωμεν ἐκεῖθεν πρὸς Δ., ὀπισθεν τοῦ Ὀρφανοτροφείου Τζάνη, τὸν εὐρίσκομεν κατακεκαλυμμένον ὑπὸ χωμάτων καὶ ἀκαθαρσιῶν, ἐν ᾧ ἐσφζετο εἰς ἱκανὸν ὕψος καὶ ἔκτασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς τροχιοδρομικῆς γραμμῆς τῆς πρὸς τὸ Φάληρον, ἣτις ἐστρώθη ὑπ' αὐτοῦ καταριφθέντος χάριν συγκοινωνίας.

Ἐκεῖ πλησίον καὶ πρὸς Α. τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει ἡ κυρία δίπυλος τετραγωνικὴ εἴσοδος τοῦ Πειραιῶς, ἣτις κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ καταπατηθέντος ὑπὸ ἰδιωτῶν πολλοῦ χώρου, ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ δημοσίου χάριν τῆς πύλης ταύτης, καὶ χαραχθείσης καὶ ἰδιωτικῆς ὁδοῦ ἐκεῖ που (Λυκούρη).

Ὅπισθεν ἀκριβῶς τοῦ Ὀρφανοτροφείου ὑπάρχει, ἢ μᾶλλον ὑπῆρχεν, ἑτέρα πύλη μετὰ δύο πύργων ἔξωθεν ἐν μέρει τετραγωνικῶν καὶ ἐν μέρει κυλινδρικῶν. Αὕτη κατεκαλύφθη μετὰ τοῦ συνεχομένου τείχους ὑπὸ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν ἀνθρώκων τοῦ ἐγγὺς ἐργοστασίου τοῦ Ὀρφανοτροφείου, εἶτα δὲ καὶ ὑπὸ παντοίων ἀκαθαρσιῶν καὶ χωμάτων, δὲν φαίνεται δὲ πλέον ἢ εἴσοδος, οὔτε ὁ τάφος ὁ ἐν τῷ εἰτέρῳ τῶν πύργων, ἐν ᾧ ἀνεῦρον πρὸ ἐτῶν ὀστᾶ πολλῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐνταφιασθέντων. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ἔχνη τῶν τροχῶν τῶν ἀμαξῶν τὰ μεταξὺ καὶ πρὸ τῆς πύλης βαθύτατα ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ βράχου κεχαραγμένα, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ ἐκεῖ πρὸ τῆς πύλης ὑπάρ-

χει παράπηγμα ξύλινον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πεπαλιωμένον, ἐν ᾧ δωρεὰν κατοικεῖ οἰκογένεια φύλακος, ὑποχρεωμένου νὰ ἐπιτηρῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Τὰ τεῖχη ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐμφανίζονται πέραν τοῦ μεγάλου λιμένος παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης. Ἐκεῖ ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ βραχώδους μέρους τῆς βάσεως τῆς Ἡετιωνείας ἄκρας μέχρι τῆς πρὸς Δ. πύλης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῆς μεταξὺ δύο κυλινδρικών πύργων. Πρὸ τῶν τειχῶν τούτων ὑπῆρχε τάφος παλαιὰ ἐν τῷ βράχῳ τετμημένη πρὸς λατομίαν. Ἡ τάφος *κατεπατήθη, ἐκτίσθησαν δὲ καὶ οἰκίσκοι ἐν αὐτῇ.*

Οὗ μικρὰν φθορὰν ὑπέστη καὶ ἡ πύλη καὶ τὰ παρ' αὐτὴν μέρη τοῦ τείχους. Ταύτης ἐσώζετο ὁ οὐδὸς μετὰ τῶν τετραγώνων ὀπῶν, εἰς ἃς εἰσῆρχοντο οἱ κάθετοι μοχλοὶ τῆς θήρας, καὶ ἡ κατὰ τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐσώτερον ἄκρον ὀρειχαλκίνη χοινικίς, ἐν ἣ περιεστρέφετο ὁ γίγγλιμος τοῦ ἐτέρου τῶν θυρωμάτων. Καὶ ἡ *χοινικίς ἐκλάπη ἀποσπασθεῖσα ἐκεῖθεν* καὶ οἱ λίθοι τοῦ οὐδοῦ *ἤρθησαν*, ἵνα ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῆς πύλης φορητοὶ ἄμαξαι πρὸς τὸ λατομεῖον, ὅφ' οὗ κατεστράφη ἡ γραμμὴ τοῦ ἐκεῖ τείχους.

Πρὸς Α. τῆς πύλης ταύτης εἶχεν ἐνεργήσει ἀνασκαφὰς ὁ ἄλλοτε διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς σχολῆς κ. Foucart, ἅμα τῇ ἀνευρέσει τῶν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους ἐπιγραφῶν τῶν ἐπὶ Εὐβουλίδου καὶ Διοφάντου ἄρχοντος, ἃς ἐδημασίευσα τότε. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῆς ἐρευνῆς τῆς περὶ τοὺς πύργους ἐφάνη, ὅτι ὑπῆρχε τὸ παλαιὸν Ἀφροδίσιον τοῦ Πειραιῶς. Τοῦ μικροῦ τούτου οἰκοδημήματος *ἤρθησαν* οἱ περισσότεροι τῶν λίθων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον πᾶσα ἡ γραμμὴ τοῦ τείχους τοῦ Κόνωνος μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος κατερρίφθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ λατόμων, κατὰ τὴν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. φορὰν αὐτοῦ.

Ἀντικρὺ τῆς θέσεως ταύτης πρὸς Δ., εὐθὺς μετὰ τὸν λιμενίσκον, ἐν ᾧ αἱ δεξαμεναὶ ἰδρύθησαν, *κατερρίφθη* ὑπὸ τῶν λατόμων καὶ πάλιν τὸ πολυγωνικὸν τεῖχος τοῦ Θεμιστοκλέους τὸ πέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἰδρυθέντος τείχους τῆς Ἡετιωνείας. Ταῦτα κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην τοῦ Πειραιῶς. Πέραν δὲ τοῦ ἀνοίγματος τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος ἐπὶ τῆς Ἀκτῆς, μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τῆς Ζέας εἰς ὄχι ὀλίγα μέρη ἐφθάρη τὸ ὠραῖον σφῆζόμενον τεῖχος τοῦ περιβόλου. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τοῦ Βασιλικῶν περιπέρον, ὅτε κατεσκευάζετο αὕτη πρὸ μακροῦ χρόνου, *ἤρθησαν* οἱ λίθοι τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ τείχους καὶ

ἐπετέθησαν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς γραμμῆς, ἵνα σχηματισθῇ περίπατος. Διὰ τοῦτο τὰ τεῖχη ἐκεῖ παρεμορφώθησαν. Ἀκόμη καὶ πύργων λίθοι ἀφηρέθησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ οὕτω μένουσι μόνον αἱ ἐν τῷ βράχῳ ἐντετμημένοι θεμελιώσεις τῶν πύργων. Εὐκόλον εἶνε νὰ μετατεθῇ ἡ παραλιακὴ ὁδὸς ἐνδότερον καὶ νὰ φανῶσι πλήρη τὰ τεῖχη, συμπληρούμενα διὰ τῶν ἀφαιρεθέντων λίθων, ὅπως καὶ οἱ πύργοι.

Πέραν τῆς θέσεως ταύτης εἰς πολλὰ διεσπάσθη ἡ γραμμὴ κατὰ δὲ τὸν ὄρμιον τῆς Φρεαττοῦς, ἐνθα ἐδεικνύετο τὸ δικαστήριον τὸ Φρεαττοῦ καὶ ἡ κλιμακίς καὶ ὁ βράχος, ἐφ' οὗ ἰστάμενοι οἱ δικασταὶ ἐδίκαζον τὸν ἀπὸ τοῦ πλοίου ἀπολογούμενον ὑπόδικον, τὰ πάντα κατεκαλύφθησαν ὑπὸ χωμάτων ριπτομένων ἄνωθεν ἀπὸ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ.

Καλὸν εἶνε νὰ ληφθῇ φροντίς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸ τμήμα τοῦ τείχους τὸ ἐξόχως διασφζόμενον πέραν τοῦ ὄρμου τῆς Φρεαττοῦς καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ἐπαύλεως Στ. Σκουλούδη πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ μὴ ἐπιτραπῇ νὰ οἰκοδομῶσιν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν ἀτ' αὐτοῦ πρὸς τὸ βῆθος τοῦ οἰκοπέδου, ὅπως εἶχε γείνη διὰ τὸ πρῶτον τῶν οἰκοπέδων. Καλὸν δὲ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ ὁ τετραγωνικὸς σφζόμενος ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον πύργος ὁ προεξέχων εἰς τὴν ὁδόν.

Οἱ νεωσοῖκοι. Τούτων μέρος ἀνεσκάφη καὶ ἐν Ζέα καὶ ἐν Μουνιχίᾳ πλὴν τῶν διαμερισμάτων αὐτῶν τῶν σφζομένων ἐν τῇ θαλάσῃ. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λιμένος τῆς Ζέας ὑπεχρεώθη ὁ κύτοχος τοῦ κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ὁδῶν Σηραγγείου καὶ Κάνιγγος οἰκοπέδου νὰ κτίσῃ εἰς μέτρα ὀπισθεν τοῦ τελευταίου τοίχου τῶν νεωσοίκων. Ἀντὶ τούτου ἔκτισεν εἰς ἀπόστασιν πολὺ μικροτέραν. Ἀφέθη ὅμως τὸ πρὸ τῆς οἰκίας μέρος ἐλεύθερον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσφζοντο δύο πλήρεις ἐσχάραι νεωσοίκων, φθάνουσαι ὑπὸ τὴν ὁδὸν μέχρι τῆς θαλάσσης ὡς καὶ τρεῖς κινοστοιχίαι, αἷς ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὴν ἀνασκαφὴν, ἀνεστύλωσα ἐπὶ τῶν θέσεων τῶν, ὡς δεικνύουσι σφζόμεναι φωτογραφίαι (Struck Griechenland, I. σ. 17) καὶ τὸ σχέδιον τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἐν ταῖς Mitteilungen. Σήμερον δὲν φαίνεται τι πλέον, διότι ὁ νέος κύριος τῆς οἰκίας περιέλαβε τὴν θέσιν εἰς τὴν οἰκίαν του, μετατρέψας ἐν κιγκλιδώματι τοὺς νεωσοίκους εἰς κηπάριον.

Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν τῷ λιμένι τῆς Μουνιχίας κατὰ τὸ βόρειον καὶ νότιον μέρος αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὸ μέσον που καὶ πέραν τούτου.

Φροντίς πρέπει νὰ ληφθῇ καὶ περὶ τῶν σφζομένων λειψάνων τοῦ

ναΐσκου τῆς Φωσφόρου Ἀρτέμιδος ἢ Σωτείας Ἐλλιμενίας, τῶν ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Μουνιχίας κατ' ἀριστερὰν βραχώδους βραχίονος διατηρηθέντων, ὅπως καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικρῆς χηλῆς ληγόντων τειχῶν. Τὰ λείψανα τοῦ ναΐσκου τούτου εἶνε ἔξωθεν τῆς ἐκεῖ γραμμῆς τοῦ τείχους.

Συμπληρῶν τὰ περὶ νεωσοίκων ὀφείλω νὰ προσθέσω, ὅτι πρέπει νὰ ληφθῆ φροντίς, ὡσάκις ὁ λιμὴν τῆς Ζέας καθαρίζεται διὰ τῆς βορβοροφάγου, νὰ μὴ μετακινῶνται, ὅπως ἔγινε μέχρι τοῦδε, οἱ τετραγωνικοὶ λίθοι οἱ ἐν τῇ θαλάσῃ κατὰ τὴν παραλίαν χρησιμεύοντες ὡς βάσεις τῶν κίωνων τῶν νεωσοίκων.

Τὰ Θεάτρα. Τῶν δύο Θεάτρων τοῦ Πειραιῶς τὸ μὲν ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Μουνιχίας κατὰ τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ Ἄρεως οὐδὲ φαίνεται πλέον ὄλως, ἐν ᾧ εἶχε δειχθῆ καὶ μέρος τῆς ὀρχήστρας καὶ ὀλίγα τῶν τελευταίων μαρμαρίνων καθισμάτων τοῦ κοίλου, τὰ δὲ περίξ οἰκόπεδα εἶχον ἀπαλλοτριωθῆ, εἶχε δὲ αὐστηρῶς ἀπαγορευθῆ νὰ μὴ γείνη ἐπισκευή τις εἰς μικρὸν σεσαθρωμένον οἰκίσκον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας. Καὶ ὁμως ἐρρήφθησαν χώματα ὑπὸ τοῦ Δήμου ἐντὸς τοῦ χώρου ἐκείνου καὶ κατεσκευάσθησαν δύο ὁδοὶ καὶ ἐκαλύφθη τὸ σφζόμενον μέρος τοῦ Θεάτρου, τὰ δὲ περίξ οἰκόπεδα παρουσιάσθησαν ὡς ἰδιωτικά, ἀνηγέρθησαν δὲ μεγάλα οἰκία εἰς τὴν θέσιν τοῦ μικροῦ οἰκίσκου. Καὶ ὑπεχρεώθη μὲν ὁ Δήμος Πειραιῶς νὰ ἄρῃ τὰ χώματα πρὸ τῶν ἄνω μετατροπῶν, οὐδέποτε ὁμως ἐξετελέσθη τοῦτο καὶ σήμερον εἶνε ἀδύνατος πᾶσα ἐπανόρθωσις.

Τὸ δὲ ἄλλο θέατρον, τὸ κατὰ τὴν Ζέαν, παρεχωρήθη εἰς τὸν Πειραικὸν σύνδεσμον, ἵνα καταρτίσῃ γυμναστήριον ἐν τοῖς περιτοῖς χώροις αὐτοῦ, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκαλύφθησαν καὶ μέρη αὐτοῦ, ἰδίᾳ τὰ περὶ τὴν σκηνήν, ὑπὸ τοῦ στίβου τοῦ γυμναστηρίου καὶ κατέστησαν ἀθέατα. Ἐπειτα αἱ περίξ οἰκοδομαὶ κατεσκευάσαν πᾶσαι παράθυρα πρὸς αὐτὸ καὶ οὕτως ἀποκτῶσι καὶ δικαίωμα κυριότητος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπορρίπτουσιν εἰς τοὺς χώρους ἐκείνους καὶ ἀκαθαρσίας παντοίας. Ἐμαθον δ' ἐσχάτως, ὅτι γίνεται σκέψις νὰ κατασκευασθῆ τὸ Μουσεῖον τὸ ἀρχαιολογικὸν ἐν τῷ χώρῳ τοῦ θεάτρου. Τοῦτο πρέπει νὰ ἀποκρουσθῆ, ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἀλλαγῆ χώρος, διότι τὰ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θεάτρου σφζόμενα ἀρχαῖα ἔχνη, φαινόμενα ἢ κεκαλυμμένα θὰ καταστραφῶσι, δὲν ὑπάρχει δὲ τσαύτη ἔκτασις πρὸς ἴδρυσιν τούτου.

Ἡ Σπηλιὰ τῆς Ἀρετούσας. Ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας καὶ πρὸς τὸ ΝΔ ἄκρον αὐτοῦ ὑπάρχει ἕρῃμα τετραγωνικὸν βαθύτατον καὶ εὐρυχω-

ρότατον, εἰς ᾧ καθήρετό τις διὰ βαθμίδων πολλῶν. Τοῦτο ἀνεσκάφη ἐπὶ μέρους τῷ 1862 ὑπὸ τοῦ κ. Τσίλλερ, πολὺ δὲ κατόπιν τῷ 1897, ἐπειδὴ εἶχε καλυφθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον, διετάχθη νὰ καθαρίσω καὶ συνεχίσω τὴν ἔρευναν ἐγώ. Τοῦτο εἶνε κατασκευάσμα πανάρχαιον τῶν Μινυῶν, σχετιζόμενον πρὸς πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου φρέατα καὶ τὰ παρ' αὐτό, ὧς ἔδειξεν ἡ σκαφή. Μετὰ τὴν δευτέραν ἔρευναν, ἵνα προφυλαχθῆ τοῦτο καταλλήλως, ἐτέθη καὶ θύρα ξυλίνη. *Δυστυχῶς σήμερον ἔχει πληρωθῆ κατὰ τὸ περισσότερον μέρος λίθων ὀγκωδῶν καὶ χωμάτων καὶ πάσης ἀκαθαροῦς, ριπτομένων ἄνωθεν ὑπὸ τῶν πέριξ οἰκούντων καὶ ὑπὸ τῶν παιδῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν πολλάκις, κυλιόντων ἐκεῖ λίθους μεγάλους παιδιᾶς χάριν.*

Πλὴν τοῦ ὀρύγματος τούτου ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλα ὑπόγεια κατασκευάσματα, ἅτινα ἢ ἐπληρώθησαν χωμάτων, ἢ ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς βόθροι τῶν ἐκεῖ οἰκημάτων. Τοιοῦτον ἀνευρέθη πρὸς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς ὁδοῦ Θεάτρου μετὰ θόλου κυλινδρικοῦ ἄνω ἐκ λίθου Πειραικοῦ. Ἐδείχθη διὰ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφῆς, ὅτι ἦτο λατομεῖον ὑπόγειον. Ἐκεῖ ἀνευρέθη τὸ μέγα ψήφισμα τῶν συγγραφῶν τοῦ τείχους τῆς Μουνιχίας, ᾧ ἔδημοσίευσσα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι, ἐξ 79 σφζομένων στίχων. Τὸ ὄρυγμα τοῦτο μετεγράφη εἰς βόθρον τῆς οἰκίας, ὧς ἔμαθον.

Τὸ Σηράγγειον. Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τῆς μικρᾶς χερσονήσου τῆς προεχούσης ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας πρὸς τὴν θάλασσαν πρὸ ἐτῶν ἀνέσκαψα καὶ ἐκαθάρισα τὸ Σηράγγειον, ἔνθα ἱερὸν Σηράγγου ἡρώος καὶ βαλανεῖον, σπηλαιῶδες μέγα κατασκευάσμα, λελατομημένον ἐν τῷ βράχῳ καὶ περιλαμβάνον πολλὰ διαμερίσματα. Ἐκεῖ ἀνευρέθησαν τάφοι πανάρχαιοι καὶ φρέατα καὶ αἴθουσα περιφερικὴ μεγάλη καὶ δύο ψηφιδωτά, τῆς Σκύλλης καὶ τοῦ Σηράγγου ἡρώος ἐπὶ τεθρίππου καὶ βωμὸς Ἀπόλλωνος Ἀποτροπαίου καὶ δίοδος ὑπογεία πρὸς τὴν θάλασσαν. *Τοῦτο κατελήφθη παρὰ τὰ κεκαρονισμένα ὑπὸ ἰδιώτου, ἐστρώθησαν χώματα ἐπὶ δύο ὀγκωδῶν τεμαχίων βράχων καιαπεπτωκότων ἄνωθεν μετὰ μέρους τοῦ τείχους, ἐσχηματίσθη ἐπ' αὐτῶν μικρὰ αὐλή, ἐκτίσθη πρόχειρον κατασκευάσμα καὶ ἐκάλυψε τὴν πρόσοψιν μετατρέψαν ἐντελῶς αὐτήν, ἐποθετήθη βαρελοστοιχία ὀλόκληρος ἐν τῇ μεγάλῃ περιφερικῇ αἰθούσῃ τοῦ βαλανεῖου καὶ μετεγράφη τὸ ὄλον εἰς οἰνοπωλεῖον καὶ μαγειρεῖον. Καὶ ὁμως τὴν θέσιν ταύτην κατέκλυσε τὸ θαλάσσιον κύμα, τὸ ὄλον δὲ τοῦ κατασκευάσματος εἶνε ἐντελῶς κάτωθεν τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης πρὸς τὸ Φάληρον.*

Τὸ Ἀσκληπιεῖον. Ἐγγὺς τοῦ χώρου, ἔνθα τὸ Σηράγγειον, εἶχον ἀνασκάψει τὸ Ἀσκληπιεῖον, ἀκριβῶς ὅπου τὸ θέατρον Τσόχα νῦν καὶ ὀπι-

σθεν ἰδίᾳ αὐτοῦ. Ἄνευρέθησαν τὰ ἔχνη τούτου καὶ διειτηροῦντο μέχρι τινός. Ἐκεῖ ἀνευρέθη τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργείου ἀπέστειλα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, ἐκεῖ ἀνάγλυφα Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας καὶ ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὴν λατρείαν τούτων. Καὶ ταῦτα τὰ ἔχνη τοῦ ἱεροῦ *ἐξηφανίσθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον.*

Τὸ Θεμιστοκλείον. Πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶχον καταδείξει τὸν τόπον, ἐνθα ἔπρεπε νὰ τίθεται ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους κατὰ τὴν θέσιν Κάβο Κράκαρη. Εὐθρῶν δὲ καὶ τὸν τάφον αὐτὸν καὶ καθάρισας διὰ ναυτῶν, οὓς παρέσχε μοι ἡ διοίκησις τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς, ἐν ἧ ἑδίδασκον, ἀφ' οὗ οἱ τότε ἀρμόδιοι οὐδὲ κατήλθον εἰς Πειραιᾶ νὰ ἴδωσι περὶ τίνος πρόκειται, ἐν ᾧ πάντες οἱ διευθύνται τῶν ξένων σχολῶν καὶ πλεῖστοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἤλθον εἰς τὴν ἐπὶ τόπου γενομένην διάλεξίν μου, ἐν οἷς ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Χρ. Τσουντας καὶ οἱ ἀποβιώσαντες τοιοῦτοι Σπ. Λάμπρος, Σπ. Σακελλαρόπουλος, καὶ Ν. Πολίτης, εἰργάσθησαν τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς συντήρησιν αὐτοῦ. Ὁ τάφος οὗτος ἐσημειώθη πλέον εἰς πάντας τοὺς τοπογραφικοὺς χάρτας τοὺς ἀπὸ τοῦ 1910 καὶ ἐντεῦθεν, ἀντὶ τοῦ πρότερον ὑπολαμβανομένου ὡς τοιοῦτου εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος.

Καὶ ὅμως ἡ Ἑταιρεία τῶν λιπασμάτων, ἡ ὁποία ἔχει ἐκεῖ τὰ ἐργοστάσια αὐτῆς, *ἔκτισεν ἐπ' αὐτοῦ τοῖχον μικρόν,* συνέχειαν τοῦ ἀπὸ Β. ἐρχομένου τοιοῦτου, *ἔρριπεν ἐπ' αὐτοῦ χόματα* καὶ παντοῖα τοῦ ἐργοστασίου ἀπορρίμματα, *κατεσκεύασε μικρὰν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν* διὰ τὴν μεταφορὰν παντοίων ὑλῶν καὶ *κατεκάλυπεν ἐντελῶς αὐτόν, ἀγνώριστον καυασήσασα τὴν θέσιν* καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον. Καὶ ἐνήργησε μὲν ἡ γεωγραφικὴ Ἑταιρεία τῇ εἰσηγήσει μου καὶ ἔγραψα καὶ ἐγὼ μεταβὰς τῇ προσκλήσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὑπέσχετο ἡ Ἑταιρεία τῶν λιπασμάτων, ὅτι καὶ θὰ ἐκαθάριζε καὶ θὰ περιέβαλλε διὰ κιγκλίδων τὸν τάφον, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἐγένετο. Καλὸν λοιπὸν εἶνε νὰ ληφθῇ φροντίς νὰ ἀποκατασταῖ τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς ἣν ἦτο θέσιν, νὰ καθαρισθῇ καὶ ὁ τάφος καὶ τὰ περὶ αὐτὸν εἰς μεγάλην ἀκτίνα, περιβληθῇ δὲ διὰ τοῦ καταλλήλου περιφράγματος. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, εἰς ἣν ἦσαν θέσιν, δύνανται νὰ ὑποβοηθήσωσιν αἱ εἰκόνες, αἱ ἐκράτησα καὶ ἐδημοσίευσσα ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντι βιβλίῳ περὶ αὐτοῦ: «Θεμιστοκλείον», ἀσμένως δὲ προσφέρομαι νὰ παράσχω πᾶσαν πληροφορίαν ἐπὶ τούτου, ὥστε νὰ μὴ κακιζώμεθα, ὅτι οὐδὲ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους ἠδυνήθημεν νὰ συντηρήσωμεν.

Τὸ Τρόπαιον τῆς Σαλαμίνας. Τελευταῖον μετὰ τὰ Πειραιαῖκά, ἐπι-

βαλλόμενόν μοι ὑπολαμβάνω νὰ ἀναφέρω περὶ ἄλλου τινὸς σημείου ἀμέσως πρὸς τὸ Θεμιστοκλείου σχετιζόμενον. Τοῦτο εἶναι τὸ εὐθὺς μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος σχηματισθὲν προχείρως τρόπαιον ἐκ λίθων ριφθέντων ὑπὸ τῶν ἐκεῖ παρισταμένων καὶ θεωμένων μακρόθεν τὰ τῆς ναυμαχίας. Τοῦτο ἐσημείωσα ἐπὶ τῆς Τροπαίας ἄκρας τῆς Σαλαμῖνος (Βαθειὰ Πούντα σήμερον) πέραν τῶν Σιληνιῶν ἐπὶ τοῦ σχηματιζομένου κωνικοῦ λόφου ἄνωθεν τοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατασκευασθέντος ὄχυρώματος. Ἐκεῖ ὑπάρχει περίεργος σωρὸς λίθων μεγάλων ἐπίτηδες συσσωρευθέντων καὶ συμμετρικῶς ριφθέντων. Εἶνε ἀντικρὺ ἀκριβῶς τῆς ἐπὶ τῆς Πειραικῆς ἀκτῆς θέσεως τοῦ Θεμιστοκλείου, δυνάμενον νὰ ληφθῆ ὡς τὸ πάρισον τούτου (pendant), μετὰ τούτων κειμένης τῆς Ψιτταλείας, ἐφ' ἧς ὑψοῦτο τὸ τοῦ Ἀριστείδου τρόπαιον εἰς ἴσην ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων σημείων ἀπόστασιν καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς (Ἴδε Ἰ. Σβορώνου «Τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον» σ. 16(131) κ.ἑ.). Τὸ τρόπαιον τοῦτο πρέπει ἐξεταζόμενον καλῶς νὰ προφυλαχθῆ κατὰ πάσης ἴφθορᾶς, διότι καὶ εἰς τὸ ὄχυρῶμα τὸ ἐγγὺς τούτου ἐρησιμοποιήθησαν λίθοι αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἐμειώθη ὁ ὄγκος αὐτοῦ καὶ πολλοὶ τούτων ἐφαίνοντο χαμηλότερον κυλισθέντες καὶ μετατοπισθέντες ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως.

Οὔτε ἄλλο τρόπαιον Σαλαμῖνος, οὔτε δεύτερον Θεμιστοκλέα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Ἄς δοθῆ λοιπὸν ἡ δέουσα φροντίς, ἧς καταβληθῆ ἢ κατάλληλος μέριμνα πρὸς συντήρησιν καὶ εὐπρεπισμὸν ἀμφοτέρων.

Ταῦτα τὰ κυριώτατα εἶχον νὰ ἐκθέσω ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀρχαιότητας τοῦ Πειραιῶς, ὧν ἐπεμελήθη ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἕν ἔτη, ἐντολῆ τοῦ Σ. Ὑπουργείου, καὶ ἠπὲρ ὧν εἰργάσθη μετ' ἀγάπης πάσῃ δυνάμει. Πονῶν διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εἶδον ταῦτα, μετὰ ἐνδεκαετῆ ἀπομάκρυνσίν μου ἐκ Πειραιῶς, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ σιωπήσω, εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι πάντες, λαμβάνοντες ὅπ' ὄψιν τὰ ἐκτεθέντα, θὰ θελήσωσιν νὰ φροντίσωσιν, ὅπως ἡ μὲν προσγενομένη εἰς τινὰ τῶν μνημείων βλάβη μὴ συνεχισθῆ, προληφθῆ δὲ πᾶσα φθορὰ καὶ καταστροφή τῶν ὀπωσδήποτε καλῶς διατηρουμένων, ἐπανορθωθῆ ὅμως καὶ πᾶσα ἐπενεχθεῖσα ζημία, ἐὰν εἶνε δυνατὸν τοῦτο.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 8η Ἰουλίου 1921

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

3. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΟΥ ΤΗΣ ΑΛΥΖΙΑΣ.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐφέτος ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἐξερεύνησιν τῆς δυτικῆς καὶ βορείας πλευρᾶς τοῦ παρὰ τὸν Λιμένα τοῦ Ἡρακλέους μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου ἢ ἡρώου τῆς Ἀλυζίας. Ὁ προτεθεὶς σκοπὸς ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἀναπαράστασις τοῦ μνημείου κατὰ τὰ κύρια τοῦλάχιστον μέρη εἶναι ἀσφαλῶς δυνατή.

Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐξεχωματώθη χῶρος 120 περίπου μέτρων, εὐρέθησαν 12 ὀγκώδη μάρμαρα, ἐξ ὧν 6 δόμοι. Ἐν γωνιαῖον γείσον καὶ τέσσαρες ὀρθοστάται τοῦ ἐπὶ τοῦ γείσου στηθαίου, ἐφ' οὗ ἦσαν κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τὰ ἀκρωτήρια. Πλὴν τούτων ἀπεκαλύφθησαν καὶ περὶ τοὺς 15 λίθους ἐκ τῶν πληρούντων τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μνημείου. Τὸ λαμπρότερον εἶδημα ἦτο τὸ ἀκρωτήριο τῆς Β Δ γωνίας, διατηρούμενον καλῶς καὶ ἐργασίας ἰδιορρύθμου καὶ καλυτέρας τῶν παλαιότερον εὐρεθέντων δύο ἄλλων. Ὁ αἰτός, ὁ κατέχων τὸ μέσον τοῦ ἀνθρομοειδοῦς κοσμήματος, συμπλέκεται μετὰ ὄψεως ἀνέρποντος ἐπὶ τῆς πτέρυγος.

Κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς μικροτέραν ἔκτασιν, περίπου 40 μ. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἐδῶ εὐρέθησαν ἱκανὰ μάρμαρα ὡς γείσα καὶ ὀρθοστάται. Ἐκ τοῦ 4ου ἀκρωτηρίου τῆς Β Α γωνίας οὐδὲν εὐρέθη ἔχνος, ἀλλ' ἐβεβαιώθη ἡ θέσις αὐτοῦ ἐκ τῶν τόρμων τῶν οἰκείων γωνιαίων ὀρθοστατῶν.

Τὸ κυριώτερον πόρισμα τῆς ἐφετινῆς ἐρεύνης ἦτο ὅτι ἐπὶ τῶν γείσων τοῦ βωμοειδοῦς μνημείου ὑψοῦντο ἀμέσως οἱ μεγάλοι ὀρθοστάται καὶ οἱ μικροί, ὡς ὑπέθετον ἄλλοτε, ἐπὶ δὲ τῶν ὑψηλῶν τούτων ὀρθοστατῶν κατὰ τὰς γωνίας ἐγομποῦντο τὰ ἀκρωτήρια. Τὸ πόρισμα τοῦτο εἶναι ἀσφαλές διὰ τὴν ἀκριβῆ ἀνταπόκρισιν τῶν γόμφων καὶ τόρμων ἐπὶ τῶν εὐτυχῶς διασωθέντων γωνιαίων λίθων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ οὐσιώδη ζητήματα ἡ ἀναπαράστασις τοῦ μνημείου ἔχει σαφηνισθῆ, δυνάμεθα παρὰ τὴν ὑπολειπομένην μεγάλην περὶ τὸ μνημεῖον ἐργασίαν νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἤδη ἡ ἀνασκαφικὴ ἐρευνα τοῦ ἡρώου τούτου τῆς Ἀλυζίας ἤχθη εἰς ἓν ἀρκούντως ἱκανοποιητικὸν πέρασ.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ.

4. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡῶΙ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.

Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 1923 ἐν τῷ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ :

1) ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξα-

μένης ἀποκαλύψεως τῆς ἐτέρας τῶν πτερύγων τοῦ μεγάλου παρὰ τὴν δεξαμένην τοῦ Ἀντωνίου ρωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος. Μεγάλη στοὰ περιβάλλουσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεφάνη καὶ ἀπεκαλύφθη. Ἐκ ταύτης δὲ τρεῖς θύραι ἄγουσιν εἰς κεντρικὴν αἴθουσαν ἢ αὐλὴν (μ. 22 πλ. 11, 70 μ.), ἧς τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπιστρωμένον δι' ὠραίου μωσαϊκοῦ ἀποκαλυφθέντος κατὰ τὸ μείζον αὐτοῦ μέρος. Μετὰ τὴν αἴθουσαν ταύτην ὑπάρχουσι πολλὰ διαμερίσματα, μὴ ἀνασκαφέντα εἰσέτι. Ἐκ γενομένης δ' ἐν τούτοις μικρᾶς σκαφικῆς ἐρεῦνης ἐξηκριβώθη, ὅτι δύο τοῦλάχιστον ἐχρησίμευον πρὸς θερμὰ λουτρά, διότι ἔχουσι ὑπόκαυστα. Βεβαιοῦται ἄρα ὅτι αἱ δύο πτέρυγες ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον οἰκοδόμημα· τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου μνημονευόμενον «λουτρὸν Ἀσκληπιῶ», τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κτισθὲν (Πανσ. II, 27).

2) Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ ἐρευνα κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ Ἱεροῦ, ἔνθα αἱ ἀνασκαφαὶ εἶχον μείνει ἡμιτελεῖς ἀπὸ τοῦ 1910. Τὸ ἀνακαλυφθὲν κάτω ρωμαϊκὸν κτίσμα, ὅπερ ἐφαίνετο ὅτι ἐξεπλήροι ὑδραυλικὸν σκοπὸν καὶ ἐχρησίμευε καὶ ὡς λουτρῶν, ἐξηκριβώθη νῦν ὅτι εἶχεν ὑπόκαυστα ἐν πᾶσι τοῖς δωματίοις, πλὴν τῆς κεντρικῆς αἰθούσης, ἧς τὴν στέγην υπεβάσταζον τέσσαρες κίονες ἐκ πορφυρίτου λίθου. Ὁμοιάζει δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὡς πρὸς τὴν διάταξιν καὶ τὸν προσορισμὸν τῷ Λουτρῷ Ἀσκληπιῶ, εἶνε ὅμως ὑστερώτερον τούτου καὶ πολὺ μικρότερον, ἐκτισμένον δ' ἐν μέρει ἐπὶ παλαιοῦ *στωϊκοῦ* οἰκοδομήματος, οὗτινος διὰ γενομένων νῦν σκαφικῶν ἐργασιῶν ἐξηκριβώθη ἢ ὅλη διάταξις.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἔχει μῆκος 63 μ. καὶ πλάτος 31 1/2. Στοὰ ἐκ 32 δωρικῶν κίωνων, ἔχουσα ἐσωτερικῶς καὶ στίχον ἰωνικῶν κίωνων, ἀπετέλει τὴν κυρίαν πρόσοψιν τοῦ οἰκοδομήματος, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς στοᾶς ὑπῆρχον δωμάτια καὶ μετ' αὐτὴν αὐλὴ, περιβαλλομένη καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς διὰ *στοῶν*, ἔχουσῶν ὡσαύτως εἰς τὸ βάθος δωμάτια. Προέρχεται δὲ τὸ οἰκοδόμημα ἐκ τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. καὶ φαίνεται ὅτι εἶνε ἢ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἱαμάτων, τῇ ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι. 1918 σελ. 168 καὶ 131 μνημονευομένη «λιθίνα κλισία» ἢ «μεγάλα κλισία», ἐν ἣ κατέλυον οἱ ἀσθενεῖς πρὶν ἢ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ Ἀβάτῳ, ἐν ᾧ ἐμφανιζόμενος τὴν νύκτα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐθεράπευεν αὐτούς.

3) Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ ἐργασία κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἱεροῦ, πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου, ἔνθα εἶχεν ἀναφανῆ πρὸ τοῦ 1910 παράδοξον τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις (μῆκος 14 μ. πλάτος 1 μέτρον) *φρέαρ*. Διὰ τῆς γενομένης δ' ἐρεῦνης ἐξηκριβώθη ὅτι τοῦτο περιεβάρλετο ὑπὸ

κρηπιδώματος ἔχοντος μῆκος 14 μ, καὶ πλάτος 5 μ, ἔφ' οὗ ἑστηρίζοντο ἐπὶ μὲν τῶν μακρῶν πλευρῶν 7 κίονες, ἐπὶ δὲ τῶν στενῶν 3 (συμπεριλαμβανομένων τῶν γωνιαίων κίωνων). Ἀφοῦ δὲ περιεβάλλετο ὑπὸ κίωνων τὸ φρέαρ, οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἀνέρχοντο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ὀροφῆς τῆς περιστάσεως· δὲν ἦτο ἄρα φρέαρ χρησιμεῦον πρὸς ἀντήλσιν ὕδατος ἔξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἦτο φρέαρ πηγῆς, τοῦ ὕδατος ρέοντος ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος διὰ μέσου κρουνηνῶν. Πρὸς τοῖς κρουνοῖς δὲ θὰ εἶχε τὸ οἰκοδόμημα καὶ ἄλλον κόσμον ἐν τοῖς τοίχοις καὶ κόσμον ἐν τῇ ὀροφῇ (λαμπρὸν παράδειγμα κόσμου ὀροφῆς παρέχει ἡμῖν ἡ θόλος τοῦ Πολυκλείτου). Ἐκ τοιούτων δὲ σκέψεων ὀρμώμενοι δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν τὸ οἰκοδόμημα πρὸς τὴν περίφημον ἐν τῷ Ἱερῷ *κρήνην* τὴν κατὰ Παισανίαν (II, 27) «*τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θεᾶς Ἀξίαν*».

II. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

5. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΦΕΣΩ: ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ υποβάλω ὡς τὸ Σ. Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἔκθεσιν τῶν ἐφετεινῶν μου ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Παλαιᾶς Ἐφέσου ἀνασκαφῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Θεολόγου, ἃς ἐνήργησα, δαπάναις τῆς Ὑπάτης Ἀρμοστείας Σμύρνης, ἀπὸ 6 Ἰουνίου μέχρι 20 Αὐγούστου ἐ. ἔ., συνεχίσας τὴν πέρυσι ἀρξαμένην ἐκεῖ σκαφικὴν ἔρευναν.

Σκοπὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἦτο: 1) ὁ προσδιορισμὸς τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ δι' ὅσῳ τὸ δυνατόν μεγαλειτέρας ἐκκαθαρίσεως τοῦ μνημείου ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχωματώσεως αὐτοῦ καὶ 2) ὁ καθαρισμὸς τοῦ τάφου τοῦ Θεολόγου, περὶ τὸν ὁποῖον ἰδρύθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ μέγας Ναὸς τῆς Ἐφέσου.

Χάρις εἰς τὰ μέσα τὰ παρασχεθέντα εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ κ. Ἀ. Στεργιάδου, ἐπισκεφθέντος τὰς ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς καὶ ἐπιδείξαντος μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐκτελουμένην ἐργασίαν, ἠδυνήθην νὰ ἐπιτύχω ἐφέτος κατὰ μέγα μέρος τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, προσδιορίσας ἀμφότερα, ὡς δύναται τις νὰ διακρίνη εἰς τὴν συνημμένην ὧδε κάτοψιν τοῦ μνημείου, ἔνθα σημειοῦνται διὰ μελάνων γραμμῶν τὰ ἐκκαθαρισθέντα μέρη τοῦ μνημείου καὶ δι' ἐστιγμένων τὰ δυνάμενα ὡς ἀντίστοιχα τῶν ἀνευρεθέντων ἀσφαλῶς ν' ἀποκατασταθῶσιν.

Ὁ ναὸς τοῦ Θεολόγου ἀπεδείχθη οὕτω *βασιλική τύπου ἐλευθέρου*

σταυροῦ, ἔχουσα πέντε τροῦλλους εἰς τοὺς ἄξονας αὐτῆς. Τοὺς τροῦλλοις τούτους ἀνέχουσι δώδεκα πεσσοί, ἕξ ὧν οἱ τέσσαρες ἐν τῷ μέσῳ οἱ ὑποβαστάζοντες τὸν κεντρικὸν τροῦλλον εἶναι ὀγκωδέστεροι τῶν λοιπῶν ὁπιοῦ τῶν εὐρισκομένων κατὰ τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροειδοῦς ναοῦ.

Τὰ μεταξὺ τῶν δώδεκα τούτων πεσσῶν διαστήματα κοσμοῦνται *διακιονοστοιχιῶν*, δι' ὧν καὶ ἐσωτερικῶς σχηματίζεται σταυρὸς καὶ τῶν ὁπιοῦν ἀνευρέθησαν πάντα σχεδὸν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἧτοι κορμοὶ κίωνων, κιονόκρανα, γεῖσα κ.λ.π. ταξινομηθέντα μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν παρὰ τὰς κατὰ χώραν κειμένας βάσεις.

Ὅτι ὅμως ἀναδεικνύει τὸ μνημεῖον τοῦτο τῆς Ἐφέσου εἶναι ἡ *ἀνεύρεσις ἰδιαζόντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν* καὶ βάσεων κίωνων ἔναντι τῶν ἀνωτέρω κιονοστοιχιῶν, δηλωτικῶν ὑπέροξεως *ἀντιστοιχοῦ διακοσμητικῆς κιονοστοιχίας*, προσοδιδούσης ἰδιαζούσαν ἀρχιτεκτονικὴν σημασίαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀνευρεθέντα εἰς βάθος 4-6 μέτρων *θεμέλια τῶν τοίχων* τοῦ ναοῦ (διατηρηθέντα μέχρις ὕψους 3 μ.) ἐνέχουσι μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ διὰ τὴν τοιχοδομίαν των, συνισταμένην ἐκ πλίνθων καὶ ἐρυθροποῦ κονιάματος μετὰ βάσεων ἕξ ὀγκωδῶν λίθων κατὰ τμήματα ἀνισομεγέθη ἄνευ ὀργανικῆς ἐνότητος ἐκτισμένα καὶ διὰ τὰ ἀνευρεθέντα ἀνοίγματα (θύρας, παράθυρα) καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν των ὄψιν μετὰ τυφλῶν τόξων καὶ ἀντηρίδων, τοποθετουμένων τῶν τελευταίων συνήθως εἰς τὰ μέρη τὰ ἔναντι τῶν πεσσῶν, ἵνα ἐξουδετερωσὶ τὰς ὀδησεις τῶν βαρυτάτων τροῦλλων, δι' ὧν ἐστεγάζετο ὁ μέγας ναός.

Πλὴν τοῦ σχήματος ὅμως τοῦ ναοῦ προσδιορίσθη ἐφέτος ἀσφαλῶς καὶ ὁ *τάφος τοῦ Θεολόγου*, ὅστις καὶ εἶναι τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῶν ἐφετειῶν ἀνασκαφῶν. Ὀλόκληρον δηλαδὴ σχεδὸν τὸν χώρον τὸν εὐρισκόμενον μεταξὺ τῶν τεσσάρων πεσσῶν τῶν ἀνεχόντων τὸν κεντρικὸν τροῦλλον καταλαμβάνει κτίσμα ἔχον σχῆμα ἡμικυκλικὸν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τετράγωνον κατὰ τὰς λοιπὰς τρεῖς πλευράς· ἐκ τοῦ μαρμαροστρώτου δαπέδου τοῦ ναοῦ δύο βαθμίδες, ὧν ἡ ἐσωτερικὴ ἕξ ἐκλεκτοῦ ἐρυθροποῦ μαρμάρου μετὰ γλυφῶν, ὀδηγοῦσιν εἰς πολυτελὲς ψηφιδωτὸν δάπεδον (μαρμαροθέτημα), οὗτινος τμήματα μόνον διεσώθησαν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δαπέδου τούτου σχηματίζεται σταυροειδὴς χώρος, κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς κεραιᾶς τοῦ ὁποῦ ἀνευρέθη τετράγωνος ὀπή διὰ λευκῶν μαρμάρων σχημα-

τιζομένη καὶ ὀδηγοῦσα ὡς μικρὰν ὑπόγειον κρύπτην δυτικῶς καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ σταυροῦ τέσσαρες *πισταὶ βάσεις*—ὧν μία μόνον διεσώθη καλῶς—ὑποδηλοῦσι τὴν ὑπαρξίν *Κιβωρίου*, ὅπερ ἐστέγαζε τὸν προσκυνούμενον ἱερὸν τάφον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, πιθανώτατα συληθεῖσαν σαρκοφάγον ἐκ πολυτίμου ὕλης, τῶν πιστῶν προσκυνούντων ἴσως τὴν δεικνυμένην ὡς ἀρχικὸν τάφον τοῦ μεταστάντος κατὰ τὰς παραδόσεις Εὐαγγελιστοῦ κρύπτην, ἐξ ἧς ἐξήρχετο πιθανώτατα ἡ μαρτυρουμένη λευκὴ κόνις ἢ καλουμένη «*μάννα*», κινουμένης ἐλαφρῶς τῆς ἀνωθεν τῆς ὀπῆς σαρκοφάγου κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν περιηγητῶν τῶν μέσων χρόνων.

Τὸ κτίσμα τοῦτο, οὕτινος τὰ θεμέλια μόνον σήμερον ἔχομεν, κείμενον ἔναντι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἔνθα, ὡς γνωστόν, πέρυσι ἀνευρέθησαν καὶ τὸ σύνθρονον καὶ ὁ κιονίσκος τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς, περιεφράσσετο διὰ μαρμαρίνων κιονίσκων καὶ θωρακίων, πολλὰ τμήματα τῶν ὁποίων μετ' ἀξιολογωτάτων διακοσμητικῶν θεμάτων ἀνευρέθησαν, καὶ εἶχε τρεῖς εἰσόδους ὡς ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν βαθμίδων ὁπῶν ὑποδηλοῦται. Ἀφ' ἑτέρου τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἡμικύκλιον τοῦ κτίσματος τούτου σχηματίζεται διὰ διπλῶν παραλλήλων τοίχων, ὧν ὁ ἐσωτερικὸς ἔχει τρεῖς κόγχας, καὶ διὰ μαρμαροστρώτου διαδρόμου, ἀποκλειομένου διὰ δύο πυλίδων, ὧν τὰ πλαίσια ἀνευρέθησαν, ἔχοντα ὕψος ἑνὸς μέτρου, δηλωτικὰ τοῦ ὕψους τοῦ κτίσματος, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερέβαινε τὰ δύο μέτρα ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν βάσεις κιόνων καὶ ἐπιστύλια τέμπλου μετ' ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν, ἅτινα πείθουσιν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ μέρος εὗρίσκετο τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ, τοῦ ὅλου κεντρικοῦ κτίσματος ἐπέχοντος τὴν θέσιν τῆς σολέας, τοῦ ἡμικυκλιοῦ δὲ χώρου προωρισμένου πιθανώτατα διὰ τοὺς χορούς.

Πλὴν τοῦ μανσωλείου τοῦ Θεολόγου ἀνευρέθη ἐφέτος καὶ ἕτερον διαμέρισμα κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κεραίας τοῦ σταυροειδοῦς ναοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν, περιέχον ἓνα ἀρχικὸν τάφον, μαρμαρίνον σαρκοφάγον μετ' ἀναγλύφων κειμένην ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀριστερὰ καὶ δύο ὑπὸ τὸ δάπεδον σαρκοφάγους ἐκ πωρολίθου πλήρεις ὀστέων. Τμήμα ἀνευρεθείσης ἐπιγραφῆς δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ διαμέρισμα τοῦτο, τὸ ἔχον ἰδίαν εἴσοδον μετὰ βαθμίδων καὶ πυλίδος, ὡς τάφον ἐπισήμου τινὸς Πατριάρχου ταφέντος ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεολόγου.

Τὰ ἐφετερινὰ εὐρήματα τοῦ Ναοῦ ἦσαν ἀξιολογώτατα ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν ἰδιάζοντα χαλκᾶ σκευή, οἷον λυχνία μετὰ πλεγμάτων, καὶ σταυρῶν, τετράγωνον χάλκινον σκεῦος μετὰ τεσσάρων ποδῶν λέοντος

καὶ ὠσειδῦος ἀνοίγματος ἐν τῷ μέσῳ, σταυροὶ διαφόρων σχημάτων, ὀρθογώνιοι ἐκ χαλκοῦ πλάκες μετ' ὀπῶν (ἀφιερῶματα);, ποικιλόσχημα ὑάλινα σκευὴ ἐκ κανδυλῶν, μέγα πλῆθος ἀγγείων βυζαντινῶν χρόνων, πλῆθος πολυχρῶμων μαρμαρίνων πλακιδίων ἐκ τῆς ἐνθετικῆς διακοσμῆσεως τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου τοῦ μασσωλείου, μέγας ἀριθμὸς μωσαϊκῶν καὶ τοιχογραφιῶν εἰς τεμάχια, ἐπιγραφαὶ ἑλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, γλυπτὰ διαφόρων ἐποχῶν κ.λ.π. δι' ὧν ἀπηρτίσθη τελεία καὶ πρωτότυπος συλλογὴ, καταρτισθέντος εἰδικοῦ Μουσείου παρὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ταξινομηθέντος τοῦ πλουσίου τούτου ὑλικοῦ εἰς τὸ δαπάνη τῆς Ὑπάτης Ἀρμοστείας ἐπισκευασθὲν κομψότατον σελιζουρικὸν Ἱζαμίον τὸ κείμενον πρὸ τῆς πύλης τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου.

Ἡ τελευταία ἐθνικὴ συμφορὰ μὲ ἀπεμάκρυνε βιαίως ἀπὸ τῆς ἐνεργουμένης μετὰ πολλοῦ κόπου, ἀλλὰ καὶ εὐνοήτου ἀγάπης, ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἰδρυθέντι Μουσείῳ τῆς Ἐφέσου ταξινομήσεως καὶ καταγραφῆς τῶν εἰρημάτων τούτων, τῶν συναθροισθέντων ἐν πρὸς ἐν μετὰ τήσεως ἐπιμελείας στοργῆς καὶ χαρᾶς.

Σημ. Λεπτομερῆς περὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πραγματεία ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἀρχ. Δελτίῳ, τόμῳ 7 (1721/22) σελ. 89-226.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

6. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΚΑΔΜΕΙῳ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος γενομένων ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφῶν ἐν Θήβαις περὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου ἀνακοινῶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπειδὴ, μὴ γενομένης πρότερον ἀπαλοτριώσεως, δὲν μοι ἐπετράπη νὰ σκάσω πρὸς Ν. τοῦ ἀποκεκαλυμμένου ἤδη μέρους τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου, δηλ. ἐντὸς τοῦ κήπου τοῦ Π. Μακρῆ (πρόην Ἀθηνᾶς Ἀποστολίδου, πρόην Λογοθέτη, πρόην Σπυρομήλιου), ἔσκαψα πρὸς δυσμὰς τῆς παλαιότερας ἀνασκαφῆς ἐν συνεχείᾳ, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς προσεκβολῆς τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἡρειωμένου δημοτικοῦ σχολείου (ὄρα Ἀρχ. Ἐφ. 1909 σ. 57 εἰκ. 1) μέχρι τῆς ὁδοῦ Ἐπαμεινώνδου. Τὸ σκάμμα ἐγένετο μήκους 22, 50 μ. πλάτους δ' οὐχὶ ἐλάσσονος τῶν 2¹/₂ μέτρων.

Εἰς ἀπόστασιν 14. 30 μ. ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Ἐπαμεινώνδου εὐρέθη λείψανον τοίχου ἐμφανισθὲν μὲν εἰς βάθος 2 μ. ἀπὸ τῆς νῦν

ἐπιφανεῖας, θεμελιωμένον δὲ εἰς βάθος 4. 40 μ. Ὁ τοῖχος εἶνε ἐκτισμένος ἐκ μεγάλων ἢ μικρῶν ἀργῶν λίθων κατὰ τρόπον παρεμφερῆ πρὸς τὸν τῶν τοίχων τοῦ ἀνακτόρου. Τὸ πλάτος αὐτοῦ παρὰ τὸν βράχον ἦτο 0.80' ἀλλὰ 0.20 ὑψηλότερον ἀποστενοῦται εἰς πᾶχος 0.60. Δυστυχῶς σφύζεται μόνον ἐπὶ μήκους 0.80 μ. βαίνων ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἡ σημασία αὐτοῦ ὅμως εἶνε μεγάλη. Καταφαίνεται δ' αὕτη ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν χωμάτων, αἵτινα ἐκτείνονται πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ τῶν ἐκτεινομένων πρὸς δυσμᾶς. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς χώματα εἶνε ἀπὸ σημερινοῦ βάθους 2 μ. περίπου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου μαλακά, σφῶς μυκηναϊκά, περιέχοντα ἀντίστοιχα ὄστρακα καὶ πολλὴν τέφραν προερχομένην ἐκ τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ κλιβάνου (πρβ, Πρακτικὰ 1912 σ. 86), ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκτείνεται ὅμοιον ἐν συνεχείᾳ τὸ στρώμα τοῦτο. Τὰ πρὸς δυσμᾶς ὅμως χώματα εἶνε σφόδρα τετραγαμμένα, στεροῦνται τέφρας καὶ περιέχουσιν ὄστρακα ἀπὸ τῶν μινυείων καὶ τῶν μυκηναϊκῶν μέχρι τῶν τουρκικῶν λουλίδων καπνοσυρίγγων καὶ κυάθων καφέ, ὥστε ἄγεται τις νὰ πιστεῦσῃ, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ τοίχου ἐκεῖνου ἀνήκει ἴσως εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου. Εἰς ἀπόστασιν 3 μ. πρὸς δυσμᾶς ἀπὸ τοῦ λειψάνου ἐκεῖνου, ἦτοι ἔξω τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου, εὐρέθησαν εἰς βάθος 3 μ. τοῖχοι ὤμων πλίνθων χωροῦντες εἰς βάθος μεῖζον τῶν 5 μ (ὁ φυσικὸς λοιπὸν βράχος κατηφορίζει πρὸς Δ), ἀνήκοντες δ' εἰς οἰκίαν μεταγενεστέρας, διότι τὰ χώματα περιέχουσι καὶ ἀσβέστου τεμάχια καὶ κεκαυμένων πλίνθων ὤμων καὶ λίθων ἄλλων τε καὶ σχιδάκων πύρων (πρβ. Ἄρχ. Ἐφ. 1909 σ. 75, 85), προερχόμενα βεβαίως ἐκ τοῦ ἀνακτόρου, ὃ δηλοῖ, ὅτι τὰ μέρη τούτου τὰ καέντα, ἀλλὰ μὴ κριθέντα ἄβατα εἶχον κατεδαφισθῆ, ἵνα ἀνοικοδομηθῆ τὸ δεύτερον ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου (πρβλ. Κεραμοπούλλου, Θηβαϊκὰ = Ἄρχ. Δελ. 1917 σ. 353 ἔξ) Ἐντεῦθεν προέρχονται καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ ἡρειπωμένου δημοτικοῦ σχολείου εὐρεθέντα ἄλλοτε (Ἄρχ. Ἐφημ. ἔ. ἄ. σ. 80-81) λείψανα ἐκ πυρκαϊᾶς.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι ἐν τοῖς κεινημένοις χώμασι τοῖς ἔξω τοῦ πιθανοῦ ἐκεῖνου λειψάνου τοῦ περιβόλου τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου κειμένοις εὐρέθησαν, ὡς εἶπον, παντοῖα ὄστρακα (προμυκηναϊκά, μινύεια, μυκηναϊκά, σκύφου κορινθιακοῦ, πινακίων κεκοσμημένων διὰ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος δίκην βοιωτικῶν κυλίκων, μελαμβαφῶν ἀγγείων ἐλληνιστικῶν μετὰ χαρακτῶν (ἴσως δὲ ποτε καὶ διὰ προσθέτων χρωμάτων κεκοσμημένων) ἀνθοπλοκημάτων, ἄλλων μετ' ἐμπιέστων κοσμημάτων, ἄλλων μεγάλων ἐχόντων λαμποκοποῦν ἐρυθρωπὸν γάνωμα, ἐρυθροῦ λύ-

χνου μολυβδίνην καὶ ἄλλην πηλίνην ἀγνῦθα, κ. ἄ. τ.), ἀλλ' οὐδὲν θραῦσμα γεωμέτρικόν. Τὰ ὄστρακα πινακίων τὰ γεγραμμένα κατὰ τὸν τρόπον τῶν ὑστάτων βοιωτικῶν κυλικῶν, ἐπειδὴ προέρχονται βεβαίως ἐκ σκευῶν καθημερινῆς χρήσεως, δεικνύουσιν, ὅτι καὶ αἱ βοιωτικαὶ κύλικες πιθανῶς δὲν κατασκευάζοντο μόνον ὡς κτερίσματα χάριν τῶν τάφων, ὡς πιστεύεται γενικῶς καὶ περὶ τῶν λευκῶν ληκύθων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπιγείου βίου.

Καλυφθέντος τοῦ δοκιμαστικοῦ τούτου ὀρύγματος, ἔσκαψα ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς τὸ ἀνάκτορον, ἵνα ἀπομονώσω τελείως τὸν δυτικὸν τοῖχον αὐτοῦ ἐν τῇ πρῶν ἀλλῇ τῆς κατεδαφισθείσης πέρουσιν οἰκίας τοῦ Θ. Α. Θωμᾶ. Πέρουσιν εἶχεν εὐρεθῆ γωνία τις τοῦ μεγάρου, ἐξ οὗ εἰσήρχοντο διὰ θύρας εἰς ἐπίμηκες δωμάτιον πρὸς δυσμὰς κείμενον, ἐκ τούτου δὲ εἰς ἄλλο δυτικώτερον καὶ πρὸς Ν. εἰς διάδρομον ἄγοντα κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς Δ, εἶτα δὲ καμπτόμενον πρὸς Ν καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν ἕτερον διάδρομον τὸν κείμενον πρὸς βορρᾶν τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων, ὃ ἔχει παράλληλα πρὸς νότον δύο ἕτερα μικρὰ δωμάτια, ἐν οἷς, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ, εἶχον εὐρεθῆ πολλὰ κοσμήματα γυναικῶν. (Πρακτικὰ 1911 σ. 144 ἐξ. ἐξ.) Ὑποθέτω, ὅτι τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τῶν δωματίων ἦτο ὁ γυναικῶν, προσιτὸς μὲν πιθανῶς καὶ ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μεγάρου διὰ τοῦ περιγραφέντος πρώτου διαδρόμου. Ἡ παρὰ τὸν προθάλαμον τοῦ μεγάρου ἀρχὴ τοῦ διαδρόμου τούτου ἦτο ἀποθήκη ἀγγείων μυκηναϊκῶν ἑτεροστόμων μεγάλων, ὧν τριακοντὰς περίπου φέρει γραπτὰς ἐπιγραφὰς μυκηναϊκὰς ἢ περὶ πᾶσαν τὴν κοιλίαν ἢ ἐπὶ θάτερα τοῦ ὄμου. Καὶ ἡ συνέχεια τοῦ διαδρόμου ἐκείνου θὰ εἶχε καταστραφέντας ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς ὄμοιους ἀγγείων, ἀλλὰ ταῦτα εὐρέθησαν λίαν ἑλλιπῶς, διότι ἐν μὲν τῷ τμήματι αὐτοῦ τῷ βαινόντι ἀπὸ Α πρὸς Δ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὀρυξάντων ἐνταῦθα βόθρον ἀποπάτου ἀνήκοντος πιθανῶς εἰς τὸ «Ἐπάνω λουτρὸν» (πρβλ. Θηβαϊκὰ σ. 338₂), ἐν δὲ τῇ πρὸς Ν. καμπῇ ὑπὸ σιροῦ μεγάλου καὶ ἄλλου μικροτέρου, ἀμφοτέρων κτιστῶν δι' ἀσβέστου. Ὁ μέγας σιρὸς τέμνει καὶ τὸν δυτικὸν τοῦ ἀνακτόρου τοῖχον, οὗ γινώσκωμεν τὸ νοτιώτερον μέρος, εἰς ὃ προσεκολλᾶτο ὁ ἀγγειοπλαστικὸς κλίβανος (Πρακτικὰ 1911 σ. 148 ἐξ.). Τοῦτον τὸν τοῖχον ἠθέλησα νὰ ἀποκαλύψω τελείως ἐφέτος μέχρι τῆς γείτονος πρὸς βορρᾶν οἰκίας, ἣτις κατέστρεψεν ἤδη πρὸ τῆς ἐν Θήβαις πρώτης ἐπιδημίας μου καὶ πρὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐρειπίων τούτων, πᾶν λείψανον αὐτῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους μέχρι μεγάλου βάθους τοῦ βράχου. Ἄλλ' ἢ

γραμμὴ τοῦ τοίχου εἶνε κατεστραμμένη, εἰς δὲ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἦσαν χώματα *τουρκικά*, ἐπειδὴ περιεῖχον καὶ ἄλλα μὲν ὄστρακα καὶ μικρὰν μυκηναϊκὴν πηλίνην τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ λουλάδες καπνοσυρίγγων. Μέρος τοῦ τοίχου κατεστράφη ὑπὸ βόθρου δευτέρου ἀποπάτου παραπλευρῶς πρὸς δυσμὰς τοῦ πέρυσιν εὐρεθέντος καὶ ἀνήκοντος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν χωμάτων εἰς τοὺς τουρκικοὺς χρόνους. Ὁ δεύτερος εἶνε βαθύτερος τοῦ πρώτου, εἰσχωρῶν βαθύτερον τῶν 7. 20 μ. (τόσον ἠρεύνησα ἐγώ). Τὰ χώματα τῶν βόθρων τούτων διέφερον καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ πρῶτος περιεῖχε πάμπολλα ὄστρακα μυκηναϊκὰ ἀνήκοντα πολλὰ εἰς ἀγγεῖα τοῦ γειτονοῦ διαδρόμου, ἀλλὰ καὶ ἔμπεπτωκυίας τουρκικὰς ἀμίδας καὶ προχοῖδας χρῆσιμους εἰς τὰ ἔθιμα καθαριότητος τῶν Τούρκων. Ὁ δεύτερος ἀποπάτος εἶχεν ὀλίγα ὄστρακα μυκηναϊκὰ ἀσυνάρμοστα ὅλως, τὰ δ' ἄλλα νεώτερα τεκμήρια ὅμοια τοῖς τοῦ πρώτου.

Ἐλπίζω προσεχῶς νὰ δημοσιεύσω ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι περιγραφὴν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων τοῦ περυσιοῦ ἔτους καὶ συγχρόνως ἰδίαν μελέτην τοῦ κυρίου Evans περὶ τῶν μυκηναϊκῶν ἐπιγραφῶν, ἃς φέρουσι πολλὰ τούτων, ἣν μελέτην αὐτοπροαίρετος εὐηρεστήθη νὰ γράψῃ ὁ σοφὸς ἀνὴρ, ἀρμοδιώτατος ἐν τούτῳ παντὸς ἄλλου.

Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

7. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΝΑΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Περὶ τῆς ἐνεργηθείσης, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνασκαφῆς τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐν Θήβαις ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα. Τὸ ἀνασκαφὲν μνημεῖον κεῖται κατὰ τὴν νοτιὰν πλευρὰν τῆς Καδμείας καὶ περὶ τὰ 100 μ. βορείως τοῦ σημερινοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Θηβῶν τοῦ καλουμένου Παναγία Λότζια. Ἀφορμὴν πρὸς ἔρευναν καὶ μελέτην τοῦ μνημείου ἔδωκε μικρὸν παρεκκλήσιον ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς εὐρισκόμενον καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Βασιλείου. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο, ὅπερ μοὶ ὑπεδείχθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Κεραμοπούλλου, εἶναι τμήμα ἰσοδομικοῦ κτίσματος δι' ὄρθογωνίων τιτανολίθων καὶ παρενθέτων πλίνθων ἰδρυμένου, ἔχον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἐντετειχισμένην Βυζαντινὴν ἐπιγραφὴν, ἣν οἱ περιόικοι παρηρμήνευσαν, ἀποδώσαντες εἰς

τὸ ὑπ' αὐτῶν μετατραπὲν εἰς παρεκκλήσιον Βυζαντινὸν κτίσμα τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου, ὅπερ ὅμως ἡ ἐπιγραφή ἀποδίδει εἰς τοὺς κτίτορας Βυζαντινοῦ ναοῦ τιμωμένου κατὰ τὴν ἐπιγραφήν εἰς ὄνομα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλικῆς κανδιδάτου Βασιλείου ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνο^ς τῷ 872 μ. Χ.

Ὡς βάσις ἄρα τῆς ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς πρὸς ἐξοκρίβωσιν ἐνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν ἐν Ἑλλάδι χρονολογημένων Βυζαντινῶν μνημείων ἐλήφθη τὸ ἀνωτέρω παρεκκλήσιον, ὅπερ εἶχον ἀρχίσει ἤδη τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1921 νὰ ἐρευνῶ διὰ μικρᾶς δαπάνης τοῦ Σοῦ ὑπουργείου, ἐσυνέχισα δ' ἐφέτος χάρις εἰς τὰ παρασχεθέντα μοι μέσα ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ ἐρευνα τοῦ περὶ τὸ ναῦδριον χώρου ἦτο δυσχερῆς ἕνεκα τῆς δεξιᾶ τοῦ παρεκκλησίου ὁδοῦ καὶ τῶν πέριξ τοῦ μνημείου οἰκοδομῶν, αἵτινες καταλαμβάνουσιν ἱκανὸν τμήμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνασκαπτομένου μνημείου, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς μεγίστης ἐπιχωματώσεως, ἣτις φθάνει ἐνιαχοῦ τὰ 4 μέτρα. Ἡ ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους ἐνεργηθεῖσα ἀνασκαφή ἀπέδωκε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

Τὸ σημερινὸν παρεκκλήσιον ἀπεδείχθη ὡς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ ἐν τῇ συνημμένῃ κατόψει παριστωμένου ὀρθογωνίου μονοκίτου κτίσματος ἐπιμελῶς διὰ τιτανολίθων καὶ κατὰ ἰσόδομον τρόπον ἐκτισμένου. Τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦτο κτίσμα διαιρεῖται εἰς δύο διαμερίσματα, ἐξ ὧν τὸ δυτικὸν δύναται ὡς νάρθηξ νὰ ἐρμηνευθῆ. Τὸ ναῦδριον ἐστεγάζετο προφανῶς διὰ καμάρας μετ' ἐνισχυτικῆς τόξου, διαιρουμένης μάλιστα εἰς δύο τμήματα· ἐσηματίζετο δηλονότι διὰ τοῦ ἐνισχυτικῆς τούτου τόξου δίλοβον ἀνοιγμα, ὡς ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκατέρωθεν παραστατῶν καὶ κατὰ χώραν ἀνευρεθεῖσα βάσις κίονος δύναται νὰ πιστώσῃ.

Ποικιλόσχημα καὶ πολύχρωμα ἀφ' ἐτέρου πλακίδια ἐκ μαρμάρου, ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, μαρτυροῦσι περὶ τῆς διακοσμήσεως τοῦ δαπέδου διὰ ψηφιδώματος μετὰ γεωμετρικῶν σχημάτων, περιβαλλομένου διὰ ταινιῶν ἐκ λευκῶν μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν τινὲς διατηροῦνται εἰσέτι κατὰ χώραν. Ὅμοιως ἡ ἀνεύρεσις τοξοειδῶν τμημάτων τοιχογραφῶν ἔχουσῶν τρεῖς ζώνας μετ' ἀξιολόγων Βυζαντινῶν διακοσμήσεων, καθὼς καὶ ἡ ἀνεύρεσις ἱκανῶν τεμαχίων κονιαμάτων διατηρούντων μέρη ἀγιογραφῶν εἶναι δηλωτικὰ τῆς ἐπιμελοῦς καὶ πλουσίας διακοσμήσεως τοῦ ναῦδριου. Τέλος ἡ ἀνεύρεσις ὄλων σχεδὸν τῶν τεμαχίων τοῦ μαρμαρίνου τέμπλου τοῦ ναῦδριου, ἣτοι ἀξιολογοτάτου ἐπιστυλίου μετ' ἀναγλύφου κληματίδος, ῥοδάκων, ἀλληλοσπαρασσομένων ζῳῶν καὶ ἄλλων εἰς σχῆμα λύγας διακοσμήσεων —

θωρακίου μετὰ γλυπτικῶν διακοσμήσεων τοῦ εἴδους τοῦ λεγομένου γλυπτοῦ κεντήματος—τετραπλευρῶν κιονίσκων μετ' ἀναγλύφου γάστρας, ἔξ ἧς φύεται κλημα μετὰ βοτρύων καὶ φύλλων ἀμπέλου—μικρῶν κιονοκρανῶν μετὰ γλυπτῶν φύλλων ἀκάνθου καὶ ἄλλων, ἀποδεικνύει τὴν διάταξιν καὶ πολυτελεῖ διακόσμησιν τοῦ ἀνασκαφέντος ἀξιολογωτάτου ναῖδριου, ὅπερ προβάλλεται εἰς ἡμᾶς ὡς ζωηρὰ εἰκὼν ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου Βυζαντινῶν χρόνων καὶ δύναται νὰ παράσχη σαφῆ ἰδέαν τῶν παραδιδομένων λαμπρῶν παρεκκλησιῶν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου, μίμησις τῶν ὁποίων προφανῶς εἶναι τὸ ναῖδριον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸ κτισθὲν ἐν Θήβαις ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ κاندιδάτου Βασιλείου παρὰ τὸ ἰδιαίτερον ἴσως μέγαρον αὐτοῦ, ὡς ἀφῆκε μάλιστα τοῦτο νὰ ὑποτεθῆ ἢ δεξιὰ τοῦ νάρθηκος καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀνεύρεσις τῶν θεμελιῶν ἀρχαίου κτίσματος, ἐφ' οὗ πιθανώτατα εἶχε τὸ Βυζαντινὸν μέγαρον κισθῆ.

Ὅτι ὅμως προσδίδει σήμερον σπουδαιότητα εἰς τὰ ἀνευρεθέντα ἐρείπια τοῦ ναῖδριου τῶν Θηβῶν, εἶναι οἱ ἐντὸς τοῦ ναῖδριου καὶ κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀνευρεθέντες μεγαλοπρεπεῖς ὑπόγειοι ἢ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τετράγωνοι καὶ καμαρωτοὶ τάφοι, ἐκτισμένοι διὰ λαξευτῶν μαρμαρίνων πλακῶν ἢ πωρολίθων καὶ πλίνθων. Ὁ ἐντὸς τοῦ ναῖδριου καμαρωτὸς τάφος διὰ λαξευτῶν πωρολίθων καὶ πλίνθων ἐκτισμένος ἔχει μῆκος 3.20 μ. καὶ πλάτος 1.20 μ.), κατέρχεται δέ τις εἰς τοῦτο διὰ δύο βαθμίδων. Οἱ κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀνευρεθέντες τάφοι εἶναι ὁμοίως ὑπόγειοι, ἀλλὰ τετράγωνοι, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐκτισμένοι, εἰς δὲ τούτων εἶναι ὑπὲρ τὴν γῆν μετὰ πωρολίθων. Μεγαλοπρεπέστερος τῶν ἀνωτέρω ἀνευρεθέντων τάφων εἶναι μαρμαρίνη σαρκοφάγος μετὰ γλυφῶν κατὰ τὴν βᾶσιν ἢ τὸ χεῖλος αὐτῆς (δυστυχῶς ἄνευ ἐπιγραφῆς), ἥδη δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ τάφος τοῦ κτίτορος τοῦ ναοῦ, καθ' ὅσον περικλείεται εἰς ἴδιον τετράγωνον χῶρον μετὰ αὐτῆς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρᾶν, ἧς μάλιστα τὸ τοξοειδὲς μαρμαρίνον ὑπέρθυρον εὐρίσκεται.

Ὅτως αἱ ἐνεργηθεῖσαι ἐν Θήβαις, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀνασκαφαὶ συνετέλεσαν ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἀνευρεθῆ τὸ σχῆμα καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἀσφαλῶς χρονολογημένου καὶ ἔξ ἐπιγραφῶν μόνον γνωστοῦ μέχρι τοῦδε Βυζαντινοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπερ δίδει εἰς ἡμᾶς ζωηρὰν εἰκόνα ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, νὰ ἀνευρεθῶσιν ἀφ' ἑτέρου ἀξιολογώτατα γλυπτά, ἢ τεχνικῆ τῶν ὁποίων ἐρμηνεύει ἄριστα αὐτὰ τὰ περίφημα ἐργασίηρια

τῆς ἱστορίας ἐν Θήβαις, ὡς ἐν εἰδικῇ μελέτῃ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι βραδύτερον θὰ ἐκθέσωμεν.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Σημ. Ἐκτενὴς μελέτη περὶ τοῦ ἐν Θήβαις ναοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἄρτι ἐκδοθέντι τόμῳ τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος 1924 σελ. 1 κ. ἔ.

S. ANASKAFAI EN KLAZOMENAIΣ ΤΩ, 1922.

Περὶ τῶν ἐν Κλαζομεναῖς τῆς Μ. Ἀσίας ἐξ ὀνόματος μὲν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, δαπάναις δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως Σμύρνης γενομένων ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα.

Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1922 ἐξηκολούθησα τὰς πέρυσιν ἀρξαμένας ἐπιτυχεστάτας ἐργασίας καὶ ἐπεξέτεινα τὴν ἔρευναν τοῦ εἰς θέσιν Μοναστηράκια ἀρχαίου νεκροταφείου. Ἡ ἐπέκτασις αὕτη ἐγένετο πρὸς τὰ ΝΔ τῆς περυσινῆς ἐργασίας καὶ ἀπεκάλυψε πάλιν πολλὰς πηλῖνας σαρκοφάγους, πίθους, τάφους καλυβίτας ἐκ κεραμίδων, ἀπλοῦς λακκοειδεῖς ὡς καὶ τάφους ἀμφορέων.

Αἱ σαρκοφάγοι, περὶ τὰς τεσσαράκοντα, εἶχον πᾶσαι κεκοσμημένα τὰ χεῖλη δι' ἀπλῆς διακοσμήσεως, ὅπως καὶ αἱ περυσιναὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, μία δὲ εἶχε πλουσιωτέραν τὴν διακόσμησιν μετὰ λευκῶν μορφῶν ἐπὶ μέλανος ἐδάφους, ἔφερε δὲ καὶ σαγματοειδὲς ἀκόσμητον πῆλινον ἐπικάλυμμα.

Καὶ ἐφέτος ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ ποικιλία τῶν ἀγγείων, τῶν τε ἀκραιῶν καὶ τῶν εἰς ὀλίγα ὄστρακα περισωθέντων, παρέχεται δὲ δι' αὐτῶν διδακτικωτάτη εἰκὼν τῆς ἐν Κλαζομεναῖς κεραμικῆς τέχνης, οἷαν δὲν εἶχομεν ἄλλοτε οὕτως αὐθεντικῶς καὶ ἀρτίως μεμαρτυρημένην.

Ἄτυχῶς ἡ ἐξαφάνισις τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Μ. Ἀσίας δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίσωμεν, τοῦλάχιστον προσεχῶς, τὴν ἐπανάληψιν σημαντικωτάτης διὰ τὴν ἐπιστήμην ἐργασίας.

Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

9. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΡΑΝΝΩΝΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Πολλὰς ἐλπίδας ἐστηρίξαμεν, καὶ στηρίζομεν, εἰς τὰς ἐν Κραννῶνι ἐρεῦνας, θεωροῦντες τὴν πόλιν ταύτην ὡς δυναμένην νὰ ἀποδώσῃ ἀληθεῖς ἀρχαιολογικοὺς θησαυροὺς. Τὰς ἀντιλήψεις ταύτας συμμερισθεῖσα καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἐνέκρινεν ἐσχάτως τὴν δαπάνην πρὸς ἐκτέλεσιν προκαταρκτικῶν ἐκεῖ ἐρευνῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπῆρξε μὲν ἐφέτος ἐμφανές, θὰ καταστῆ ὅμως λαμπρὸν ἐν τῷ μέλλοντι, ἂν ὑπάρξῃ ἡ προσήκουσα ὑπομονὴ τε καὶ ἐπιμονή.

Ἡ Κραννὼν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως ὡς ἡ ὀλβία πρωτεύουσα τῶν πλουσιωτάτων Σκοπαδῶν, ἀνδρῶν λίαν φιλοτέχνων, τῶν ὁποίων τὰ πλοῦτη εἶχον καταστῆ παροιμιώδη ἀνά τὸ Πανελλήνιον. Μυθολογικὴ παράδοσις περὶ αὐτῆς δὲν ἀναφέρεται, οἷα περὶ τῆς Ἰωλκοῦ, τῶν Φερῶν, τῆς Ἄλου καὶ ἄλλων τινῶν Θεσσαλικῶν πόλεων· τὸ παλαιότερον ὅμως ὄνομα αὐτῆς «Ἐφύρη», τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν ἀρχαιότεραν προσωμίαν τῆς Κορίνθου, εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς· ἡ δὲ ἐν αὐτῇ παραμονὴ ποιητῶν, οἷος ὁ Πίνδαρος, ὁ Σιμωνίδης κλ., εἰς τὰ πλούσια ἀνάκτορα τῶν Σκοπαδῶν, ὑποδηλοῖ ὅτι κατὰ τὴν F' καὶ E' π. X. ἑκατονταετηρίδα ἐτιμᾶτο ἰδιαζόντως ἐκεῖ ἡ τέχνη, ὡς περὶ τοῦ ἐπὶ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις.

Ἄλλὰ τὸ πάντων σπουδαιότατον σημεῖον περὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως τοῦ χώρου ἐκείνου, εἶναι τὸ μὲν ἡ ὑπαρξίς πολυαριθμῶν χωματωδῶν τύμβων χειροποιήτων, ἐγγύτατα ἀλλήλων κατὰ τὸ πλεῖστον κειμένων, ὅσους οὐδεμίαν ἄλλη Θεσσαλικὴ πόλις ἀριθμεῖ, τὸ δὲ πλοῦτος τῶν θραυσμάτων πηλίνων ἀγγείων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς μέχρι τῆς Μακεδονικῆς περιόδου, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀφθονία δειγμάτων τῆς χαλκῆς, μυκηναίας καὶ γεωμετρικῆς περιόδου, περὶ ὧν ἐλάχιστα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσαφῆ καὶ ἀβέβαια εἶναι γνωστὰ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὡς πρὸς τὴν ὅλην Θεσσαλίαν ἐν γένει.

Σημαντικὰ ἐπίσης προτερήματα διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ χώρου τούτου πρὸς ἐρευναν εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐδάφους: δὲν θὰ ἐνοχληθῇ οὐδαμοῦ ὁ ἐρευνητής, προσκρούων εἰς ἀπαλλοτριώσιν οἰκίας, καλύβης ἢ μάνδρας, μὴ ὑπαρχούσης μηδεμιᾶς καθ' ἅπασαν τὴν περιοχὴν καὶ πολὺ πέρα τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἢ χωραφίου ποτιστικοῦ, ἢ ἀμπελῶνος, ἢ συνδένδρου τόπου, οἷα ἐπίσης δὲν ὑπάρχουσι σχεδὸν ὀλοτελῶς εἰς ἀκτῖνα ὄλων χιλι-

μέτρων ἀπ' αὐτῆς. Δὲν διαταράχθη δέ, ὡς φαίνεται, οὐδὲ εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων, Χριστιανῶν, Βυζαντινῶν, Ἑνετῶν, Τούρκων καὶ ὁμοίων· διότι οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται κτίσμα τι σπουδαῖον οὐδὲ συστάς οἰκιῶν ἐκ τῶν χρόνων τούτων. Μόνον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐταράχθησαν τὰ ἐρείπια δι' ἀποφορᾶς λίθων, πρὸ πάντων τοῦ τείχους, καὶ συνόπτων ἐξαιρεγασμένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ ἐπιγραφῶν ἐπὶ στηλῶν, ἐκ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἀποκομιζομένων ἐκεῖθεν ἀπὸ 100 ἢ 200 ἑτῶν πρὸς κόσμησιν Τουρκικῶν νεκροταφείων καὶ κατασκευῆν οἰκιῶν τῶν παρακειμένων χωρίων, καὶ πρὸ πάντων τῆς πόλεως Λαρίσης.

Ὅπως ἐν πολλοῖς ἡ ἐμφάνισις τῆς Κραννῶνος εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τῶν Μυκηνῶν, εἰς μερίζονα τῆς Ἀργολικῆς πόλεως κλίμακα κατεχούσης τὸν μυχὸν μεγίστης καὶ εὐφωρωτάτης πεδιάδος, τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους, ὡς ἐκεῖναι τὸ ἀπόμερον ἄκρον τοῦ μικροῦ Ἄργους ἐπίσης, καὶ προβαλλομένης πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἐρευνητοῦ ὁμοίως ἐρήμου καὶ σιωπηλῆς. Καὶ ὅμως δὲν διεσώθη τι οὐδὲ παρ' Ὀμήρῳ περὶ αὐτῆς, ἐνῶ τοὺς γυμνοὺς βράχους καὶ τὸ ξηρὸν ἔδαφος τῶν Μυκηνῶν ἔχει καθαγιασῆναι ἢ Μοῦσα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ· τίς οἶδεν ὅμως, ἂν δὲν προώρισται καὶ μόνη ἡ σκαπάνη, εὐστόχως καθοδηγουμένη, νὰ ὑποδυθῆ πρόσωπον Μούσης διὰ τὴν Κραννῶνα; ἐγὼ τοῦλάχιστον εἶμαι πεπεισμένος ὅτι καὶ ἡ Κραννῶν θὰ παρουσιάσῃ ἐπιστημονικὰς ἐκπλήξεις, ὡς αἱ Μυκῆναι, ἐὰν προσηκόντως ἐξερευνηθῆ πτοέ.

Δυστυχῶς ἡμεῖς ἐφέτος ἔσχομεν ἐξαιρετικὰς καὶ ἀπροσδοκίτους δυσχερείας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς: ἐν πρώτοις, λαβόντες παρὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ φιλοτίμως διατεθὲν δι' ἐρεῦνας ἐν Κραννῶνι χρηματικὸν ποσὸν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου, καὶ μεταβάντες ἐκεῖσε τότε, εὗρομεν ἀφόρητον καύσωνα καὶ σκληρότατον ἐκ τῆς πολυμήνου ἀνομβρίας ἔδαφος, ἐξ οὗ ἀνετινάσσετο ὁ σκαφικὸς «κασμᾶς» ὡς ἄλλος μικρὸς Καπανεύς, τανταλωθεὶς ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ τείχους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν Θηβῶν, πλεῖστον μὲν σπινθηροβολῶν καὶ ἀπαμβλυνόμενος, ἐλάχιστον δὲ χῶμα ἀνασκάπτων· ἐξ ἄλλου οἱ ἐργάται, καταστάντες ἐπ' ἐσχάτων ἀφορήτως ἀπαιτητικοὶ καὶ καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐν τινι ἔργῳ, ἀπεποιῶντο εὐλόγως τούτου ἕνεκα νὰ ἐργασθῶσιν, ἄλλως τε καὶ μαστιζόμενοι ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν καὶ εὐρίσκοντες ὑπερδιπλάσιον ἡμερομίσθιον εἰς θερικὰ καὶ ἄλωνιστικὰ ἔργα.

Προσόμοιον ἀποτέλεσμα ἔσχον καὶ δύο ἕτεροι διάπειραι ἡμῶν πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου κατ' Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον: ἐλαχίστη βροχὴ πεσοῦσα, δὲν ἤμκесе νὰ ἀπαλύνη τὸ ἔδαφος. Τέλος κατ' Ὀκτώβριον εἰργάσθημεν ὀπωσδήποτε καίτοι ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν: ἄνεμοι σφοδροί, ἰδίως ὁ ἐκεῖ λεγόμενος Καλαμπάκας, βροχαὶ ἀπρόοπτοι καὶ θυελλώδεις μετὰ καταγίδων, ἀτμοσφαιρικαὶ μεταπτώσεις ἀπότομοι, διέκοπτον ἐπὶ ὥρας ἐκάστοτε τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ μᾶς ἠνάγκαζον νὰ ζητῶμεν συχνάκις καταφύγιον εἰς τὰ πλησίον χωρία τοῦ Χατζηλάρ, Δοξαρά, Τεκελῆ, ἱκανὸν ἀπέχοντα καὶ ἄνευ στερεᾶς ὁδοῦ, ἀλλὰ διὰ πηλωδῶν ἀτριπῶν συγκοινωνοῦντα μετὰ τῆς ἐρευνημένης περιοχῆς.

Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐφειτεινῶν ἡμῶν ἐπὶ ἀρχαιολογικῶς παρθένου καὶ διὰ πρώτην φοράν ἐξερευνημένου ἐδάφους ὑπῆρξε κατ' ἀρχὴν λόγου ἄξιον. Ἐπὶ ὑψώματος ἐντὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπιτύχομεν μετὰ πολλὰς δοκιμάς, ἐκτεταμένον σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων, ἐνιαχοῦ εἰς μέγα βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ἐξικνουμένων, ἅτινα ἐμφανῶς ἀνήκουσιν εἰς ναὸν σημαντικόν, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι οἱ ἀποκομίζοντες λίθους ἔχουσι διαταράξει, ἐκλέγοντες τοὺς καταλλήλους πρὸς τὸν ἐκάστοτε σκοπὸν των, καὶ ἀνατρέποντες τοὺς ὑπολοίπους, θραύοντες δὲ τοὺς ὀγκώδεις διὰ «βαργιάς» ἔκ τινων θραυσμάτων πηλίνων ἀγαλαμάτων, ἐκ τμημάτων ἐπιγραφῶν, ἐκ μικρῶν χαλκωμάτων, βάρθρων καὶ στηλῶν ἐξ ἀναθημάτων φαίνεται ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἀποτελῶν τὸ ἀρχεῖον τῆς πόλεως, οὗτινος ἡ ἀποκάλυψις εἶναι μὲν ἐργώδης καὶ πολυδάπανος, ἀλλ' ἀνταξία τοῦ κόπου καὶ τῆς δαπάνης.

Ὅπωσδήποτε ὁ ναὸς οὗτος ἀνασκαπτόμενος θὰ ἀποδώσῃ ἀναμφιβόλως πολὺν μεγάλης σημασίας καὶ πλούσια εὐρήματα ποικιλώτατα, διότι καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἐρειπίων καὶ ἡ βαθεῖα ἐπίχωσις πλεῖστα διεφύλαξε καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου διηγοῦνται χωρικοὶ τινες τοῦ Χατζηλάρ ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνεύρισκον κατὰ τὴν ἄροσιν «ἀραπάκια», ἧτοι χαλκᾶ εὐμεγέθη ἀγαλάμια «ἀπὸ μίαν ἕως τρεῖς πιθαμῆς», τὰ ὁποῖα ἢ ἀπέριπτον οἱ ἀπλούστεροι θεωροῦντες αὐτὰ «δαιμονικά», ἢ ἐκόμιζον οἱ τολμηρότεροι πρὸς τὰ παιδάριά των, διὰ νὰ παίζωσιν. Ἐπίσης ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι εὐρέθη ποτὲ «ἀποθήκη μὲ σαῖτες μακιρένιες», πιθανῶς χαλκᾶ βέλη δοράτων καὶ βέλη ἐξ ἀναθημάτων, τροπαίων, δεκατῶν λαφύρων κ.τ.λ.

Πρὸς τούτοις ἐδοκιμάσαμεν διὰ σκαφῶν τύμβους τινὰς τῶν μικροτέρων, ἵνα ἴδωμεν ἂν ὑπόκεινται καμαρωτοὶ ἢ τετράγωνοι τάφοι τῆς πρώτης Μακε-

δονικῆς περιόδου, ἢ μήπως θολωτοὶ τῆς Μυκηναίας ἢ Γεωμετρικῆς· κατελήξαμεν δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῷ παρόντι δὺο ἐκ τῶν προχείρως δοκιμασθέντων περικλείουσι θολωτοὺς τάφους· ἀλλ' ἡ ἀνεύρεσις τῶν «δρόμων» αὐτῶν καὶ παραιτέρω τῆς θύρας καὶ τοῦ θόλου δὲν ἐβεβαιώθη ἐφέτος, διότι καὶ ἄλλως δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ὑπόδειξιν τῶν δρόμων, ἐπειδὴ, ὑπολογίζοντες ὅτι οὔτε ἡ δοθεῖσα ἡμῖν πίστωσησιν οὔτε ὁ πρὸς χειμῶνα βαινῶν χρόνος ἐξήρκουν πρὸς ἐκχωμάτωσιν καὶ πλήρη ἐξερεύνησιν τῶν ἔνδον, ἐφοβούμεθα εὐλόγως, μήπως οὔτοι συληθῶσιν ὑπὸ ἐπιτηδείων θησαυροθηρῶν, ἀφθονησάντων ἐσχάτως καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὄντως τοῦ τόπου τούτου ὄλως δυσφυλάκτου καὶ ἐρήμου, ἐὰν ὑπεδεικνύομεν τοὺς δρόμους καὶ ἀφίνομεν ἀνεξερεύνητον ἔρμαιον τοῦ τυχόντος εὗρημα ἔτοιμον.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους προετιμήσαμεν νὰ ἀναβάλωμεν τὴν ἐργασίαν εἰς εὐθετώτερον χρόνον, καίπερ λυπούμενοι ὅτι δὲν ἔχομεν ἐφέτος νὰ παρουσιάσωμέν τι ἐμφανές καὶ θετικὸν εὗρημα ἐκ τῆς ὀλβιωτάτης πατρίδος τῶν Σκοπαδῶν.

A. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

10. ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΛΕΥΚΤΡΟΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΠΙΚΗΣ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς παρὰ τὰ Λεῦκτρα τῆς Θεσπικῆς ἐκτελεσθείας ἐργασίας ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα:

Γνωστοὶ ἦσαν ἀπὸ πολλοῦ λίθοι τινὲς ἀνάγλυπτοι ἀποκείμενοι 10 περὶπου λεπτὰ τῆς ὥρας ἔξωθεν τοῦ χωρίου Παραπούγγια. Καὶ ἄλλοι μὲν αὐτῶν ἦσαν ἡμικεχωσμένοι, ἄλλοι δὲ πάλιν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τεθαμμένοι εἰς τὴν γῆν. Ἐνεκα τῶν ἐπὶ τινῶν τῶν λίθων τούτων γεγλυμμένων ἀσπίδων καὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ οὔτοι ἔκειντο, οὐ μακρὰν δηλονότι τῶν Λεύκτρων, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Θεσπικῆς, εἶχε πάλαι ἐξενεχθῆ ἢ εὐλόγως εἰκασία, ὅτι οἱ ἐν λόγῳ λίθοι θὰ ἀπήρτιζόν ποτε τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφῶν μνημονευόμενον τρόπαιον τῆς ἐν Λεύκτροις νίκης τοῦ Ἑπαμεινώνδου (371 π. Χ.).

Πρόχειρος ἐξέτασις τῶν λίθων γενομένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μὲ ἐπεισεν, ὅτι τοῦ μνημείου ἐσώζοντο τεμάχια ἱκανά, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσιν οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀναπαραστάσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τόπου ἀναστήλωσιν τοῦ τροπαίου, ἣν καὶ κατὰ πρότασίν μου ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ ἰδίαις

δαπάναις ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία κατὰ τὸ λήγον τοῦτο ἔτος, ἀναθέσασά μοι τὴν διεύθυνσιν τῶν σχετικῶν ἔργασιῶν.

Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως, ἐν ἧ εὐρίσκοντο οἱ λίθοι τοῦ μνημείου, εἶνε εὐνόητον, ὅτι τῆς ἀναστηλώσεως προηγήθη ἀνασκαφή, τοῦτο μὲν πρὸς ἔκχωσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, καταμέτρησιν καὶ σχεδίασιν αὐτῶν, τοῦτο δὲ πρὸς εὐρεσιν τοῦ θεμελίου, ἐφ' οὗ θὰ ἠδραῖετο τὸ μνημεῖον.

Ἡ ἀνασκαφή λόγῳ μακρᾶς ἀπασχολήσεώς μου ἐν Ἄρτῃ καὶ Οὔτῃ κατέστη δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ μόλις τὴν 29ην Σεπτεμβρίου ε. ἔ. διήρκεσε δὲ τριήμερον δαπανιθέντος ποσοῦ ἐν συνόλῳ δραχ. 325. Καὶ οἱ μὲν λίθοι ἐξεχώσθησαν πάντες, κατεμετρήθησαν καὶ ἐσχεδιάσθησαν· τὸ ζητούμενον ὁμῶς θεμελίον δὲν ἀνευρέθη δυστυχῶς, τοῦλάχιστον ἐν τῷ χώρῳ ἐφ' οὗ ἔκειντο οἱ λίθοι, καίτοι ἡ ἀνασκαφή προὔχωρησε μέχρι βάθους 1.50 μ. συναντήσασα τὸ παρθένον ἔδαφος. Τεμάχια μόνον πλίνθων ἀσβεστόχριστα εὐρίσκοντο ἐν τοῖς χώμασι συμπεφυρμένα μετὰ χαλίκων καὶ κροκάλων, ἀλλ' οὐδὲν ἕχνος τοίχου. Εἰκάζω τούτου ἕνεκα, ὅτι ὁ ἐφ' οὗ οἱ λίθοι χώρος θὰ εἶχε καὶ πάλαι σκαφή, διότι τὰ χώματα ἦσαν λίαν τετραγαμμένα καὶ ἀνομοιόμορφα.

Ἐκ τῶν ἐξετάσεων καὶ καταμετρήσεων τῶν λίθων συνάγω τὰ ἑξῆς συμπεράσματα περὶ τῆς μορφῆς τοῦ τροπαίου, ἅτινα θέλω λεπτομερέστερον ἐκθέσει ἐν εἰδικῇ πραγματείᾳ δημοσιευθησομένη ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι.

Τὸ μνημεῖον ἀπηρτίζετο ἐκ 5 ἐν ὄλῳ μερῶν, ἦτοι: 1) ἐνὸς θεμελίου, εἰς ὃ ἀναμφιβόλως ἀνήκουσι μεγάλοι τινὲς ὀρθογώνιοι λίθοι τροχματοπαγεῖς συναποκείμενοι μετὰ τῶν ἀναγλύπτων κατὰ χώραν, 2) μιᾶς κυλινδρικῆς βάσεως διαμ. 3.00 μ καὶ ὕψους 0.68 μ ἀπαρτιζομένης ἐκ δέκα τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἐξωτερικῶς ἀνάγλυπτον ἀνὰ μίαν τρίγυφον καὶ μίαν μετόπην, 3) ἐν χθαμαλοῦ τινος γείσου στέφοντος τὰς μετόπας καὶ τριγλύφους, 4) ἐξ ἐνὸς κολούρου μετὰ παραβολικῆς γενετείρας κώνου ὕψ. 0.82 μ. ἀπαρτιζομένου ἐξ ὀκτῶ τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἐξωτερικῶς ἀνάγλυπτον ἀνὰ μίαν στρογγύλην ἀσπίδα καὶ τέλος 5ον) ἐκ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ ὀπλίτου, ὅπερ εἰσῆρχετο εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κολούρου κώνου καταλειπομένην ἄνω μεγάλην ὀπὴν (διαμ. 1,35 μ).

Καὶ τοῦ μὲν ὁμοιώματος οὐδὲν τμῆμα σφύζεται σήμερον· τῶν δὲ λοιπῶν μερῶν ἐκ μὲν τῶν 10 λίθων τῆς μετὰ τριγλύφων βάσεως σφύζονται τέσσαρα τεμάχια, ὧν τρία μὲν ἐπὶ τύπου, τὸ δὲ τέταρτον νοτιώτερον παρερριμμένον

ἐν τινι ἀγρῷ. Τοῦ γείσου σφίζεται ἐπίσης εἰς 20 μέτρων ἀπόστασιν με-
γα τεμάχιον, τῶν δὲ ἀσπιδηφόρων τεμαχίων περισφύζονται ἐν καλῇ διατήρη-
σει τὰ 7. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι καὶ τὰ κυρίως χαρακτη-
ριστικὰ μέρη τοῦ τροπαίου, εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἀναστήλωσις ἡδύ-
νατο νὰ γίνῃ ἀναπληρουμένου τοῦ 8ου ἀσπιδηφόρου τεμαχίου διὰ τοι-
χοποιίας ἢ δι' ὁμοιώματός τινος καὶ κατασκευαζομένης κυλινδρικής βάσεως
μελλούσης νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν κάτωθεν τῶν ἀσπίδων κύλινδρον. Ἡ
ἐργασία ἔμελλε νὰ ἀρξῆται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου,
ἀλλὰ δυστυχῶς ἐματαιώθη λόγῳ τῶν συνεχῶν βροχῶν, ὧν ἕνεκα ὁ χῶρος,
ἐν ᾧ θὰ κατεσκευάζετο τὸ θεμέλιον, κατεκλύσθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα
λόγῳ τῆς ἀργιλώδους συστάσεως τοῦ ἐδάφους δὲν ἡδύναντο ν' ἀπορροφη-
θῶσιν, ἀλλ' ἐλίμναζον. Τούτου ἕνεκα ἀπεφάσισα νὰ ἀναβάλω τὴν ἐκτέλεσιν
τοῦ ἔργου εἰς ἐποχὴν εὐνοϊκωτέραν δι' οἰκοδομικὰς ἐργασίας. Καὶ ἐκά-
λυψα ἐκ νέου τοὺς λίθους διὰ χωμάτων διὰ τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς.

Ἡ ἐξέτασις τῶν λίθων ἐκάστων πλὴν τῆς ἐξακριβώσεως τῆς μορφῆς
τοῦ τροπαίου, ἦν ἐφανέρωσεν, ὑπῆρξε διδακτικὴ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολο-
γίαν τῆς κατασκευῆς τοῦ μνημείου. Παρατήρησα δηλ. ὅτι ἡ ἐργασία τῶν
ἀπαρτιζόντων τὸ τρόπαιον μελῶν εἶναι ἐσωτερικῶς ἀμελής πως καὶ ἄδρᾶ
μὴ συμβιβασομένη πρὸς τὴν ἐπιμελῆ ἐργασίαν τῶν λοιπῶν ἐν Βοιωτίᾳ γνω-
στῶν ἔργων τοῦ 4ου π. χ. αἰ. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκλόνησε τὴν πίστιν μου
ἐπὶ τὴν ἐκ τοῦ 4ου αἰ. προέλευσιν τοῦ μνημείου τὸ σχῆμα τῶν συνδέσμων
του, οἵτινες ἀντὶ τῶν ἀναμενομένων διπλῶν ταῦ εὐρέθησαν πειόσχημοι.
Οἱ δύο ἀνωτέρω τεχνικοὶ λόγοι συνδυαζόμενοι καὶ πρὸς τὴν ἐν τοῖς χώ-
μασιν ἀνεύρεσιν πλίνθων μὲ κάμνουσι νὸ ὑποθέτω, ὅτι τὸ τρόπαιον δὲν
δύναται νὰ εἶναι τοῦ α') ἡμίσεος τοῦ 4ου αἰ., ἤτοι σύγχρονον τοῦ Ἐπα-
μεινώνδου, ὡς μέχρι τοῦδε ὑπετίθετο, ἀλλὰ κατὰ ἕνα τοῦλάχιστον αἰῶνα
μεταγενέστερον, κατασκευασθὲν πιθανῶς κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς ἢ τὸ πολὺ
τοὺς Αὐγουστείους χρόνους.

A. K. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

II. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΝΙΚΟΠΟΛΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Τῇ 6 Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἠρξάμην τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν ἐν ἧ θέ-
σει πέρουσι εἶχον ἀποκαλύψει τὸ πρῶτον μέγα καὶ πολυτελές, ὡς φαί-
νεται ἐκ τῶν ἀποκαλυφθέντων θρειπίων, χριστιανικὸν ἴδρυμα, ὅπερ

τότε δὲν ἐπρόφθασα νὰ ἀνακαλύψω ἕξ ὀλοκλήρου. Τοῦτο κεῖται κάτωθεν καὶ πρὸς Β. τῆς μεγάλης Δεξαμενῆς τῆς Νικοπόλεως, τῆς κοινῶς Βαγένας καλουμένης καὶ σχεδὸν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὸ 99 χιλιόμετρον περίπου.

Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀπεκάλυψα ὀλόκληρον τὴν εἴσοδον, ἣτις ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη, διότι ἡ πύλη αὐτῆς ἔχει εὖρος 4 σχεδὸν μέτρων ἐν τῷ προδόμῳ, ὅστις εἶνε πλακόστρωτος· ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, οἷον κίονες ὀλόκληροι, λεῖοι, ἄνευ ῥαβδώσεων, εἶτα κιονόκρανα κορινθιακὰ καὶ Ἴονικὰ, παραστάδες διλόβων χριστιαν. παραθύρων, ὑπέρθυρα κλπ. κλπ. πρὸς δὲ τὸ Β. μέρος ἀπεκαλύφθη τετράγωνος ἑνὸς μέτρον καὶ τι πλέον πλάτους ἰσόγειος κρύπτη καὶ βάθους 3 1/2 μ. με 5 βαθμίδας, ἐν ἣ ἀνευρέθησαν ὀστᾶ, σιδηρᾶ ῥάβδος καὶ τινὰ θραύσματα γλυπτὰ μαρμάρινα. Πρὸς τὶ αὕτη ἐχρησίμευεν εἶναι ἄγνωστον. Πρὸ τῆς πύλης δ' ὄμως τῆς εἰσόδου, πρὸς τὰριστερὰ ἀπεκαλύφθη μικρὸν παρεκκλήσιον, μήκ. 9 1/2 μ. καὶ πλ. 4 μ. ἔχον μεγάλην ἀψίδα πρὸς Α. Τὸ δάπεδον τοῦ παρεκκλησίου τούτου κοσμεῖται ὑπὸ θαυμασίου ψηφιδωτοῦ, ἀπαραμίλλου ἀρμονίας συνθέσεως καὶ κατασκευῆς. Εὐτυχῶς ἐσώθη ὀλόκληρον σχεδόν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ παρίστανται ἐντὸς τῆς ἀψίδος ἀκτίνες ἐκ τοῦ κέντρου ἐκπεμπόμεναι καὶ πληροῦσαι ὀλόκληρον τὸ ἡμικύκλιον αὐτῆς. Αὗται θὰ ἐκπορεύωνται ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, διότι κάτωθεν αὐτῶν πρὸ τῆς ἀψίδος παρίσταται μεγάλη γάστρα ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς ἐρειδομένη, ἕξ ἧς ἀναφύεται πρὸς τ' ἄνω ἄμπελος, ἧς δύο κλάδοι τεράστιοι ἀνακλαδούμενοι πρὸς τ' ἄνω, εἶτα κατέρχονται ἑκατέρωθεν καὶ πληροῦσι μετὰ τὰ φύλλα καὶ τὰς σταφυλὰς αὐτῶν ὀλόκληρον μέγαν κύκλον, 2 μ. περίπου διαμέτρον. Ἐπὶ τῶν δύο κλάδων τῆς ἁμπέλου, ἄνωθεν τῆς γάστρας ἴστανται δύο ταῶ, ὧν τὸ πτέρωμα κοσμεῖται δι' ἑξαισίων τοὺς χρωματισμοὺς ὀφθαλμῶν. Καὶ ἡ μὲν γάστρα συμβολίζει τὴν χριστιαν. Ἐκκλησίαν, ἡ ἄμπελος τὸν ἰδρυτὴν ταύτης τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, οἱ δὲ ταῶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἣν ἐξασφαλίζει ἡ πίστις εἰς αὐτόν. Τὸ ὄλον λοιπὸν τῆς διακοσμήσεως ταύτης ἐκτὸς τῆς ἐξόχου γραφικῆς τελειότητος ἐγκλείει καὶ τοσοῦτο βαθὺν συμβολισμόν καὶ τοιαύτην ὑψηλὴν τοῦ χριστιαν. δόγματος φιλοσοφίαν! Εὐθὺς μετὰ τὸν κύκλον τοῦτον, εἰς ἀπόστασιν 1 μ. περίπου ἔπεται ἕτερος συμμετρικὸς ἰσομεγέθης σχεδὸν κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαγράφονται ποικίλα βυζαντινὰ κοσμήματα, εἰς δὲ τὰς τέσσαρας ἑνὸς κεντρικοῦ σταυροῦ ἄκρας τέσσαρες δελφίνες θαυμασίας τέχνης. Πέριξ δὲ τῶν δύο κύκλων ὁμοῦ δια-

θέτει ὡς πλαίσια τούτους πλατεῖα ζώνη ἐκ πολυχρώμου πλοχμοῦ, πέραν δὲ τούτου πρὸς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ παρεκκλησίου κλείει τὸν ὅλον διάκοσμον τοῦ δαπέδου πλατεῖα ζώνη 0,60 τοῦ μέτρου ἀποτελουμένη ἀπὸ κόσμημα λεπιδωτόν, φθάνον μέχρι τῶν κρασπέδων τῶν τεσσάρων τοίχων. Ἄλλὰ καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ ναΐσκου τούτου εἶχον γραφικὸν ὄραϊον διάκοσμον, ὅστις δ' ὅμως τελείως ἐξηφανίσθη, διότι οἱ τοῖχοι οὗτοι μόλις διεσώθησαν εἰς ὕψος 1 μ. καὶ ἐνιαχοῦ 0.50 μ.

Τοιοῦτο τὸ θαναμαστὸν τοῦτο νέον ψηφιδωτόν, ὅπερ θέλει καταλάβει ὁμοῦ μετὰ τοῦ περιφήμου ψηφιδωτοῦ τῆς ἐν Νικοπόλει πρὸ ἐτῶν ἀνακαλυφθείσης ὑπ' ἐμοῦ ἀρχαιοτάτης Βασιλικῆς Δουμετίου, ἐξέχουσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χριστιαν. τέχνης θέσιν. Εὐτυχῶς δὲ ἡ Σ. Κυβέρνησις, συστάσει καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἀπέστειλε πρὸ τινος ἐν Νικοπόλει διακεκριμένον καλλιτέχνην εἰδήμονα τῆς ψηφιδωτῆς τέχνης, ὅστις θέλει στερεώσῃ καὶ ἐπισκευάσῃ τοῦτο, διότι ἄλλως ὑπάρχει μέγας κίνδυνος ἐν τῷ μέλλοντι ταχέως νὰ καταστραφῇ. Τὸ ψηφιδωτόν τοῦτο ἀνάγεται εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῶν τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, δηλ. εἰς τὸν 5^{ον} ἢ 6^{ον} αἰ. μ.Χ. ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὁμοίότης τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς τέχνης καὶ τῆς ὅλης κατασκευῆς.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου ὑπάρχει Λουτήριον, οὗ αἱ θύραι ἦσαν συρταὶ ἐπὶ αὐλάκων σφζομένων μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, ἐπίσης ὑπῆρχον φρέατα με μαρμάρινα ὄραϊα στόμια. Τὰ φρέατα ταῦτα καθαρίσας εὗρον ἄφθονον ὕδωρ, ὅπερ μεγάλως εὐηργέτησε τὴν ἀνασκαφικὴν μας ἐργασίαν ἐφέτος.

Ἰδρυτῆς δὲ τοῦ ἔξαισιου τούτου χριστιαν. ἰδρύματος ἦτο ὁ «ἀγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκίσων¹⁾», ὅστις τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν», ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ τὴν πύλην μεγάλης αἰθούσης τοῦ κτιρίου, ἧς ὀλόκληρον τὸ δάπεδον κοσμεῖται ὑπὸ ποικιλωτάτου ψηφιδωτοῦ. Ἡ αἶθουσα αὕτη κεῖται πρὸς Α. τοῦ προδόμου, ὃν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἔχει δὲ αὕτη μήκος μὲν 12 μ., πλ. δὲ 6,30.

Ἐντὸς τῶν χωμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης εὐρέθησαν παντοῖα ὄσα

¹⁾ Ὁ φιλομουσότατος οὗτος ἱεράρχης ὡς καὶ οἱ δύο Δουμέτιοι. οἱ ἰδρυταὶ τῆς Βασιλικῆς Νικοπόλεως, νῦν τὸ πρῶτον γίνονται γνωστοί, οὐδαμοῦ ἀλλαγῶν μνημονευόμενοι. Καὶ εἰσὶν ἐν τούτοις οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπέρροχοι ἀρχιερεῖς διὰ τὴν φιλομουσίαν καὶ τὸν πρὸς τὰς τέχνας ἔρωτα αὐτῶν ἐφάμιλλοι τῶν ἐπιφανεστάτων κληρικῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τῶν Παπῶν τῆς Ῥώμης.

εθρήματα, οἷον πολλαὶ χαλκαῖ ἀλύσεις, κοσμήματα χαλκᾶ βυζαντινά, πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ ἐκ μαρμάρου τεμάχια καὶ ἄλλα τινὰ, ἅτινα πάντα περισυνέλεξα ἐντὸς ἐνὸς τῶν θολωτῶν διαμερισμάτων τῆς μεγάλης δεξαμενῆς, ὅπερ μετέβαλον εἰς πρόχειρον τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν Μουσείων. Ἐκεῖ μετέφερον καὶ ἄλλα τινὰ εθρήματα ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Νικόπολιν καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ἀγρῶν περισυλλεγένητα. Μεταξὺ τούτων ἀξιολογώτατον εἶναι μέγα μαρμάρινον ὑπέρθυρον, τὸ ὁποῖον ἀνεῦρον ἐν τῇ κατεδαφισθείσῃ ὑπὸ τῶν χωρικῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὠραία ἐπαύλει τοῦ γνωστοῦ ἐν Πρεβέζῃ Χουσεῖν Πασᾶ. Δυστυχῶς τοῦτο δὲν εἶναι δλόκληρον, διότι λείπει μέγα ἴσως τεμάχιον ἐκ δεξιῶν.

Ἡ διακόσμησις αὐτοῦ εἶνε πλουσιωτάτη. Ἐν τῇ ἀνω ἐπιφανείᾳ εἶναι ἀναγεγραμμένη θαυμαστὴ ἄκανθα, ἣτις ἐξελίσσεται ὡς κυκλικὸς μαϊάνδρος ὀφιοειδῆς, εἰς δὲ τὰ κενὰ αὐτοῦ ὑπάρχονν τετράφυλλοι ῥόδακες.

Κάτωθεν ταύτης φέρεται μὲ ὠραίους χαρακτῆρας ἡ ἐπιγραφὴ.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ—ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΑ

[ΗΚΑΙΑΓΕΝ - - -

ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΣ

[ΥΠΕΡΗΣ - - -

Τὸ μῆκος τῆς γλυφῆς ταύτης εἶναι 1,62, τὸ ὕψος 0,37, τὸ δὲ πᾶχ. 0,43.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐν Πρεβέζῃ Μουσεῖον, ὅπερ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῆς καθήρτισα, ἐπλουτίσθη διὰ νέων προσκτημάτων ¹⁾, πολλοὶ δὲ ἡμεδαποὶ τε καὶ ξένοι ἐπισκέπτονται τοῦτο ἐν τοῖς ἰσογείοις τοῦ Δημαρχείου Πρεβέζης στεγαζόμενον. Ἄλλὰ τὸ οἶκημα τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς ἀντάξιον τοιούτων κειμηλίων, διὸ ἐπανειλημένως ἔκαμα ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργείας, ἵνα παραχωρηθῇ ἡμῖν τὸ ἐν Πρεβέζῃ Τζαμίον τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ὅπερ ἔχει ἐπιτεταγμένον τὸ Ε΄ Σῶμα Στρατοῦ πρὸς φύλαξιν πυρομαχικῶν. Ἐφέτος κατῶρθωσα χάρις εἰς τὴν ἐκεῖ παρουσίαν τοῦ Πρίγκηπος Ἀνδρέου ὡς Διοικητοῦ τοῦ Ε΄ Σώματος, ἵνα διαταχθῇ ἡ ἐκεῖθεν μεταφορὰ τῶν πυρομαχικῶν, ὧν ἄλλως τε ἢ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως τοποθέτησις εἶνε ἐπικινδυνωτάτη, οὕτω δ' ἐλπίζω ὅτι ἐκκενοῦμενον θέλει χρησιμοποιοθῆ ὡς Μουσεῖον Ἀρχαιολογικόν.

Ἐλίγον προτοῦ ἀναχωρήσω ἐκ Πρεβέζης ἔκαμον διάλεξιν ἐν αὐτῇ

¹⁾ Πάντων τῶν νέων προσκτημάτων τοῦ Μουσείου Πρεβέζης δημοσιεύω προσεχῶς ἐν τῷ Ἀρχαιολογ. Δελτίῳ λεπτομερῆ περιγραφὴν. Πρβλ. Ἀρχ. Δελτ.

περὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων τῆς Νικοπόλεως, καθ' ἣν παρέστησαν ὅτι ἐπίσημον καὶ διακεκριμένον περικλείει ἡ μικρὰ αὕτη ἡπειρωτικὴ πόλις. Αἱ εἰσπράξεις τῆς διαλέξεως ταύτης ¹⁾ διετέθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως ἀναμνηστικοῦ Μνημείου ἐν Νικοπόλει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης, διότι ὡς γνωστὸν ἡ μάχη, ἣτις ἐδῶρθε τὴν ἐλευθερίαν εἰς αὐτήν, ἐδόθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἱστορικωτάτης πόλεως τοῦ Αὐγούστου, ἧς τὸ ὄνομα εἶνε τοσοῦτον αἴσιος οἰωνὸς διὰ τὴν Νίκην. Τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ Μνημείου τούτου εἶχον ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, πλειστάκις δ' ἐνήργησα πρὸς πραγματοποίησίν της, δυστυχῶς δ' ὅμως αἱ ἀντίξοοι περιστάσεις δὲν ἐβοήθησαν ταύτην. Ἦδη ἐλπίζω ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ, τοῦτο δὲ θὰ συντελέσῃ, ὥστε ὁ περὶ τὸ Μνημεῖον χώρος νὰ εὐπρεπισθῇ καὶ δενδροφυτευθῇ, οὕτω δ' οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰ σεπτὰ τῆς Νικοπόλεως ἐρεῖπια νὰ εὐρίσκωσι καὶ μικράν τινα σκιάν ἐν τῇ ἀδένδρῳ ἐκείνῃ νεκρᾷ πόλει ²⁾.

ΛΛΕΞ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

12. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΙΦΝΩ, ΕΡΕΥΝΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΠΥΡΓΩΝ
ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας μετέβην εἰς Σίφνον περὶ τὰς ἀρχαῖς Ἰουλίου καὶ παρέμεινα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἀσχοληθεὶς εἰς ἔρευναν καὶ μελέτην ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων πύργων αὐτῆς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἀγ. Νικήτα. Πόρισμα τῆς ἐργασίας ταύτης ὑπῆρξε τὸ ἔξῃς.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πύργων, οὓς ἠρεύνησα ἄλλοτε, προσέθηκα ἤδη καὶ ἄλλους. Εὗρον ἐν ἐρειπίοις μικρὸν τοιοῦτον πέραν τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἀγ. Νικήτα, περὶ ἧς κατωτέρω. Ὅμοιον εἰς θέσιν Καμπαναριὸ κατὰ τὴν Χερρόνησον καὶ οὐχὶ τὸ Καμπαναριὸ ἀντικρὺ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων ἐπὶ

¹⁾ Ἐκ τῆς διαλέξεως ταύτης εἰσπράχθησαν περὶ τὰς τρισχιλίαις δρ.

²⁾ Τελευτῶν ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω πάσας τὰς Διοικητ. καὶ στρατιωτικὰς ἀρχάς, αἵτινες μεγάλως ὑπεβοήθησαν τὸ ἔργον μου. Ἰδιαιτέρως δὲ πρέπει νὰ ἐκφράσω τὰς θερμότητάς μου εὐχαριστίας πρὸς τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης Κον Ἰ. Ρέντζαν, ὅστις παντοιοτρόπως μὲ συνέδραμεν ἐν μέσῳ ἀπίρων δυσχερειῶν, ἃς συνήνησα ἐφέτος ἐν Νικοπόλει. Ὁ κ. Ρέντζας ἀντελήφθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος τὴν μεγάλην σημασίαν. ἦν ἔχει ἡ Νικόπολις διὰ τὴν ὅλην Ἠπειρον, ἰδιαίτατα δὲ διὰ τὴν Πρέβεζαν. Δεκάκις τοῦλάχιστον ἦλθεν εἰς Νικόπολιν, ἀφήσας πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν του. ἵνα ἐπὶ τόπου συζητήσωμεν καὶ λύσωμεν τὸ μέγα πρόβλημα τῆς διαφυλάξεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἐν Νικοπόλει ἀρχαιοτήτων.

τούτου ὁμως ἦσαν μικρὰ νεώτερα κτίσματα (εἰκ. 1). Τρίτον εἰς θέσιν Παρασκευῆς πετάλι κατὰ τοῦ Πέτση, τέταρτον εἰς θέσιν Ῥαχαμὸν τοῦ Φάρου πρὸς Ν. τῆς νήσου. Μετὰ τοῦτο ἠσχολήθην ἐρευνήσας ἕνα τῶν πληρέστερον σφισομένων Πύργων, τὸν τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῶν Ἑξαμπέλων. Οὗτος σώζεται παρὰ τὴν ἄνω κόμην εἰς ὕψος 4,55 πρὸς Β. μετὰ διαμέτρου 10,30 ἐκ πρασίνου σχιστολίθου μετὰ ἀψιδωτῆς θύρας πρὸς Δ. πολὺ χαμηλῆς. Ἐξωθεν διατηρεῖται εἰς ἀρίστην θέσιν, ἔσωθεν ὁμως πολλάκις μετετράπη,

1. Σίφνος· εἰσοδος πύργου Καμπαναριοῦ.

κατεστράφησαν δὲ τὰ διαμερίσματα αὐτοῦ, τῆς δὲ κλίμακος οὐδὲ ἵχνος ἐφάνη. Τεμάχια ἀγγείων ἀνευρέθησαν καὶ ἐν τούτῳ, ὅμοια τοῖς τῶν ἄλλων πύργων. Καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἀμπουρδέχτην πύργον κατὰ τὰ Β. τῆς νήσου τὰ αὐτὰ παρατηρήθησαν, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ καὶ πλήρης ἀρχαῖος συνοικισμός.

Τὸ κύριον ὁμως ἔργον, εἰς ὃ ἐτράπην κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἦτο ἡ μελέτη τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα. Ἡ θέσις καλεῖται οὕτως ἀπὸ ναῖσκου τοῦ ἁγίου Νικήτα, κεῖται δὲ πρὸς τὸ ΒΑ τῆς νήσου ἐπὶ πετρώδους ὄρεινῆς προεξοχῆς ἄνωθεν τῆς χώνης, ἔχουσα ὠραίαν θέαν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἥτις ἐπίκειται τῆς θέ-

σέως ταύτης, ἐκτισμένης κατὰ μικτὸν ἑνιαχοῦ τρόπον, ἠρεύνησα τό τε ὄλον καὶ τὰ διαμερίσματα αὐτῆς, ἐξ ἧς ἐρεύνης ἐφάνη τὸ σχῆμα τοῦ ὄλου τετραγωνικὸν ἐπίμηκες, διασφζόμενον κατὰ τὴν πρὸς Β. καὶ Ν. πλευρὰν πληρέστερον, κατεστραμμένον δ' ἐπὶ μέρους κατὰ τὴν Α. καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν Δ. Ἡ βορεία πλευρὰ περιλαμβάνει τρία διαμερίσματα ἐν εἴδει οἰκημάτων, τοσαῦτα δὲ καὶ ἡ πρὸς Ν. Τὸ τεῖχος ἐξ ὀγκωδῶν λίθων ἀνεξεργάστων εἰς τὴν ἔσωθεν ὄψιν σφζεται εἰς ὕψος 2-3 μέτρων ἑνιαχοῦ. Ἐσωθεν

2. Σίφνος· ἀκρόπολις Ἁγ. Νικήτα.

εἶναι ἐκτισμένον διὰ λίθων μικροτέρων ἐξεργασμένων. Καὶ κατὰ τὴν πρὸς Α. καὶ κατὰ τὴν Δ. ὄψιν θὰ ὑπῆρχον διαμερίσματα, νῦν κατεστραμμένα. Κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νοτίας πλευρᾶς ὑπάρχει τετραγωνικὸν ἄνοιγμα μέγα μετὰ διπλοῦ τοίχου ἔσωθεν, ἔχει δὲ κάθοδον κλιμακωτὴν. Ἴσως ἐρησήμευεν ὡς δεξαμενὴ. Μεταξὺ τῶν πέριξ οἰκημάτων ἐκτείνεται παμμεγίστη αὐλὴ ἐπὶ τοῦ βραχέως ἐδάφους. Περὶ τὸ μέσον ταύτης, ἢ μᾶλλον πρὸς τὸ πρὸς Α. καὶ ἐγγὺς τοῦ ναΐσκου τοῦ νεωτέρου ἀνεῦρον βάσιν ἀρχαίου μεγάλου βωμοῦ κατεστραμμένην τὸ πλεῖστον, ἧς προφανὲς τὸ σχῆμα. Τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔχουσι μῆκος καὶ πλάτος 3,30, εἶναι δὲ ἐκτισμένα ἐπὶ κεραγμένου καὶ ἐντετημένου ἐπίτηδες κάτω τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ θεμελιούται.

Ἐν τοῖς διαφόροις διαμερίσμασι τοῦ τείχους ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ὅμοια πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις πύργοις, κατατεθέντα εἰς τὴν ἐντοπιάν μικρὰν συλλογὴν μετὰ τῶν λοιπῶν.

Κύριον πόρισμα τῆς τοῦ ἔτους τοῦτου μελέτης παρουσιάσθη ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς νήσου Σίφνου πύργοι ἐσχετίζοντο κατὰ τμήματα πρὸς τὰς τρεῖς Ἀκροπόλεις τὰς ἐπὶ τῆς νήσου. Μέρος δηλ. τούτων ἀνεφέρετο πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Κάστρου ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῶν, μέρος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ μέρος εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Νικήτα. Αἱ τρεῖς

3. Σίφνος· ἀκρόπολις Ἁγίου Νικήτα.

δὲ πάλιν ἀκροπόλεις, συγκεντροῦσαι τὰς εἰδήσεις ἐκάστη τοῦ διαμερίσματος αὐτῆς μετέδιδον πρὸς τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς νήσου Ἀκρόπολιν, ὡς τὴν κεντρικὴν, ἐνθα νῦν ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Ἐκεῖ εὗρον τὰς βάσεις παναρχαίου, ἀλλὰ καὶ παμμεγίστου οἰκοδομήματος, προφανῶς μεγάλης ἀκροπόλεως, δι' ἧς ἐγένετο ἡ μακρόθεν ἐπικοινωνία πρὸς τὰς πέριξ νήσους

Οὕτω καταφαίνεται ἤδη σαφῶς τὸ μέγα πλέγμα τῶν πύργων τῆς νήσου, δικαιολογεῖται δὲ καὶ ἡ πληθὺς αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ ὁ σκοπὸς ὡς καὶ ὁ σκοπὸς τῶν τεσσάρων ἀκροπόλεων, καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

13. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ

Ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ ἡ σκαφικὴ ἐργασία ἐφέτος διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ διαρρέοντος τὸ ἱερὸν χειμάρρου. Νοτιόθεν τῆς δυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ, ἧτις μετὰ τῶν ἀνατολικῶν συμβάλλουσα ἔφερε διὰ γεφύρας πρὸς τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν, ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ὀκτώ που τετραγωνικῶν μέτρων· ἡ εἴσοδος, ἧς σφίζεται κατὰ χώραν ὁ ὁδὸς, μέγας ἀσβεστόλιθος πλ 1,88, ἦτο δίφυλλος (δικλῆς), ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ δύο παραστάδων, αἵτινες κάλλιστα ἐπικεχρισμένα ἔφερον ἡμικύκλιον δωρικῶν ρυθμοῦ· οἱ τοῖχοι ἔνδον ἔφερον ζώνην ὑπομέλανος ἐπιχρίματος ὕψ. 0,30, πρὸς δὲ τῇ ὀροφῇ περιέθεε γεισίδιον κονιίματος λευκῶς ἐπικεχρισμένου, ὕψ' ὧ ζώνη ὕψ. 0,22, φέρουσα γραπτὰ πλέγματα ὑπέρυθρα, τὸ δὲ ὑπὸ ταύτῃ ἦτο ἐρυθρῶς κεχρωσμένον. Ἐξωθεν τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκαλύφθη λίθινος ἄχετός, δι' οὗ ὑπεντεράναντος τὸν νότιον τοῖχον τῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἀπωχετεύοντο εἰς ταύτην τὰ Διὸς ὕδατα.

Κάτωθεν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐν βάθει 1,50 μ. ἀπεκαλύφθησαν ἀρχαιότερον κτίσματος θεμέλια ἐξ ὀγκολίθων ὀρθοστατῶν· καὶ παρὰ μὲν τὴν πομπικὴν ὁδὸν ἀποτελεῖται μικρὸν τετράπλευρον τριῶν που μέτρων μετὰ θυρώματος, ὃ δὲ ἀνατολικὸς αὐτοῦ τοῖχος χωρῶν πολλῶ νοτιώτερον τοῦ προειρημένου οἰκοδομήματος ἔφερον ἐν μέσῳ ὑπὸ τὸ τούτου θύρωμα ἐπικαρσίως θύρωμα μικρότερον, ἐπικαμπτόμενος δὲ φέρεται πρὸς ἀνατολὰς ἐπικαρσίως ἄλλου τοῖχου, μακροτάτου, 2,04 ὑπὲρ τοῦτον κειμένου καὶ ἔχοντος δύο θυρώματα. Δυσμότην τοῦ μακροῦ τούτου τοῖχου ἠδύρεθησαν δύο λύχνοι, ὧν ὁ μὲν εἶνε ἐν τῷ κέντρῳ διάκενος, ἵνα ἐμβάλληται ἐπὶ λυχνοστάτου, ὃ δὲ ἔφερε συμφυῆ τὸν λυχνουῶν. Δυσμότην δὲ τοῦ μικροῦ τετραπλεύρου κτίσματος ἠδύρεθη σιδηροῦν τραπέζιον τετράπλευρον καὶ δίωτον πλ. 0,32, ὕψ. 0,07.

Νοτιόθεν τοῦ εἰρημένου κτίσματος ἀπεκαλύφθη ἐπικαρσίως τῆς κλειτύος τοῦ ὄρους κειμένη ἀντηρὶς ἰσχυρὰ ἐξ ὀγκολίθων τριῶν δόμων, ὕψ. 1,80, γενομένη ἔνεκα τῆς ἀποτομωτέρας ὑψώσεως τοῦ ἐδάφους, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ ἐπίχωσις εἶνε παχυτάτη, ἐξικνουμένη εἰς βάθος ὅσον ἐπὶ τέσσαρα μέτρα. Ἡ ἀντηρὶς ἀπετέλει ἅμα τὸν νότιον τοῖχον τριῶν μικρῶν χώρων, ὧν ἕκαστος ἔχει πλάτος $2\frac{1}{2}$ - 3 μ.· τούτων ὁ μὲν δυσμικὸς εἶνε τετράπλευρον κτίσμα μετὰ θυρώματος, ἀντίστοιχόν πως τῷ παρὰ τὴν πομπικὴν ὁδόν, ὃ δὲ ἀνατολικὸς προώριστο χάριν λουτρικῆς λεκάνης· τὸ

τε δάπεδον αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοί εἰσι κεκονιαμένοι, ἐν αὐτῷ δὲ ἠδρέθη κατὰ χώραν πηλίνη πύελος, ἣτις παρὰ μὲν τὴν μικροτέραν τῶν στενῶν πλευρῶν φέρει ἡμισφαίριον κοίλωμα, τὰς δὲ μακροτέρας πλευρὰς ἔχει ὑψηλοτέρας παρὰ τὴν πλατυτέραν τῶν στενῶν πλευρῶν ἢ παρὰ τὸ κοίλωμα, ἄνω δὲ τὸ χεῖλος αὐτόθι εὐρύτερον πρὸς ἐπέρευσιν τῶν βραχιόνων· κατὰ ταῦτα ὁ τῷ λουτρῷ τούτῳ (πρὸς θεραπείαν) χρώμενος ἀνεκάθητο ἐν αὐτῷ ἔχων τοὺς πόδας ἐν τῷ κοιλώματι, αὐτόθι ἠδρέθη ἀλαβίστου στόμιον ἐξ ἀλαβαστίτιδος· Τοιαύτη μετὰ κοιλώματος ἀσάμινθος ἠδρέθη πρὸ ἐτῶν ὑψίτερον ἐν νοτιωτέροις οἰκοδομήμασι (ΛΕ 1919 101).

Νοτιόθεν δὲ τῆς ἀντηρίδος ἐπὶ τῆς κλειτύος κεῖνται ἄλλα οἰκοδομήματα μετὰ κεκονιαμένων τοίχων φερόντων ἐπίχριμα ἔρυθρον καὶ κίτρινον· περὶ τούτων ἐγένετο λόγος πέρυσι.

Νομίματα ἐφέτος ἠδρέθησαν 51, ἃ καὶ κομισθέντα εἰς Ἀθήνας ὑπεβλήθησαν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔχη τὰς γνώμας τῶν διευθυντῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν περὶ τοῦ ἀνακινήθentos κατὰ τὸ 1922 ζητήματος ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικῶς σκόπιμον ἢ ἄσκοπον τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Παρθενῶνος ἀπεύθυνε διὰ τοῦ Προεδρείου αὐτῆς ἐπιστολὴν πρὸς πάσας τὰς εἰρημένας Σχολὰς καὶ τὸν πρῶτον Διευθυντὴν τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχ. Σχολῆς κ. Γουλ. Δαϊρπφελδ παρακαλοῦσα, ὅπως εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐκφράσωσι τὰς γνώμας αὐτῶν πρὸς τὴν Ἀρχ. Ἐταιρείαν.

Αἱ ἀπαντήσεις αὗται τῶν ξένων ἀρχαιολόγων, προθυμότατα διαβιβασθεῖσαι τῇ Ἐταιρείᾳ δημοσιεύονται κατωτέρω κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἵνα καταστῶσι προσίται εἰς εὐρύτερον ἀρχαιολογικὸν κύκλον.

Ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις διευθυντῶν δὲν ἀπήνησεν ὁ κ. B. H. Hill.

1.

Zur Frage des teilweisen Wiederaufbaues des Parthenon

Meiner Meinung nach ist die prinzipielle Frage nach der Berechtigung zum teilweisen Wiederaufbau des Parthenon nicht anders zu beantworten als bei anderen antiken Gebäuden und von der Frage nicht zu trennen, ob und in wie weit wir das Recht oder die Pflicht haben, die uns für die Erhaltung derselben und der Antiken überhaupt notwendig erscheinenden Vorkehrungen zu treffen.

Seit ungefähr 100 Jahren fühlen wir uns — und je mehr wir die Antiken kennen lernen, in so höherem Maasse — verpflichtet, für ihre Konservierung zu sorgen, um folgenden Generationen das Erbe zu erhalten: Museen sind nicht mehr Schatzkammern, sondern Anstalten, in denen für die Erhaltung antiker Denkmäler (auch der einst im Freien gestandenen!)

gesorgt wird. Bei Gebäuden ist dieser Schutz nur in beschränktem Maasse möglich ¹⁾: Wir können Steine, die zu fallen drohen, sichern, Fugen schliessen und Risse an der Oberfläche plombieren, um sie vor den verderblichen Wirkungen der Witterung zu schützen: es sind also jedenfalls schon zur blossen Erhaltung moderne Arbeiten an antiken Bauten notwendig.

Da auch vergangene Dezennien so dachten, nahmen sie derartige Sicherungsarbeiten vor; wollten wir diese entfernen, so fielen beträchtliche, jetzt noch stehende Teile, auch noch zusammen: sie aus historischer Pietät zu belassen, wäre kein Grund vorhanden, da man nicht verstehen könnte, warum ein derartiges Gefühl gerade noch Arbeiten aus einer bestimmten Generation, eventuell noch der unmittelbar vorausgehenden! — schützen sollte und wir nicht an Stelle schlecht, unwissenschaftlich und, wie wir jetzt wissen, unrichtig durchgeführter Reparaturen früherer Jahre nach unserem besten Wissen und Können richtige und sicherere Ausbesserungen vornehmen dürften, so wie wir auch die seither als notwendig erkannten durchführen ²⁾ Abgesehen von den Fällen, wo die seinerzeit entfernten, an diese Stellen gehörenden Werkstücke wiedergefunden wurden, sind zu diesen Arbeiten neue erforderlich: jedenfalls nehmen wir aber bei solchen Ausbesserungen frühere Sicherungsarbeiten bereits einen teilweisen Wiederaufbau vor.

Bevor wir die Frage beantworten, wieweit wir bei einem-

¹⁾ Wir können nicht den ganzen Parthenon in ein Glashaus stellen! Doch könnte die Frage aufgeworfen werden, ob wir nicht verpflichtet sind, einzelne Teile sogar durch Loslösung vom Bau und Bergung im Museum zu schützen; es scheint nicht unmöglich, dass uns spätere Generationen Barbarei, Leichtsinn, Feigheit oder Egoismus vorwerfen, dass wir z. B. die Metopen oder den Fries — ohne schützendes Dach, also auch in ganz falscher Beleuchtung — am Bau lassen, während wir zufällig Herabgefallenes im Museum bergen.

²⁾ Ein nach unseren jetzigen Begriffen gut gemachter Abguss der Korse stört sicher weniger — und von einiger Entfernung überhaupt nicht — als eine Ziegelstütze oder Eisenstange.

solchen Wiederaufbau gehen dürfen und welche Gesichtspunkte dabei massgebend sein sollen, müssen wir uns darüber klar sein, dass der status quo ein ganz zufälliges Bild darstellt, das steten Änderungen unterworfen, fast nirgends nur durch nach physikalischen Gesetzen wirkende Naturgewalten erzeugt ist. Lassen wir als solche noch die Wirkungen einer Explosion gelten, so hat doch Menschenhand bei absichtlicher Zerstörung, Steinraub und Antikenentführung Formationen geschaffen, die sich niemals nach physikalischen Gesetzen hätten bilden können.

Das Moment der historischen Pietät, die alles so belassen will, wie es heute ist, kann also bei Plätzen, an denen bis in neueste Zeit soviel durch frühere Generationen verändert worden ist, nicht massgebend sein. Es wäre unverständlich, warum gerade unsere Generation den Zustand, den die ihr vorausgehende geschaffen hat, respektieren sollte, während sie das für sie Charakteristische nicht zu machen berechtigt wäre - es müsste höchstens gerade das objektive, über vergangene Epochen und sich selbst erhabene «Ausserhalb der - Geschichte-Stehen» für sie charakteristisch sein. Wollte man nichts antasten, so müsste man die scheusslichsten Ergänzungen und Sicherungen belassen, dürfte umgefallen Daliegendes nicht aufstellen, schlecht Aufgestelltes nicht ausrichten, müsste andererseits auch respektvoll vor der Zeit den Hut ziehen, welche Antike für ihre Privatzwecke verwendet, sie zerschneidet, umarbeitet, ergänzt u. s. w. ¹⁾.

Das Moment der Schönheit kann schon wegen der Subjektivität und des Wandels dieses Begriffes nicht massgebend sein, wenn man wirklich auch das Bewusstsein der Verant-

¹⁾ Derartige Ueberlegungen dürften nicht mehr historisches Interesse für die venezianische Bombe wie für die Ansichten mancher Griechen von heute haben, dass jetzt anlässlich des gewaltigen Anwachsens der Macht der griechischen Nation auch die Denkmäler ihrer Ahnen wieder erstehen müssten - wie sie ja auch in ähnlichen Zeiten entstanden waren. - oder überhaupt für die Tatsache, dass Griechenland zur Zeit so grosser innerer und äusserer blutiger und unblutiger Kämpfe an solche Fragen denkt.

wortung, für Generationen etwas Dauerndes zu schaffen, auf sich nehmen wollte. Wir können nicht wissen, was späteren Generationen als schön gelten wird, wohl aber davon sicher sein, dass die Generation, die diese Werke geschaffen hat, die heutige Generation, welche augenlose Statuen und verfallene Gebäude schön findet, als degeneriert bezeichnet hätte.

Ebensowenig kann das Moment des Malerischen massgebend sein, da auch dieser Begriff sicher Wechsel unterworfen ist. Malerischer waren die Akropolis und die anderen antiken Bauten, als noch all die kleinen türkischen Häuschen darin — oder sie in solchen Bauten steckten, als Vögel ihre Nester darauf bauten und Pflanzen sie unwucherten. All dies ist nun einmal entfernt, und diese Massregel war auch zur Erhaltung notwendig. Dass restaurierte Gebäude nach unseren heutigen Begriffen malerisch wirken können, sieht man z. B. bei der Ostfront der Propyläen, während das Erechtheion, das in seiner jetzigen Form gerade dem Erhaltungszustand eines bestimmten Zeitpunktes entspricht, eher den Eindruck eines unfertigen Baues als einer Ruine hervorrufft.

Meiner Meinung nach kann nur das Moment der Richtigkeit und historischen Treue massgebend sein, d. h. wir dürfen antike Ruinen nur soweit wieder aufbauen, als wir sicher beweisen zu können glauben, dass die speziellen Werkstücke ursprünglich an dieser Stelle und gerade in dieser Lage und Stellung verwendet waren. Die Zulässigkeit von Zusammensetzungen antiker Werkstücke in dieser Form scheint ebense selbstverständlich wie bei Teilen anderer antiker Denkmäler, z. B. Statuen, Reliefs, Inschriften, Vasen. Natürlich sind derartigen Zusammensetzungsarbeiten nur nach gründlichstem Studium, ohne jede Uebereilung — je Dauernderes man schaffen will, umso mehr Zeit hat man ja! — unter strengster Selbstkritik und Überwachung durch verschiedene Fachleute möglich.

Wieweit man dabei in der Ergänzung fehlender Werkstücke, die zur Festigung oder Versetzung vorhandener antiker unbedingt erforderlich sind, gehen darf, ist Frage des

einzelnen Falles. Das Vorstellungsvermögen der meisten jetzt lebenden Menschen ist aber doch wohl so beschaffen, dass sie eher von dem störenden Eindruck der Oberfläche einer Quader oder Säulentrommel oder der nicht ausgeführten oder modernen Arbeit abstrahieren, als sich eine ganze fehlende Säule hinzudenken können. Zudem treten ja derartige störende Wirkungen doch nur bei Betrachtung aus nächster Nähe auf, wir alle können uns aber den gewaltigen Eindruck nicht vorstellen, (die wir den Parthenon von Süden und Norden her als zwei einzelne Bauten zu sehen gewohnt sind) den ein langes, horizontal abgeschlossenes Gebäude als Bekrönung des heiligen Felsens, die ganze umgebende Landachafft wie kein anderes Bauwerk auf der Welt beherrschend, hervorrufen wird.

Selbst bei den genauesten Aufbauarbeiten in obiger Weise und zumal bei Ergänzungen können Versehen unterlaufen oder es können später noch antike zum Bau gehörenden Werkstücke gefunden werden. Darum muss die Arbeit unter ständiger Ueberwachung vorgenommen und darüber genauestes Protokoll geführt werden, um später immer wieder Rechenschaft geben zu können und eventuelle Versehen zu konstatieren. Gerade in Hinblick auf diese Möglichkeit, müssen die Arbeiten so durchgeführt werden, dass späteren Generationen nicht nur die Möglichkeit der Ueberprüfung sondern auch der Korrektur gegeben ist¹⁾: die antiken Werkstücke müssen also wieder, ohne Schaden zu nehmen, getrennt werden können und ihre alten Aussen- und Bruchflächen zeigen schon darum ist jede Beschneidung oder ähnliches unbedingt zu verurteilen. Werden die Arbeiten in dieser Weise durchgeführt, so ist eine Reparatur von Fehlern, Rückführung und überhaupt jede Veränderung - sei es auch, dass eine Generation einmal den Zustand von 1922 p. Chr. n. wieder herstellen will! - schliesslich nur eine Geldfrage, die den unendlich hohen idealen Werten gegetüber überhaupt nicht in Betracht kommt; so unnatürlich, wie

¹⁾ Wie wir sie wohl beim Niketempel und den beiden Parthenonsäulen vernehmen werden.

heute die herabgefallenen Stücke daliegen, wird sie auch eine spätere Generation wieder hinlegen können!

Bei allem Verantwortlichkeitsgefühl und dem Versuche, die Angelegenheit von jeder individuellen, ja Generationsfrage loszulösen, dürfen wir doch den Mut der Entscheidung haben, müssen uns aber bewusst sein, dass auch unsere Generation nicht berufen ist, etwas für alle Ewigkeit unveränderlich Bleibendes zu schaffen — ebensowenig wie die jedenfalls viel größere des Perikles. Spätere Generationen können uns keinen Vorwurf machen, wenn wir das übernommene Erbe getreulich verwahren und nur solche Veränderungen machen, die wieder rückführbar sind.

OTTO WALTER

Leiter des österreich. archäolog. Instituts
in Athen.

2

An die Archäologische Gesellschaft, Hier

Sehr geehrter Herr Präsident

Ich danke Ihnen sehr, dass Sie in der Anastylosis Frage auch meine Meinung hören wollen. Wir stehen vor einen folgenschweren Eingriff in den ehrwürdigsten Bau des Abendlandes und es ist unsere Pflicht diesen ernstlich zu überlegen.

Ich halte es für selbstverständlich, dass zertrümmerte Kunstwerke alter Zeiten wieder zusammengefügt werden sollen, wenn es möglich ist, und so bin ich auch grundsätzlich für die Wiederaufrichtung der Parthenonsäulen, gleichgiltig ob sie ihren Hintergrund (die Cella—Wand) verloren haben oder nicht. Die Frage ist aber, ob diese Wiederaufrichtung möglich ist. Kann jedes Bauglied wieder an seine alte Stelle gebracht werden? Ist von jeder Säulentrommel bekannt, zu welcher Säule sie gehört, und wie sie gedreht werden muss, damit sie ihren alten Platz wieder erhält? Ist von jedem Gebälkstück der alte Platz bekannt?

Man kann hier einwenden, dass die Säulen und Gebälkteile theoretisch gleich sind, das heisst: dass der Architekt für die einzelnen Säulen und anderen Bauglieder keine kleinen Abweichungen geplant hat. Diese Frage muss aber zuerst noch einmal genau geprüft werden. Bekanntlich hat der Stylobat und das Gebälk eine Krümmung, die Peristasis eine Neigung nach innen, zur Cellawand hin. Diese Dinge sind in früheren Zeiten nicht beobachtet worden und ich halte es nicht für ausgeschlossen, dass sich in den Ausmassen und der Aufstellung der Säulen und Gebälkteile gewisse Feinheiten verbergen, welche nicht gestatten, Trommeln von einer Säule einer anderen einzufügen oder andere Bauglieder auszutauschen. Eine Wiederanbringung an der gesicherten alten Stelle ist natürlich unbedenklich.

Daraus geht hervor, dass wie auch schon von anderen vorgeschlagen wurde, die früher falsch zusammengestellten Säulen vor allem wieder auseinandergenommen werden müssen.

Eine zweite Frage ist ob die Versetzung der Trommeln an ihre alte Stelle ohne Gefahr für die Kanten möglich ist. Bekanntlich hat das Altertum die Rhabdosis zwischen unterster Trommel und Kapitell erst an Ort und Stelle ausgeführt.

Eine dritte sehr wichtige Frage ist, in welchem Umfang und in welcher Technik moderne Ergänzungen gemacht werden sollen. Die Technik müsste grösste Haltbarkeit verbürgen. Flickstücke entstellen den Bau auf jeden Fall, gleichviel ob sie neutral (formlos) gehalten sind oder die alte Form nachahmen, gleichviel ob sie sofort grell in die Augen springen oder mehr oder weniger geschickt verborgen sich erst bei genauerer Betrachtung als Täuschungsversuch darstellen. Hier ist immer ein Dilemma. Und wenn die Flickstücke einen grossen Umfang annehmen, dann ist bei der Anastylosis ebensoviel verloren als gewonnen, ja eher noch mehr verloren, da heute trotz der Lücke der Eindruck einheitlich ist, bei grösseren und zahlreichen Stückungen das Auge immer wieder zwischen echt perikleischem Gut und modernem hin und her gezerzt wird. Nehmen aber die Flickungen sowenig Raum ein, dass sie neben

dem Alten ganz verschwinden, so ist auch von dieser Seite nichts gegen die Anastylosis einzuwenden. Es wird nötig sein, eine Zeichnung der ganzen Partie in grossem Maasstab herzustellen, aus der genau hervorgeht, wieviel Flickteile nötig sind.

Aus all diesen Gründen möchte ich Sie, Herr Präsident, bitten eine genaue Prüfung und Beantwortung der hier aufgeworfenen Fragen zu veranlassen, bevor die Anastylosis ins Werk gesetzt wird.

Mit den ergebensten Grüssen und nochmaligem Dank für Ihre freundliche Anfrage.

Τῆ 24. 2. 22

E. BUSCHOR
Leiter des Deutschen Archäologischen
Instituts Athen

3

Πρὸς τὸν Κύριον

Ἀντιπρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν προσγενομένην μοι τιμὴν ἐκ μέρους τῆς Ὑμετέρας Ἐταιρείας ἣτις εὐηρεστήθη νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπισκευῆς τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ Ἑλλὰς ἀπέδειξεν ἤδη διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου μετὰ ποίας ἀκριβοῦς εὐλαβείας εἰς τὸν ἱστορικὸν χαρακτήρα ἐνὸς μνημείου δύναται νὰ συντελεσθῇ μία ἐπιδιόρθωσις.

Τηρουμένου τοῦ αὐτοῦ μέτρου, ἥτοι περιοριζομένη εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἀρχαίων μερῶν τῶν κίωνων καὶ τῶν ἐπιστυλίων φρονῶ ὅτι ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Παρθενῶνος, θεραπεύουσα τὴν πολεμικὴν πληγὴν του, διὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν συμπληρώσεως τουτέστι τοῦ παμμεγέθους κεντρικοῦ ρήγματος, δύναται νὰ αὐξήσῃ τὴν μεγαλειώδη ἄποψιν τοῦ μνημείου.

Μετὰ τῶν αἰσθημάτων βαθυτάτης ἐκτιμήσεως

Τῆ 24. 2. 1922.

Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς
ALESSANDRO DELLA SETA

4

Le Directeur de l'École Française d'Athènes à Monsieur
le Vice-Président de la Société Archéologique d'Athènes

Monsieur le Vice-Président.

Vous avez bien voulu, par lettre n° 23/11 du 4 Février, me demander mon avis sur la question soulevée dans la presse, au sujet de la restauration éventuelle du Parthénon. Je m'excuse de répondre si tard à votre sollicitation, et de n'apporter ici qu'une opinion de principe. Je n'ai pas eu, en fait, à travailler personnellement sur le Parthénon. Ce que dira, par exemple, mon collègue M. Hill, qui a étudié de très-près l'architecture de l'édifice mis en cause, me paraît avoir plus d'importance que ce que j'ai à écrire moi-même, sans étude préalable.

En lui-même, le problème de la restauration du Parthénon, est celui de toutes les restaurations de monuments antiques. Ces restaurations sont très-souhaitables, toutes les fois qu'elles peuvent être faites méthodiquement, sans erreur ni fantaisie. Le fantaisie est naturellement exclue à Athènes, où les architectes chargés du travail ont trop le souci d'un monument unique au monde, véritable symbole de l'Hellénisme, pour se permettre quoi que ce soit qui pût être blâmé.

Il y a lieu de faire état, par contre, d'autres difficultés fort sérieuses. Lors même en effet que la besogne est conduite par des gens d'expérience, s'entourant de toutes les garanties désirables, et possédant à fond la technique de leur métier, on reste exposé à de cruelles incertitudes, parfois même à des embarras insolubles. Nous ne prenons pas, en effet, les monuments antiques dans l'état même où les ont laissés ceux qui les édifièrent. Il est évident, par exemple, que, pour le Parthénon, l'état daté de Périclès a été dérangé déjà, autant par les mutilations du temple que par les restaurations indiscretes qu'il a eu à subir. Il y a ainsi, déjà, dans la peristasis Nord, comme il est connu,

plusieurs colonnes mal réédifiées. Ces restaurations ont, non seulement dénaturé le véritable aspect antique, mais, ce qui est non moins fâcheux — elles peuvent nous interdire aujourd'hui de retrouver cet aspect, si le travail n'est pas repris complètement et systématiquement.

Il faut qu'un tel embarras soit résolu, après étude, par les soins de M. Balanos, qui a témoigné dans les travaux de l'Érechtheion, des Propylées, ailleurs encore, d'une méthode sagace et très-scientifique. J'estime en effet que la restauration limitée d'une partie de l'édifice pour laquelle les morceaux à remplacer ne sont pas trop nombreux (cas de la peristasis Nord), est désirable en principe.

Je ne pense pas qu'on s'arrive en effet sérieusement, malgré l'avis de M. M. Barrès (Voyage de Sparte), à l'idée qu'il ne faut pas restaurer le Parthénon par ce qu'il est impossible de rétablir la religion d'Athéna. Les autres arguments, d'ordre esthétique, qui ont été donnés ici au cours de la discussion, pour faire rejeter le projet de restauration de la péristasis Nord (sous prétexte de conserver le charme de la ruine ou d'éviter une colonnade profilée directement sur le ciel) ne paraissent pas à retenir. — Il est assurément fâcheux de ne point employer, pour les parties à refaire une manière équivalente à celle du V siècle. Mais comme on ne reproduira jamais la patine des siècles, l'inconvénient bien que sérieux, ne me paraît pas devoir tout arrêter. Il faudra d'ailleurs se résoudre à ne pas chercher trop systématiquement l'économie, et à employer des matériaux nobles pour un édifice qui en vaut la peine.

Le travail peut être fait, dans ces conditions, sans léser aucun intérêt, esthétique, ou scientifique. Le problème me paraît surtout pratique. Une bonne méthode consisterait à s'assurer des moyens financiers convenables, à préparer la besogne par un relevé détaillé des pièces dont la restauration peut être faite (on m'assure que ce relevé existe), à indiquer, en même temps, dans une note du Deltion ou de l'Éphéméris dans quelle mesure et avec quel esprit on entend procéder à la restauration.

Il va sans dire que les spécialistes seront heureux qu'on puisse photographier, sur les faces destinées à n'être plus visibles après la restauration, les blocs employés. Ce travail devrait être fait avant toute espèce de reconstruction, et il sera nécessaire, à mon sens, de le publier, avec une description minutieuse des morceaux utilisés.

En procédant de cette façon, on rendrait tout à la fois service à la science, et à la cause de l'éducation du goût public.

Veuillez agréer, monsieur le vice Président, mes sentiments de haute considération.

Athènes 1/14 Mars 1927.

Le Directeur de l'École Française d'Athènes
CH. PICARD

5

Athen den 7/20 April 1922.

Sehr geehrter Herr Präsident!

Für Ihre Aufforderung vom $\frac{5}{18}$ April, der Archäolog. Gesellschaft meine Ansicht über den Wiederaufbau des Parthenons mitzuteilen, danke ich Ihnen bestens und komme ihr sehr gerne nach, weil mir die Vergangenheit und Zukunft des Parthenons und der übrigen Bauten der Akropolis sehr am Herzen liegt, die ser hervorragenden ja unsterblichen Bauwerke deren Erforschung ich einen großen Teil meiner Lebensarbeit gewidmet habe.

Die in den letzten 25 Jahren ausgeführten Arbeiten zur Sicherung und Wiederherstellung dieser Bauwerke habe ich stets mit Aufmerksamkeit verfolgt und kann erklären, dass sie von Herrn Balanos und seinen Mitarbeitern nach meinem Urteil mit grosser Sorgfalt und in mustergültiger Weise ausgeführt worden sind. Die für diese Arbeiten berufene internationale Kommission und Herr Balanos haben mit Recht den goldenen Mittelweg eingeschlagen zwischen den extremen Ansichten über die Wiederherstellung antiker Monumente. Sie haben weder

einen vollen Wiederaufbau der zerstörten Bauwerke mit neuen Bausteinen ausgeführt, wie ihn einige Architekten vorgeschlagen haben, noch haben sie diese Kleinodien der Baukunst ganz verfallen lassen, wie einige Archäologen vorgeschlagen haben, welche, jede Sicherung der antiken Monumente ablehnen und keinerlei Restauration gestatten. Hätte man den Rat dieser Archäologen befolgt, so würde wahrscheinlich ein Teil der Westfassade des Parthenons schon eingestürzt sein oder bald einstürzen; hier haben die von Herrn Balanos geleiteten Befestigungs- und Ergänzungs-Arbeiten schon gute Früchte getragen.

Für die antiken Bauwerke der Akropolis besteht der goldene Mittelweg der Wiederherstellung darin, dafs man nur diejenigen Teile wiederaufbaut, deren antike Steine noch vorhanden sind, und dass einzelne neue Steine nur dort verwendet werden, wo es zur Sicherung des Bauwerkes unbedingt nötig ist und wo die Hinzufügung mehrerer alten Steine dadurch ermöglicht wird. Diesen Mittelweg haben die meisten griechischen Archäologen und auch die Direktoren der fremden archäolog. Institute, die gefragt worden sind, fast einstimmig vor 25 Jahren und auch jetzt wieder empfohlen. Dieser Weg ist auch vor fast 100 Jahren befolgt worden, als man den Nike-Tempel auf dem Pyrgos vor den Propyläen aus seinen in eine türkische Bastion verbauten Steinen wiederzusammenfügte.

Allerdings kann an diesen kleinen, aber herrlichen Tempel, den die Athener nach Verleihung des Sieges über die asiatischen Eroberer und Zerstörer der Akropolis ihrer Göttin Athena zum Dank errichtet hatten, jetzt noch diese oder jene Einzelheit verbessert werden. Aber wer könnte heute den Wiederaufbau dieses Tempels verurteilen? Ich freue mich bei jedem Besuche der Akropolis immer wieder über diesen edlen Bau und danke den Männern, welche im vorigen Jahrhundert seinen Wiederaufbau geplant und durchgeführt haben.

Da ich die bisher auf der Akropolis ausgeführten Arbeiten der Sicherung und Wiederherstellung im Allgemeinen vollkom-

men billige, kann ich die Absicht, die nördliche Säulenreihe des Parthenons aus den alten Steinen wiederaufzubauen und auch ihr Gebälk, soweit seine Teile noch erhalten sind, wiederherzustellen, nur mit Freude begrüßen. Ich setze dabei als selbstverständlich voraus, dass die alten Steine wieder an ihre früheren Stellen gelegt werden und dass neue Steine in möglichst geringer Zahl und nur dort verwendet werden, wo ihre Einfügung unbedingt notwendig ist. Eine Ergänzung der nördlichen Cellawand des Parthenons als Hintergrund für die wiederhergestellte Säulenreihe scheint mir weder notwendig, noch empfehlenswert. Ich rate jedoch, die wenigen noch vorhandenen Steine der Wand wieder an ihre Stellen zu legen, damit die Begrenzung der alten Cella und der christlichen Kirche etwas besser erkannt werden kann, als es jetzt der Fall ist.

Wenn die nördliche Säulenreihe des Parthenons mit ihrem Gebälk wiederhergestellt wird, darf auf eine gute künstlerische Wirkung des Tempels nicht nur für die Besucher der Akropolis, sondern auch für alle diejenigen gerechnet werden, die den Tempel aus der unteren Stadt sehen. Die durch die unselige Explosion des 17. Jahrhunderts entstandene Lücke wird dann einigermaßen geschlossen sein und auch die Langseite des Tempels wird dann wieder ihre alte grossartige künstlerische Wirkung ausüben, die wir bei Betrachtung der Frontseiten des Tempels jetzt alle empfinden.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Prof. Dr. WILHELM DÖRPFELD

Emeritierter Leiter des Deutschen
Archäologischen Instituts

6

British School of Archaeology at Athens – May 12th 1922.

Dear Sir,

I regret not having replied earlier to your enquiry as to my opinion about the reconstruction of the Parthenon now in progress. I would have replied before, but seeing that the work was being continued I thought that the question was for the time being closed.

Personally I do not think I have any great objection to the reconstruction of the north colonnade of the Parthenon, but the work should be carried out only after the whole problem has been sufficiently studied so as to eliminate all chance of error as far as possible. Further the columns wrongly reconstructed by Ross in 1835 should be first taken down again, and a very careful detailed study be undertaken of the whole material available before any work is done. All the missing pieces should be supplied in marble and not in cement or other material. Ancient pieces should only be joined together when they really are part of the same architectural member. The pieces of the Parthenon which lie on the ground are in no danger and so a careful detailed study could be easily undertaken. This would naturally take at least a year. In the mean time attention might be directed to restoring certain portions of the Propylaea which are standing and are in danger of collapse.

To sum up I have no objection in principle to the reconstruction of ancient monuments, if it can be done without any chance of error, but I do not think the reconstruction of the north colonnade of the Parthenon necessary at the moment and I do not think the methods now being employed the right ones.

With many apologies for the delay in answering your enquiry.

Believe me yours very faithfully

A. J. B. WACE

Director

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ
ΤΗ 8η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1925

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1924 πεπραγμένων καθήκων θεωρεῖ τὸ Συμβούλιον νὰ προσφέρῃ εὐλαβῆ σπονδὴν πρὸς τοὺς νεκροὺς συναδέλφους, οἵτινες συνεδέθησαν μετὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ κοινῆς ἐν αὐτῇ ἐργασίας ἢ διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ αὐτοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων ἀτώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον νομισματικὸν Ἐρνέστον Babelon, διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ Ἀκαδημαϊκόν.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρὸς εἶναι οὕτω μέγα καὶ πολυμερές, ὥστε θὰ τιμᾶται πάντοτε ὅπουδῆποτε ἀσκεῖται ἢ τε ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ ἡ νομισματικὴ.

Ἀφορμηθεὶς ἀπὸ στερεῶς ἱστορικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐπεκταθεὶς εἰς εὐρείαν γνῶσιν τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς κλασσικῆς, κατέληξεν εἰς τὴν μελέτην τῆς νομισματικῆς, τῆς ὁποίας νέαν ἐπεχείρησε συστηματοποίησιν ἐν κολοσσιαίῳ ἔργῳ ἀπομείναντι διὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον κολοβῷ. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Babelon, καίπερ ἀτελείωτον, ἀναμνησκει ἐν τῇ θεμελιώσει αὐτοῦ τὸν Ἡράκλειον ἰδρυτὴν τῆς νομισματικῆς Ἰησουίτην

Ἰωσήφ Eckhel, σκοπεῖ δὲ τὴν συστηματικὴν καὶ συγχρονιστικὴν περὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων πραγματείαν ἀντὶ τῆς κρατούσης ἀπλῆς τοπογραφικῆς. — Ὁ θάνατος ἐστέρησεν ἡμᾶς τῆς πέραν τοῦ ἔκτου τόμου συνεχείας, ἀλλὰ δὲν ἐστέρησε τὸν ἀοίδιμον διδάσκαλον τῆς παγκοσμίου δόξης, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης δόξαν.

Ἀπώλειαν ἀποτελεῖ καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν Πράγα καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Γουλιέλμου Klein, ὅστις πολλὰ ἐδίδαξε διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔν τε τῇ ἀγγειογραφίᾳ καὶ ἐν τῇ πλαστικῇ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐπεστέγασε δὲ τὴν συγγραφικὴν αὐτοῦ παραγωγὴν διὰ τῆς τριτοῦ ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Πλαστικῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐκ τῆς ἐλλείψεως εἰκόνων γεννωμένη στενοχωρία δὲν ἐλαττώνει τὴν ὠφελιμότητα τοῦ βιβλίου.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἑταίρων ἐξέλιπον κατὰ τὸ 1924 ὁ Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς ἐπανειλημμένως ἐνεργῶς μετασχὼν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας, ὁ Ἐμμ. Ρέπουλης, ὁ Κλ. Ζάννος καὶ ὁ Ἀντώνιος Μομφερράτος ὁ οὐχὶ μόνον περὶ τὸ Ῥωμαϊκόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ Βυζαντιακόν, ἐν μέρει δὲ καὶ περὶ τὸ ἀρχ. Ἑλληνικὸν δίκαιον ἐπιμελῶς ἀσχοληθεῖς.

Νεαρὸς καὶ ὑπὸ τραγικᾶς συνθήκας ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων καὶ εὐελπίς συνάδελφος Νικόλαος Λάσκαρις, ἀραιώσας τὸν μικρὸν κύκλον τῆς ἐπερχομένης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς καὶ καταθλίψας τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ.

Λύπην μεγάλην ὡσαύτως ἐνεποίησεν ὁ θάνατος τοῦ πολυτίμου συνεργάτου τῶν ἀρχαιολόγων τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας καὶ εὐρυτάτης φήμης καλλιτέχνου ἀντιγραφέως Αἰμυλίου Ζιλλιερόν πατρός, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐκόσμησαν καὶ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τὰ δημοσιεύματα.

Ἀπὸ τοῦ λυπηροῦ τούτου καθήκοντος μεταβαίνοντες εἰς τοὺς ζῶντας χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τοὺς ἐπιτι-

μίους ἑταίρους : Γουσταῦον Schlumberger, τὸν σεβασμίον Νέστορα τῆς παγκοσμίου βυζαντινολογίας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ὀγδοηκονταετοῦς βίου μεστοῦ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ λαμπρᾶς συγγραφικῆς δράσεως.

Τὸν Φρειδερίκον Hiller von Gärtringen καὶ Ἀδόλφον Wilhelm ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι αὐτῶν καὶ τῇ ἐνδόξῳ ἐπιγραφικῇ σταδιοδρομίᾳ, ἐπὶ τὴν ὁποίαν δύνανται ὑπερήφανοι νὰ ἀποβλέπωσι καὶ ἦν εὐχόμεθα νὰ ἐξακολουθήσωσι μετὰ τῆς αὐτῆς εὐτυχίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀρχαιολογίας.

Τὸν Θεόδωρον Wiegand ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιφανεῖ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ δράσει.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀπευθύνει ὡσαύτως θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Γερμανικὴν ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς πεντηκονταετίας, εὐχεται δὲ μακρὸν τὸν βίον αὐτῆς καὶ τὰς μελλούσας πεντηκονταετίας ἐπίσης γονίμους, ὅπως καὶ ἡ διαρρεῦσα πρῶτη, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ εὐτύχημα νὰ φιλοξενῇ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς πρωτευούσῃ τὰ πολυτιμότετα ταῦτα ἐργαστήρια τῆς παγκοσμίου ἀρχαιολογίας, ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀποβλέπει πάντοτε πρὸς αὐτὰ μετὰ θερμῶν αἰσθημάτων εὐγνώμονος συναδελφότητος καὶ εὐχεται, ὅπως ἐξακολουθήσωσιν ἀδιτάρακτοι αἱ κοιναὶ προσπάθειαι πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν φέρονται ἐν θαυμαστῇ διεθνεῖ ἀμίλλῃ πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις ὡς ἐν δισσορκεῖ πνευματικῷ συνεδρίῳ συγκεντρωμένοι ἐκ παντὸς τόπου ἀρχαιολογικοὶ σκαπανεῖς.

Ἴδωμεν νῦν τίνα συμβολὴν εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον παρέσχεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κατὰ τὸ ἔτος 1924. Ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν ὄλῳ ἑνέα, ἤτοι ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ, ἐν Φεραῖς, ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ, ἐν Νικοπόλει, ἐν Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου, ἐν Στυμ-

φάλω, ἐν Σίφωφ καὶ ἐν Νίρου χάνι τῆς Κρήτης, ἐδαπάνησε δὲ ἐν ὄλω δρ. 45,431.20.

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Καστριώτου τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελουμένας ἀνασκαφὰς πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν λειψάνων τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους.

Ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ κ. Καστριώτης ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἐκθέσει αὐτοῦ, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ἐξηρευνήθη τὸ μεταξὺ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὁδείου διαφαινόμενον οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐν μέρει μόνον ἀποκαλυφθῆ κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1862 γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου. Τὸ κτίσμα τοῦτο, τοῦ ὁποῖου μόνον τὸ κρηπίδωμα σφύζεται, ὁ κ. Καστριώτης ταυτίζει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀνδοκίδου ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων λόγῳ κεφ. 38 ἀναφερόμενον πρόπυλον, δι' οὗ οἱ Ἑρμοκοπίδαι κατήλθον ἐκ τοῦ Ὁδείου εἰς τὸ θέατρον. Μεταξὺ τοῦ προπύλου τούτου καὶ τῶν πρὸς Α. νεωτέρων οἰκίσκων ἦτο δίοδος μεταξὺ τοῦ Ὁδείου καὶ τοῦ θεάτρου, ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ Ὁδείου εὐρίσκεται κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα ὑπὸ τοὺς νεωτέρους οἰκίσκους.

Ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως μέγα περαιτέρω τμήμα τοῦ βορείου τοίχου τοῦ Ὁδείου καὶ ἐξηρευνήθη τὸ μέχρι τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ μνημονευθέντος προπύλου ἐξικνούμενον ὄχυρωματικὸν τεῖχος τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰῶνος.

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, σημαντικὴ διὰ τὴν περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ τούτου τοῦ Ὁδείου, εἶναι ἠναγκασμένη νὰ προχωρῇ βραδέως ἕνεκα τῆς βαθείας ἐπιχώσεως, ὑπερβαίνουσης ἐνιαχοῦ τὰ 7 μέτρα, καὶ ἕνεκα τοῦ κατελημμένου ὑπὸ οἰκίσκων μέρους τοῦ ἀνασκαπτείου χώρου. Ὑπάρχει ὁμως εὐτυχῶς ἀκόμη ἡ ἄνευθερος πρὸς ἐξερεύνησιν, ἡ δὲ ἐργασία θὰ προχωρήσῃ θετικώτερον καὶ μετὰ μονιμωτέρων ἀποτελεσμάτων, ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀποκόμισις τῶν χωμάτων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εὐχαρίστως ἀναφέρομεν τὴν συνδρομὴν,

τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ ἡ μακρὰ πείρα καὶ ἡ γνωστὴ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἰδίᾳ τοπογραφίας διορατικότης τοῦ κ. Γουλιέλμου Δαῖρπφελδ.

2. Ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ 1924 αἱ ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου.

Ἡ τελευταία αὕτη ἔρευνα διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου, ἀπεκαλύφθη δὲ ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδός, ἣτις συναπτομένη μετὰ τῆς δυτικῆς ὁδοῦ ὠδήγει διὰ τῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὁδοῦ εἰς τὴν καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν μαρτυρομένην γέφυραν τοῦ χειμάρρου καὶ δι' αὐτῆς ἔπειτα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης κυρίως ἱερὸν, ἦτοι εἰς τὸν βωμόν, τὸν ναὸν καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα. Ὡσαύτως ἀπεκαλύφθη δισκελὴς στοὰ μετὰ τριῶν κίωνων, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου ἢ ξενῶνος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθη μικρὸς ναός, ἐπιμελέστατα ὑποδομημένος, εὐρισκόμενος δὲ ὑποκάτω δύο βάθρων ἐπίπλων ἀνδριάντων ἀναγομένων εἰς τοὺς πρὸ τῶν μέσων τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους, πιθανώτατα δὲ εἰς τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφή ἐν τῷ ἀγρῷ Δημ. Λούπη καὶ ἀπεκάλυψε μέρος οἰκοδομήματος ἐκ τριῶν τουλάχιστον διαμερισμάτων καὶ κιονοστοιχίας ἴσως Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων ἀξία μνείας εἶναι τεμάχια Μεγαρικῶν σκύφων καὶ ἄλλων ἀγγείων τῶν ὑστέρων χρόνων, σταθμῖα κωνικὰ καὶ πυραμιδοειδῆ, ἰδίᾳ δὲ νομίσματα Βοιωτῶν, Ὠρωπίων καὶ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἀμφιαρείου ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκτελουμένη ἔχει ἤδη παράσχει ἱκανὰ καὶ πολύτιμα εὐρήματα οὐχὶ μόνον ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ κινητά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι γνωστὰ τὰ τε ἀνάγλυφα καὶ αἱ ἐπιγραφαί, ἀξιόλογα μνημεῖα ἐκ-

δοθέντα κατὰ καιροῦς ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου. Ἄλλ' ὅ,τι κυρίως ἔλλείπει καὶ εἶναι αἰσθητὸν προκειμένου περὶ τόπου οἶον τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμφιαράου, εἶναι ἓν συνθετικὸν γενικὸν ἔργον περὶ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν. Τὸ συμβούλιον ἔχον πρόθυμον ἐν τούτῳ συναργὸν τὸν κ. Λεονάρδον θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως προπαρασκευασθῆ συντόμως τοιαύτη δημοσίευσις.

3 Ἐν Θεσσαλίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν *Φεραῖς* ἱεροῦ τοῦ *Θαυλίου Διὸς* διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ 1924 ἐβεβαιώθη, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνασκάψας, πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἡ ὑπαρξίς θεμελίων πέντε ἢ ἕξ ἐτέρων οἰκοδομημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν μὲν φαίνεται ἀνήκον εἰς μικρότερον ναόν, τὸ δὲ ἄλλα εἶναι βάρθρα μεγάλων παραλληλεπίπεδων πωρολίθων.

Ἐνδεικτικὰ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀνασκαφῆς εἶναι καὶ τὰ κινήτὰ εὐρήματα: Τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ μετ' ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων κοσμημάτων τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, ἰδίᾳ δὲ τεμάχια ἐχίνου δωρικῶν κιονοκρανῶν μετ' ἀναγλύφων κυματίων. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη εἶναι ἐκ πωρολίθου, φέρουσι δὲ ἴχνη λεπτοῦ ἀρίστου μαρμαροκονιάματος καὶ χρωμάτων. Παρὰ ταῦτα εὐρέθησαν καὶ ὀλίγα μαρμάρια τεμάχια ἀναγλύφων ἐκ μετοπῶν ζωφόρου, ὧν ἐν παριστᾷ λέοντα σπαράσσονται ταῦρον, ἄλλα δὲ προέρχονται ἐξ ἐνδυμάτων γυναικῶν ὁμοίων πρὸς τὰς ἀρχαϊκὰς κόρας τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἐκτὸς τούτων εὐρέθησαν ἀναθηματικαὶ τινες στήλαι, ὧν μία τῇ *Ἐννοδίᾳ*, ἥτοι τῇ Ἀρτέμιδι, ἄλλη δὲ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «εὐξαμένα καὶ κατατυχοῦσα». Ἄλλαι στήλαι περιέχουσι ψηφίσματα προξενίας.

Ἐὰν συνδυάσῃ τις τὰ ἐφετινὰ εὐρήματα πρὸς τὰ τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ὧν πολλὰ ἔχουσιν ἤδη ἐκτεθῆ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν, σχηματίζει ἀσφαλῆ τὴν πεποιθῆσιν

ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολογωτάτου ἀρχαιολογικοῦ τόπου, ὅστις ἐξερευνώμενος ἐν εὐρυτέρῳ κλίμακι καὶ ἄνευ διακοπῶν, διὰ συστηματικῆς δὲ καὶ ἐπιμόνου μελέτης τῶν εὐρημάτων, θέλει ἀποβῆ διδακτικώτατος ἐπιστημονικῶς.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία θέλει προθύμως παράσχει πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου.

4. Ἐν Θεσσαλίᾳ ἔσκαψεν ἡ Ἐταιρεία καὶ ἐν *Νέα Ἀγχιάλῳ* συνεχίζουσα τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἀρξαμένην, εἰς τὴν χριστιανικὴν δὲ ἀρχαιολογίαν ἀναφερομένην ἐργασίαν διὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ Ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου.

Ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐν τῷ χώρῳ τῷ ἐκτεινομένῳ περὶ τὸν λόφον τῆς ἀρχαίας Πυράσου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς παραλίας. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ προσδιωρίσθησαν δύο μεγάλοι χριστιανικαὶ βασιλικαὶ καὶ σύμπλεγμα κρηνῶν καὶ οἰκίσκων μετὰ ψηφιδωτῶν δαπέδων, ἐκατέρωθεν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ συμπηχθέντος προσφυγικοῦ συνοικισμού τῆς Νέας Ἀγχιάλου, παρὰ τὰ ἔρειπια τῆς διαδεχθείσης τὴν Πύρασον καὶ τὰς Φθιώτιδας Θήβας μεσαιωνικῆς πόλεως τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἡ ἐργασία τοῦ 1924 περιεστράφη περὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς σπουδαιότερας χριστιανικῆς βασιλικῆς, ἣτις ὑποτίθεται ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ὡς ἡ Μητρόπολις τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἦτο ἡ βεβαίωσις τοῦ οἰκοδομήματος ὡς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς μήκους 53 περιπόου μέτρων καὶ πλάτους 26, διαιρουμένης διὰ δύο σειρῶν ἐξ 9 κίωνων εἰς τρεῖς στοὰς ἢ κλίτη, ἐχούσης δὲ νάρθηκα καὶ ἐξωτερικὸν περιστύλιον ἢ αἶθριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι προφανῶς ἡ φιάλη. — Τὸ δάπεδον τῆς βασιλικῆς ἦτο μαρμαρόστρωτον καὶ ἐκοσμεῖτο διὰ μαρμαροθετημάτων, ἱκανὰ δὲ τμήματα αὐτοῦ ἐσώθησαν.

Ὡσαύτως ἐσώθη καὶ μέρος τῆς λευκῆς ὀρθομαρμαρώσεως ἰδίᾳ κατὰ τὸν νάρθηκα καὶ τμήματα τῶν μαρμάρων τῆς σολέας μετ' ἀξιολόγων γλυπτῶν κοσμημάτων ὡς καὶ τὸ πρὸ τῆς σολέας κείμενον βάθρον τοῦ ἄμβωνος.

Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κορμῶν κίονων, κιονοκράνων καὶ ἐπιθημάτων, κορινθιαζόντων μὲν τοῦ Θεοδοσιανοῦ τύπου διὰ τὸν κάτω ὄροφον, ἰωνιζόντων δὲ διὰ τὸν ἄνω, θωρακίων, γείσων, παραθύρων μετὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐτῶν κιονοκράνων καὶ ἄλλων διακεκοσμημένων λειψάνων συνάγεται ὅτι ἡ μελέτη τῆς βασιλικῆς ταύτης θέλει ἀποβῆ διδακτικωτάτη διὰ τε τὸν πλοῦτον τῆς καλλιτεχνικῆς κατεργασίας ὡς καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, ἡ ὁποία πλουσιώτατα ἀντιπροσωπεύεται ἐν βασιλικῇ τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἥτοι τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν καὶ τάσσει αὐτὴν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο Θεοδοσιῶν περίοδον τῆς πόλεως.

Αἱ ἀνασκαφαὶ συμπληροῦσαι τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν διδάσκουσι πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ Θεσσαλικαὶ Θῆβαι, αἱ διάδοχοι τῆς Πυράσου παρὰ τὰς ἀρχαίας Φθιώτιδας Θήβας, ἦσαν ἀκμαιοτάτη καὶ μεγάλης σημασίας πόλις, ἥτις φαίνεται ὅτι ηὔξηθη ἰδίᾳ λόγῳ τῆς καταπτώσεως τῆς Δημητριάδος. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως ἡ παλαιοχριστιανικὴ αὕτη πόλις ἀποκαλυφθῆ ὁλόκληρος καὶ συντελεσθῆ οὕτως ἔργον διαφωτιστικώτατον τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Εὐχαρίστως δὲ ἀναφέρομεν ὅτι ἐνεργείαις τοῦ κ. Σωτηρίου ἡ κοινότης Ν. Ἀγχιάλου προσέφερε 5,000 δραχμῶν πρὸς ἴδρυσιν μουσείου.

5. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν καὶ ταύτην ἀναφερομένην κυριώτατα μέχρι τοῦδε εἰς τὴν χριστιανικὴν περίοδον τῆς Ἑλλάδος ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ κ. Ἀ. Φιλαδελφέως ἐν *Νικοπόλει* τῆς Ἡπείρου Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι συνέχεια προηγουμένης ἀνασκαφῆς, ἐξ ἧς προέρχονται σημαντικώτατα εὐρήματα, ἀπεκαλύφθη δὲ περαιτέρω τὸ μέγα χριστιανικὸν οἰκοδόμημα τὸ ἀναφανέν κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1921 καὶ 1922.

Πρὸς Νότον τῆς κυρίας εἰσόδου ἀπεκαλύφθη εὐρύτατος τετράγωνος χῶρος πλακόστρωτος, κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὁποίου

ἦσαν κιονοστοιχίαι ἀποτελοῦναι οὕτω κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, περιστύλιον ἀνήκον εἰς ἰδιωτικόν τι μέγαρον ἀρχικῶς, μετασκευασθὲν δὲ εἰς μητροπολιτικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ἐν γένει ἴδρυμα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἐπὶ πλείστων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀνάγλυφοι σταυροί, κιονίσκοι διλόβων ἢ τριλόβων παραθύρων καὶ τὰ ἐπὶ κεράμων ἐγχάρακτα χριστιανικὰ σύμβολα, ὅμοια πρὸς τὰ τῆς γνωστοτάτης βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου τῆς Νικοπόλεως. Ἀξιόλογα εἶναι ὡσαύτως καὶ τὰ κορινθιάζοντα κιονόκρανα τοῦ τύπου τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων κατὰ τὸν κ. Φιλαδέλφεια. Κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς στοᾶς τοῦ περιστυλίου τούτου εὐρέθη ψηφιδωτὸν δάπεδον εἰς μῆκος 18 μέτρων καὶ πλάτος 1,90, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριστα διατηρούμενον, ἀπαρτιζόμενον δὲ ἐκ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, οἷα ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ ψηφιδωτὰ τῶν τε ἑλληνορωμαϊκῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Ὁ ψηφιδωτὸς οὗτος δρόμος φαίνεται ὅτι περιέθεεν ὀλόκληρον τὸ περιστύλιον, διότι ἐκ τῶν χωμάτων ἐξήχθησαν πολλὰ ψηφιδωτὰ τεμάχια ὁμοίας συνθέσεως, τὰ ὅποια ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Πρεβέζης.

Τὸ ἀρχιερατικὸν τοῦτο μέγαρον, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι καὶ ἱερατικὴ σχολὴ κατὰ τὸν κ. Φιλαδέλφεια, θὰ ἐκτίσθη πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίσωνος, διότι κατὰ τὴν πρὸ διετίας ἀνακαλυφθεῖσαν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ αὐτοῦ κτίσματος «τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν ὁ ἀγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκίσων». Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου.

Παρὰ τὴν ἀνασκαφικὴν ταύτην ἐργασίαν ὁ κ. Φιλαδέλφευς ἔπεισεν, ὡς γράφει, τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης, ὅπως στεγάσῃ διὰ περιπτέρου τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ πρὸ διετίας ἀνακαλυφθέντος παρεκκλησίου, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐκ τῶν βροχῶν βλάβην αὐτοῦ. Ὡσαύτως παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ε' σώματος

στρατοῦ τὸ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Πρεβέζης εὐρύχωρον μουσουλμανικὸν τέμενος, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μουσεῖον ἀντὶ τῶν ἰσογειῶν τοῦ δημαρχείου Πρεβέζης.

6. Ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖ τῆς Ἐπιδαύρου ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1924 ἡ Ἐταιρεία τὰς ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν μετὰ σημαντικωτάτων εὐρημάτων γινομένης διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία ἐργασίας.

Αἱ ἐργασίαι αὗται τοῦ 1924 ἀπεκάλυψαν ὀλόκληρον τὴν διὰ ψηφιδωτοῦ ἐπεστρωμένην αἴθουσαν τοῦ μεγαλητέρου τῶν δύο παρὰ τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἀντωνίνου οἰκοδομημάτων. Ὡσαύτως ἐξηρευνήθησαν καὶ αἱ ὑπόλοιποι αἴθουσαι τῶν οἰκοδομημάτων, οὕτω δὲ ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ σχεδίου αὐτῶν.

Τὸ σύμπλεγμα τῶν συνεχομένων τούτων διωρόφων ἢ τριωρόφων οἰκοδομημάτων μετ' ἐκτεταμένων ὑποκαύστων καὶ πλήρους συστήματος διοχετεύσεως τοῦ θερμοῦ ὕδατος διὰ μεταλλίνων σωλῆνων εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους ὀρόφους, ὡς δεικνύουσιν αἱ σφρζόμεναι ἐν τοῖς τοίχοις σχετικαὶ ἐγκοπαί, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως εὐρυχωροτάτας θέρμας. Ἀπομένει μόνον ζήτημα περαιτέρω ἐρεῦνης, κατὰ τὸν κ. Καββαδίαν, ἀνὸς προορισμὸς τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἦτο ἀποκλειστικῶς μόνος ὁ τῶν θερμῶν.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα μετὰ τῶν πλειόνων ὀρόφων καὶ τῆς πλουσίας διακοσμήσεως διὰ τε ψηφιδωτῶν καὶ πλακοστρωσίας καὶ ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἐκτάσεως (τὸ μὲν μεγαλήτερον ἐξ αὐτῶν καταλαμβάνει ἑκτασιν 1900 τετραγων. μέτρων, τὸ δὲ μικρότερον 850 μ.)—τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, λέγω, καταλαμβάνουσιν ἐξαιρετικὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀρχαιολογίᾳ τῶν ὑστέρων χρόνων θέσιν. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἱερᾶς Ἐπιδαύρου διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἀξιολόγων τούτων λειψάνων καθίσταται μεγαλοπρεπεστέρα καὶ τὸ ἔργον τῆς τε Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ κ. Καββαδία ἀξίον πάσης τιμῆς καὶ ἐνισχύσεως.

Θὰ ἦτο εὐτυχές τὸ Συμβούλιον, ἐὰν παρὰ τὴν μονομερῆ δημοσίευσιν τῶν νέων τούτων εὐρημάτων, ἦτις προπαρασκευάζεται, ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς νέαν συνολικὴν δημοσίευσιν. Ἐκ τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ Ἀσκληπιείου ἐργασιῶν τοῦ κ. Καββαδία, αἱ πλεῖσται ἔχουσιν ἐξαντληθῆ, τὰ δὲ προστεθέντα ἐν τῷ μεταξὺ εὐρήματα καὶ νέα παρατηρήσεις καθιστῶσιν ἀπαραίτητον νέαν τοῦ συνόλου ἐπεξεργασίαν.

7 Ἐν **Στυμφάλῳ** ἤρξατο ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐργασιῶν διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ὁρλάνδου. Ἦδη διάσημοι τοπογράφοι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Πελοποννήσου ἠσχολήθησαν περὶ τὴν Στύμφαλον καὶ τὰ διαφαινόμενα αὐτῆς λείψανα, ὃ δὲ λαμπρὸς χάρτης τῆς Expedition scientifique de Morée καὶ αἱ περιγραφαὶ τοῦ Dodwell, τοῦ Leake, τοῦ Ross, τοῦ Curtius, τοῦ Frazer καὶ τελευταῖον τοῦ Latterman καὶ Hiller von Gärtringen, ἐγέννων ζοηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ τόπου.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐταιρεία προθυμότερα ἀπεδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Ὁρλάνδου, ὅπως ἐργασθῆ ἐν Στυμφάλῳ. Ἡ πρώτη αὕτη ἐργασία εἶχε δοκιμαστικὸν καὶ προσανατολιστικὸν σκοπὸν, παρ' ὅλην ὅμως τὴν φύσιν αὐτῆς ταύτην καὶ παρ' ὄλον τὸ βραχὺ τῆς διαρκείας, παρέσχεν ἐνθαρρυντικώτατα διὰ τὸ μέλλον ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ξηρασία τοῦ 1924 ἐπέτρεψεν, ὥστε νὰ ἐξερευνηθῶσι τὰ συνήθως κατακεκλυσμένα ὑπὸ τῆς λίμνης ΝΔ μέρη τῆς ἀρχαίας πόλεως κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βελατσοῦρι.

Ἀπεκαλύφθησαν πρῶτον τὰ θεμέλια τετραστύλου προστύλου ναοῦ μήκους 16,40 καὶ πλάτους 7,40, ἐν τῷ σηκῷ τοῦ οὐοῦ ὑπάρχει τὸ θεμέλιον τοῦ βήθρου τοῦ ἀγάλματος. Ὁ οἰσθόδομος ἔχει δύο διαμερίσματα, ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο, ὅπως καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις ναοῖς, ὡς θησαυροὶ ἢ ταμεῖα. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχαιότερος τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Περαιτέρω ἀπεκαλύφθησαν δύο μικρὰ πώρινα τετράγωνα

ιερά, ὧν τὸ ἕτερον ἔχει ἐν τῷ μέσῳ ἀρίστης ἐργασίας βάθρον, ἴσως διὰ τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα.

Πρὸς δυσμὰς τούτων ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια κτίσματος ἔχοντος διάγραμμα προπύλου, ἀλλ' οὕτινος ὁ προορισμὸς δὲν εἶναι, κατὰ τὸν κ. Ὁρλάνδον, ἀκόμη σαφῆς.

Ὡσαύτως ἐκαθαρίσθη ἡ πρὸ τῆς πλατείας τετράκρονος κρήνη καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ κλίμαξ αὐτῆς, ἡ κατάγουσα ἀπὸ τῆς πλατείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας.

Ἐν τῇ ὑπὸ τὴν κατατομὴν πλατεία ἐκαθαρίσθη περίεργον κτίσμα, ἐν μέρει λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον κτιστόν, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ χώρου θολωτοῦ, διαμέτρου 7,᾽ 82, καὶ ἑνὸς δρόμου ἄγοντος εἰς αὐτόν. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὅμοιον κτίσμα κυκλικὸν διαμέτρου 5,᾽ 00, ἀκαθορίστου καὶ αὐτοῦ ἀκόμη προορισμοῦ. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς βραχῶδους γλώσσης, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ ὄριον τῆς λίμνης, μικρὰ σκαφή ἀπεκάλυψε ἐκ νέου οὐχὶ μόνον γνωστὸν μικρὸν ναὸν, ἀλλὰ καὶ ἄγνωστον παρ' αὐτὸν τετράπλευρον οἰκοδόμημα, πιθανῶς οἶκημα ἱερέων. Ἐντὸς τῶν θάμνων διακρίνονται περαιτέρω καὶ ἄλλων δύο ναῶν τὰ θεμέλια. Περαιτέρω ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Ὁρλάνδος μέγαν τάφον κατὰ τὸ αἰγυπτιαζόν σύστημα κατεσκευασμένον καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν περιόδον.

Τέλος ἐξηρευνήθη ὁ λεγόμενος βυζαντινὸς ναός, ὅστις ἀποδεικνύεται καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ ἐν ταῖς διακοσμητικαῖς λεπτομερείαις κτίσμα τῆς Φραγκοκρατίας.

Παρὰ ταῦτα ὁ κ. Ὁρλάνδος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ σπουδαστοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Μπιτζίου ἤρξατο τῆς συντάξεως τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων δειγμάτων διαγράφεται σαφῶς τὸ ἀγαθὸν μέλλον τῆς ἐργασίας ταύτης.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς νήσοις εἰργάσθη ἡ Ἐταιρεία. Ἐν *Σίφνῳ* ἐξηκολούθησε τὰς παλαιὰς αὐτοῦ ἐρεῦνας ὁ σύμβουλος κ. Δρα-

γάτσης καὶ κατήρτισε πλήρες τὸ σχέδιον τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν καὶ ἐκ τριῶν κατὰ τὴν νοτίαν ἢ ἀνατολικὴ εἶναι ἐν μέρει κατεστραμμένη, ἐξ ὀλοκλήρου δὲ ἡ δυτικὴ. Περισυνελέχθησαν ὡσαύτως τὰ διεσκορπισμένα λείψανα τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πρὸ τοῦ ναυδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα κειμένου βωμοῦ.

Κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον ἐμελέτησεν ὁ κ. Δραγάτσης τὸν τύμβον Σωροῦδι καὶ κατήρτισε τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Οὗτος περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων λίθων, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος κυμαίνεται ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος ἡ ὄλη καμπυλότης τοῦ τύμβου μετὰ τῶν βαθμίδων ἔχει ὕψος 20 μ, 45 — Ὑπὸ ἰδιωτῶν σκαφεῖς ἄλλοτε ὁ τύμβος μέχρι βάρθους ἕνδεκα μέτρων οὐδὲν παρουσίασεν ἵχνος τάφου, ἀλλὰ περὶ τὸ μέσον ἐμφανίζεται πλήρης ὀγκολίθων, ἔχει δὲ ἀνάγκην τακτικῆς ἀνασκαφῆς. Ὅστρακα ἀγγείων Ῥωμαϊκῶν χρόνων κατὰ τὸν κ. Δραγάτσην ὑποδεικνύουσι τὴν ἡλικίαν τοῦ τύμβου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Δραγάτσης ἐβεβαίωσε κατὰ τὰ νότια τῆς νήσου καὶ δύο ἄλλους πύργους ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ ὑπ' αὐτοῦ μελετηθέντων 36, ἓνα ἐν θέσει Ἁγ. Ἰωάννης τὰ Πλακιά καὶ ἓνα ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τοῦ Φάρου. Παρὰ τὸν Πλατὺν Γιαλὸν μεταξὺ ἄλλων ἀρχαίων λίθων εἰργασμένων, εὐρέθη καὶ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή *Ξαντίχη Αἰσχετύλλου*.

Ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ ὁ κ. Δραγάτσης ἀναφέρει καὶ εὐρήματα ἐκ τάφων τῆς Κυκλαδικῆς λεγομένης περιόδου, ἀνασκαφέντων ὑπὸ χωρικῶν.

9. Ἐν *Κρήτῃ* ἐξηκολούθησεν ἡ Ἐταιρεία τὰς ἐν θέσει Νίρου Χάνι ἀξιολόγους ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ξανθουδίδου.

Ἐν θέσει *Πύργος* μεταξὺ τῶν ἀσκάφων χωμάτων καὶ ἐντὸς μυχοῦ προηγουμένως ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ μεγάλου τάφου

ἀνεῦρεν ὁ κ. Ξανθουδίδης τεμάχιον χρυσοῦ διαδήματος τῶν αὐτῶν πρωτομινωϊκῶν χρόνων, ἐξηρεύνησε δὲ ὀλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι οὗτος δὲν ἐξετείνεται περαιτέρω. Ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 50 μέτρων εὔρε πτωχοὺς τάφους ἐντὸς ῥωγμῶν τῶν βράχων, ἐνθα οἱ νεκροὶ ἦσαν κεκαλυμμένοι ἀπλῶς διὰ λίθων. Τὰ εὑρεθέντα καὶ ἐνταῦθα πρωτομινωϊκὰ ὄστρακα (ἀγγείων) δεικνύουσιν ὅτι καὶ οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὸν μέγαν τάφον.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ βραχῶδους λόφου τοῦ Πύργου ἀπαντῶσι τῆς αὐτῆς περιόδου ὄστρακα, ἐξ οὗ εἰκάζει ὁ κ. Ξανθουδίδης ὅτι ἐνταῦθα ἐξετείνεται ὁ εἰς τοὺς τάφους ἀνήκων συνοικισμός. Εἰς τὸν αὐτὸν συνοικισμὸν ἀνήκουσιν, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἀκαθορίστου προορισμοῦ, οἱ λαξευτοὶ λάκκοι, περὶ τοὺς τριάκοντα, οἱ ὅποιοι καλοῦνται σήμερον ἀερόλιθοι, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ ἀροί, ὡς εὐστόλως παρατηρεῖ ὁ κ. Ξανθουδίδης.

β') Μεταξὺ τοῦ μεγάρου τοῦ Νίρου καὶ τῆς νέας ἀμαξιτοῦ σκαφῆ δοκιμαστικὴ ἐδίδαξεν ὅτι μέχρι τῆς θαλάσσης οὐδὲν σπουδαῖον κτίσμα εὑρίσκετο, ἀλλὰ μόνον ἐκβολάδες τοῦ συνοικισμοῦ. Μόνον εἰς βάθος τριῶν μέτρων ἀνεφάνησαν ὀλίγα λείψανα τοίχων. Ἡ ἐπίχωσις περιεῖχεν ὄστρακα τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ τὸ μέγαρον εἶναι νεώτερον ἢτοι τῆς πρώτης ὑστερομινωϊκῆς. Ἄλλὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιχώσεως εἶναι διδακτικώτατον διὰ τὴν πολύχρωμον διακόσμησιν τῶν ὄστράκων καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων. Ἐπικρατοῦσι τὰ μεσομινωϊκὰ κύπελλα μετὰ ποδίσκου καὶ αἱ δίωτοι μετὰ γεφυρωτῆς προχοῆς πρόχοι. Ἄξιόλογοι εἶναι δύο ἀέραιοι λύχνοι πῆλινοι διὰ τε τὸ σχῆμα καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν.

Ὡσαύτως μικρὸς πῆλινος φυσικώτατα καθήμενος κριὸς μέλας μετὰ λευκῆς διακοσμήσεως.

γ'). Διὰ τρίτης σκαφῆς 500 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ μεγάρου ἐξηκριβώθη μὲν ἡ θέσις τοῦ νεκροταφείου τοῦ Νίρου, ἀλλὰ δὲν εὑρέθησαν ἀθρόοι τάφοι μετὰ λαρνάκων, διότι ὁ ὀρμητικώ-

τατος χείμαρρος. Βαθειανὸς ἔχει, φαίνεται, καταστρέψει τὸ νεκροταφεῖον κατὰ τὴν μεγάλην πλήμμυραν τοῦ 1897. Ἄλλ' εἰς τάφος ἀνευρεθεὶς παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ παρέσχε σημαντικώτα εὐρήματα. Τὰ ὅσα σχεδὸν σεσαθρωμένα καὶ λεπτότατα δεικνύουσι τὸν νεκρὸν νεαρώτατον. Καὶ τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἦτο μόνον 1 μ., 20. Τὰ κτερίσματα ἦσαν :

1) Δύο μικροὶ στεγανόστομοι ἀμφορεῖς τοῦ τύπου τῆς Β' ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς μετὰ φαιῶν ἀπλῶν κοσμημάτων ἐπὶ ὠχρολεύκου ἐδάφους.

2) Μικρὰ κεφαλὴ βοῶς ἐκ σαρδίου λίθου, κομποτέχνημα ἀρίστης ἐργασίας.

3) Δύο μικρὰ ἀνδρικὰ ἐλεφάντινα εἰδώλια ἀτυχῶς ἔλλιπῆ, ἀλλὰ μετὰ θαυμασίας λεπτότητος καὶ φυσικότητος ἐξεργασμένα.

4) Μεγάλῃ φακοειδῆς ἐκ σαρδώνυχος λίθος, φέρουσα ἐγγεγλυμένους δύο αἰγάγρους ἀντιώτους, ὀρθοὺς καὶ κεραιτιζομένους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὀρθὸν ἔριφον, ἐξόχου ὠραιότητος καὶ καλλίστης τέχνης. Σειρὰ ἄλλη ἐγγλύφων λίθων ἐκ κρυστάλλου, ἐξ ἰάσπιδος καὶ ψῆφοι ἐξ ἠλέκτρου καὶ ἐκ σαρδίου διδάσκουσι πόσον μεγάλη ἦτο ἢ ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ χείμαρρου ἀπώλεια.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1924.

Ἄλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν εἶναι τὸ μόνον μέλημα ἑνὸς ἀρχαιολογικοῦ ἐπιστημονικοῦ σωματείου οὐδὲ αὐτῶν τῶν ἀνασκαπτόντων. Παρὰ τὴν εὐρεσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ἀποκαλυπτομένων μνημείων, ἐπιτακτικὸν εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τῆς ἀξίας δημοσιεύσεως τῶν εὐρημάτων.

Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία συντηρεῖ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἰδίαν ἀρχαιολογικὴν βιβλιοθήκην, ἢ ὁποία πλουτιζομένη βαθμιαίως κατέστη ἀξιόλογον κέντρον ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ συνετέλεσε μέγιστον εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν.

Ἡ παγκόσμιος ἀνωμαλία τῆς τελευταίας δεκαετίας ἔσχε τὸν ἀντίκτυπον αὐτῆς καὶ εἰς τὸν κανονικὸν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, διὰ τοῦτο δὲ καὶ συντονωτέραν καταβάλλει νῦν μέριμναν τὸ Συμβούλιον, ὅπως ἀναπληρώσῃ τὰ δημιουργηθέντα κενὰ καὶ τηρῇ τὴν βιβλιοθήκην κατὰ τὸ δυνατὸν ἐνήμερον τῆς συντελουμένης παγκοσμίου ἀρχαιολογικῆς κινήσεως.

Εὐχαρίστως δὲ μνημονεύομεν ὅτι πλὴν τῶν ἀγοραζομένων βιβλίων ἀπέκτησε ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἐκ δωρεᾶς πλειστων ἡμεδαπῶν τε καὶ ξένων συναδέλφων καὶ φιλαρχαίων ἱκανὸν ἀριθμὸν πολυτίμων βιβλίων.

Ἡ νέα διάταξις τῶν βιβλίων ἐλτίζομεν ὅτι θέλει μετ' οὐ πολὺ συμπληρωθῆ διὰ τῆς περατώσεως τοῦ τε ἀλφαριθμητικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἡ δὲ χρῆσις τῆς βιβλιοθήκης κατὰ πολὺ διευκολυνθῆ διὰ τῆς προσθήκης νέων θηκῶν πρὸς ἀπόθεσιν τῶν πινάκων, τῶν νέων περιοδικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν φυλλαδίων.

Τὸ δημοσιευτικὸν ἔργον τῆς Ἐταιρείας συνεπληρώθη δι' ἐνὸς ἀκόμη τόμου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1922, ἐπιμελεία πάντοτε τοῦ κ. Λεονάρδου, ἐπίκειται δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου τοῦ 1923. Τὰ πρακτικά τοῦ 1922 θέλουσιν ἐκδοθῆ μετὰ τῶν πρακτικῶν τοῦ 1923 καὶ 1924 εἰς ἓνα τόμον, ὥστε μετὰ ταῦτα νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κανονικὴ διαδοχὴ τῶν τόμων καὶ τοῦ δημοσιεύματος τούτου.

Ἡ δημοσιευτικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας ἄρχεται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1837, διὰ δὲ τῆς λελογισμένης καὶ πατριωτικῆς ὀργανώσεως ἀπέβη ἐπὶ ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ἔτη τὸ μετριόφρον, ἀλλὰ πολῦτιμον στάδιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔδρασε καὶ ἀνετύχθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναπτύσσεται ἐν Ἑλλάδι τὸ ἀρχαιολογικὸν ἐπιστημονικὸν πνεῦμα. Ἄνευ τοῦ σταδίου τούτου τῆς πνευματικῆς ἐργασίας ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δὲν θὰ εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ὅσῃν ἐπετέλεσε πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Εἶναι δὲ μέγα τι εἰς ἓν ἔθνος ἡ θεραπεία τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ τήρησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ὑψηλά.

Κατώρθωσε δὲ ἤδη πολλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὅλην ἐν Ἑλλάδι πνευματικὴν κίνησιν. Δὲν κατώρθωσε περισσότερα, οὐχὶ διότι ἔλειπεν ἡ διάθεσις, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο ἐξ αὐτῶν τῶν προγράμμάτων νὰ πράξῃ περισσότερα.

Ἡ τιμὴ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔθνικόν ἴδρυμα ὅτι ἔδωκε τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ μετὰ πολλῶν κόπων καὶ μόχθων ἐξησφάλισε τὴν πορείαν τῆς μελλούσης ἀρχαιολογικῆς ἐξελίξεως. Εἶναι δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀσχολία ἐν Ἑλλάδι οὐχὶ ἀπλῶς μέσον μορφώσεως τοῦ ἔθνους διὰ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν προϊόντων ὑπερέτερου τινὸς ξένου λαοῦ, ἀλλ' εἶναι καὶ καθήκον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς ἐνδοξοτάτην τοῦ ἰδίου ἡμῶν ἔθνους περίοδον, ἡ ὁποία ἐξέθρεψε τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὁλόκληρον χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Ἑλληνική.

Εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ταύτην ἐρειδομένη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ πάντοτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Κράτους ἐργασθεῖσα, ἀπεκδέχεται ὑπὲρ ἑαυτῆς πάντων τὴν ἀμέριστον στοργὴν καὶ συνεργασίαν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς μεγάλης ταύτης ἀποστολῆς συνέβη καὶ ἐν τῷ παρελθόντι.

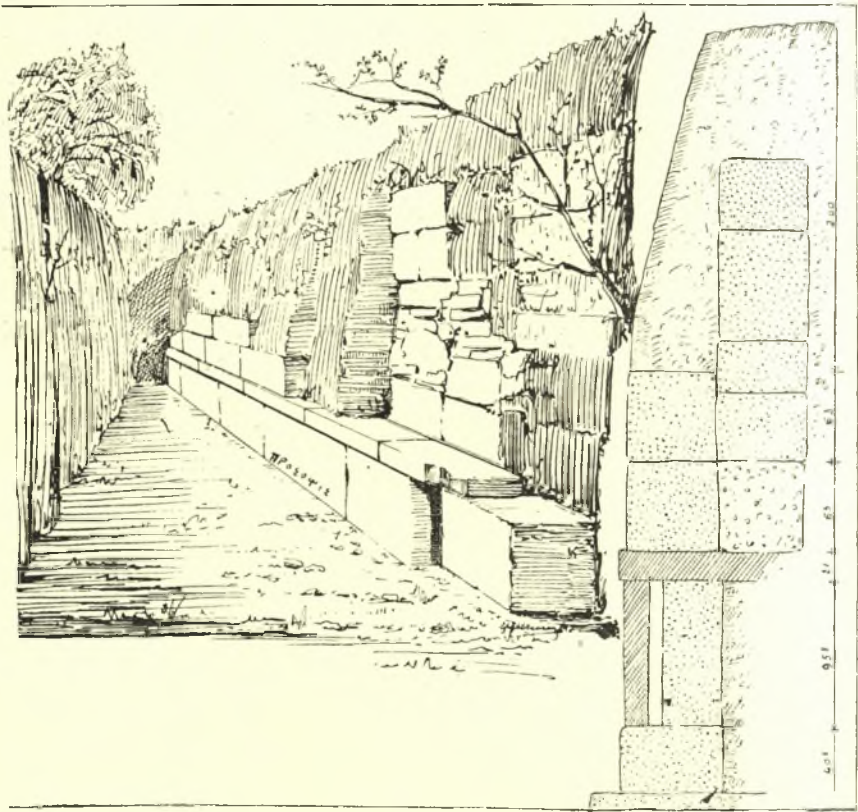
Γ. II. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

1. ΤΟ ΠΕΡΙΚΛΕΙΟΝ ΩΙΔΕΙΟΝ

Ἡ ἐφετεινὴ ἐπανάληψις τῶν ἐν τῷ Ὁδείῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφικῶν ἡμῶν ἐργασιῶν ἀφεώρα κυρίως τὴν κατεδάφισιν τῶν ἐσχάτως ἀπαλλοτριωθέντων δύο μικρῶν οἰκίσκων, οἵτινες καταλαμβάνουσιν ἀκόμη

Εἰκ. 1. Ὁδείου βόρειος τοῖχος (ὀρθογραφία καὶ τομή).

τὸν ἡμισυν περίπου χῶρον τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, πρὸς ἔντελῃ ἀποκάλυψιν τοῦ ὅλου κτιρίου, ἀλλ' ἀνεβάλομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐργασίαν ταύτην διὰ λόγους, οὓς κατωτέρω θέλομεν ἐκθέσει.

Ἐπίσης ἀνεβάλομεν καὶ τὴν συνέχισιν τῆς ἀνασκαφῆς πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ ἔτι τμήματος τοῦ τοίχου τῆς ΒΑ πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, δι' εὐθειώτερον χρόνον, ἐργασθέντες ἐκεῖ

Εἰκ. 1α

ἐφέτος ἐπ' ὀλίγας μόνον ἡμέρας, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς ἀπαιτηθησομένης μεγάλης δαπάνης, καθότι ἡ ἐπίχωσις τοῦ μέρους ἐκεῖ ὑπερβαίνει τὰ 7 μέτρα.

Ἄλλωστε δὲν ἐπρόκειτο διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ τούτου τμήματος νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς σπουδαῖόν τι, ἀφ' οὗ ἱκανὸν μέρος τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, τῆς ἀνατολικῆς, ἔχει ἤδη ἀποκαλυφθῆ καὶ κατέστη πλέον γνωστὸν εἰς ἡμᾶς τό τε σχῆμα καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος.

Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ὁλοκλήρου τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ σκέλους

τούτου θέλει γίνει βραδύτερον, τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἑταιρείας προθύμως χορηγούσης τὴν δαπάνην τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἔπραξε διὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἐργασίας ἡμῶν ἐν τῷ Ὁδεῖῳ, αἷ ἀπὸ δεξιᾶς ἐκεῖ ἐνεργοῦμεν, καθῶς καὶ διὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν οἰκιῶν, αἵτινες κατελάμβανον τὸν μέγρι τοῦδε ἀνασκαφέντα χῶρον τοῦ οἰκοδομήματος.

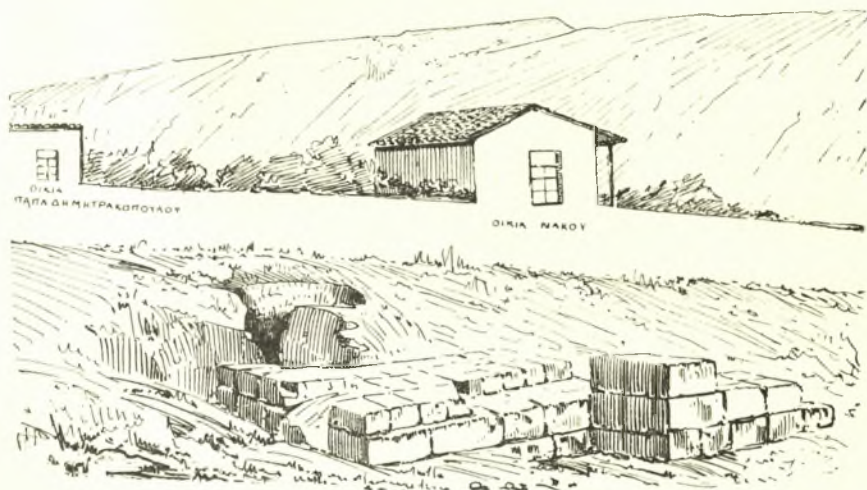
Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν ἐφέτος ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τοῦ Περικλέους ἐβράδυνε δυστυχῶς πολὺ ἔνεκα τοῦ ἐξαιρετικοῦ καύσωνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως ἡμῶν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν καὶ τῆς συνεργασίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Dörpfeld, ὅστις ἐπέιγετο νὰ μεταβῆ εἰς Τρωάδα, πρὸς συνέχισιν τῶν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Σχλήμαν πρὸ ἐτῶν γενομένων μεγάλων καὶ ἐπιτυχῶν ἀνασκαφῶν, ἀλλὰ κυρίως, ὡς εἶπεν ἡμῖν, ἵνα ἀποπερατώσῃ τοὺς ἡμιτελῶς ἔκτοτε ἀνασκαφέντας τάφους τοῦ τε Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου.

Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Dörpfeld μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησε τὸς μέγρι τοῦδε ἐν τῷ Ὁδεῖῳ γενομένας ἐργασίας ἡμῶν καὶ διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ὑποδείξεων πολλαχῶς ἡμῖν ἐβοήθησε (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 29 εἰκ. 4).

Οὕτως ἐπισκεψάμενοι τὸ Ὁδεῖον μετὰ τοῦ κ. Dörpfeld, ὅτε ἐσχάτως ἐπ' ὀλίγον διέτριψεν ἐνταῦθα, εἶχομεν ἀπὸ κοινοῦ ἔκτοτε συνεννοηθῆ, ὅπως ἐξερευνηθῆ ἐφέτος ὁ μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ Ὁδεῖου καὶ κυρίως ὁ πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἐλεύθερος χῶρος, ἵνα γνωρίσωμεν τὰ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον καὶ ὑφ' ἡμῶν ἀναζητούμενον *Πρόπυλον τοῦ Διονύσου* (πρβλ. Ἀνδοκίδην περὶ μυστηρίων 38), δι' οὗ τὸ πάλαι συνεκοινῶνουν τὰ δύο ταῦτα Περικλεία οἰκοδομήματα, ἐξ ὧν, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν ἦτο ὕπαιθρον (ἀνοικτόν), τὸ δὲ ἐστεγασμένον. Τὸ δὲ ἐκεῖ που, ὅτε πρὸ ἐτῶν ἀνεσκάπτετο τὸ θέατρον, εὑρεθὲν καὶ ἐν μέρει ἀποκαλυφθὲν τετράγωνον οἰκοδόμημα (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 29 εἰκ. 4), οὗτινος μόνον τὸ κρηπίδωμα διεσώθη, παρ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαιολόγων εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὅτι τοῦτο ἦν τὸ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον *Πρόπυλον τοῦ Διονύσου*. Καὶ ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικοῦ θεάτρου συγγράμματι τῶν Dörpfeld—Reisch: *Das Griechische Theater* Tafel I, σημειούμενον πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου καὶ εἰς ὕψος 90,28 μέτρο. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κείμενον, ἀναφέρεται ἀπλῶς *θεμέλιον ἀγνώστου οἰκοδομήματος*, καὶ οὐδὲν πλέον.

Πρῶτοι ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν κατενοήσαμεν τοῦτο, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν πρὸς τὸ θέατρον μεγαλο-
 πρεπῆ ἔξοδον αὐτοῦ τοῦ Ὁδεῖου ἐκ τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς (πρβλ.
 ΑΕ 1914 σελ. 144—Ι. Σβορώνου «Ἐστία», 19 Σεπτεμβρίου 1921). Τοῦτο

Εἰκ. 2. Πρόπυλον Διονύσου.

σκάψαντες ἡμεῖς ἐν μέρει τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεκαλύψαμεν αὐτὸ τελείως
 μέχρι τῶν βαθυτέρων θεμελίων (πρβλ ΑΕ. 1922 σελ. 29 εἰκ. 4). Ἔχει
 μῆκος 11 μέτρων, πλάτ. 4.50 καὶ ὕψ. σφζόμενον 2.20. Ἀποτελεῖται
 νῦν ἐκ πέντε μόνον σειρῶν ἀλλεπαλλήλων δόμων ὀρθογωνίου σχήματος
 λίθων, ἕξ ὧν αἱ κάτω σειραὶ τῶν δόμων τοῦ κρηπιδώματος εἶναι μαλακοῦ
 λίθου πώριναι, ἐν φ᾽ αἱ λοιπαὶ αἱ ἄνωθεν τούτων εἶναι λίθου πειραικοῦ
 (ἰκτίτου). Ἐχομεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς διὰ πωρίνων λίθων
 κατασκευῆς τῶν θεμελίων εἶναι ἴδιον τῶν ἐπὶ Περικλέους χρόνων. (εἰκ. 2).
 Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἔκαμεν ὁ κ. Dörpfeld καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ δυτικοῦ
 ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἐκ πώρου λίθου θεμελίων τῶν
 πρὸ τῆς ἐκεῖ παρόδου κειμένων. Διὰ δὲ τῶν ἐσχάτως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ
 τοῦ κ. Dörpfeld γενομένων ἐκεῖ σκαφικῶν ἐργασιῶν ἡμῶν ἐβεβαιώθη ὅτι
 ὄντως τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐκ πώρου λίθου θεμέλια εἶναι τοῦ ἀρχαίου
 θεάτρου, ἤτοι τῶν ἐπὶ Περικλέους χρόνων, καὶ ὀλίγον περαιτέρω ἀνεκαλύ-

ψαμεν ἔτι ἀρχαιότερα ἐκ πώρου λίθου ἐπίσης θεμέλια (6. αἰῶνος) τοῦ ἐπὶ Πρατίνα θεάτρου, ὅτε, ὡς γνωρίζομεν, τοῦτο ἦτο τότε ἐν τῇ γενέσει του καὶ μόνον ξύλινα παραπήγματα ὑπῆρχον, ἀλλ' ὅτε οὗτος ἐν τῇ 70 Ὀλυμπιάδι διηγωνίζετο πρὸς τὸν Αἰσχύλον καὶ Χοιρίλον περὶ τοῦ βραβείου, κατὰπε-
 σόντων τῶν ἰκρίων τούτων, (πρβλ. Σουΐδαν ἐν λεξ. Πρατίνας) ἦτοι τῆς
 ξυλίνης σκηνῆς, ἣν ὁ Θέσπις πρῶτος εἶχεν ἰδρῦσει, ἔδωκεν ἄλλοις ἀφοριμῆν
 εἰς οἰκοδομὴν τοῦ πρώτου λιθίνου θεάτρου. Ὅμοια θεμέλια ἐκ πώρου λί-
 θου τῶν αὐτῶν χρόνων παρετηρήθησαν καὶ ἐν Ἀκροπόλει, ἐν τῷ ἀρχαίῳ
 Ἑκατοπέδῳ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Παρατηρήθη δηλ.
 ἐκεῖ ὅτι ἐν τῷ τὰ θεμέλια, περὶ ὧν ἀναφέρομεν, εἶναι ἐκ πώρου λίθου, οἱ
 ὑψηλότερον τούτων δόμοι εἶναι λίθου πειραιϊκοῦ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ
 τοῦ διαφύρου τῆς οἰκοδομίας τρόπου συμπεραίνει ὁ κ. Dörpfeld ὅτι τὰ
 θεμέλια ταῦτα εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, τὰ δὲ ὀλίγον περαιτέρω
 ἀποκαλυφθέντα ἐπίσης θεμέλια ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ἔτι ἀρχαιότερον θεάτρον
 ἦτοι τοῦ 6 αἰῶνος τοῦ ἐπὶ Πεισιστράτου, ἐν τῷ ἄλλοι τοῖχοι ἐκεῖ που εὐρισκό-
 μενοι καθὼς καὶ τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου, ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ πειραιϊκῶν
 λίθων ἀποτελούμενα, εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου ὅτε, ὡς γνωστόν,
 ἀπετελέσθη τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης τοῦ κ.
 Dörpfeld συνάγομεν καὶ ἡμεῖς ἐν σχέσει πρὸς τὸ Πρόπυλον ἡμῶν ὅτι καὶ τοῦτο
 ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους, ὡς ἔχον τὴν κάτω σειρὰν τῶν δόμων
 ἐκ λίθων παριῶνων, οἰκοδομηθὲν καὶ τοῦτο συγχρόνως μετὰ τοῦ Ὀδείου.

Ἀρχικῶς οἱ δόμοι θὰ ἦσαν πλείονες. Ἐκαλύπτετο δὲ ἄνωθεν τὸ οἰκο-
 δόμημα τοῦτο, ὡς ἐβεβαιώθημεν, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν οὐδεμία
 δυστιχῶς ἐσώθη νῦν κατὰ χώραν, εὔρομεν ὅμως τινὰς ἐκεῖ πλησίον, τῶν
 λοιπῶν μεταποιηθεισῶν εἰς ἄσβεστον, ἢ καὶ χρησιμοποιοθηισῶν εἰς ἄλλα
 ὑστερώτερα κτίσματα. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου
 ἐξήχθησαν, ὡς παρατηρήσαμεν, πολλοὶ τῶν κροκαλοπαγῶν τούτων λίθων
 ἐκ τοῦ κρηπιδώματος τούτου, διότι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν εὔρομεν
 ἐν τῷ ἄνω στρώματι τούτου θεμέλια οἰκιῶν ἐκ μεγάλων εἰργασμένων λίθων,
 ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὀδείου καὶ τοῦ ἐγγυὲς ἀναλημματικοῦ τοῖχου τοῦ θεάτρου
 εἰλημμένων.

Ὅμοια θεμέλια οἰκιῶν παρατηρήσαμεν καὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ χώρου
 τοῦ Ὀδείου. Ἐν δὲ τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων εὔρομεν πίθους
 καμμεγίστους διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας, ἦτοι πρὸς ἐναπόθεσιν δημητρια-
 κῶν καρπῶν, ἢ καὶ ὕδατος, οἴνου ἢ ἐλαίου.

Αἱ οἰκίαι αὐται, ὡς εἰκάζομεν ἔκ τε τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῦ χρησιμοπονηθέντος ὕλικου, ἀνηγέρθησαν πᾶσαι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθη-
νῶν (1455). Ὡς ἐξηκριβώθη δὲ ὀλόκληρος ὁ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνα-
τολὰς χώρος ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως εἶχε συνοικισθῆ ἔκ φό-
βου τῆς λυμαινομένης τότε τὰ μέρη ταῦτα πειρατείας, κατὰ τοὺς τῆς Τουρ-
κοκρατίας χρόνους, ἕνεκα τοῦ ὄχυρου καὶ τῆς δεσποζούσης ἅμα θέσεως
χρησιμευούσης καὶ ὡς σκοπιᾶς· διότι ἐντεῦθεν ἡ θάλασσα τοῦ Φαλήρου,
ἔξ οὗ οἱ πειραταὶ ὤρμῳντο, ἦν σύνοπτος, ἠδύναντο δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως
ταύτης νὰ κατοπτεύωσι τὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς τῶν ἄλβανῶν πειρατῶν,
«Φουσιτῶν» καλουμένων, οἵτινες, ὡς γνωστόν, πολλάκις εἶχον λεηλατήσῃ
τὴν αἰτικὴν χώραν, ἡ δὲ ὑπερθεῖν αὐτῶν κειμένη Ἀκρόπολις ἐχρησίμευεν
ἐν καιρῷ ἐπιδρομῶν, ὡς ἀσφαλὲς αὐτῶν καταφύγιον.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐπιμένομεν νὰ θεωρῶμεν ὡς τὸ ὑπὸ τῶν συγ-
γραφέων ἀναφερόμενον «*Πρόπυλον τοῦ Διονύσου*», κείμενον ἀκριβῶς πρὸ
τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου, συμφώνως τῇ μαρτυ-
ρίᾳ τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ μυστηρίων 38), δι' οὗ συνεκινῶνουν τὰ δύο
Περικλεῖα οἰκοδομήματα, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀνδοκί-
δου ἔχει οὕτω :

«*Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου ἦν ὄρᾶν ἀνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ ᾠδείου καταβαίνοντας εἰς τὴν Ὀρχήστραν*» ἔνθα ἀνα-
φέρει ὅτι ὁ Διοκλείδης ἐξερχόμενος, ἵνα μεταβῆ εἰς Λαύρειον καὶ
εὐρισκόμενος παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου παρετήρησε πολλοὺς ἄν-
δρας (τοὺς Ἑρμοκοπίδας), κατερχομένους ἀπὸ τοῦ ᾠδείου πρὸς τὴν Ὀρχή-
στραν τοῦ θεάτρου· καὶ περαιτέρω λέγει ὁ Ἀνδοκίδης (14) «*δείσας δὲ αὐτοὺς (ὁ Διοκλείδης) καὶ εἰσελθὼν ὑπὸ τὴν σκιάν (τῆς πανσελήνου) καθέζεσθαι μεταξὺ τοῦ κίονος καὶ τῆς σήλης, ἐφ' ἧς ὁ στρατηγὸς ἐστὶν ὁ χαλκοῦς*»
ἦτοι τὸ ἄγαλμα τοῦ στρατηγοῦ Μιλτιάδου. Ἡ θέσις τοῦ ἀγάλματος τούτου
καθὼς καὶ πάντων τῶν ἀνδριάντων τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ποιητῶν, μου-
σικῶν, στρατηγῶν, ῥητόρων καὶ εὐεργετῶν, εἶναι ἡμῖν γνωστὴ ἔκ τῶν
κατὰ χώραν διασωθέντων τινῶν μέχρι σήμερον ἐνεπιγράφων βάθρων
διαφόρων ἀνδριάντων καὶ δὴ ὀπισθεν τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου καὶ
πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου κειμένων (πρβλ. Σχολ. Ἀριστείδου III,
σελ. 534 καὶ II σελ. 216 ἔκδ. Dindorf): Δύο εἰσὶν ἀνδριάντες ἐν τῷ
Ἀθήνησι θεάτρῳ, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν Θεμιστοκλέους, ὁ δ' ἐξ εὐωνύμων
Μιλτιάδου.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι πληρέστατα συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ὑφ' ἡμῶν ὀριζομένην θέσιν τοῦ Προπύλου.

Ἡ κάθοδος εἰς τὴν ὀρχήστραν θὰ ἐγίνετο διὰ κλίμακος ἐκ μιᾶς τῶν πρὸς δυσμὰς ἐξόδων τοῦ Ὁδείου, κατ' ἀνάγκην δὲ πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα ἐμεσολάβουν βαθμίδες, δι' ὧν κατήρχοντο ἐκ τοῦ Ὁδείου εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ εὐρεθῶσι τοιαῦται, ἂν μὴ ἐντελῶς ἐξηφανίσθησαν.

Ὡς παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῷ Ὁδείῳ τῆς Ἐφέσου, ἡ κατάβασις ἀπὸ τοῦ δρόμου εἰς τὴν Ὀρχήστραν ἐγίνετο ἐπίσης διὰ μικρῶν κλιμάκων. ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων ταύτης (πρβλ. J. Keil, Ephesos. ein Führer durch die Ruinenstätte und ihre Geschichte - Wien, 1915 σελ. 75 εἰκ. 37.—K. Κουρουνιώτου, «Ἀνασκαφαὶ ἐν Νύσῃ τῇ ἐπὶ Μαϊάνδρῳ» ἐν Ἀρχαιολ. Δελτίῳ 1921-22 τεύχ. 13 σελ. 65).

Ὅπως δὲποτε τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ θέσις αὕτη τοῦ Προπύλου ἡμῶν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν συγγραφέων ὀριζομένην θέσιν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πλέον οὐδεμία ἀμφισβήτησις περὶ τούτου.

Παραδόξως ὅμως ὁ καθηγητὴς κ. Reisch, ὡς προφορικῶς ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ κ. Dörpfeld, θεωρεῖ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μᾶλλον ὡς βᾶθρον μεγάλου χορηγικοῦ μνημείου, ναοειδοῦς, ὡς τὸ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, τὸ τοῦ Νικίου καὶ ἄλλων τινῶν. Τοῦτο συνάγει ἔκ τινων ἐνεπιγράφων πλακῶν, φερουσῶν ὀνόματα χορηγῶν, ἐκεῖ πλησίον εὐρεθεισῶν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν, ὡς ἐν τινι διαλέξει του γενομένη ἐν τῷ ἐνταῦθα αὐστριακῷ ἀρχαιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ ἀνέφερον ὅτι αἱ ἐνεπίγραφοι ἐκεῖναι πλάκες ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν λόγῳ οἰκοδόμημα. ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι εὐρέθησαν πλησίον ἐκεῖ. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν γνώμην, ὅτι ὄντως αἱ ἐνεπίγραφοι ἐκεῖναι πλάκες προέρχονται ἐκ χορηγικῶν μνημείων καὶ διὲν ἐκ τῶν τῆς ὁδοῦ Τριπόδων, καὶ ἥτις ὁδὸς διήρχετο ἐκεῖ πλησίον καὶ τὸ ὕλικόν τούτων διαρπαγῆν, ὡς φαίνεται, κατὰ καιροὺς ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ μέχρι σήμερον σχεδὸν ἐχρησιμοποίηθη εἰς μεταγενέστερα κτίρια, οὐχὶ δὲ ὅτι ἀρχικῶς ἀνήκον ἐκεῖ. Οὕτω δυστυχῶς βεβαιοῦται καὶ ἡ ὁσημέραι καταστροφή καὶ ἐρήμωσις μέχρι καὶ τῶν θεμελίων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων κτιρίων.

Ἄλλωστε ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Reisch εἶναι παλαιὰ καὶ πολὺ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐξενεχθεῖσα, ὅτε ἡ θέσις τοῦ Ὁδείου ἡμῶν ἐντελῶς

ἡγνοεῖτο καὶ ἀλλαχόσε ὑπ' ἄλλων ἐτοποθετεῖτο, παρανοούντων τὸ χωρίον τοῦ Βιτρουβίου (V. 21) λέγοντος ὅτι τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους ἔκειτο ἀριστερὰ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, καίτοι ὁ Ρωμαῖος ἀρχιτέκτων σαφῶς ὀρίζει ἐκεῖ λέγων ἀριστερᾶ τῷ ἔξερχομένῳ καὶ οὐχὶ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸ θέατρον· ὡς π. χ. οἱ Spon καὶ Wheeler παρανοήσαντες τὸ ἀνωτέρω χωρίον καὶ μὴ εὐρίσκοντες καταλληλοτέραν ἄλλην θέσιν ἐτοποθέτησαν αὐτὸ δυτικῶς τοῦ θεάτρου, ἐν ἣ θέσει κατέχει νῦν τὸ ἐπὶ Ρηγίλλῃ Ὁδεῖον, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κτισθέν. Ὑπ' ἄλλων δὲ καὶ ὡς ἐντελῶς ἐξαφανισθὲν ἐθεωρεῖτο.

Γνωρίζομεν δὲ πάντες ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου καταχωσθέντος ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἡγνοεῖτο ἐντελῶς ἢ ἀκριβῆς τούτου θέσις, ὁ δὲ Α. Ρ. Ραγκαβῆς (ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1841 σελ. 120), ὅτε τὸ πρῶτον ἤρξαντο αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, ἐπῆρξαν τόσον ἄκαρποι, ὥστε νὰ εἴπῃ: «τὸ ἀρχαῖον θέατρον δὲν ὑπάρχει πλέον» (πρβλ. καὶ Dörpfeld-Reisch, Das griechische Theater σελ. 1). Ἐδέησε δὲ κατὰ τὰ ἔτη 1858 καὶ 1859, τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τοῦ καθηγητοῦ Ἀθ. Ρουσοπούλου, ὅπως ἐπαναληφθῶσιν αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ εἶτα τῷ 1862 διὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος Z. H. Strack γίνωσι συστηματικαὶ ἀνασκαφαί, ὅτε καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ πλείστον τοῦ θεάτρου, ἕως οὗ τῷ 1876 καὶ 1877 ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία ἀνέσκαψεν αὐτὸ καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ὡς ἔχει σήμερον. (Πρβλ. κ. Π. Καστριώτου *Μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν*, ἔκδ. Δ'. Ἀθήνησι 1902 σελ. 142).

Καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Ὁρλάνδος ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰσόδους, δι' ὧν εἰσέρχεται τις εἰς τὸ Ὁδεῖον, παραδέχεται ὡς εἰσόδους τοῦ Ὁδείου τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐκ κροκαλοπαγῶν λίθων, ὀρθογωνίου σχήματος εὐρεθέντα δύο θεμέλια, τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ εἰς ἀπόστασιν 15 μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ γωνίας, καθῶς, καὶ τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν εἰς ἀπόστασιν 37. μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ γωνίας τοῦ κτιρίου κείμενα, ἐνθα ἡμεῖς ὀρίζομεν ὡς τὸ *Πρόπυλον* (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 38). Ἀλλὰ διὰ τὸ δεύτερον ἔχει ἐνδοιασμοὺς τινὰς θεωρῶν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μᾶλλον ὡς βᾶθρον μεγάλου χορηγικοῦ μνημείου, λόγῳ τοῦ λοξοῦ προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου, ἀλλὰ τοῦτο δύναται καθ' ἡμᾶς νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ Πρόπυλον ἡμῶν, ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν τινα τοῦ οἰκοδομήματος, εἰς δὲ τὸ μεταξὺ κενὸν διάστημα θὰ ὑπῆρχον βαθμίδες, ὡς εἶπομεν

ἀνωτέρω, λόγῳ τοῦ ἐπικλινούσ τοῦ ἐδάφους, δι' ὧν συνεκoinώνουν μετὰ τοῦ Ὁδείου (πρβλ. εἰκ. 3 καὶ 4).

Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ ῥήτορος Ἀνδοκίδου καὶ διὰ (περὶ μυστηρίων 38) ὅτι κατήλθον οἱ συνωμόται ἀπὸ τοῦ Ὁδείου τοῦ Προπύλου εἰσῆλθον εἰς τὴν Ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου.

Εἰκ. 3. ΜΔ πλευρὰ Ὁδείου.

Ἦδη εὐχαρίστως ἔμαθον ὅτι κ. Ὁρλάνδος δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀρχικῶς ἐκφρασθεῖσαν τότε περὶ τοῦ Προπύλου ἡμῶν γνώμην του, ὡς ὁ ἴδιος προφορικῶς μοι ἀνεκοίνωσεν βεσχάτως, ἀλλ' ἀναγνωρίζει ὅτι δυνατὸν νὰ εἶναι τοῦτο τὸ ἀναφερόμενον ἐκεῖ που Πρόπυλον. Ἐλπίζω ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Reisch θὰ μετέβαλε ἤδη γνώμην. Οὕτω βλέπω νῦν ὅτι πάντες ἀνενδοιάστως παρεδέχθησαν τὴν γνώμην ἡμῶν καὶ ὁ κ. Dörpfeld ἐπίσης ἀνεγνώρισεν αὐτὸ ὡς τὸ *Πρόπυλον*, ὡς σημειοῖ τοῦτο ἐν τῷ πρὸς με σταλέντι προχείρῳ σχεδιαγράμματι τοῦ Ὁδείου (πρβλ. εἰκ. 2), ἔνθα δρίζει καὶ εἴσοδον (Eingang) (πρβλ. καὶ ΑΕ 1922 σελ. 29, εἰκ. 4), δι' ἧς συνεκoinώνουν τὸ πάλαι τὰ δύο οἰκοδομήματα. Ἡ δὲ κυρία εἴσοδος τοῦ

Ὁδείου, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπομεν, ὅτι θὰ ἦτο ἐξάπαντος ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ὡς εἶναι ἡ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, προφυλαττομένη ἀπὸ τοῦ βορρᾶ καὶ ἔχουσα θέαν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἀμφότεραι αἱ πάροδοι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου θὰ εἶχον βεβαίως θύρας, ὡς παρετηρήθη τοῦτο διὰ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν εἰς πολλὰ Ἑλληνικὰ θεάτρα, ὧν τινες διεσώθησαν, ὡς λ. χ. τῆς Ἐπιδαύρου, τῆς Δήλου (πρβλ. Dörpfeld-Reisch, Das griechische Theater σελ. 70).

Εἰκ. 4. ΜΔ πλευρὰ Ὁδείου ἐνθα ἡ πάροδος τοῦ Θεάτρου.

Καὶ ἡ ἀνατολικὴ πάροδος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου θὰ ἔφερε, κατὰ τὸ Πρόπυλον, μεγαλοπρεπῆ κιονοστοιχίαν, ὡς βλέπομεν ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ Τελεστηρίῳ, πιθανώτατα δὲ καὶ ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ Ὁδείου νὰ ἔφερε τοιαύτην κιονοστοιχίαν, ὡς ἔχει τὴν γνώμην καὶ ὁ κ. Ὁρλάνδος (πρβλ. ΑΕ 1922, σελ. 38).

Τὸ δὲ ἕτερον Πρόπυλον τοῦ ἱεροῦ Περιβόλου τοῦ Διονύσου κεῖται 70 μέτρ. περίπου κατωτέρω ἐντεῦθεν, ὡς ὥρισεν ὁ ἀνασκάψας τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν Τριπόδων χορηγικὰ μνημεῖα ἡμέτερος συνάδελφος κ. Ἀλεξ.

Φιλαδελφεύς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Ἀρχαιολόγου κ. Gabriel Welter ἑταίρου τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (πρβλ. AE 1921 σελ. 95 — Gabriel Welter, Die Tripodenstrasse in Athen ἐν Mittheilungen XXXVII, 1922 σελ. 76 Taf. 11.

Ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, τό τε θέατρον καί τὸ Ὑδεῖον, ἦσαν σύγχρονα καί ἀνηγέρθησαν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ε' αἰῶνος, ὅπερ ἐφήρμοσεν ὁ Περικλῆς, ἀρχιτεκτονοῦντος πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ Ἰκτίνου, ἀλλὰ περὶ τοῦ θεάτρου γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἐπερατώθη συγχρόνως ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ῥήτορος Λυκούργου (πρβ. Πλουτ. Ἡθ. 814^α, ἐνθα λέγεται ὅτι ὁ Λυκούργος «τὸ ἐν Διονύσου θέατρον ἐπισιταῶν ἀπετέλεσε» καί 852 «πρὸς τε τούτοις ἡμέτερα παραλαβὼν τούς τε νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην καὶ τὸ θέατρον τὸ Διονυσιακὸν ἐξεργάσατο» καὶ τοῦ Πausanίου A 29 16 «Λυκούργω δὲ ἐπορίσθη μὲν τάλαντα — οἰκοδομήματα δὲ ἀπετέλεσε μὲν θέατρον ἐτέρων ὑπαρξαμένων»).

Ἄλλὰ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀρχαιολογικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἐφετινῆς ἡμῶν ἀνασκαφῆς ἐπρόκειτο νὰ ἐξακριβώσωμεν.

Ὁ κ. Dörpfeld προτιθέμενος νὰ συγγράψῃ εἰδικῶς περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, ἐνδιέφερέτο σπουδαίως νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ὁποῖα τις, ἦτο ἡ σχέσις καὶ ἐπικοινωνία τῶν παρὰ τὸ *Πρόπυλον* κειμένων οἰκοδομημάτων. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν θέλοντες νὰ συμβάλωμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐντελεστέραν τοῦ ἔργου τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου ὑποτύπωσιν.

Οὕτως ἠρξάμεθα τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀποκαλύψαντες γύρωθεν διὰ σκαφῆς ἕξ ὀλοκλήρου τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο καὶ εἶτα ἀνορύξαντες βαθεῖαν τάφρον εἰς ἕκτασιν μήκους 3¹/₂ μέτρων μέχρι περιπτου τοῦ μανδροτοίχου τῶν οἰκιῶν N. Παπαδημητρακοπούλου καὶ Ἀγαθ. Νάκη καὶ πλάτ. 2¹/₂ μέτρ. ἐξιχθεῖσαν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους (πρβ. εἰκ. 3).

Δυστυχῶς ὅμως ἡ σκαφικὴ αὕτη ἔρευνα οὐδὲν ἄξιον λόγον εὔρημα ἀπέδωκε πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ζητήματος ἡμῶν, ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι τὰ χῶματα τῆς ἐπιχώσεως ἐνταῦθα ἦσαν τῆς παλαιᾶς ἀνασκαφῆς τοῦ θεάτρου τῆς ἐν ἔτει 1862 γενομένης καὶ εἶχον ῥιφθῆ ἐκεῖ, ἀφ' οὗ, ὡς πιστεύω, εἶχε προηγουμένως ἐξερευνηθῆ ὁ χῶρος οὗτος καὶ ἐγνώσθη ὅτι οὐδὲν ἄξιον λόγου ἀρχαῖον ὑπεκρύπτετο ἐκεῖ. Ἐσχηματίσαμεν ἐπίσης τὴν γνώμην ὅτι ὁ χῶρος οὗτος, ὁ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου, ἐνθα ὠρί-

σαμεν τὸ *Πρόπυλον*, καὶ ὁ μέχρι τῶν οἰκιῶν Παπαδημητρακοπούλου καὶ Νάκη κείμενος, ἦτοι τὸ μεταξύ τῶν δύο οἰκοδομημάτων διάστημα, ἦτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι πεπατημένη ὁδὸς καὶ δίοδος τῶν θεατριζομένων· (πρβλ. καὶ Dörpfeld-Reisch: *Das griechische Theater* σελ. 11). Ἡ δὲ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ Ὀδείου, ἔνθα ἡ κυρία εἴσοδος αὐτοῦ, ζητητέα ὀλίγον ὑψηλότερον ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν δύο ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν οἰκιῶν, καὶ πρὸς τοῦτο δέον νὰ κατεδαφισθῶσιν αἱ οἰκίαι αὗται πρὸς περαιτέρω ἀνασκαφήν. Ὡς ἐπληροφορήθην ἀρμοδίως αἱ οἰκίαι αὗται, εὐτυχῶς ἔχουσι μὲν ἤδη ἀπαιλοτριωθῆ, λόγῳ ὅμως τοῦ ἐνοικιοστασίου, καίτοι διὰ τὸ Δημόσιον, οὐδεμία ἀπαγορευτικὴ διάταξις ἰσχύει, ἀλλὰ φιλανθρωπίας χάριν, δὲν ἐθεωρήσαμεν εὐλογον, ὅπως γίνῃ βιαία ἔξωσις τῶν ἐνοίκων, διὰ τοῦτο ἀνεβάλομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν κατεδάφισιν τούτων μέχρι διευθετήσεως τῆς παρούσης καταστάσεως.

Οὕτως ἡ ἐφετινὴ ἐργασία ἡμῶν, ὡς εἶπομεν, περιορίσθη εἰς τὴν ἐξερευνησιν τοῦ χώρου τοῦ ἀπὸ τοῦ Προπύλου μέχρι τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν κειμένου. Ἀπεδείχθη δὲ ὡσαύτως ἐκ τῆς σκαφικῆς ταύτης ἐργασίας κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅτι ἡ δυτικὴ γωνία τοῦ Ὀδείου δὲν ἐγεινίαζε πολὺ πρὸς τὸ θέατρον, καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ λοξοῦ προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου. Ἡ δὲ πλευρὰ τούτου διήρχετο 10 περίπου μέτρα ὑψηλότερον τοῦ Προπύλου, ἦτοι ἐντὸς τοῦ χώρου τῶν ἄνω οἰκιῶν, ὡς τοῦτο πιστοῦται καὶ ἐκ τῶν συγγραφέων Βιτρούβιου καὶ Ἀνδοκίδου, οἵτινες ἀναφέρουσιν ὅτι τὸ Ὀδεῖον ἔκειτο ἀριστερᾷ καὶ ὑψηλότερον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρον καὶ δὴ τῆς ἀνατολικῆς τούτου παρόδου, ἔνθα κεῖται νῦν τὸ *Πρόπυλον*, δι' οὗ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, κατήλθον οἱ συνωμόται ἀπὸ τοῦ Ὀδείου εἰς τὴν Ὀρχήστραν τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρον.

Ἡ ἀκριβὴς διεύθυνσις τῆς νοτίας πλευρᾶς καθὼς καὶ ἡ ἐπὶ ταύτης τοποθετουμένη κυρία εἴσοδος τοῦ Ὀδείου θέλει ὀρισθῆ ὅταν ἀνασκαφῆ ὀλόκληρος ὁ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν κατεχόμενος χώρος, μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν ὁποίων θέλει καταστῆ δυνατὴ ἡ διευκρίνισις τοῦ ὅλου σχεδίου τοῦ Ὀδείου.

Ἐπίσης εἰργάσθημεν ἐφέτος εἰς περαιτέρω ἀποκάλυψιν τοῦ τέρατος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, οὗτινος ὁ τοίχος διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει, διασφῶζων ἐσωτερικῶς καὶ τὴν ἐκ μαρμάρου ἐπένδυσιν (πρβλ. εἰκ. 6). Καὶ τοῦ τοίχου τούτου ἀπεκαλύψαμεν ἱκανὸν ἔτι μέρος,

χωρὶς ὅμως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς πλευρᾶς ταύτης. Πάντως ὅμως πρὸς ὀλοσχερῆ τούτου ἀποκάλυψιν δὲν ἀπολείπεται ἢ ἐλάχιστον ἔτι τεμάχιον μέχρι δύο μέτρων, ὡς ὑπελογίσαμεν, καθότι πέραν τούτου εὐρίσκεται τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου.

Ἡ πρόοδος τῆς ἐργασίας ἐνταῦθα βαίνει λίαν βραδέως λόγῳ τῆς βαθείας τοῦ μέρους ἐπιχώσεως, ὑπερβαινούσης τὰ 7 μέτρα.

Τὸ ἄκρον τῆς δυτικῆς ταύτης πλευρᾶς τοῦ Ὁδείου διήρχετο ἐγγύτατα τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο καὶ εἰσεχώρει ἐντὸς τοῦ θεάτρου, οὕτως ὥστε χάριν αὐτοῦ ἐθυσιάσθη κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον αὐτοῦ σπουδαῖον μέρος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου (τὸ ἄνω ἡμισυ τριῶν ἐκ τῶν δεκατριῶν κερκίδων αὐτοῦ) ὑπὸ τοῦ τὸ πρῶτον, ὡς φαίνεται νῦν, σχεδιάσαντος ἀμφοτέρω τὰ οἰκοδομήματα Περικλέους, ὧν τὸ δεύτερον φαίνεται νῦν ὅτι ἀπεπεράτωσε μόνον καὶ οὐχὶ ἀρχικῶς ἐσχεδίασεν, ὡς ἐνομίζετο, ὁ δῆτωρ Λυκοῦργος. Αὐτὴ καὶ μόνη, ἢ μέχρι τοῦδε ἐντελῶς ἀκατανόητος καὶ διαφοροτρόπως ἐρμηνευομένη ἐντομὴ αὕτη τοῦ Ὁδείου ἐπὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, δεικνύει ὁποῖαν ὑπερέτερον σπουδαιότητα ἀπέδιδεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ Ὁδεῖον αὐτοῦ διὰ τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν συμπολιτῶν του. Οὕτω δὲν ὑπελείπετο ἐκεῖ ἢ στενὴ δίοδος (2 περίπου μέτρων πλάτους) μεταξὺ τῶν δύο οἰκοδομημάτων, ἐν ᾧ κατωτέρω τὸ μεσημβρινὸν σκέλος τοῦ Ὁδείου ἀπεμακρύνετο πολὺ ἀπῖνον εὐρείαν δίοδον, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν.

Τὸ ἀνατολικῶς τοῦ θεάτρου καὶ πρὸ τοῦ ἀναλήμματος τούτου μέχρι καὶ τοῦ Προπύλου ἡμῶν καταφορικῶς διῆκον τεῖχος ὡς ἐκ τοῦ ἐπικλινοῦς ἐδάφους μήκ. 20 μέτρ., ὕψους $1\frac{1}{2}$ καὶ πάχους $2\frac{1}{2}$ μέτρ. ἐκ μεγάλων εἰργασμένων λίθων πολλαχῶς χρησιμοποιηθέντων, κυρίως ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὁδείου εἰλημμένων, θεωροῦμεν οὐχὶ ἀναλημματικὸν, ἤτοι πρὸς συγκράτησιν τῶν ὑπὸ τῆς βροχῆς ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων καὶ λίθων, ἀλλ' ὄχυρωματικὸν αὐτοῦ τοῦ θεάτρου, ἀνεγερθὲν ἐν ὑστέροις χρόνοις· ἐὰν δὲ κρίνωμεν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας καὶ τῆς ἀμελοῦς ἐργασίας τούτου, δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς τελευταίους ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐν αὐτῷ εὐρέθησαν ἐντετελισμένα πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ ἄλλα γλυπτὰ ἐξ ἄλλων οἰκοδομημάτων εἰλημμένα.

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἦτο, ὡς εἶπομεν ὄχυρωματικὸν αὐτοῦ τοῦ θεάτρου,

μεταβληθέντος εἰς φρούριον καὶ ἐν σπουδῇ γενόμενον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιδρομῶν βαρβάρων λαῶν, οἵτινες διῆλθον καὶ διέσεισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, ὅτε οἱ κάτοικοι περίτρομοι κατέφευγον εἰς τὰ ὑψηλότερα καὶ μᾶλλον ὄχυρὰ μέρη τῆς πόλεως. Τὸ τεῖχος τοῦτο προήσπιζε τὸ θέατρον, διῆκον ἅπ' ἀνατολῶν μέχρι καὶ τοῦ Προπύλου, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πλευρῶν περιεκλείετο ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τῶν ὄχυρῶν ἀναλημμάτων, ἀπὸ δὲ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ αὐτὴ ἢ σκηνὴ τοῦ θεάτρου κατὰ τοὺς τελευταίους ῥωμαϊκοὺς χρόνους εἶχεν ἐπίσης μεταβληθῆ εἰς προμαχῶνα (bastion) ὅστις κατηδαφίσθη κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1862 ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου.

Μνεῖας ἄξιον ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τῷ Προμαχῶνι τούτῳ εὐρέθη ἐντετοιχισμένος ὁ ἐνεπίγραφος σπόνδυλος ἑνὸς τῶν κίωνων τοῦ Ὁρδείου ἡμῶν, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὁποῖου μανθάνομεν ὅτι ἀνεκηρύσσεται ὑπὸ τοῦ δήμου μέγας εὐεργέτης ὁ βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνης Β'. ὁ Φιλοπάτωρ 63 $\frac{1}{2}$ π. Χ. διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐπὶ Σύλλα καέντος Ὁρδείου τοῦ Περικλέους, καὶ ὅστις σπόνδυλος ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις τοῦ ἰδρυθέντος ἀγάλματος τοῦ βασιλέως τούτου, οὗ ἡμεῖς εὐρομεν μόνον τὴν δαφνοστεφῆ αὐτοῦ κεφαλὴν. (πρβλ./gr. III, 541-Pittakis l'Antienne Athènes p. 209—ΑΕ 1914 σελ. 159. 163 καὶ 1922 σελ. 34).

Τὸν ἐνεπίγραφον τοῦτον κίονα πρῶτοι ἡμεῖς ἀνεγνωρίσαμεν ὅτι εἶναι σπόνδυλος κίονος, ὡς φέρων ἀναθυρώσεις καὶ τόρμους ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ἐξ ὧν συνάγομεν ὅτι οὗτος συνείχετο ἑκατέρωθεν πρὸς ἄλλους σπονδύλους ὁμοίου ἀρραβδώτου κίονος, ληφθεὶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁρδείου, πεισθέντες περὶ τούτου ἐκ παραβολῆς ὁμοίων κίωνων τοῦ αὐτοῦ πεντελῆσιου μαρμάρου καὶ τῆς αὐτῆς διαμέτρου μὲ τοὺς κατὰ χώραν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἡμῶν εὐρεθέντας ὁμοίους κίονας (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 34).

Ἄλλη ἐργασία ἐγένετο ἐν τῷ ἤδη ἀνεσκαμμένῳ ὑφ' ἡμῶν χώρῳ τοῦ Ὁρδείου πρὸς καθαρισμὸν ὀλοκλήρου τοῦ χώρου τούτου ἀπὸ τοὺς ἐσχάτως ἀναφυνέντας θάμνους καὶ τῆς νέας ἐπιχώσεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς βυοχῆς παρασυρομένων ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως χωμάτων καὶ λίθων, οἵτινες εἶχον ἐκ νέου καλύψει τὰ ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ δετίας εἰς φῶς ἐλθόντα ἐρείπια τοῦ οἰκοδομήματος.

Μεγάλαις δυσχερεῖαι εἶχομεν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν χωμάτων τῆς

ἀνασκαφῆς ἡμῶν, ὄντες ὑποχρεωμένοι, ἵνα ἀποκομίζωμεν ταῦτα διὰ κάρρων μακρὰν τῆς ἀνασκαφῆς, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη ἤθελεν ἀπαιτήσῃ πολὺν χρόνον καὶ δαπάνην μεγάλην· διὰ τοῦτο ἐζητήσαμεν τὴν ἄδειαν τοῦ Ὑπουργείου, ὅπως, ἐλλείψει κάρρων, ἐπιτρέψῃ ἡμῖν, ἵνα προσωρινῶς ἀποθέσωμεν ταῦτα εἰς ἄκραν τινὰ ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἐπιφυλασσόμενοι βραδύτερον καὶ εἰς εὐθετώτερον χρόνον νὰ θίψωμεν ταῦτα μακρὰν ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἴλισσοῦ. Καὶ τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην ἠδύκρησε νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ Σ^{ον} Ὑπουργεῖον.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος αἱ ἐν τῷ Ὁρδαίῳ τοῦ Περικλέους ἐργασίαι ἡμῶν. διεκόψαμεν δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅπως προσεχῶς ἐργασθῶμεν συστηματικώτερον πρὸς ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τοῦ περιφήμου τούτου οἰκοδομήματος, ὅπερ ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς Ψευδο-Ἡρακλείδης ἀναφέρων αὐτὸ καλεῖ ὡς «τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ μέγιστον».

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ

Τῷ 1924 σκαφικαὶ ἐργασίαι διεξήχθησαν κυρίως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης, ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ διάπειρα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

Α') ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης.

61 (ΑΕ 1919 100 εἰκ. 2 2α' περὶ τῶν ἀριθμῶν 61 69 κλπ. πρβ ΑΕ 1923 166 κέ). Ἡ νοτιὰ πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος 61, ἐκ παρῶντων ὀγκολίθων πεπονημένη, φέρει ἄνω μοχλοβόθρια.

Δυσμύθεν τοῦ 61 ἐν προτέρῳ σκαφεῖα ἠδύρεθη μολυβδοῦν εἰσιτητήριον (τὸ ἀριστερὸν ἄκρον πρὸς τὰ ὀπίσω συγκεκαμμένον), εἰκ. 1γ (νῦν ΑΑΜ 15084), πρβ ἄλλα δύο: ΑΕ 1916 119 εἰκ. 1(=ΠΑΕ 191666)

1917 240 εἰκ. 2, ἃ καὶ συμφωτογραφοῦνται ἐνθάδε, εἰκ. 1, α καὶ β (πρβλ. IG V₂ 323 468, AE 1915 153).

κλίμαξ 1/1.

1 α—γ (μνημείων φωτογράφημα): εἰσιτητήρια μολυβδᾶ.

ιερόν

Ἀμφιαρέου

Ἔγγεια.

α (AAM 14829): AE 1916 119 εἰκ. 1.

β (AAM 14915): AE 1917 240 εἰκ. 2.

γ (AAM 15084): AE 1924 96 εἰκ. 1.

69 (AE 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 1922 101 εἰκ. 1). Ἐν τῷ χώρῳ 69 ἐξεκαλύφθη δισκελῆς ἢ γαμμοειδῆς στοὰ τριῶν παρῶν κίωνων ἀρραβδώτων, κατ' ὄρθην γωνίαν τεταγμένων (πρβλ. τὴν τοῦ καταγωγίου στοάν, διαφόρως τετραμμένην, AE 1917 239 εἰκ. 1 1918 110α)· τὰ δύο τῆς στοᾶς σκέλη, βόρειον καὶ δυσμικόν, εἶχον ἀνὰ δύο κίονας, ὧν ὁ δυσμοβόρειος κοινός, καὶ τὸ μὲν βόρειον σκέλος κεῖται νοτόθεν τῶν χώρων 57—59, ἔχον τὴν εἴσοδον ἐκ τοῦ 68 διὰ τῆς δυσμόθεν τούτου δηλουμένης διόδου (πρβλ. AE 1919 101β), τὸ δὲ δυσμικόν κεῖται ἀνατολόθεν τῶν εἰσόδων τῶν δωματίων 50 καὶ 52, νοτόθεν δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος πρὸς τὸ νοτόθεν μακροῦ τοίχῳ σφύζονται θεμέλια τοίχου (0.78×0.45), ἐφ' ὧν, ὡς εἰκάσαι, ἴδρυτο

παραστάς ἐπὶ τῶν βατήρων τοῦ βορείου σκέλους δὲν σφύζονται οἱ κίονες, μόνον δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος τὸ κάτω ἴσταται κατὰ χώραν (ῦψ. 1.00, διάμ. $\pm$ 0.458). Ἐνταῦθα ἠϋρέθησαν πῆλινα μὲν: δύο ἄγγεῖα ἀνθοδοκοειδῆ (ῦψ. 0.49, διάμ. ἄνω μὲν $\pm$ 0.35, κάτω δὲ 0.24), λύχνου (τῆς κάτω ἐπιφανείας) λίγδος, ὀπαίων ἀποκόμματα, σκύφων ζωωτῶν (ἐκτύπων, αἶξ καὶ κρατῆρ) καὶ θραβδωτῶν κλάσματα, ἄγγείου δύο λαβαὶ εὐθειαι, ὧν τὸ ἄκρον ἐκάτερον ἀναπτύσσεται εἰς τρία φυλλοειδῆ κοιλώματα, ἄγγείου λαβὴ δίδυμος στρεπτὴ φέρουσα Σατυρικὸν πρόσωπον, δίσκου μεγάλου ἄγματα (πλάχ. 0.028, διάμ., κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα, 0.65), ἀγνῦθες πυραμιδοειδεῖς καὶ κωνικαί, χαλκῶματα δέ: σύναμμα συνδέον δύο διερωγῶτος ἄγγείου κλάσματα (ἄλλο χαλκοῦν σύναμμα ἠϋρέθη ἐν χώρῳ 50 ἐν προτέρῳ ἐτείῳ: τὰ ἄλλα συνάμματα εἰσιν ἐν γένει μολυβδᾶ), πόρπη ἐκ μέρμιθος (μίτου), ἥλου εὐτεχνος κεφαλὴ ἐκ θυρώματος, νόμισμα ἐφ' οὗ $\Omega[\rho]_2\omega[\pi\acute{\iota}]_3\omega[\nu]$ (πρβλ. ἄλλο ΑΕ 1922 101α).

138 (ΑΕ 1922 102 εἰκ. 2 καὶ σ. 105β 1923 167αβ): Ἐξεκαλύφθη ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδὸς 138. Ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν φέρουσα 84 85, συμβάλλουσαι εἰς τὴν βορρονότιον ὁδὸν 108 κατῆγον διὰ ταύτης, κοινῆς πομπικῆς γιγνομένης, εἰς τὸν χεῖμαρρον καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τούτου γεφύρας, μνημονευμένης ἐν δυσὶν ἐπιγραφαῖς (SIG³ 973, ΑΕ 1923 43α), εἰς τὸ κυρίως ἱερὸν τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἡ ὁδὸς 138 ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐφέρετο ἠρέμα ἀνάτης, διὸ καὶ ὁ νότιος αὐτῆς τοῖχος, ἰσόδομος ὧν, πρὸς μὲν τῷ 153 καὶ 152^α καὶ μέρει τινὶ τοῦ 152 σύγκειται ἐκ τεσσάρων δόμων ὀγκολίθων, ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ 150 ἐκ τριῶν (ῦψος τοῦ ἐκ τῶν ἄνω τρίτου δόμου 0.40, ῦψος τοῦ τετάρτου δόμου 0.46. πρβλ. ΑΕ 1923 167), δυσμόθεν δὲ πάλιν μέχρι πού τοῦ μέσου τοῦ 148 ἐκ δύο, πέρας δὲ πρὸς τῷ δυσμικῷ ἄκρῳ τοῦ 148 (εἰς μῆκος $\pm$ 1.00) ἐξ ἑνὸς δόμου. Ἐτι δὲ ἠρευνήθη ὁ ἐν τῷ βάθει νοτόθεν τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ 137 γ/δ τοῖχος, ὅστις ἐξ ἀνατολῶν φερόμενος καταλήγει πρὸς δυσμὰς νοτόθεν τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ 137 γ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ΑΕ 1922 105β. Ἐν τῇ ὁδῷ 138 ἠϋρέθησαν χαλκωμάτια τινά, ἐν οἷς καὶ ὑστέρων χρόνων ἄλυσις μ. 0 13, συνάματος μολυβδοῦ ἀπόκομμα, πῆλινα ἀγνῦθες, πηλίνης λοπάδος ἢ φιδανίου τρίποδος ἄγματα, λοπάδος προστόμιον (0 065), δακτυλιόλιθος ἐπιπεδόκυρτος ὑποκυανίζων, κρικός ὄστινος διαμ. 0 018, νομίσματα Βοιωτῶν (Ποσειδῶν τριαινοφόρος), Ἰστιαίων (ἀργυροῦν), Ἀντιγόνου Γοναῖ (Σάτυρος ἱστάς τροπαιον).

142 ΔΔ Δνδ (ΑΕ 1923 167β εικ. 2). Σκαφή ἔτι ἐγένετο νοτόθεν τοῦ διπύ-
λου ζρ. Ὁ τοῖχος ΔΔ χωρεῖ νοτόσε κάτωθεν τοῦ Δνδ. Εὐθυνομένης τῆς ἐνταῦθα
σκαφῆς, ἠύρεθησαν χαλκῆς ῥαφίδος δύο ἀποτμήματα (0 031 καὶ 0 024).

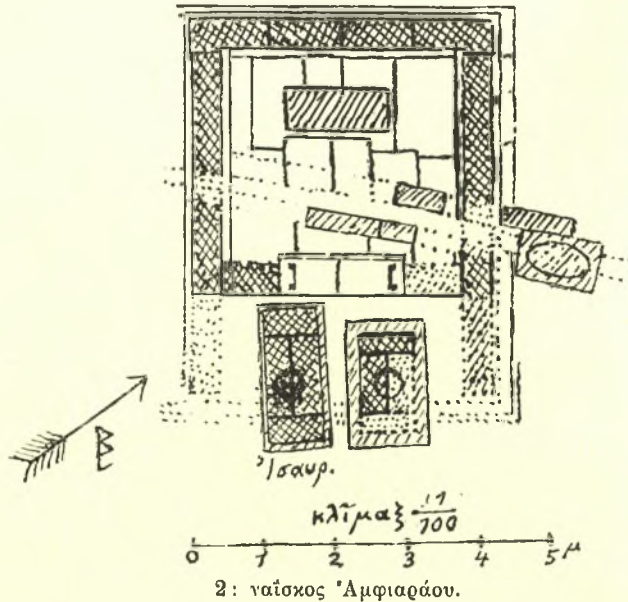
Β' ἐπι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

α') λουτρῶν ἀνδρείος. Ἀνεκαθάρθησαν τὰ ἀνατολόθεν τοῦ ὑστερου
ἐκδοχείου, ἐξ οὗ νῦν ἐκρεῖ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς (νοτόθεν τοῦ βωμοῦ Β,
ΠΑΕ 1884 πίν. Ε') καὶ ἰδίᾳ ἢ παρ' αὐτὸ δεξαμενὴ Α τοῦ ἀνδρείου
λουτρῶνος. Ἴσοδομικῶς ὀγκολίθις ᾠκοδομημένη εἰς ὕψος ὡς 1 50, ἔχει
ἐμβαδὸν 4 20 (δυσμανατολικὸν μῆκος) $\times$ 2 97 (βορρονότιον)· τὸ δάπεδον
αὐτῆς εἶναι ἐστρωματισμένον διὰ πέντε παραλλήλων δυσμανατολικῶν στοί-
χων μεγάλων πώρων (πλ. 0 60), τὸ δὲ πλεονάζον ὕδωρ διέρρει διὰ δύο
τετραγῶνων τρημάτων ($\pm$ 0 11), ἀνεωγμένων τοῦ μὲν ἐν τῷ δυσμικῷ
τοίχῳ ($\pm$ 0 65 ὑπὲρ τὸ δάπεδον), τοῦ δὲ ἐν τῷ ἀνατολικῷ, ἐντεῦθεν δὲ
εἰσέρρει πρὸς ἀνατολὰς εἰς ὄχετόν συγκείμενον ἐκ λιθίνων (μονολίθων
τὸ πλάτος) τμημάτων (διάρρου πλ. 0 09-0 115, βάρθ. 0 13).

β') ναὸς (ΠΑΕ 1884 πίν. ΕΔ). Ἀνεκαθάρθη ὁ ναὸς καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐν
τῇ δυσμοβορείῳ τοῦ σηκοῦ γωνία πίθος· ὁ πυθμὴν τοῦ πίθου εἶναι ὅλως
κοῖλος, ἄνευ ἐπιπέδου, εἶνε δὲ ὁ πίθος διερωγῶς, συνδεδεμένος διὰ
πέντε μολυβδῶν συναμμάτων μετὰ χυτοῦ μολύβδου ἐν τῷ ἄρμῳ.

γ') ναῖσκος. Ἀνεκαθάρθη τὸ ναῖδιον τὸ παρὰ τὰ δύο τὰ ἐπιμήκη
τῶν δυσμικωτάτων βάρθρων (ἐπίπλων ἀνδριάντων): Ἰσαυρικὸν (IG VII
244-8 4258 καὶ σ. 744, ΑΕ 1892 46 (76-78)) καὶ τὸ ἀνατολόθεν τούτου
ἐλλιπὲς τὴν ὄψιν καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα. Ὄικοδομήθη δὲ τὸ ναῖδιον
πολλῷ πρὸ τῆς πΧ 3ης ἑκατοντηρίδος μεσοῦσης, ἴσω; κατὰ τὴν πΧ
5ην ἑκατοντηρίδα (πρβλ. *Dörpfeld* AM 1922 26)· ἐπὶ γὰρ τούτου (ἀκρι-
βῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τοῦ προνάου) καταστραφέντος ἰδρύθησαν τὸ μονόλιθον
βάρθρον *Μεγακλειθην* (IG VII 327-330, ΑΕ 1892 45 (73-75)) καὶ τὰ (δυσμύ-
θεν τούτου) εἰρημένα δύο βάρθρα, ὧν τὸ δυσμικὸν (σφύζονται καὶ οἱ τρεῖς
λίθοι καὶ τὸ ἐπίκρανον) ἔφερον ἀνάθεσιν τῆς πΧ 4ης, ὡς εἰκάσαι, ἑκα-
τοντηρίδος, φέρει δὲ καὶ προξενία; τῆς πΧ 3ης ἑκατοντηρίδος
τελευτώσης καὶ τὴν ὕστερον εἰς τὸν Ἰσαυρικὸν ἐπιχαραχθεῖσαν ἀνάθεσιν.
Ὁ ναῖσκος ἔχων μῆκος ἑξωτερικὸν (βορρονότιον) 5 50, πλ. ὡς 4 05,
ἐμβαδὸν δὲ 4 44 $\times$ 3 27, ἔχει τὴν εἴσοδον ἐκ νότου (ἀκριβέστερον εἰπεῖν,

νοτανατολόθεν), εἶνε δέ, ὅσον σφύζεται, ἐπιμελέστατα πεποιημένος ἐκ μαλακῶν πύρων, ἐρυθρῶ τὰ ἔνδον πάλαι κεχρωσμένων, ὕψ. 0 79, πᾶχ. 0 39· ἡ κρηπίς σύγκειται ἐκ τριῶν δόμων, ὕψ. 0 19 (ἰνωτάτου, εὐθυνηρίας) + 0 22 + 0 31 καὶ πλέον, πλ. ἔξοχῶν, οἶονεὶ ἀναβασμῶν, ἐκ τῶν ἄνω 0 105 καὶ 0 228 καὶ 0 055. Τοῦ σηκοῦ τὸ ἐσωτερικὸν βορρονότιον μῆκος εἶνε

2 83, τὸ δὲ δάπεδον εἶνε μεγάλας πλαξὶ βορρονοτίοις ἐστρωματισμένον. Ἐν μέσῳ που τοῦ σηκοῦ παρὰ τὸν βόρειον (κυρίως δυσμοβόρειον) τοῖχον (0 50 ἀπὸ τούτου) κεῖται βᾶθρον (ὕψ. 0 55, πλ. 1 34, βᾶθ. 0 66), ἐφ' οὗ ἴδρυτο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ (Ἀμφιαράου)· εἰρήσθη δὲ ἐνθάδε ὅτι ἐν τῷ βορροᾶθεν τοῦ ναῖσκου δωματίῳ πρὸς τῇ ὑψηλῇ τοῦ περιβόλου ἀντηρίδι Μ ἴδρυται ἐπιγεγραμμένον βᾶθρον, ὅπερ ἔφερε τὸ ἐν ΑΕ 189251(81) μνημονευόμενον μέγα ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου. Ἡ σηκοπροδόμιος θύρα εἶχε πλ. 1 74, σφύζονται δὲ κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ ὁδοῦ αἱ χοινικίδες τῶν δύο στροφωμάτων, χαλκαῖ (διαμ. 0 055), καὶ τὰ ἐν μέσῳ χαλκίς, ἐπικλινῶς τε καὶ καθέτως τετμημένα χάριν τοῦ μοχλοῦ τῶν θυρέτρων τῆς διακλείδος. Καταστραφέντος τοῦ ναῖσκου, ἠλάθη λοξῶς διὰ τοῦ σηκοῦ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς φερόμενος πῆλινος ὄχετός, πειοειδῆς (ἀνεστραμμέ-

νως) τὴν ἐπικαρσίαν ὄψιν τῆς καθέτου τομῆς, ἔχων ἑκατέρωθεν μὲν λίθινον θωρακεῖον, ἀνατολόθεν δὲ τοῦ ναΐσκου δύο πωρίνας πυέλους, ἀνατολόθεν δὲ τούτων ὁ ὄχτος διῆκεν ὑποκάτω τοῦ βάρθρου *Βροῦτον*, οὗ ἡ ἀνάθεσις εἶνε, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Ἰσαυρικοῦ, ἐπὶ προτέρας ἐπεγλυμμένη (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ι', ΑΕ 1885 105 (7), IG VII 383 5).

δ') *ἐπιγεγραμμένα μνημεῖα* (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ΙΙΙ). Ἔργασαι τινὲς ἔφ' ἔτος ἐγένοντο καὶ παρὰ τὰ νοτόθεν τῆς βορείου τοῦ περιβόλου ἀντηρίδος Μ μνημεῖα, ἐπανιδρύθησαν δὲ ἐπὶ τῶν οἰκείων θέσεων τὸ μονόλιθον βάρθρον *Ἀδεῖαν* (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ι', IG VII [279-280, ΑΕ 1891 108 (52)) καὶ ἡ τε ὄψις καὶ ἡ δεξιὰ (δηλ. ἀνατολική) πτέρυξ τοῦ τριλίθου βάρθρου *Ἀγρίππαν* (ἀνατολόθεν τοῦ ι''') καὶ ἡ τε δεξιὰ πτέρυξ καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ τετραλίθου βάρθρου *Διονυσόδωρος* (ἀνατολόθεν τοῦ *Ἀγρίππαν*, IG VII 387 388, ΑΕ 1925/6 17 (132 133)): τἄλλα τμήματα τῶν δύο βάρθρων τούτων, ἤγουν ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Ἀγρίππαν* καὶ ἡ τε ὄψις καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Διονυσόδωρος*, ἐπανιδρύθησαν ἐν προτέραις ἐργασίαις.

ε') βορρᾶθεν τοῦ μουσείου (ἄγρὸς Λούπη): 400 κέ. Σκαφικὴ διάπειρα ἐγένετο ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου ἄγρῳ τῶν κληρονόμων Δήμου Λούπη. Ἐνταῦθα ἀποκαλύπτεται οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἔφερεν ἐπὶ πωρίνης κρηπίδος δυσμανατολικὸν τοῖχον ἐκ λιθίνων ὀρθοστατῶν ἐν διστοιχίᾳ, διήρηται δέ, ὅσον μέχρι τοῦδε ἐφάνη, διὰ τοίχων ἔνθα μὲν μονοστοίχων, ἔνθα δὲ διστοιχίων εἰς τρεῖς τοῦλάχιστον χώρους. Ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἠυρέθη ἀπόκομμα πωρίνης βάσεως Ἰωνικοῦ κίονος, ἧς ἡ διάμετρος κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα ἦν ± 0.482 , ὧδε λαμβανομένου γὰρ ἡμίσεος χορδῆς 0.17 καὶ βέλους 0.07, τὸ τετράγωνον τῆς ἀκτῖνος χ ἔσται:

$$\chi^2 = 17^2 + (\chi - 7)^2 = 289 + \chi^2 - 27\chi + 49 = 338 + \chi^2 - 14\chi$$

$$14\chi = 338$$

$$\chi = \frac{338}{14} = 24.1 \dots$$

$$2\chi \text{ (διάμετρος)} = 0.482 \dots$$

αὐτόθι δὲ νοτόθεν κεῖται (οὐ κατὰ χώραν) καὶ σφόνδυλος λίθινος Δωρικὸς ὕψ. 0.95, διαμ. ± 0.41 .

Νομίσματα ἠυρέθησαν παντοδαπὰ 72 χαλκᾶ καὶ ἐν ἀργυροῦν (ἄ. σ. 98), ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσεῖῳ.

B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

3. ΕΚΘΕΣΙΞ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΧΙΑΛΩ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Αἱ ἐν Νέα Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφαί μου ἦσαν συνέχεια τῶν κατὰ Αὐγουστον π. ἔ. γενομένων δοκιμαστικῶν ἐρευνῶν, δαπάναις τοῦ Σ. Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν, ἐπὶ διαφόρων σημείων τοῦ περὶ τὸν λόφον τῆς ἀρχαίας Πύρασου καὶ μέχρι τῆς παραλίας ἐκτεινομένου χώρου, ἔνθα προσδιωρίσθησαν δύο μεγάλαι χριστιανικαὶ Βασιλικαὶ καὶ σύμπλεγμα κρηνῶν καὶ οἰκίσκων μετὰ ψηφιδωτῶν δαπέδων ἐκατέρωθεν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ συμπληθέντος προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ν. Ἀγχιάλου περὶ τὰ ἐρεῖπια τῆς διαδεχθείσης τὴν ἀρχαίαν Πύρασον μεσαιωνικῆς πόλεως τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Αἱ ἀνασκαφαί, ἃς ἐνήργησα ἐφέτος, περιορίσθησαν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς σπουδαιότερας χριστιανικῆς Βασιλικῆς τῆς εὐρισκομένης πρὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ νέου συνοικισμοῦ, ἣτις ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ Μητρόπολις τῶν μεσαιωνικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας.

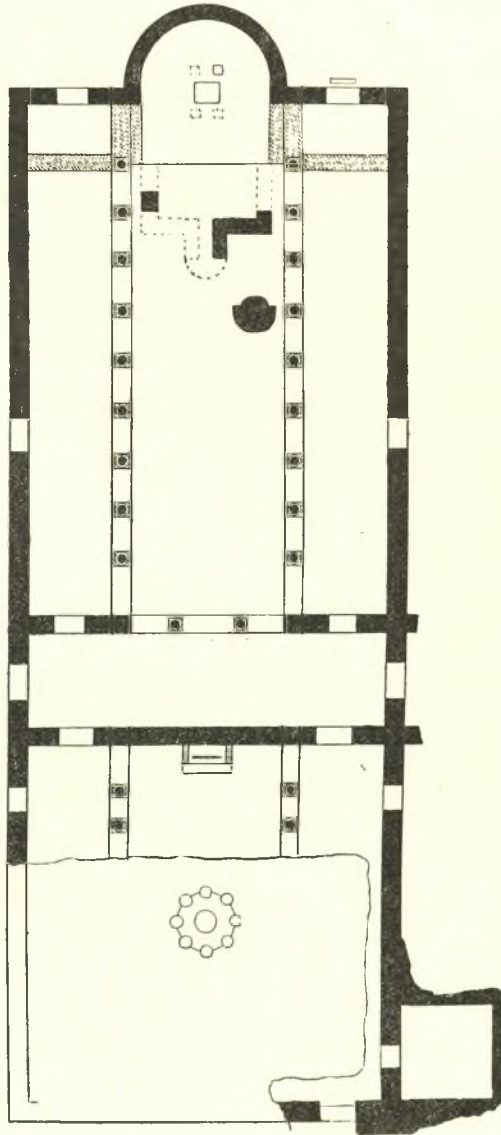
Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνασκαφῆς μου ταύτης ἦσαν ἱκανοποιητικώτατα, καθόσον διὰ τούτων ἦλθεν εἰς φῶς παλαιοχριστιανικὴ Βασιλικὴ μετὰ τριῶν στοῶν (σχηματιζομένων διὰ δύο κιονοστοιχιῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἑννέα κίονας), Νάρθηκος καὶ μεγαλοπρεποῦς Αἰθρίου, ἥτοι περιστυλίου πρὸ τοῦ ναοῦ σχηματιζομένου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶναι πιθανῶς ἡ Φιάλη (βλέπε συνημμένην κάτοψιν ἀνασκαφῶν εἰκ. 1). Τὸ μέγιστον μῆκος τοῦ ἀνευρεθέντος ναοῦ εἶναι 52, 80 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος 26 μέτρα, μὴ συνυπολογιζομένου τοῦ πάχους τῶν τοίχων καὶ τῆς ἀκτίνος τῆς Ἀψίδος τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Κατὰ χώραν ἀνευρέθησαν αἱ ἰωνίζουσαι βάσεις τῶν κιονοστοιχιῶν ἐπὶ μαρμαροστρώτου καὶ μετὰ μαρμαροθετημάτων κοσμομένου δαπέδου, οὔτινος ἱκανὰ τμήματα ἀνεφάνησαν ἐν καλῇ καταστάσει διατηρηθέντα, μέρος τῆς ὀρθομαρμαρώσεως τοῦ ναοῦ ἐκ λευκῶν μαρμαρίνων πλακῶν (πρὸ πάντων εἰς τὸν Νάρθηκα), τμήματα τῆς Σολέας συγκειμένης ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων τμημάτων μετ' ἀξιολογωτάτων γλυφῶν καὶ τὸ μαρμάρινον βᾶθρον τοῦ ἄμβωνος πρὸ τῆς Σολέας δεξιὰ ἀνευρεθέν.

Κατὰ τὴν ἐφέτος συντελεσθεῖσαν ἐκκαθάρισιν ὀλοκλήρου τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Νάρθηκος τῆς Βασιλικῆς ἀνευρέθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καὶ διακοσμητικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ, ἥτοι κυλινδρικοὶ κορμοὶ μῆκ. 3, 50 μ.

τοῦ κάτω ὀρόφου καὶ 2, 50μ. τῶν Ὑπερώων, κιονόκρανα καὶ ἐπιθήματα (κορινθιάζοντα θεοδοσιανῶν τύπου — δύο μετὰ κεφαλῶν κριῶν —) τοῦ κάτω ὀρόφου καὶ τοῦ Τριβήλου τοῦ Νάρθηκος, ἰωνίζοντα κιονόκρανα παραθύρων ἄλπ.

Ὁ ἀνευρεθεὶς γλυπτὸς διάκοσμος τοῦ ναοῦ, ἀρχιτεκτονικά τινα μέλη τοῦ ὁποίου παραθέτω ἐνταῦθα (εἰκ. 2), προξενεῖ ἐντύπωσιν διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν του κατεργασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ἑλληνορρωμαϊκῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, πρώτην ἤδη φορὰν εἰς τοσοῦτον πλοῦτον ἐμφανιζόμενος εἰς ἡμᾶς καὶ μάλιστα ἐν Π. Ἑλλάδι.

Ἄφ' ἑτέρου ἢ ἀνεύρεσις τοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ Αἰθρίου μετὰ στοῶν (τὸ μῆκος τοῦ Αἰθρίου εἶναι 20 μέτρα), μεγάλου ἀριθμοῦ ψηφιδωτῶν εἰς τεμάχια ἢ διαλελυμένας ψηφίδας ἀνευρεθέντος καὶ προερχομένου ἐκ τῆς διακοσμῆσεως τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, πολυχρῶμων μαρμαρίνων πλακιδίων ἐκ μαρμαροθετημάτων προερχομένων καὶ ἄλλων εἶναι ἱκανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀκμῆς κατὰ τοὺς μεταξὺ τῶν δύο Θεοδοσιῶν

Εἰκ. 1. Κάτοψις τῆς μεγάλης Βασιλικῆς πρὸ τῆς Ἀγορᾶς Ν. Ἀγχιάλου.

χρόνους τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν, αἵτινες ἀποδεικνύονται οὕτως ἢ κυριωτέρα θεσσαλικὴ πόλις παρὰ τὴν Δημητριάδα καὶ τὴν Λάρισαν.

Περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης πόλεως, τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος λόφου συνεχομένου πρὸς σειρὰν λόφων χωρίζουσαν τὴν Φθιώτιδα τῶν Φερρῶν, ἐλαχίστας ἔχομεν ἐκ φιλολογικῶν πηγῶν πληροφορίας.

Εἰκ. 2. ἀνευρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη
τῆς ἀνασκαπτομένης χριστιανικῆς Βασιλικῆς Ν. Ἀγχιάλου.

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἔκειτο εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἢ παράλιος πόλις Πύρασος, ἣν καὶ ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει (Ἰλ. Β 692—728) καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας συναντῶμεν καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (Θουκ. Β' 22).

Μίαν περίπου ὄραν ἀπὸ τῆς Πυράσου (παρὰ τὸ σημερινὸν ἔχωριον Ἄκετσι) ἔκειντο αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι, αἱ μνημονευόμεναι ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Θ' 435), γνωσταὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (XX 110), ὡς πόλις εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις ἐνίσχυσεν αὐτὰς

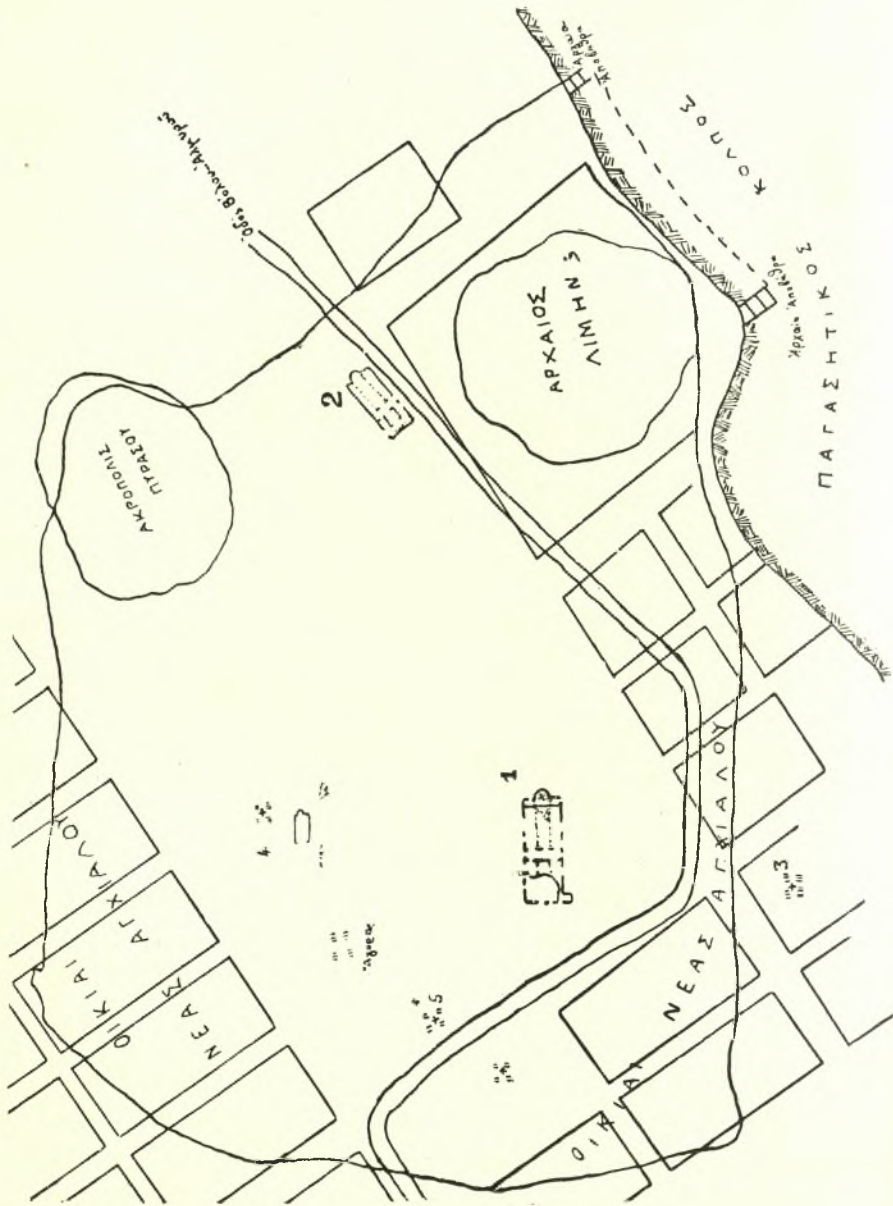
μετοικήσας ἐν αὐτῇ τοὺς κατοίκους δύο φθιωτικῶν πόλεων: Δίου καὶ Ὀρχομενοῦ. Εἶναι ἐπομένως πιθανώτατον ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς χρόνους αἱ ὑπερκείμεναι τῆς Πυράσου Φθιώτιδες Θῆβαι ἐχρησιμοποιοῦν τὴν Πύρασον ὡς ἐμπορικὸν λιμένα καὶ ναύσταθμον, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ἐν τῇ θέσει τῶν ἀρχαίων Παγασῶν (ἐναντι τοῦ σημερινοῦ Βόλου) εἶχεν ἰδρυθῆ τὸ 293 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ ἢ Δημητριάς, ἢ ἀποβάσα, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τινὰ χρόνον ἢ ἔδρα τοῦ Βασιλείου τῶν Μακεδόνων, βασιλικὸς ναύσταθμος καὶ κέντρον ἐμπορίου.

Αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι μετὰ τῆς Πυράσου ἦσαν, φαίνεται, ἀντίπαλος πόλις τῆς Δημητριάδος, δι' ἣ καὶ βραδύτερον Φίλιππος ὁ Ε' (τῷ 217 π. Χ.) ἐπολιόρησεν, ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψεν αὐτὰς πιθανώτατα ἕνεκα τοῦ ἐμπορικοῦ των συναγωνισμοῦ (Πολύβιος V, 99—100). Ἐν τοῖς ΠΑΕ. 1918 σ. 219 κ. ε. ὁ συνάδελφος κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐρευνῶν του ἐν Ἀκρεῖ ἐκθέτει τὰ περὶ Φθιωτίδων Θηβῶν.

Κατὰ τοὺς ὑστέρους ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε ἡ Δημητριάς εἶχεν ἐξασθενήσει, αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι ἐμφαίζονται ἐν τῇ θέσει τῆς Πυράσου, ἥς τὸ ὄνομα εἶχε πιθανώτατα λησμονηθῆ καὶ ἀντικατασταθῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Θηβῶν, ὡς συνάγεται τοῦτο καὶ ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, αἱ ἀνεῦρον ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς καὶ τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ εἶχον χρησιμοποίησει ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν.

Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους καὶ μάλιστα ἀπὸ Θεοδοσίου Α' μέχρις Ἰουστινιανοῦ ἔχομεν μὲν μαρτυρίας περὶ ἐπισκοπῆς Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας (ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις τοῦ Le Quien) καὶ παρὰ τῷ Ἱεροκλεῖ (ἐκδ. Parthey, 1886, σ. 8) ἀναφέρονται αὐταί, δὲν ἐγνωρίζομεν ὅμως οὔτε τὴν σημασίαν τῆς πόλεως οὔτε τὴν ἔκτασιν αὐτῆς. Ἡδη διὰ τῶν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν ἐμφανίζονται εἰς ἡμᾶς αἱ Θῆβαι ὡς χριστιανικὴ πόλις ἀκμαιοτάτη καὶ μεγίστης σημασίας. Ἡ ὑπαρξίς τῶν ἐξακριβωθειῶν ἤδη πέντε μεγάλων χριστιανικῶν ναῶν μετὰ πλουσίου γλυπτικοῦ καὶ ψηφιδωτοῦ διακόσμου εἶναι ἱκανὴ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀκμὴν τῆς χριστιανικῆς πόλεως, εἶναι δὲ ἀπαραίτητος ἢ ὀλοσχερῆς ἀποκάλυψις τῶν χριστιανικῶν τούτων μνημείων, δι' ἧς θὰ διευκρινηθῆ ἡ σπουδαιοτάτη καὶ ἄγνωστος μέχρι τοῦδε παραμένουσα θεσσαλικὴ αὕτη πόλις.

Διὰ τὴν χριστιανικὴν μάλιστα τέχνην τῶν κυρίως ἑλληνικῶν χωρῶν ἢ ἀνασκαφῆ αὕτη ἔχει ὑψίστην σπουδαιότητα, διότι δι' αὐτῆς λύεται τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ Βυζάντιον κατὰ τοὺς περὶ

Εἰκ. 3. Πρόχειρον σχεδιογράφημα τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας.

τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους καὶ χύνεται ἱκανὸν φῶς εἰς τοὺς λεγομένους ἐν τῇ Ἱστορίᾳ σκοτεινοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος.

Συνημμένως ὑποβάλλω σχεδιογράφημα τοῦ ὑποτιθεμένου κέντρου τῆς χριστιανικῆς πόλεως μετὰ τοῦ καταστραφέντος τῷ 1906 τείχους (εἰκ. 3), προτείνω δὲ εἰς τὸ Σ. Συμβούλιον, ἵνα ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀναλάβῃ τὴν ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῶν ἀξιολογωτάτων τούτων μνημείων τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ φέρῃ εἰς φῶς ἄγνωστον παλαιοχριστιανικὴν πόλιν ὑψίστης σημασίας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ἽΟφείλω ἐν τέλει ν' ἀναφέρω ὅτι κατὰ τὰς ἐφετινὰς ἀνασκαφὰς ἐβροήθησεν ἡμᾶς ὁ ἐπιμελητὴς Ν. Γιαννόπουλος. Ὁ ἀνωτέρω ἐπιμελητὴς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος, ὅστις ἀνέφερεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξερευνησεως τῆς χριστιανικῆς ταύτης πόλεως.

ἽΑναφέρω προσέτι ὅτι κατωρθώθη ὁ καταρτισμὸς προσωρινοῦ Μουσείου ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ εἰς δημόσιον οἶκημα, καταλλήλως ἐπισκευασθὲν τῇ παρακλήσει μου διὰ δαπάνης τῆς Κοινότητος.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΦΕΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1924 λαβὼν μικρὰν πίστωσιν παρὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐξηκολούθησα τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν Φεραῖς ἱεροῦ τοῦ Διὸς Θαυλίου. Δι' αὐτῆς ἐβεβαιώθη πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καὶ κατὰ τὰς γωνίας αὐτῆς εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπόστασιν ἢ ὑπαρξίς θεμελίων πέντε ἢ ἕξ ἐτέρων οἰκοδομημάτων. Τούτων τὸ ἕν, ἀρκούντως εὐμέγεθες, φαίνεται ὄν στερεοβάτης μικροτέρου ναοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ βάσεις μεγάλων ἀναθημάτων, σχηματισθεῖσαι διὰ θεμελιώσεως παραλληλεπίδων πωρολίθων.

ἽΑξιόλογα κινητὰ εὑρήματα ἦλθον εἰς φῶς: 1) τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ μετ' ἀναγλύφων κοσμημάτων ἀρχαϊκῶν (600 π. Χ. περίπου) τοῦ παλαιότερου ναοῦ, ἰδίως δὲ τμήματα ἐρίνων δωρίων κιονοκράνων μὲ ἀνάγλυφα γλωχινοειδῆ κοσμήματα. Ταῦτα πιθανῶς νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι. ώΥπάρχουσι καὶ τμήματα τοῦ θριγκοῦ μὲ κοσμήματα

ἀνάγλυφα οὐχὶ συνήθη. Ταῦτα πάντα εἶναι ἐκ καλοῦ πωρολίθου καὶ φέρουσιν ἴχνη λεπτοῦ ἀρίστου μαρμαροκονιάματος καὶ βαφῶν. Ἐν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τμημάτων, ὅπερ φέρει γράμματα ἀρχαϊκωτάτης ἐπιγραφῆς, ἐκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου. — 2) Ὀλίγα μαρμάρια τμήματα ἀναγλύφων ἐκ μετοπῶν καὶ ζωφόρου, ὧν ἓν παριστᾷ λέοντα σπαράσσοντα ταῦρον, ἕτερα δὲ προέρχονται ἐξ ἐνδυμάτων γυναικῶν, οἷαι τῆς Ἀκροπόλεως αἱ ἀρχαϊκαί. — 3) Μέγα τμήμα βάθρου μαρμαρίνου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε ποτε ἰδρυμένος ἀνδριάς χαλκοῦς, ὑπερβαίνων κατὰ τι τὸ φυσικὸν μέγεθος ἴσως ἐκ τούτου προέρχεται τεμάχιον ἐπιγραφῆς μεγάλων γραμμάτων ΕΞΦΑΝΤΟΞ... κτλ. — 4) Στήλαι τινες ἀναθηματικαί, ὧν μία τῆ ENNOΔΙΑΙ, ἑτέρα μὲ ἀνάγλυφον ἄκραν δεξιὴν χεῖρα ἐν εἴδει εὐχομένης. Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ἡ ἐπιγραφή, λέγουσα πλὴν ἄλλων ΕΥΞΑΜΕΝΑΚΑΙ ΚΑΤΑΤΥΧΟΥΣΑ, ἥτοι τυχοῦσα τῶν δι' εὐχῆς αἰτηθέντων. Ἔτεροι στήλαι ἀναγράφουσι διὰ πολλῶν στίχων ψηφίσματα καὶ μάλιστα προξενίας.

Σημειωτέον ὅτι ὁ χώρος οὗτος, ἔνθα ὁ ναὸς τοῦ Διός, κείμενος ἔξω τῶν τειχῶν ἐν ἀρχῇ νεκροταφείου, φαίνεται ὅτι κατειχέτο ποτε ὑπὸ ναῶν πολλῶν καὶ ἄλλων συναφῶν οἰκοδομημάτων εἰς μεγάλην περίξ ἑκτασιν· τὰ χαλκώματα ὑπάρχουσιν εἰς βάθος 2·3 μέτρων. Ἄλλ' ἡ ἐξερεύνησις τοσούτου χώρου διὰ τῶν παρεχομένων λίαν ἀραιῶς ἐκάστοτε γλίσχρων πιστώσεων καθίσταται καὶ δυσχερῆς καὶ χρονία καὶ ἀνιαρά.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ
(1924)

Κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον (7βριον-ἀρχὰς 8βρίου) ἐξηκολούθησα δαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν ἀνασκαφὴν ἐν τῷ μεγάλῳ χριστιανικῷ κτιρίῳ, ὅπερ εἶχον ἤδη ἐν μέρει ἀποκαλύψει κατὰ τὰ ἔτη 1921·2. Τὸ παμμέγιστον τοῦτο οἰκοδόμημα κεῖται ἔναντι καὶ κάτωθεν τῆς μεγάλης δεξαμενῆς Νικοπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ Πρεβέξης εἰς Ἰωάννινα, κατὰ τὸ 99ον περίπου χιλιόμετρον. Τότε ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ λίαν μεγαλοπρεπῆς εἴσοδος αὐτοῦ, ὧς ἀποδεκνύουσι τὰ ἑρείπια τοῦ περισωθέντος προπύλου, ὅπερ κεῖται πρὸς Δ, ἥτοι πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ.

Ἀκριβῶς δὲ ἐν τούτῳ τῷ τμήματι τοῦ κτιρίου εἰργάσθη κατὰ τὴν ἐφετινὴν σκαφικὴν περίοδον, ἀπεκάλυψα δὲ ἀριστερόθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, ἥτοι πρὸς Ν, εὐρύτατον *τετράγωνον πλακόστρωτον ἄλλοτε χῶρον*, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πολλαὶ λευκαὶ διασωθεῖσαι πλάκες, κείμεναι εἰσέτι κατὰ χῶραν. Τὸ τετράγωνον τοῦτο ἦτό ποτε *περιστύλιον*, διότι σφίζονται εἰσέτι πολλαὶ πέριξ *βάσεις ἰωνικαί*, ὧν οἱ λειοὶ καὶ ἀρράβδωτοι *κίονες* κεῖνται παραπλεύρως χαμαὶ ἐρριμμένοι καὶ τεθραυσμένοι. Ἰδίως δὲ σφίζονται αἱ βάσεις καὶ οἱ κίονες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, διότι φαίνεται ὅτι ἐν χρόνοις ὑστέροις τὸ κτήριον ὑπέστη πολλὰς μετασκευὰς καὶ ἀνακαινίσεις, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο νὰ ἦτο ἀρχικῶς *ῥωμαϊκὸν μέγαρον*, νὰ μετεσχηματίσθη δὲ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εἰς *μητροπολιτικὸν* ἢ ἐν γένει *ἐκκλησιαστικὸν ἴδρυμα*, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ πολλαπλοὶ ἀνευρεθέντες ἐπὶ πλείστων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν *ἀνάγλυπτοι σταυροί*, οἱ κιονίσκοι τῶν *διλόβων καὶ τριλόβων παραθύρων* καὶ τὰ ἐπὶ τῶν *κεράμων* κεχαραγμένα *χριστιανικὰ* σύμβολα, ὅμοια ἐντελῶς πρὸς τὰ τῶν κεράμων τῆς πρὸ ἐτῶν ἀνασκαφείσης περιφήμου Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει. Πλὴν τούτων ἀνευρέθησαν καὶ πολλαὶ *κιονόκρανα* κορινθιακοῦ μὲν ῥυθμοῦ, ἀλλ' ὡς οὗτος μετεπλάσθη κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους. Τὰ κιονόκρανα ταῦτα εἶναι θαυμαστῆς τέχνης καὶ λίαν ἐπιμεμημένης ἐργασίας. Ἀλλὰ τὸ πάντων ὀραϊότατον εἶρημα εἶνε τὸ κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς στοᾶς εἰς μῆκος 18 μ. καὶ πλ. 1,90 ἀποκαλυφθὲν *ψηφιδωτὸν δάπεδον*, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριστα διασωθὲν, ἐφ' οὗ παρίστανται διάφορα κοσμήματα, οἷον *κύκλοι ἀλληλένδετοι, φολίδες* καὶ ποικίλα ἄλλα σχήματα, οἷα ἀπαντῶσιν εἰς πολλαὶ ψηφιδωτὰ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πρωτοχριστιανικῶν χρόνων. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον περιέθεε πέριξ ὀλόκληρον τὸ τετράγωνον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων διαφόρου μεγέθους τεμαχίων ψηφιδωτῶν, τὰ ὁποῖα ὡς πλακοῦντες 0,06 καὶ 0,07 ἑκατοστῶν πάχους ἐξήχθησαν ἐκ τῶν χωμάτων τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπαντῶσι τὰ αὐτὰ κοσμήματα, ἃ ἀνωτέρω περιεγράψαμεν. Πάντα ταῦτα τὰ τεμάχια μετέφερον εἰς τὸ Μουσεῖον Πρεβέζης, ἵνα χρησιμεύσωσι μίαν ἡμέραν, ὁψέποτε ἀποφασισθῇ ἢ στερέωσις καὶ συμπλήρωσις τῶν ψηφιδωτῶν Νικοπόλεως.

Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως εὐρέθησαν καὶ *ρομίσματα* τινὰ *ῥωμαϊκὰ καὶ βυζαντινά*, ἀποτμήματά τινὰ ἐπιγραφῶν καὶ *χαλκοῦς σταυροὺς μεθ' ἁλύσεως*

καὶ ἀγκιστροτῆς ἐξαοτήσεως, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οὗτος ἀπετέλει μέρος χριστιανικῆς μεταλλίνης λυχνίας.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω βεβαιοῦται κατὰ τρόπον ἀναμφέριστον ὅτι πρόκειται περὶ χριστιανικοῦ ἰδρυμάτος, ἀρχιερατικοῦ μεγάρου, ὡς ἤδη προεικόσαμεν, ἢ καὶ ἱερατικῆς σχολῆς, ἣς ἰδρυτῆς ἐγένετο ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλκισών, ὡς ἐξαγγέλλει ἡ πρὸ διετίας ἐν τῷ κατωφλίῳ τῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης (ἑστιατορίου) τοῦ αὐτοῦ κτηρίου ἀποκαλυφθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐπιγραφή: «τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν ὁ ἁγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκισών», ὅστις ἤκμασεν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, κατὰ τὰς ἀρχὰς περιῖπου τοῦ βου αἰῶνος.

Ἄλλὰ πάντα ταῦτα θὰ διαλευκάνη ἢ ἐν τῷ μέλλοντι ὀλοσχερῆς ἀνασκαφῆ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου κτηρίου, οὗ ὑπολείπονται πολλὰ εἰσέτι διαμερίσματα τεθαμμένα ὑπὸ βαθεῖαν ἐπίχωσιν. Ἐκεῖνο ἐν τούτοις, ὅπερ εἶναι ἀσφαλές καὶ βέβαιον, εἶναι ὅτι τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἀνηγέρθη κατὰ τὸν βον περιῖπου αἰῶνα καὶ εἶναι σχεδὸν σύγχρονον πρὸς τὴν θαυμαστὴν χριστιανικὴν Βασιλικὴν Δουμετίου, μεθ' ἧς ἔχει πολλὰ τὰ κοινά, πρὸ παντὸς δὲ τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὰ κοσμήματα τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων, τὰ ὅποια νομίζει τις ὅτι κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου.

Ἄλλ' ὅ,τι πρέπει νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ μέριμναν τῆς τε ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας καὶ τῆς ἀρχαιολογ. ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου εἶναι τὸ ζήτημα τῆς διατηρήσεως, τῆς στερεώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν μοναδικῶν τούτων μνημείων τῆς πρωτοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς τέχνης, διότι, ἐὰν ἀφελῶσιν, ὡς ταῦτα ἔχουσι σήμερον, καὶ δὲν ληφθῆ σοβαρὰ περὶ τούτων μέριμνα, θὰ καταστραφῶσιν ὀλοσχερῶς ὑπὸ τε τῶν κακοποιῶν στοιχείων καὶ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ἀναφυομένων θάμνων, ὧν αἱ ῥίζαι εἰσχωροῦσιν καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ἐξ ἀσβεστοκονιάματος ὑπόστρωμα τῶν ψηφιδωτῶν συντελοῦσιν εἰς τὴν διάσπασιν καὶ ἔκπτωσιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐμπεπηγμένων ψηφίδων. Καὶ ἐγὼ μὲν ἐκάλυψα πάντα ταῦτα τὰ ψηφιδωτὰ διὰ στρώματος ποταμίας ἄμμου εἰς ὕψος 0,30, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μέτρον προσωρινὸν μὴ δυνάμενον δυστυχῶς νὰ προστατεύῃ ταῦτα κατὰ τῶν ἀνωτέρω φθοροποιῶν στοιχείων. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι τοιαῦτα μεγίστης ἀξίας μνημεῖα δὲν ἔτυχον τῆς δεούσης προσοχῆς παρὰ τῶν ἀρμοδίων, ἐνῶ ἔπρεπεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀφειδῶς νὰ παρασχεθῶσιν τὰ μέσα πρὸς πλήρη καὶ πολυτελῆ αὐτῶν δημοσίευσιν καὶ πρὸς τελείαν διάσωσιν ἀπὸ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι καταστροφῆς.

Πρὸς τοῦτο δὲν ἔπαυσα ἀπευθύνων ἐπανελημμένας ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα καὶ πρὸς τὴν ἀρχ. Ἐταιρείαν καὶ πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον, κατὰ δὲ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἔπεισα τὸν δήμαρχον Πρεβέζης κ. Βασ. Μπάλκον, ὅπως ὁ δῆμος τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις εἶναι οἶονεὶ ἡ θεῖη θυγάτηρ τῆς ποτε περιφανοῦς καὶ ἰσχυρᾶς μητροπόλεως, ἀνεγείρῃ περίπτερον ἄνωθεν τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ πρὸς διετίας ἀποκαλυφθέντες *παρεκκλησίου* τοῦ χριστιανικοῦ τούτου ἰδρύματος. Ἐὰν συντελεσθῇ ἡ στέγασις αὕτη, θὰ περισωθῇ ἐν τῶν ὄραιοτάτων ψηφιδωτῶν τῆς περιωνύμου πόλεως τοῦ Αὐγούστου.

Συγχρόνως κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν μου ἐφέτος κατώρθωσα καὶ ἄλλο τι, ὅπερ σπουδαίως θὰ προαγάγῃ τὰς ἐν Νικοπόλει ἀρχαιολογ. ἐργασίας τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους δηλ. τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν ἐξήτησα, ἵνα παραχωρηθῇ ἡμῖν τὸ ὄραιο *ἰθωμανικὸν τέμενος* (τζαμί), ὅπερ κεῖται ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως Πρεβέζης, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Ἄλλ' ἐπὶ δώδεκα ἤδη ἔτη ἦτο ἀδύνατος ἡ παραχώρησις, διότι ἐχρησιμοποιεῖτο τοῦτο συνεχῶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Ε' Σώματος Στρατοῦ ὡς ἀποθήκη ἄλλοτε πυρομαχικῶν, ἐσχάτως δὲ διαφόρων στρατιωτικῶν εἰδῶν. Τύχῃ ἀγαθῇ ἐφέτος ἐπετεύχθη τοῦτο χάρις εἰς τὴν προθυμίαν καὶ εὐγένειαν τοῦ στρατηγοῦ καὶ διοικητοῦ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ κ. Τσιρογιάννη, οὕτω δὲ νῦν θὰ στεγασθῶσιν ἐν λαμπροτάτῳ χώρῳ πάντα τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν Νικοπόλεως, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Νομοῦ Πρεβέζης καὶ ἀλλαχόθεν περισυλλεγόμενα ἀρχαῖα, ἅτινα μέχρι τοῦδε προχείρως ἐστεγάζοντο ἐν τοῖς ἰσογείοις δωματίοις τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Δημαρχείου.

Ἐν τέλει δημοσιεύω τὴν ἐν Νικοπόλει ἀνευρεθεῖσαν ἐφέτος *ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν* ἐπὶ βάσεως ἀπολεσθέντος ἀνδριάντος (0,80×0,42), ἔχουσαν ὧδε.

Π Ο > Γ Ρ Α Τ Ι Λ Ι Ο Σ
Σ Ε Ν Τ Ι Λ Ι Α Ν Ο Σ
Γ Α > Γ Ρ Α Τ Ι Λ Ι Ο Ν
Α Σ Π Ρ Ο Ν > Τ Ο Ν
Ι Δ Ι Ο Ν Α Δ Ε Λ
Φ Ο Ν > Κ Α Τ Α Τ Ο
Υ Η Φ Ι Σ Μ Α Τ Η Σ
Β Ο Υ Λ Η Σ

Ἐπίσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐπὶ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς Πρεβέζης κειμένης, εὑρηται ἐν μὲν τῷ ὑπερθύρῳ τῆς κυρίας εἰσόδου ἦδε ἡ ἐπιγραφή ἐν σχήματι σταυροῦ:

τουτω	
τω οπλ	Γ >
ο Δεμω	Κνο
νει φρυτου	πρλου
σι	
1740	XXXX
ιουνίου VI	ΘΘΘΘ

Ἐν δὲ τῷ κατωφλίῳ τῆς αὐτῆς θύρας λίαν ἐφθαρμένη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή (64×42):

Λ Ο Υ Β Π Ο Ν
Γ Ω Ν Ι Ο Σ
Κ Ο Ι Ν Ο Φ
Ι Κ Ι Ο Σ

Ἐν τῇ ἀλλῇ ὑπάρχει κορινθιακὸν κιονόκρανον, ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ θαυμασία παλαιὰ μεταβυζαντινὴ εἰκὼν, παριστῶσα ἐντὸς πολλῶν οἰκῶν τὸ *Μαρτύριον* τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἐπίσης δὲ καὶ παλαιὰ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως ἃς μοι ἐπιτραπῆ νὰ δημοσιεύσω τέσσαρας εἰκόνας ψηφιδωτῶν, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ κτηρίου, τοῦ γνωστοῦ ἐν Νικοπόλει ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο», κείμενον ἄνωθεν τῆς μεγάλης δεξαμενῆς καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τῆς Βασιλικῆς Δουμείου, ὅπερ ἀνέσκαψα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐκεῖ ἀνασκαφῶν μου, ἐπέρανα δ' ἐν ἔτει 1916 (ἴδε «Πρακτικά» 1916-9), δημοσιεύονται δὲ νῦν τὸ πρῶτον, διότι τότε δὲν κατωρθώθη νὰ ληφθῶσι φωτογραφίαι τῶν ψηφιδωτῶν τούτων μνημείων.

Εις. 1. 'Η μεσημβρινή πλευρά του περιστελίου του προτογοριστιανικού ιδρύματος, του γνωστού σήμερα από τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο», ἐφ' οὗ ὑπῆρχε μέγα ψηφιδωτόν.

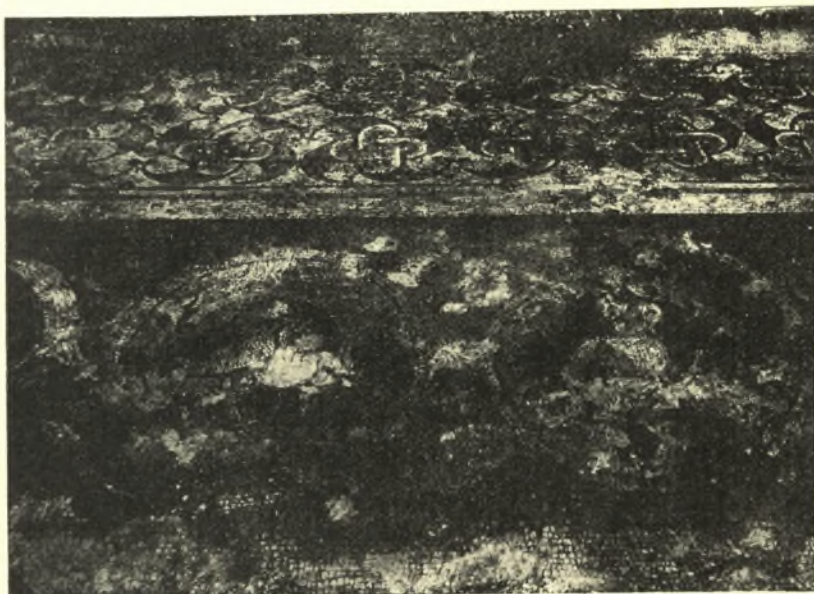

Εἰκ. 2. Ψηφιδωτὸν παριστῶν *Τρίτωνα*, ἀποκαλυφθὲν ἐν τῷ περιστελίῳ τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἱδρύματος τοῦ γνωστοῦ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο».

Εἰκ. 3. Ψηφιδωτὸν τοῦ προτογοριστιανικοῦ ἱδρύματος, «Βασι-
λόσπιτο». Ἐν κύκλῳ ἡ ἐπιγραφή: + Ἐπὶ Γεωργίου Ἐκδίκου.

Εἰκ. 4. Ψηφιδωτὸν περιστελίου τοῦ «Βασιλόσπιτου» ἐναντι
τῆς Βασιλικῆς Δομητίου. Κεφαλῆαι ἀνδρῶν καὶ καὶ διάφορα
ἄλλα ποιήλια κοσμήματα

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Διὰ τῶν γενομένων κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1924 ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Ἐπιδαύρου ἀπεκαλύφθη δλόκληρος ἡ διὰ μωσαϊκοῦ ἐπεστρωμένη μεγάλη αἶθουσα τοῦ μείζονος τῶν παρὰ τὴν καλουμένην δεξαμενὴν τοῦ «Ἀντωνίνου» δύο συνεχομένων οἰκοδομημάτων, ἐξηρευνήθησαν δὲ διὰ σκαφῆς καὶ ὅσαι ἀνεξερευνήτοι ἦσαν αἶθουσαι αὐτοῦ. Διὰ τοιούτων δ' ἐργασιῶν συνεπληρώθη σχεδὸν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐξερεύνησις τοῦ οἰκοδομήματος· οὕτω δ' ἐγένετο δυνατὴ καὶ ἡ πρὸς δημοσίευσιν ἐκπόνησις τοῦ σχεδίου ἀμφοτέρων τῶν οἰκοδομημάτων.

Παράκεινται τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα καὶ συνεχόνται οὕτως, ὥστε ἐμφανίζονται ὡς ἀποτελοῦντα ἐν ὅλον οἰκοδόμημα (διώροφον καὶ τριώροφον), συγκείμενον ἐκ δύο ἀνίσων τὸ μέγεθος κτισμάτων, ὧν ἕκαστερον ἐχρησίμευε πρὸς λήψιν θερμῶν λουτρῶν, ἐπιτυγχανομένην διὰ θερμοῦ ἀέρος ἐν τοῖς ὑπογείοις (ὑποκαύστοις) κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σεργίου Ὁράτα, ὡς γνωστόν, γενομένην ἐφεύρεσιν ἐν Πομπηίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σύλλα. Τὸ δάπεδον τῶν πρὸς λοῦσιν διαμερισμάτων κατεσκευάζετο κοῖλον ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πολυαρίθμων μικρῶν κιονίσκων ἐκ πλίνθων, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος οἰκοδομήμασιν, ἐν τούτῳ δὲ τῷ ὑπογείῳ χώρῳ παρήγετο διὰ καύσεως τὸ θερμομαντικόν, ὅπερ διὰ μεταλλίων σωλήνων διωχετεύετο εἰς τὰ ἄνω διαμερίσματα καὶ διεχέετο ἐν αὐτοῖς. Δι' ὅλου τοῦ σφριζομένου ὕψους τῶν τοίχων διήκουσι καθέτως βαίνουσαι ἐγκοπαί, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν σωλήνων. Τὸ σύστημα ἄρα τοῦτο τῆς δι' ὑποκαύσεως παραγωγῆς καὶ διοχετεύσεως εἰς τὰς ἄνω αἰθούσας θερμομαντικοῦ εἶναι αὐτὸ τὸ σημερινὸν σύστημα τοῦ «καλοριφέρ».

Τὸ μεγαλύτερον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος οἰκοδομημάτων καταλαμβάνει ἔκτασιν 1900 μέτρων, τὸ δὲ μικρότερον 850 μ. Ἀμφοτέρω δὲ εἶναι σύγχρονα, ἔχουσι τὸν αὐτὸν τρόπον οἰκοδομίας καὶ τὰς αὐτὰς οἰκοδομικὰς ὕλας, τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν διαμερισμάτων, τὴν αὐτὴν κατασκευὴν καὶ διάταξιν τῶν ὑποκαύστων καὶ τὴν αὐτὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τῶν τε δαπέδων καὶ τῶν τοίχων. Αἱ μὲν μεγάλαι αἶθουσαι ἔχουσι τὰ δάπεδα ἐπεστρωμένα διὰ μωσαϊκῶν, αἱ δὲ μικραὶ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Ἐπίσης δὲ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἦσαν ἐπενδεδυμένοι καὶ οἱ τοῖχοι κατὰ τὸ κάτω τοῦλάχιστον μέρος. Ἡ μεγίστη τῶν αἰθουσῶν τοῦ μεγαλυτέρου οἰκο-

δομήματος ἦτο διώροφος ἴσως, διηρεῖτο εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ μέσον μεγαλύτερον, καὶ εἶχε δέκα κατὰ μῆκος τόξα ὑποβαστάζοντα τὴν στέγην. Μῆκος ἔχει αὕτη 37 καὶ πλάτος $8\frac{1}{2}$ μέτρων.

Περαιτέρω ἔρευνα θέλει ἴσως δεῖξει, ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πολυσύνθετον, περισπούδαστον καὶ πρωτοφανές ἐν Ἑλλάδι διπλοῦν Ῥωμαϊκὸν κτίσμα ἀποκλειστικόν (;) εἶχε προρισμὸν νὰ χρησιμεύῃ ὡς λουτρῶν (Thermae) καὶ ποῖαν τινὰ δύναται ἴσως νὰ ἔχη τοῦτο σχέσιον πρὸς τὰ ὑπὸ Ἄντωνίνου, «ἀνδρὸς τῆς συγκλήτου βουλῆς» κατὰ Πανσανίαν, κτισθέντα ἐν τῷ Ἱερῷ οἰκοδομήματα.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩΙ

Αἱ ἐν ἀρχαίᾳ Στυμφάλῳ δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ διήρκεσαν κατὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἔτος λόγῳ τῆς μικρᾶς παρασχεθείσης πιστώσεως (δραχ. 3000) μίαν περίπου ἑβδομάδα, ἀπὸ τῆς 19ης μέχρι τῆς 25ης Σεπτεμβρίου 1924.

Παρὰ τὴν βραχεῖαν ὅμως διάρκειαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικά.

Ἐναρξίς τῆς ἀνασκαφῆς ἐγένετο κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βελατσοῦρι, ἦτοι παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς βραχώδους γλώσσης, ἣτις σχηματίζει τὸ ΒΔ κράσπεδον τῆς λίμνης καὶ δὴ εὐθὺς ὑπὸ τὴν μεγάλην πειόμορφον κατατομὴν (*εἶκ. I*), πρὸ τῆς ὁποίας ἔκειτο πιθανῶς ἡ ἀγορὰ τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου¹⁾.

Ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐξαιρετικῆς ξηρασίας τοῦ 1924, λόγῳ τῆς ὁποίας ἡ λίμνη εἶχεν ἀποσυρθῆ περὶ τὰ 100 ὄλα μέτρα πέρα τῆς εἰρημένης κατατομῆς, ἦν ἐν καιρῷ χειμῶνος κατακλύζει μέχρις ὕψους 2,00 μ., ἐπελήφθην σκαφικῆς ἐρεύνης ἐν τῷ ἐλευθερωθέντι ἀπὸ τῶν ὑδάτων τμήματι καὶ ἀπεκά-

¹⁾ Ἡ ἔκτασις τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου ὁρίζεται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν τειχῶν, αἵτινα τὴν περιέβαλλον καὶ ὧν σαφῆ λείψανα διατηροῦνται ποῦ μὲν ἐν θεμελίοις, ποῦ δὲ καὶ εἰς ἱκανὸν ὕψος. Μίαν τῶν μεγαλυτέρων διαμέτρων τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως, μήκους 850 περίπου μέτρων, σχηματίζει ἡ γραμμὴ, ἣτις ἐνώνει τὴν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς περιοχῆς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Κυλλήνης κειμένην καὶ παραπλεύρως τοῦ ναοῦ τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος πιθανῶς ἰδρυμένην μεσαιωνικὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὴν καμπὴν τοῦ τείχους τὴν κατεσκευασμένην 70 περίπου μέτρα πρὸς νότον τῆς πειομόρφου κατατομῆς, παρ' ἣν καὶ ἐγένετο τῆς ἀνασκαφῆς ἡ ἑναρξίς.

λυψα εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὰ θεμέλια ναοῦ τετραστύλου προστύλου μήκους 16,40 καὶ πλάτους 7.60 (εἰκ. 2 καὶ 3)¹⁾. Ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τετράστυλος ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ στυλοβάτης τῆς προσόψεως

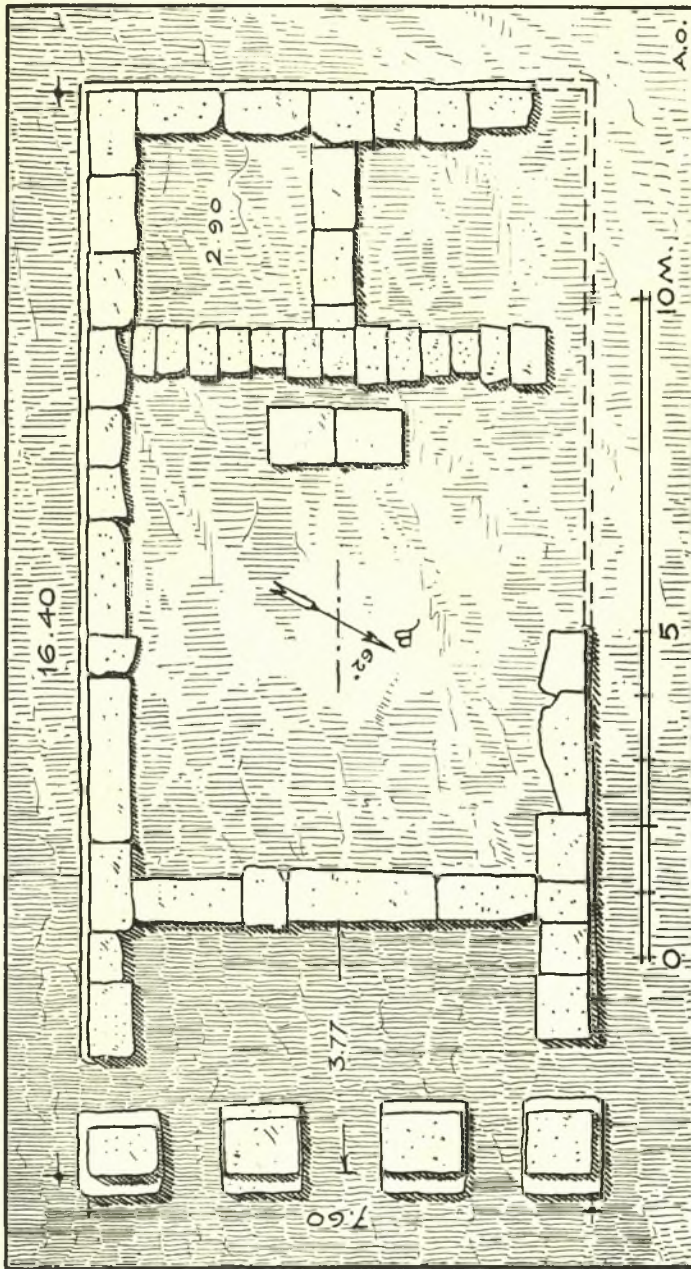
Εἰκ. 1. Ἀποψὶς τῆς κατατομῆς ἀπ' ἀνατολῶν. Εἰς τὸ βάθος ἡ λίμνη καὶ ὑπεράνω ἀριστερᾷ μὲν τὸ ὄρος Ἀπέλαυρον, δεξιᾷ δὲ ἡ Ὀλίγυρτος.

δὲν ἦτο συνεχῆς, ἀλλὰ κατατετμημένος, οὕτως ὥστε ἕκαστος τῶν κιόνων νὰ ἔχη ἴδιον βᾶθρον. Ἐν τῷ σηκῷ διατηρεῖται εἰσέτι τὸ θεμέλιον τοῦ ἀγάλματος, ἐν δὲ τῷ ὀπισθοδόμῳ ὑπάρχουσι δύο διαμερίσματα, ἅτινα πιθανῶς ἐχρησίμευον, ὅπως εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχαίων ναῶν, ὧς ταμεῖα ἢ θησαυροί.

Τοῦ ναοῦ δὲν εὐρέθη δυστυχῶς οὐδὲν ἀπολύτως ἀρχιτεκτονικὸν μέλος τῆς ἀνωδομῆς, ἐκ τῆς ἐργασίας ὅμως τῶν πωρίνων ἑδαφῶν κατασκευῆς αὐτοῦ συνάγω ὅτι δὲν εἶναι ἀρχαιότερος τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Ὀλίγον περαιτέρω πρὸς τὰ ΝΑ ἀπεκάλυψα δύο μικρὰ πώρινα τετράγωνα ἱερὰ (κενὸν 1.20×0.80) πλησίον ἀλλήλων καὶ ἐν θέσει παραλλήλω τοποθετημένα. Τούτων τὸ ἓν φέρει ἐν τῷ μέσῳ ἀρίστης ἐργασίας βᾶθρον, ἴσως διὰ τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα.

¹⁾ Τὸ ναὸν τοῦτον πιθανότατα, μόλις διαφαινόμενον μεταξὺ τῶν βρῶν τῆς λίμνης, εἶχε παρατηρήσει καὶ ὁ τὸ 1895 ἐπισκεφθεὶς τὴν Στύμφαλον Frazer (Pausania's description of Greece IV, 272).

Εἰκ. 2. Κάτοψις τοῦ ἀποκαλυφθέντος προστύλου ναοῦ τῆς ἀγορᾶς.

Ἐτι περαιτέρω πρὸς δυσμὰς ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια κτηρίου, ἔχοντος ἐν κατόψει τὸ σχῆμα προπύλου. Διστάζω ὅμως νὰ τὸ χαρακτηρίσω ὡς τοιοῦτον λόγῳ τῆς διευθύνσεως τοῦ κυρίου ἄξονος αὐτοῦ καὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐβρίσκειται, αὔσης ἀκαταλλήλου διὰ τὴν τοποθέτησιν προπύλου μεγάλου τεμένου.

Ἀκόμη δυτικώτερον ἐκαθαρίσθη ἡ πρὸ τῆς πλατείας τετράκρονος κρήνη, ἣς ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ κλιμαξ, ἡ κατάγουσα ἀπὸ τῆς πλατείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας.

Εἰκ. 3. Ὁ ἀποκαλυφθεὶς πρόστυλος ναός. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Ἀπέλαυρον.

Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ τὴν κατατομὴν πλατεία ἐκαθαρίσθη περιέργου μορφῆς κτήριο, ἐν μέρει λελαξευμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἔχον τὸ σχῆμα μυκηναϊκοῦ τάφου, ἀποτελούμενον δηλονότι ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ χώρου (θόλου) διαμέτρου 7.82 καὶ ἑνὸς μακροῦ στενωτέρου δρόμου, ἄγοντος εἰς αὐτόν. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ κτηρίου τούτου δὲν ἠδυνήθη νὰ καθορίσω. Εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν ὑπάρχει πρὸς δυσμὰς καὶ ἄλλο κυκλικὸν κτίσμα (διαμ. 5.00 μ). ἐν μέρει λελαξευμένον ἐν τῷ βράχῳ καὶ ἐν μέρει διὰ μεγάλων λίθων ἐκτισμένον.

Ἐτέρα μικρὰ ἀνασκαφὴ ἐνηργήθη ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς μακρᾶς βρα-

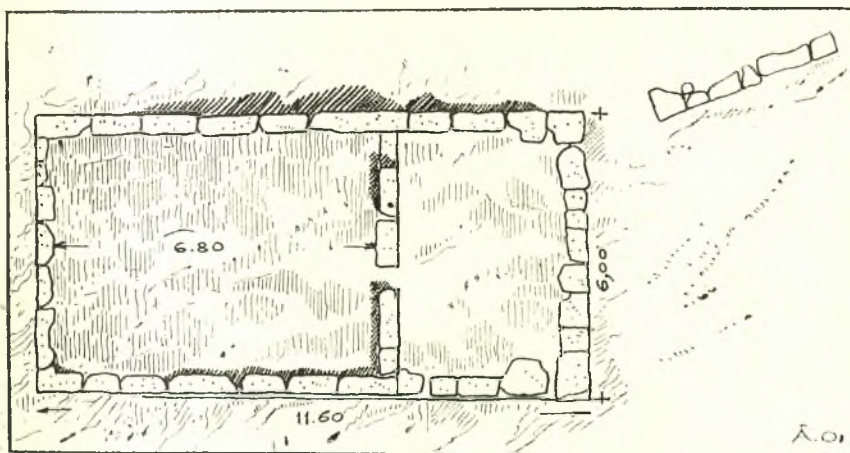

χώδους γλώσσης, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ΒΔ ὄριον τῆς λίμνης, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου.

Εἰκ. 4. Ἐπιπέδου τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναύτου ἀπὸ ΒΔ.

Ἐνταῦθα ἦτο πάλαι ὄρατος καὶ ἀνεφέρετο ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν μικρὸς ναός, οὗτινος εἶχε παρασχεθῆ ὑπὸ τοῦ Hiller von Gärtringen

Εἰκ. 5. Κάτωπις τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναύτου.

μόνον φωτογραφία (AM 1915,29). Ὁ ναῖσκος, ὃν ὁ μὲν Hiller (ἔ. ἀ.) προσγράφει τῇ Ἡρα, ὁ δὲ Bursian (Geogr. 2,197) τῇ Ἀρτέμιδι, ἀποτελεῖται ἐκ προδόμου, ἄγνωστον, ἀν ἀνοικτοῦ, ἤτοι μετὰ κίωνων, ἢ κλειστοῦ, ἤτοι μετὰ θύρας καὶ σηκοῦ. Τὸ ὀλικὸν αὐτοῦ μῆκος εἶναι 11,60 μ., τὸ δὲ πλάτος 6,00 μ. Οἱ τοῖχοί του εἶναι κατεσκευασμένοι διὰ λίθων ἄδρῶς κατειργασμένων λατομηθέντων ἐκ τοῦ ὑποκυάνου ἀσβεστολιθικοῦ πετρώματος τοῦ βράχου τῆς ἀκροπόλεως.

Ἡ ἀνασκαφὴ πλὴν τοῦ ναοῦ (εἰκ. 4 καὶ 5) ἀπεκάλυψε καὶ ἕτερον τετράπλευρον κτήριον πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κείμενον, χρησιμεῦον δὲ πιθανῶς ὡς οἶκημα τῶν ἱερέων. Ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐπὶ ταπεινοτέρου ἐπιπέδου διέκρινα ἀνατολικώτερον ἐν τῷ μέσῳ θάμνων τὰ θεμέλια δύο εἰσέτι ναῶν, ὧν τὴν ἀνασκαφὴν ἀνέβαλον εἰς ἄλλοτε.

Τρίτη ἀνασκαφὴ γενομένη ἐν μέρει δι' ἐξόδων τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνηργήθη παρὰ τὴν θέσιν Λάκκα τοῦ Θίλιπι 20' λεπτὰ δυτικῶς, τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου ἐπὶ τῇ βάσει αἰτήσεως τοῦ Κ. Κριτσώνη καὶ Γρ. Μιχαλοπούλου, ἐγκριθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολ. Συμβουλίου. Σκοπὸς τῶν αἰτούντων ἦτο ἡ εὗρεσις τοῦ ὑπὸ τοῦ Πausανίου (VIII, 16) μνημονευομένου τάφου τοῦ Αἰπύτου, ἣτις ἔχει καταντήσει ἀληθῆς ψύχωσις τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας. Ἄμα τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ τάφος δὲν ἦτο προϊστορικῶν χρόνων καὶ μάλιστα ὅτι ἦτο σεσυλημένος, οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρητήθησαν τῆς περαιτέρω ἐρεῦνης, ἣν ἀποβλέψας εἰς τὸ ἐνδιαφέρον σχέδιον τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐν μέρει κτηρίου ἐσυνέχισα δαπάναις τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ τάφος, διότι περὶ τάφου ὄντως πρόκειται, ἔχει σχῆμα κυκλικὸν διαμ. 18, 40, περικλείεται δὲ ὑπὸ χαμηλοῦ ἀναλήματος ὀκοδομημένου κατὰ τὸ αἰγυπτιακὸν λεγόμενον σύστημα, τὸ τόσον συνηθιζόμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους.

Ὁ κυκλικὸς περίβολος φέρει πρὸς ἀνατολὰς πύλην, ὁ δὲ χῶρος, ὃν περικλείει, εἶναι ἐσωτερικῶς διηρημένος διὰ τοίχων, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται εἰς σταυρὸς ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κύκλον. Ἐν ἐκάστη κεραίᾳ τοῦ σταυροῦ θὰ ἐτίθεντο ἀναμφιβόλως λάρνακες, εὐρέθη δὲ πράγματι καὶ μία λιθίνη τοιαύτη, ἀνήκουσα λόγῳ τῶν μικρῶν διαστάσεών της εἰς παιδίον, ἀλλ' εἶναι δυστυχῶς τεθραυσμένη. Τὸ σταυροειδὲς κτίσμα θὰ ἐκαλύπτετο πιθανώτατα διὰ πλακῶν, ἐφ' ὧν χῶμα θὰ ἐσχημάτιζεν ἄνωθεν

τὸν τύμβον. Ὅμοιας μορφῆς τάφοι εὐρέθησαν ἐν Μακεδονίᾳ, Μ. Ἀσία καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἐτρουρίᾳ.

Τελευταία δέ τις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῷ μεγάλῳ μεσαιωνικῷ ναῶ, ὃν πάντες οἱ ἐκ Στυμφάλου διελθόντες ἐρευνηταὶ ἐχαρακτήρισαν ὡς βυζαντινὴν βασιλικήν ¹⁾, ἐν ᾧ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κιονοκράνων τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἡμικιόνων, ἐκ τῶν βαθμιδωτῶν ἀντηρίδων τῆς Β πλευρᾶς καὶ τέλος ἐκ τοῦ τετραγώνου ἱεροῦ βήματος, ὁ ναὸς εἶναι ἀσφαλῶς ῥυθμοῦ γοτθικοῦ καὶ ἄρα κτίσμα τῶν χρόνων τῆς Φραγκοκρατίας.

Ἀνασκαφὴ ἐνεργηθεῖσα κατὰ τὸ ἱερὸν καθώρισε τὸ ἀκριβὲς σχέδιον αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε πλεῖστα τεμάχια πλουσιωτάτων πολυμερῶν πεσσῶν ἐκ τῶν ἀνεχόντων τὰ μετὰ βεργίων σταυροθόλια, δι' ὧν ἐκαλύπτετο ὁ ναός. Ἐνὸς μάλιστα τῶν πολυμερῶν πεσσῶν κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ κατὰ χώραν ἀνασυγκρότησις.

Ὡς τελευταίαν ἐργασίαν ἐν Στυμφάλῳ ἀναφέρω τὴν σύνταξιν τμήματος τοῦ τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὧν τὴν διαδρομὴν δύναται τις καὶ σήμερον νὰ παρακολουθήσῃ ἐν συνεχείᾳ. Δυστυχῶς καὶ δι' ἔλλειψιν χρόνου καὶ δι' ἔλλειψιν ὀργάνων καταλλήλων ἡ ἐργασία αὕτη ἔμεινεν ἡμιτελής, ἐλπίζω δ' ὅτι θὰ κατορθωθῇ ἡ περὰ τῆς αὐτῆς κατὰ τὸ προσηχὲς ἔτος.

Ὅφειλῶ ἐν τέλει ν' ἀναφέρω ὅτι εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ κανονικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Στυμφάλου μεγάλως συνεβάλετο καὶ ἡ βοήθεια τοῦ τελειοφοίτου σπουδαστοῦ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς κ. Κ. Μπίτζιου, ὅστις προθυμότετα ἐδέχθη νὰ συμμερισθῇ μετ' ἐμοῦ τοὺς κόπους τῆς καταμετρήσεως καὶ ἐπιβλέψεως.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

8. ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΝ ΣΙΦΝΩΙ

Κατὰ τὴν ἐφέτος ἐν Σίφνῳ διαμονήν μου ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπεσκέφθην καὶ πάλιν τὴν παλαιὰν ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἔνθα καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1923 ἔξετέλεσα ἔρευνας, ἵνα καταρτίσω πληρῆς τὸ σχέδιον αὐτῆς καὶ περισυλλέξω ὅτι

¹⁾ *Martha* Bulletin de Corr. Hellénique 1883, 486, *Fougères* Mantinée et l'Arcadie orientale. Paris 1898 σ. 36 σημ. 3. *Curtius* Peloponnesos I, 205. *Frazer* Pausanias' description of Greece II, 275 *Vischer* Erinnerungen 498.

ἔμενον ἀτακτοποιήτον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐρεύνης. Οὕτω κατηρτίσθη πλήρες τὸ ὄλον, ὡς σφίζεται, ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν Β πλευρὰν καὶ ἐτέρων τοσούτων κατὰ τὴν νοτίαν, αἵτινες καὶ διατηροῦνται καλῶς, ἐνῶ ἢ πρὸς Α εἶναι ἐπὶ μέρους κατεστραμμένη, ἐντελῶς δὲ ἢ πρὸς Δ. Πλὴν τούτου περισυνέλεξα τὰ διασκορπισθέντα τεμάχια τῶν λειψάνων τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου βωμοῦ πρὸ τοῦ ναυδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον σκορπισθῆ.

Μετὰ τοῦτο μετέβην πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον, ἔνθα πρὸ ἐτῶν εἶχον ἐρευνήσει καθορίσας αὐτόν. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν πρὸς Ν ἐπὶ βραχέδους προεξέχοντος ἐδάφους ὑπάρχει τύμβος, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σωροῦδι. Οὗτος κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων πολὺ λίθων, τὸ ὁποῖον περὶ τὸν κύκλον τῆς βάσεως τοῦ τύμβου εἶναι ὑψηλότερον ἢ ταπεινότερον ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους. Οὕτω πρὸς Δ εἶναι ὑψηλότερον καὶ ἔχει περισσοτέρας βαθμίδας, ὀλιγώτερον ὑψηλὸν πρὸς Α καὶ χαμηλότατον πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, ἔνθα καὶ ἐλλείπουσιν οἱ λίθοι, ἐξαχθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ ὁ τύμβος, πρὸς χρῆσιν ἐπὶ τῶν πέριξ τοίχων. Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ὑπάρχουσι βαθμίδες δέκα εἰς ὕψος 5.50. Ἐκάστη τούτων ἔχει ὕψος 0,34 καὶ πλάτος 0,32-0,34. Ἡ ὅλη καμπυλότης τοῦ τύμβου πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο μετὰ τοῦ ὕψους τῶν βαθμίδων εἶναι 20, 45, μέχρι δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἄνω 14,95.

Τὸν τύμβον τοῦτον ἠρεύνησα ἀπὸ Β, ὅπου εἶχε γίνει ἀρχὴ ἐκσκαφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου, παλαιότερον ἀφαιρεθέντων τῶν περιβαλλόντων τὴν βάσιν αὐτοῦ λίθων. Προέβην πρὸς τὸ κέντρον μέχρις ἔνδεκα μέτρων, ἀλλ' εὗρον κάτω τῶν χωμάτων καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ μέσον πλήρη ὀγκολίθων, χωρὶς νὰ ἐμφανισθῆ που ἵχνος τάφου. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν τοῖς χώμασιν ἐνεφανίσθησαν τεμάχια προστύχων ἀγγείων ὀλίγα χρόνων Ῥωμαϊκῶν καὶ οὐδὲν πλέον. Εἶχον προβῆ, ὅσον ἐσημείωσα ἀνωτέρω, ὅτε ἀπρόοπτον ἀτύχημα, ἐπισυμβὰν ἔνεκα τῆς ἀδεξιότητος τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπροσεξίας, ἠνάγκασέ με νὰ ἀφήσω ἡμιτελῆ τὴν ἐρευναν.

Ἐκτοτε ἐστράφημ πρὸς ἄλλας τῆς νήσου θέσεις κατὰ τὰ νότια αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς κατὰ ταῦτα ἐρεύνης προσέβηκα εἰς τοὺς ἤδη γνωστοὺς ἐπ' αὐτῆς πύργους καὶ δύο ἄλλους. Τούτων ὁ ἕτερος σφίζεται ἐν ἐρειπίοις ἐν θέσει Ἁῖς Γιάννης στα Πλακιά, φθαρεῖς καὶ ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου καὶ ὑπὸ νεωτέρων οἰκίσκων παρ' αὐτὸν κτισθέντων καὶ δι' ὕλικού ληφθέν-

τος ἐκ τοῦ πύργου. Ὁ δ' ἄλλος κεῖται ὑπὲρ τὸν ἅγιον Χαράλαμπον κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Φάρου. Οὗτος σφίζεται εἰς μικρὸν ὕψος καὶ εἶναι ὁμοιος πρὸς τὸν Ἄσπρον Πύργον κατὰ τε τὴν βάσιν καὶ τὰς διαστάσεις.

Κάτω δὲ εἰς τὸν ὄρμον Πιατγιαλὸν (Πλατὺν Αἰγιαλὸν) ἐν τῇ ἀλλῇ οἰκίσκου τοῦ ἀγγειοπλάστου Κ. Ποδότα εἶδον πολλὰ μάρμαρα καλῶς ἐξεργασμένα, ἐκτισμένα δὲ εἰς τὸν τοῖχον τὸν χαμηλόν, τὸν χρησιμεύοντα ὡς περιφραγμὰ τῆς ἀλλῆς τοῦ οἰκίσκου. Ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ κατεδαφισθέντος παλαιοῦ οἴκου Ῥωμάνου ἐν τῇ κώμῃ Κάστρω τῆς νήσου, ἀνήκοντα βεβαίως παλαιότερον εἰς τὰς μαρμαρίνας οἰκοδομὰς τῆς ἐκεῖ παλαιᾶς πόλεως τῆς νήσου. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν τεμαχίων τούτων τοῦ μαρμαροῦ τῶν ὁμοιομόρφων πάντων, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον ἐν ἀναστροφῇ, ὑπάρχει Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἢ ἐπιγραφῇ:

ΞΑΝΤΙΚΗ ΑΙΣΧΕΤΥΛΛΟΥ

Τὸ μάρμαρον εἶναι ὕψους 1,28, πλάτους 0,28 καὶ ὕψους πάχους 0,10. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφέρω καὶ εὐρήματά τινα, ἃ εἶδον εἰς χεῖρας Σιφνίου τινὸς Λουκᾶ Σαμψοῦ, σκάπτοντος ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ καὶ ἀνευρόντος δύο τάφους, ἐν οἷς ἀνεῦρε μαρμάρηνα εἰδώλια τρία τοῦ γνωστοῦ νησιωτικοῦ τύπου καὶ ἀγγελία καὶ ἀγγείων πηλίνων θραύσματα μετ' ἐγκαράκτων κοσμημάτων σπειροειδῶν καὶ ῥομβοειδῶν, ὡς καὶ ἐν ἐκ σκληροῦ φαιοῦ λίθου, ὡς καὶ θραύσματα ἐτέρου, καὶ κεφαλὴν χοίρου ἴσως πηλίνην, ἅτινα ὅμως ἀπέφευγε νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν ἐκεῖ συλλογὴν, ὡς συμβούλευσα αὐτόν. Ταῦτα εὐρέθησαν ἄνωθεν τῆς Χώνης παρὰ τὴν θέσιν πύργου τοῦ Καστανᾶ. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀλλαχού τῆς νήσου ἀνευρίσκονται τοιοῦτοι τάφοι μετὰ κτερισμάτων καὶ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχή, ἵνα μὴ κρυφίως ἀνασκάπτονται.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Α') *Εἰς θέσιν Πύργου.*

Πρὸ μηνῶν εἶχεν εὐρεθῆ ταινία χρυσῆ μεταξὺ τῶν χωμάτων εἰς τὸν μυχὸν τοῦ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνασκαφέντος ὑπ' ἐμοῦ καὶ δημοσιευθέντος εἰς τὸ Ἀρχαιολ. Δελτίον πρωτομινωϊκοῦ τάφου (εἰς τόμ. 4, 1918 σελ. 136 ἑξ.) ἦτο τμήμα χρυσοῦ διαδήματος (μηκ. 0,08 καὶ πλάτους 0,015), ὅπως καὶ τὰ εὐρεθέντα εἰς ἄλλους πρωτομινωϊκοὺς τάφους

Μόχλου καὶ Μεσαρᾶς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τάφον Πύργου. Ἐθεώρησα ὄθεν καλὸν νὰ ἐρευνήσω ἐνδοτέρω ὑπὸ τοὺς νεωσιτὶ ὑπὸ τῶν λατόμων ἀποκοπέντας βράχους, μήπως ὁ τάφος προεχώρει ἐνδοτέρω, καὶ διὰ τριῶν ἐργατῶν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἠρεύνησα καλῶς. Ἡ σκαφή ἀπέδειξεν ὅτι ὁ τάφος δὲν ἐξετείνετο ἐνδοτέρω, περαιτέρω ὅμως πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 50 μέτρα ἀνεῦρον δύο ἀπλᾶς ταφὰς ἐντὸς χασμάτων μεταξὺ τῶν βράχων· οἱ δύο σκελετοὶ ἦσαν σκεπασμένοι διὰ λίθων ἔχοντες τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος· ἐκ τῆς στενότητος τοῦ χώρου εἰκάζομεν ὅτι εἶχον ταφῆ εἰς θέσιν συνεσταλμένην· τὰ συνευρεθέντα ὀλίγα πρωτομινωϊκὰ ὄστρακα μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ οἱ πενιχροὶ αὐτοὶ τάφοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν πρωτομιν. Ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὁ μέγας τάφος Πύργου. Ἀρκετὰ τεμάχια τοιούτων ὄστράκων παρατηρήσαμεν καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ βραχώδους λόφου Πύργου, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ ὁ συνοικισμὸς τοῦ μεγάλου τάφου Πύργου. Εἰς τὸν αὐτὸν λόφον κατεμέτρησα περὶ τοὺς 30 λαξευτοὺς ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους λάκκους, οἵτινες ἔχουσι βάθος μὲν 25-40 ἑκατ. τοῦ μέτρου καὶ πλάτος ἄνω κατὰ τὸ χεῖλος 20 30 ἑκατ., στενοῦνται ὅμως πρὸς τὸν πυθμῆνα οἱ πλείστοι. Οἱ λάκκοι οὗτοι λέγονται σήμερον (οἱ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀροὶ) ἀρόλιθοι ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων, ὅταν εἶναι φυσικαὶ κοιλότητες, εἰς τὰς ὁποίας συλλέγονται ὄμβρια ὕδατα. Θεωρῶ πιθανώτατον ὅτι οἱ ἐπιμελέστατα καὶ κανονικώτατα λελαξευμένοι αὐτοὶ λάκκοι τοῦ Πύργου ἀνήκουσιν εἰς τὸν αὐτὸν πρωτομινωϊκὸν συνοικισμὸν, ποῖον ὅμως προορισμὸν εἶχον δὲν δύναμαι νὰ εἶπω.

B') Ἐκβολάδες συνοικισμοῦ Νίρου.

Ἀμέσως κατωτέρω τοῦ μεγάρου Νίρου καὶ τῆς νέας ἀμαξιτοῦ, ὅπου ἄφθονα φαίνονται τὰ Μινωϊκὰ ὄστρακα, ἔκρινα καλὸν ν' ἀνοίξω τάφους δοκιμαστικὰς, ἵνα ἐξακριβώσω, ἂν ὑπάρχουσι κτίσματα μεταξὺ τοῦ μεγάρου καὶ τῆς θαλάσσης. Ἐκ τῆς σκαφῆς ταύτης ἐφάνη ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ ἦσαν ἐκβολάδες τοῦ συνοικισμοῦ, μόνον δὲ εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων παρατήρησα ὀλίγα λείψανα τοίχων, ἐνῶ ἡ ὅλη παχεῖα ἐπίχωσις ἦτο μεστὴ ὄστράκων μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ τὸ μέγαρον, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ δημοσιεύσει (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1922 σελ. 1 ἐξ), εἶναι νεώτερον, ἤτοι ὕστερομινωϊκῆς Α'.

Πολλὰ τῶν ὄστράκων τῶν ἐκβολάδων αὐτῶν σφύρουσι καὶ τὴν πολυ-

χρωμικὴν διακόσμησιν, ἐκ δὲ τῶν σχημάτων ἐπικρατέστερα ἦσαν τὰ μετὰ ποδίσκου μεσομιν. κύπελλα καὶ αἱ δίωτοι μετὰ γεφυρωτῆς προχοῆς πρόχοι. Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ταύτης, ἣτις πιθανῶς θὰ ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐκχωματώσεως πρὸς ἰσοπέδωσιν καὶ καθαρισμὸν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ᾠκοδομήθη τὸ μέγαρον, εὐρέθησαν καὶ δύο πήλινοι χονδροὶ λύχνοι μονόμυξοι σχεδὸν ἀκέραιοι καὶ ἄξιοι λόγου, σφῆζοντες καὶ ἴχνη ἰσχυρᾶς καύσεως, ὧν ἕτερος εἶναι τύπου σπανιωτέρου μετὰ κοίλου ποδίσκου. Προφανῶς καὶ οἱ λύχνοι αὐτοὶ εἶναι χρόνων μεσομινωϊκῶν. Ἐπίσης εὐρέθη καὶ μικρὸν πήλινον ζῳδῖον εἰκονίζον κατὰ τρόπον φυσικώτατον κριὸν καθήμενον ἀπεσπασμένον ἀπὸ ἀγγείου, πρὸς διακόσμησιν τοῦ ὁποίου ἐρησίμευεν· σφῆζει ἐπὶ τοῦ μέλανος χρίσματος ἄφθονον λευκὴν διακόσμησιν.

Γ') Τάφοι Νίρου.

Πεντακόσια καὶ πλέον μέτρα δυτικώτερον τοῦ μεγάρου εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Βαθειανοῦ ποταμοῦ εἶχον παρατηρηθῆ τεμάχια πηλίνων λαρνάκων, τὰ ὅποια ὁ χείμαρρος εἶχεν ἀποκαλύψει κατὰ τὰς πλημμύρας του. Προφανῶς ἐδῶ ἦτο ποτε νεκροταφεῖον τοῦ συνοικισμοῦ Νίρου. Ἐσκαψα ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀναζητῶν τοὺς τάφους. Ἐξηκρίβωσα εὐρῶν πολλὰ ἄλλα τεμάχια πηλίνων λαρνάκων ὅτι πράγματι ὑπῆρχόν ποτε τάφοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγάλην πλημμύραν τοῦ 1897, ἦν οἱ περιόικοι ἐνθυμοῦνται, ὁ ὀρμητικώτατος αὐτὸς χείμαρρος παρέσυρε καὶ ἠφάνισε τὴν πλευρὰν τοῦ ἀγροῦ εἰς βάθος καὶ μῆκος ἀρκετῶν μέτρων, ὅπως φαίνεται καὶ σήμερον, τότε δὲ πιθανώτατα οἱ τάφοι ἠφανίσθησαν καὶ αἱ λάρνακες κατεκερματίσθησαν.

Μόνον χαμηλὰ εἰς τὴν στάθμην τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην εὗρον τὴν πρώτην ἡμέραν μικρόν, ἀλλὰ σημαντικώτατον τάφον, οὗ ἐσφῆζετο μόνον ὁ πυθμὴν, ἐν ᾧ τὰ λείψανα τοῦ σκελετοῦ καὶ τὰ κτερίσματα. Ἐκ τοῦ σκελετοῦ ἐσφῆζετο μόνον τεμάχιον ἐκ τοῦ κρανίου καὶ τὰ ὀστέα τῶν κάτω ἄκρων σεσαθρωμένα, θὰ ἦτο δὲ νεανίσκου ἢ κόρης μικρᾶς ἡλικίας, ὧς ἐμαρτύρει ἡ λεπτότης τῶν ὀστέων. Τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἦτο περίπου 1,20. Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ εὐρέθησαν δύο μικροὶ στεγανόστομοι ἀμφορεῖς (Bugelkannen) χαμηλοὶ τύπου ὑστερομινωϊκῆς Β' ἐποχῆς· φέρουσιν ἐπὶ τοῦ εὐχρολεύκου ἐδάφους διακόσμησιν καστανόχρουν ἢ ἐρυθρὰν ἐκ ζωνῶν καὶ ἄλλων ἀπλῶν θεμάτων γραμμικῶν

καμπύλων. Σημαντικώτατα ἦσαν τὰ λοιπὰ μικρὰ κτερίσματα τοῦ μικροῦ τάφου, ἦτοι:

1) Μικρὸν ἐξάρτημα ἐκ λαμπροῦ ἐρυθροῦ σαρδίου λίθου εἰς σχῆμα βοοκεφαλῆς, τῆς ὁποίας ὄλαι αἱ λεπτομέρειαι εἶναι τεχνικώτατα κατὰ φύσιν ἐξεργασμένα· εἶναι μικρὸν κομποτέχνημα ἀρίστης ἐργασίας.

2) Δύο μικρὰ εἰδώλια ἐλεφάντινα ἀνδρικὰ βεβλαμμένα ἀτυχῶς καὶ ἑλλιπῆ· τοῦ ἑνὸς σφύζεται ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ κάτω ἦμισυ πλὴν τῶν ἄκρων ποδῶν· τοῦ ἄλλου εὐρέθῃ τὸ ἄνω ἦμισυ τοῦ σώματος ἄνευ τῶν χειρῶν μέχρι τῆς ὀσφύος καὶ τὸ κάτω ἦμισυ ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων. Τὸ ὕψος τῶν εἰδωλίων θὰ ἦτο περὶ τὰ πέντε ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Καὶ εἰς ταῦτα εἶναι δεδηλωμένοι αἱ λεπτομέρειαι μετὰ θαυμασίας λεπτότητος καὶ φυσικότητος. Ἴσως τὰ μικρὰ αὐτὰ εἰδώλια θὰ ἀπετέλουν τὴν κεφαλὴν περονῶν ἐξ ἐλέφαντος, ὧν συνευρέθησαν ἀρκετὰ τεμάχια λίαν εὐθραυστα.

3) Μεγάλῃ φακοειδῆς ἐκ σαρδώνυχος ἐγγεγλυμμένη λίθος φέρει δύο αἰγάγρους ὄρθιους καὶ ἀντινώτους στρέφοντας τὴν κεφαλὴν καὶ κερατιζομένους καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἔριφον ὄρθιον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν. Εἶναι ἐξόχου ὠραιότητος καὶ καλλίστης τέχνης λίθος.

4) Φακοειδῆς ἐγγεγλυμμένη λίθος ἐκ κρυστάλλου φυσικοῦ φέρει παράστασιν αἰγάγρου.

5) Δύο μικροὶ φακοειδεῖς λίθοι ἐξ ἰάσπιδος πραιοκυάνου· ἡ ἑτέρα φέρει ζῶον τετράπουν.

6) Δύο σφαιρικὰ ψῆφοι ἠλέκτρον σεσαθρωμένου, μιὰ μεγάλη ἀμυγδαλόσχημος ψῆφος ἐκ σαρδίου καὶ μικρὸς ἀργυροῦς δακτύλιος λίαν ὀξειδωμένος.

7) Μονόστομον χαλκοῦν μαχαίριον, σῶζον εἰς τὴν πτέρναν τεμάχιον τῆς ὀστέϊνης ἐπενδύσεως κρατουμένης διὰ δύο ἤλων.

Εἶναι παράδοξον ὅτι εἰς τόσον μικρὸν τάφον εὐρέθησαν τόσον ὄραϊα μικρὰ κομποτεχνήματα. Τοῦτο καθιστᾷ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἄλλων τάφων, οἱ ὅποιοι πιθανῶς θὰ εἶχον ἀνάλογα κτερίσματα, εἰς ἄκρον λυπηράν.

Δ') Συνοικισμὸς Ἀγίου Θεοδώρου.

Ἐν χιλιόμετρον δυτικώτερον τοῦ Νίρου εἰς θέσιν καλουμένην Ἄγ. Θεόδωρον ἐκ τοῦ ἠρειπωμένου ἐκεῖ παλαιοῦ ἐκκλησιδίου σχηματίζεται

στενὴ χερσόνησος, καταλήγουσα σήμερον εἰς νησίδα· ἡ χερσόνησος σχηματίζει τὸν δμώνυμον ὄρμον, ὅπου ἐν καιρῷ τρικυμίας προσορμίζονται μικρὰ πλοιάρια. Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ὄρμου, καλυπτομένην σήμερον ὑπὸ ἄμμου, φαίνονται ἐρείπια συνεικισμοῦ καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ ὑπὸ τὴν ἄμμον. Ἐν καιρῷ γαλήνης ἢ ἀμπώτιδος βλέπει τις τοίχους ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐκ ξεστῶν λίθων δύο λιθίνας βάσεις κιόνων.

Πρὸ τινων ἐτῶν εἶχον καθαρίσει ἐν τῶν οἰκημάτων τῆς παραλίας καλυφθὲν ἐκ νέου ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ εἶχον ἐξακριβώσει ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐν αὐτῷ ἀγγείων ὅτι ἦτο ἐποχῆς συγχρόνου πρὸς τὸ μέγαρον Νίρου. Ἡθέλησα ὅθεν ἐφέτος διὰ τοῦ ὑπολοίπου τῆς εἰς χεῖράς μου πιστώσεως νὰ καθαρίσω τινὰ τῶν οἰκημάτων τούτων. Ἄτυχῶς τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐργασίας νοσήσας σοβαρῶς διέκοψα τὴν ἐργασίαν ἐπιφυλαχθεὶς νὰ συνεχίσω αὐτὴν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Ἡ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1922 - 1924

Α'. Δωρεαί.

- Ἀγγελιάκου**, Βαρλαάμ : Ἡ ἐν Ἀγ. Ὅρει Ἀθῶν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου 1300-1921. Θεσσαλονίκη 1921. (Εὐλόγιος Κουρβίλας)
- Alexandre** : Dictionnaire français-grec Paris. 1893 (Δ. Ἀντωνιάδης).
- Andréadés**, A : De la population de Constantinople sous les empereurs byzantins. Rovigo 1920 (κ. Metron, V. 1, N. 2)
Le montant du budget de l'Empire byzantin. Paris 1922 (Ἀπ. : Rev. d. ét. gr., T. 34)
- Arvanitakis**, G. : Sur quelques inscriptions grecques. Ἀπ. : Bull de l'Inst Egypt., S. 5. T. 6, p. 169-186, (Κ. Ἀμαντος)
- Ἀθηνᾶ** : ἡμερῆς πολιτ. φιλολ. καὶ ἐμπορικῆς. Ἔτ. 1-17. 19-26. 28. 29 Ἐν Ἀθ. 13 Φεβρουαρίου 1832-29 Δεκεμβρίου 1860. 2ο (Δ. Ἀντωνιάδης)
- Beauchet**, L : Histoire du droit privé de la république athénienne. 1 (-2). 3. 4. (Δ. Ἀντωνιάδης)
- Βιζουκίδου**, Π. : Θεσμῶν Ἀττικῶν καὶ ξωμαϊκῶν σύγκρισις. Ἐν Κων/πόλει 1914. (Ἀπ. : «Πεντηκονταετηρίς» Ἑλλ. φιλ. Συλλ.)
- » Ἐπιστημονικὴ πηγὴ περὶ Σωκράτους. Ἐν Λειψίᾳ 1921
  - » Ἀττικαὶ καὶ ξωμαϊκὴ ἀγωγαί. Ἐν Κων/πόλει 1914 (Ἀπ. : «Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ.», τ. 33)
  - » Περὶ τῶν Δηλίων. Ἐν Λειψίᾳ 1921.
- Breccia**, Ev. : Alexandria ad Aegyptum. Bergamo 1922.
- Daresté R.** : La science du droit en Grèce. Paris 1893 (A. Ἀντωνιάδης)
- Delitzsch**, Fr. : Babylon. Leipzig 1901.
- Δραγούμη**, Στεφ. Ν. : Χρονικῶν Μορέως τοπωνυμικὰ-τοπογραφικὰ-ἱστορικὰ. Ἐν Ἀθ. 1921.
- Duruy V.** : Histoire de la Grèce ancienne T. 1. Paris 1862. (Δ. Ἀντωνιάδης)
- Γενικὴ** ἡμερῆς τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1828 ἔτους (Γ'). Ἐν Αἰγίνῃ 4 Ἰανουαρίου.—29 Δεκ. 1828 (Δ. Ἀντωνιάδης)
- Fustel de Coulanges** : Τὸ ἀρχαῖον ἄστυ... κατὰ μετὰφ. Τιμολ. Φιλήμονος. Ἐν Ἀθ. 1898 (Δ. Ἀντωνιάδης)
- Gabriel**, A. : La cité de Rhodes MCCCX—MDXXII. Paris 1921 (Ecole Française d'Athènes.)
- Ghalib Edhem**, J. : Musée imp. ottoman, section des monnaies musulmanes : Catalogue des monnaies turcomanes. 1894 (Γ. Μυστακίδης)

- Heeren*: De la politique et du commerce des peuples de l'antiquité...trad. de l'allemand. T. 1-7. Paris 1830-44. (Α. Ἀνωτινάδης)
- Hiller v. Gärtringen. F.*: Attische Inschriften. (Sitz. Ber. d. Preuss. Akad. d. Wiss., 1921, XXXI)
- Κανονισμὸς* τῆς ἐσωτερ. καὶ ἐξωτερικῆς λειτουργίας τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης. Ἐν Ἀθ. 1921 (Ἐθν. Βιβλιοθήκη)
- Κατάλογος* τῶν βιβλίων τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος. Τμ. Α'-Ε'. Ἐν Ἀθ. 1883-1891. (Ἐθν. Βιβλιοθήκη)
- Κατάλογος* Βιβλιοθήκης Βουλῆς. Α'-Β'. Ἐν Ἀθ. 1900. (Βιβλιοθήκη Βουλῆς)
- Κούμα, Κ. Μ.*: Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων... Τ. 1-12 ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1830-32 (Α. Ἀνωτινάδης)
- Laborde*: Documents inédits ou peu connus sur l'histoire et les antiquités d' Athènes. Paris 1854. (Α. Ἀνωτινάδης)
- Μηλιοπούλου, Ι. Π.*: Ἀρχαιολογικαὶ ζητήσεις. Ἐν Κων/πόλει 1921.
- Memoirs of the Archaeol. Survey of India. No 3.6.10.11.12* (Arch. Survey of India)
- Μυστακίδου, Β. Α.*: Ἀνώτατα παιδευτήρια κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. 1921 (Γ. Μυστακίδης)
- > *Γερμανοὶ* Περιηγηταὶ εἰς Αἴγυπτον καὶ Σινᾶ κατὰ τὸν 17^ο αἰῶνα. Ἐν Κων/πόλει 1921 (Γ. Μυστακίδης)
  - > Ἡ Ὑπερσοβιακὴ δημοκρατία καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ Κεντρ. Εὐρώπῃ. Ἐν Κων/πόλει 1921
- Ὁρλάνδου, Α. Κ.*: Ὁ ἐν Ἐλευσίνῃ ναὸς τῆς Προπολαίας Ἀρτέμιδος. (Ἀπ.: Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιον)
- > Ἡ Ὀμορφὴ Ἑκκλησιᾶ. Ἀθήναι 1921.
- Παλιουρίτου, Γ.*: Ἀρχαιολογία ἑλληνική. Τ. 1(-2): ἐν Βενετίᾳ 1815 (Δ. Ἀνωτινάδης)
- Passoncaux, Emile*: Dictionnaire grec franzaais. Paris 1897. (Δ. Ἀνωτινάδης)
- Ραγκαβῆ, Αλ.*: Λεξικὸν τῆς ἑλλην. ἀρχαιολογίας. Τ. 1-2. Ἐν Ἀθ. 1883-'90 (Δ. Ἀνωτινάδης)
- Reports of the Archaeol. Survey of India 1920-1922* (Arch. Sarvey of India)
- Stieveling, J.*: Die Terrakotten der Sammlung Loeb. Bd 1-2. München: 1916. (P. Wolters)
- Σωτηρίου, Γ. Α.*: Ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Ἐν Ἀθήναις 1920. (Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. Ὑπ. Ἑκκλ. 1918)
- Stergianopoulos, D.*: Die Lutra und ihre Verwendung bei der Hochzeit und im Totenkultus der alten Griechen. Athen 1922
- Στράτου Ν. Α.*: Πολιτικὸν μνημόσυνον πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὴν ἑλλην. ἐπανάστασιν ἀγωνισθέντων ὑπὲρ αὐτῆς Φιλελλήνων. Λόγος 1921.
- Sybel, S von.*: Entwicklungsgeschichte der christl. Antike (Ἀπ.: Hist. Zeitschr. Bd. 125. H. 1)
- Τσιπούρα, Δ. Ε.*: Ἀρχιτεκτονικὴ βᾶσις πρὸς δημιουργίαν νέου ἑλληνικοῦ ξυμοῦ. Ἐν Ἀθ. 1921
- Unger, E.*: Zu den Reliefs u. Inschriften von Balawat. (Ἀπ.: Mitteil. d. Vorderasiatisch. Gesellsch., jg 1916, (Μυστακίδης)
- > Zum Bronzetur von Balawat. Leipzig 1912 (Diss. in.) (Γ. Μυστακίδης)

- Unger, E.*: Zwei babylonische Antiken aus Nippur. Konstantinopel 1916. (Γ. Μυστακίδης)
- » *Reliefstele* Adadniraris III. aus Sabâa und Semiramis. Konstantinopel 1916. (Γ. Μυστακίδης)
- Unger E.*: *Die Stele* des Bel-Harran-Reli-Ussur. Konstantinopel 1917. (Γ. Μυστακίδης)
- » *Die Reliefs* Tiglatpilesars III. aus Nimrud. Konstantinopel 1917. (Γ. Μυστακίδης)
- Vagts, L.*: Aphrodisias in Karien. Borna Leipzig 1920 (Diss. in)
- Wiegand, Theod.*: Archaische thronende Göttin im Alten Museum zu Berlin. (Berlin 1917) (Ἄπ.: Ἀντικὴ Ἀρχαιολογία, Bd 3, H.4) (Ὁ Ἱστορικὸς Νικολάου)
- Wolters, P.*: Der attische Staatsfriedhof Leipzig 1915 (ἀπ.: Berl. Philol. Woch., 1915)
- » Führer durch die Glyptothek König Sudwigs I. in München. München 1921.
- Ziebart, E.*: Kulturbilder aus griech. Städten. Leipzig u. Berlin 1919 (Aus Natur u. Geisteswelt, 131)
- Ἐξήκοντα* Jahre griech. Inschriftenforschung 1894-1919 (Ἄπ.: Jahresbr. f. Alt. Wiss., 194-189) [2 τόμοι]
- Instrumenta juris privati aliaque.* Lipsiae 1920 (Ἄπ.: Sylloge inscr. gr. a G. Dittenb. condita, ed. 3.)

B'. Ἀγοραί.

Τόμοι ἑκατὸν τεσσαράκοντα

Γ'. Ἀνταλλαγαί.

Τόμοι ἑξήκοντα τρεῖς

1923

A'. Δωρεαί.

- Ἀθηνᾶγορα, Μ.* Ἡρωδοτοῦ γέλλου: Ἐκδόσεις Βαγίας. Βιβλ. [1]. 2. Κων/πολις 1921-2.
- Baier B.*: Studien zur archaischer Bundesverfassung Würzburg 1886. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Bambery, A. v.*: Exercitationes criticae in Aristophanis Plutum novae. Gotha 1885. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Baker, K J.*: Demosthenes und der harpalische Prozess. Freiburg I. B. 1900. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Blegen, C.*: Korakou. Boston 1921 (Amer. School at Athens)
- Boëthius, Axel.*: Die Pythais. Uppsala 1912. (Βιβλιοθήκη Ομότιμων)
- Brossard, Ch.*: Colonies Françaises Paris 1906. (Maison E. Vibert)
- Buchheim, W.*: Beiträge zur Geschichte des delphischen Staatswesens. 1. Freiburg 1893 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Burk, Aug.*: Die Pädagogik des Isokrates. Würzburg 1923. (E. Drerup)

- Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Εἰς Ἀρσινόης παπύρους. Ἀθ. 1923 (Ἀπ.: ΔΕ 1920)
- Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Ἀγνώστου Ἑλληνοῦ χειρόγραφοι παρατηρήσεις εἰς τὰς τοῦ Εὐσταθίου Παρεμβολὰς... Ἀθ. 1923.
- Conze, Alex.:** Die attischen Grabreliefs (Lief. 13-19), Bd 4. Berlin 1914-22 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή Ἀθηνῶν)
- Demm, Gr.:** Ist die Atlantis in Platons Kritias eine poetische Fiktion? Straubing (1905) (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Doerpfeld, W.:** Das Dionysion in den Limnai und das Lenaion. 1921
- Drerup, Eng.:** Demosthenes im Urteile des Altertums. Würzburg 1923.
- Éitrem, S.:** Die Labyaden und die Buziga. Gryphiswaldiae 1922.
- Engel, Fr. Jos.:** Zum Rechte der Schutzflehenden bei Homer. Passau 1899. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- » » Ethnographisches zum homer. Kriegs- und Schutzlingsrecht. T. 1 (-3). Passau 1904-6 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Ἀρχαιολογική** ἐφημερίς. 1920-1921. (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία)
- Flunene, Fr.:** Un po' qiù di luce sul problema genetico dei Nuraghes di Sardegna. Sassari 1923
- Fouilles de Delphes.** T. 2, fasc. 2. 3. Paris 1920 (Éc. Fr. d' Athènes)
- Gagnér, A.:** De hercle, mehercle ceterisque id genus particulis priscae poesis latinae scaenicae 1920 (Βιβλιοθήκη Οὐψύλης)
- Garcia de Herreros, Enrique.:** Quatre Voyageurs Espagnols à Alexandrie d' Egypte. (1923) (Soc. arch. d' Alexandrie)
- (Γεωργίου Ι.):** Ἐκατονταετηρίς τῆς ἐν Κων/πόλει Ἐφορείας τῶν Ἑλλήνων σχολῶν Νεαπόλεως Καππαδοκίας. Ἐν Κων/πόλει 1920
- Gesamtverzeichnis der ausländ. Zeitschriften.** Berlin 1921 (Königl. Bibliothek, Berlin)
- Gesamt-Zeitschriften-Verzeichnis.** Berlin 1914. (Königl. Bibliothek Berlin)
- Gräf, A.:** Ist Platons oder Xenophons Symposion das frühere !. Aschaffenburg 1898. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Hagendahl, H.:** Studia Ammianea... Upsaliae, 1921. (Βιβλιοθήκη Οὐψύλης)
- Hamid, Maulvi Muhammad [z. ä.]:** Catalogue of the Museum of archaeology at Sanchi. Calcutta 1922 (Archaeological Survey of India)
- Haurvy, J.:** Zur Beurteilung des Geschichtschreibers Procopius. v. Cäsarea München 1896 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Hofmann, Joh.:** Studien zur Drakontischen Verfassung. Straubing 1899. Γερμ. ἀρχ. Σχολή
- Hüttner, G.:** Demoethenis oratio in Stephanum prior num vera sit inquisitur. Ausbach 1895 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Jacobsthal, P.:** Göttinger Vasen. Berlin 1912
- » Thesusus auf dem Meeresgrunde. Leipzig 1911.
- Kekule v. Stradonitz, R.:** Die griechische Skulptur. Aufl. 3. Berlin u. Leipzig 1923 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Κεραμοπούλλου Ἀντ. Δ.** Ὁ ἀποτυμpanισμός. Ἐν Ἀθ. 1923. (Ἀρχ. Ἑταιρεία)
- Köbert, Herm.:** Der Zahme Oelbaum in der religiösen Vorstellung der Griechen. München 1894,

- Κοραῖ,** Ἀδ.: Πολιτικά παρανέσεις Πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐν Ἀθ. 1923 (Ε. Γ. Παντελάκης)
- Κορνάρου, Βιτζέντζου:** Ἐρωτόκριτος Ἐκδ. κριτικῆ ὑπὸ Στεφ. Α. Ξανθοῦδιδου. Ἐν Ἱρακλείῳ Κρήτης 1915. (Μονιστ. Ἐπιτροπῆ Κρήτης)
- Lamer, H.:** Griech. Kultur im Bilde. Aufl. 3. Leipzig 1922.
- » Röm. Kultur im Bilde. Aufl. 4 Leipzig 1922
- Leickert, A.:** Kritische Betrachtungen über Platon's «Menexenus» Straubing 1879. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Λορεντζάτου, Η.:** Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν παρ' Ὀμηρῷ ψυχολογικῶν ἔθρων. Ἐν Ἀθ. 1922
- Marschall, J.:** Conservation manual. Calcutta 1923
- Mascara con mosaico de Turquesas. Mexico 1922 (Museo Nacional, Mexico),
- Μηλιοπούλου, Γ.:** Ἀρχαιολογικὰ τοπογραφικὰ ζητήσεις. Ἐν Κων/πόλει 1923
- Mezger Fr.:** Inscriptio milesiaca de pace cum Magnetibus facta. Monaci 1913
- Γερμ. ἀρχ. Σχολή
- Moïssidés.:** Contribution à l'étude de l'avortement dans l'antiquité grecque. Leyde 1922. (ἰπ).
- Μομφεράτου, Ἀντ. Γ.:** Τὸ δίκαιον τῆς Γόρτυνος. Ἐν Ἀθ. 1923. (Προάρτ. Ἐπιστημ. Ἐπετ. Πανεπιστημίου).
- Μπούτουρα, Ἀθ. Χ.:** Περί τῆς γενέσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ το (τζ) φθόγγου ἐν τῇ ἑλλην. γλώσσῃ. Ἐν Ἀθ. 1917
- Müller, Eug.:** Studien zu den Biographien des Styliten Symeon des Jüngeren. Aschaffenburg 1914 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή).
- Μυστακίδου Β. Α.:** Οἱ Κοιτῶνιοι. Ἐν Κων/πόλει 1914.
- » Germano-Graeca, Γερμανία-Ἑλλάς κατὰ τὸν ΙΓΤ' αἰῶνα. Ἐν Κων/πόλει 1922.
- » Ἐξῶν τοῦ Ἀγ Γεωργίου ἐν τῷ Βαυαρικῷ Μουσείῳ ἐκ τοῦ πατριαρχ. ναοῦ. Ἐν Κων/πόλει 1922.
- » Σελίδες ἐκ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων... Ἐν Κων/πόλει 1923.
- » Θεεταλικά σημειώματα ἐκ χειρογράφων. Ἐν Κων/πόλει 1923.
- Nachmanson, Ernst.:** Erotianstudien. Upsala (1917) (Β βιβλιοθήκη Οὐψάλης)
- Niemann, G.:** Das Nereiden-Nonument in Xanthos. Wien 1921. (Ἀστρ. ἀρχαιολ. Σχολή Ἀθηνῶν)
- Περιστιάνη, Ι Κ.:** Μονογραφία τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐκκλησίας τῆς Ἀσίνης Ἐν Λευκοσίᾳ 1922
- Pfuhl, Ernst.:** Malerei und Zeichnung der Griechen Bd 1-3. München 1923.
- Φιλαδέλφειος, Ἀλεξ.: Ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ Λυσικράτειον μνημεῖον. Ἀθήνησι (1921)
- » Τὰ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα ἀνάγλυφα. Ἀθήνησι (1922)
- Philippart. H.:** Pausanias à Thèbes et les fouilles de Ant. Keramopoulos. Bruxelles 1923. (Ἀντ. Κεραμοπούλλου)
- Πρακτικά τῆς ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τοῦ ἔτ. 1920. (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία)
- Ρωμαίου, Κ. Α.:** Στήλη τοῦ Ἐγενίκου ἐκ Θεσσαλίας. ἐν Ἀθ. 1919.
- » Κόραϊ τῆς Αἰτωλίας 1922. (Ατ.).
- Rossiai latinstvo.** Berlin 1923 (Γ Βερνάτσκης)
- Sandsjoe, G.:** Die Adjektiva auf aios. Uppsala 1918 (Βέλιουθ. Οὐψάλης)

- Schmid, Joh.*: De conviciis a X oratoribus Atticis usurpatis. Ambergae (1895).
(Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Schulten, Ad.*: Tartessos. Hamburg 1922. (Ziebarth)
- Σωτηρίου, Γ. Α.*: Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
» Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐν Ἀθ. 1922 (ἰπ.)
- Steinheimer, Ed.*: Untersuchungen über die Quellen des Chalcidius. Aschaffenburg 1912. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Strena philologica upsaliensis. Festschrift...der Persson. Upsala 1922.
- Studniczka, F.*: Die Fibula des Odysseus.
» Georg Treu. 1922. (ἰπ.)
» Bildnisse. Theokrits. (Leipzig 1922). (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
» Artemis og Ifigeneia. (1922)
» Die Ostgiebelgruppe vom Zeustempel in Olympia. Leipzig 1923 (Thiersch καὶ K. Müller)
- Valdgauer, O. F.*: Golovy Pergamskago stilja v Ermitage. (Petersbourg 1921).
» Afrodita Uranija i Afrødita Pandemos. Petersbourg (1922)
- Vasold, J.*: Über das Verhältnis der isokratischen Rede περὶ ἀντιδόσεως...München 1893 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Vollnhols, W.*: Über das Verhältnis der Rede des Isokrates περὶ ἀντιδόσεως. Bamberg 1897 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Weissenberger, B.*: Die Sprache Plutarchs von Chaeronea...T. 1-2. Straubing 1895-'6. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Welter, F. G.*: Archaeolog. Untersuchungen in Nordafrika. 1. Athen 1923.
- Welzhofer, k.*: Die komposition der Staatsrede des Demosthenes. 1. Straubing (1904) (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
- Wilcken, U.*: Alexander der Grosse und der korinthische Bund. 1923
» Über eine Inschrift aus dem Asklepieion von Epidauros. 1922.
» Alexander der Grosse und die indischen Gymnosophisten. (A... Sitz Ber. d. pr. Ak 1923, XXIII)
- Ziebarth F.*: Hellenistische Banken (A... Zeitsih. f. Num. 3 4)
» Fünfzig Jahre griech. Inschriftenforschung (1894 - 1919) (1922)
- Ζολώτα, Γ.*: Ἱστορία τῆς Χίου. Τ. 1, 1-2. Ἐν Ἀθ. 1921. (Διμιλία Κ. Σάρρου)

Β'. Ἀγοραὶ

Τόμοι δύο

Γ' Ἀνταλλαγαὶ

Τόμοι ἑκατὸν πέντε

1924

Α Δωρεαὶ

- Βότση.*: Ὁ Κωνσταντῖνος Πάδος ὡς ναυτικός ἱστορικός. Ἐν Ἀθ. 1924
- Buschor, E.*: Eine griechische Bronze in Oxford. [Erlangen 1920]
» Deutsche Ausgrabungen in Griechenland 1922

- Buschor, E. Hamann, Rich.:* Die Skulpturen des Zeustempels in Olympia. Text καὶ Taf. Hamburg 1924.
- Βύρωνος, Λόρδου: Ἀποδημία τοῦ Σιλδ-Ἀρόλδου εἰς τὴν Ἱπείρου. Κατ' ἔμμετρον μεταφρ. Δ. Μ. Σάρρου. 1911. (Δ. Μ. Σάρρου)
- Χατζῆ Ἀντ. Χ.:** Διορθώσεις εἰς τὰ ἐν τῷ Ν. Ἑλληνομνήμονι, T. 16 (1922), σ. 39 59 ἐκδ. ἰαυδικὰ ποιήματα.
- Δέφνερ, Μιχ:** Λεξικὸν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου. Ἐν Ἀθ. 1923
- Dittenberg, W.:* Sylloge inscriptionum graecarum. Ed. 3. V. 4., Fasc. 2. Lipsiae 1924
- Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς. 1922 (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία)
- Εὐριπίδου Δράματα. Ρυθμικὴ μετάφρασις Δ. Μ. Σάρρου. 1: Ἰππόλυτος. Κων/πόλις 1920 (Δ. Μ. Σάρρου)
- » Ἰφιγένεια ἢ ἐν Τυροῖς. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου Κων/πόλις 1921 (Δ. Μ. Σάρρου)
  - » Ἰφιγένεια ἢ ἐν Αἰθίοι. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πόλις 1921. (Δ. Μ. Σάρρου)
  - » Μήδεια. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πόλις 1921. (Δ. Μ. Σάρρου.)
  - » Ἑκάβη. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πόλις 1922
- Expedition Ernst von Sieglin. Bd 2, I^A: Leipzig 1923. (Watzinger)
- Hagendahl, H.:* Die Perfektformen auf-ere und-eruu Upsala. Leipzig (1923)
- Ἑλλην Γεωγραφ. Ἑταιρεία. Δημοσίευμα 1. 2. 4. Ἐν Ἀθ. 1924. (Π. Δ. Καλογερόπουλος)
- Hiller v. Gärtringen, F.:* Griechische Epigraphik (Ἀπ.: Gercke-Norden: Einleitung. 3. Aufl.)
- Holdt, H. Hofmannsthal, Hugo v.:* Griechenland. Berlin (1923) (Γερμαν. ἀρχ. Σχολή)
- Inscriptiones graecae V. 2 et 3 editio minor. Pars 1, Fasc. 2 Berolini 1916. V. 5, fasc 2: Inscriptiones Arcadiae. Berolini 1913 (Πρωστ. Ἀκαδ.)
- » graecae. V. 1. Ed. minor. Berolini 1924. (Hiller v. Gärtringen).
- Καμπούρογλου Α. Γρ.:** Οἱ τριτοπάτορες τῆς Ἀττικῆς.
- Καρδαμάτη Ι Π.:** Στατιστικοὶ πίνακες τῶν Ἑλῶν... ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἀθ. 1924.
- Κεραμοπούλου Ἀντ. Α.:** Ὑπόμνημα πρὸς τὴν φιλοσ. Σχολὴν τοῦ Ἀθῆναι Πανεπιστημίου Ἐν Ἀθ. 1924.
- Κουρουνιώτη, Κ.:** Ὁδηγὸς τῆς Ἑλευσίνος Ἐν Ἀθ. 1924.
- Kukula, R. C.:* Persius und Nero. Graz 1923. (Πανεπιστ. Graz)
- Laumonier, A.:* Catalogue de terres cuites du Musée archéologique de Madrid. Bordeaux 1921
- Λέκκα, Ν. Γ.:** Ἡ ξενοδοχία παρ' Ἑλλήνων. Ἀθῆναι: 1924
- [**Λεονάρδου Β**]: Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος Λεώκωμ. (Ἀρχ. ἑταιρεία)
- Λεορσο, Λ.:** Πραγματεία ξενοδοχειακῆς βιομηχανίας. Ἐν Ἀθ. 1924. (Ἐπιτομ. Ἐθν. Οἰκονομίας.)
- Λυκούδη, Π. Σ.:** Γενεαλογία-Βιογραφία-Ἔργα. Μ. 1-2. Ἀθῆναι 1921 23. (Ἐμμ. Στ. Λυκούδη.)
- Montelius O.:* La Grèce préclassique. P. 1. Stockholm 1924
- Μουσαίου τοῦ Γραμματικοῦ Τὶ καθ' Ἰπρὸ καὶ Λεάνδρον παραφρ... ὑπὸ Δ. Μ. Σάρρου. Ἐν Ἀθ. 1922. (Δ. Μ. Σάρρου)

- Νομικοῦ, Χ. Α.:** Ἀραβικά ἱστορήματα. Ἀλεξάνδρεια 1920.
- » Ἡ λεγομένη Ροδιακὴ ἀγγειοπλαστικὴ. Ἀλεξάνδρεια 1919
  - » Τὰ χριστιανικὰ κεραμοεργήματα τοῦ Ἀρμενικοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων Ἀλεξάνδρεια 1922
- Βυζαντ. καὶ Χριστιν. Μουσείον. Νόμοι καὶ διατάγματα Ἐν Ἀθ. 1922. (Γ. Σωτηρίου)
- Notiziario archeologico. Fasc. 3. Roma 1922.
- Οἰκονόμου, Γ. Π.:** Χριστιανοὶ στεφανηφόροι. Ἐν Ἀθ. 1925
- Ὀρλάνδου Α. Κ.:** Ὁ ἐν Στρατῶν τῆς Ἀκαρνανίας ναὸς τοῦ Διός. 2. ἔκδ. Ἀθήναι 1924.
- Osborne, A.:** Lychnos et lucerna. Alexandrie 1924 (Société arch. d'Alexandrie)
- Παγανέλη, Σπ.:** Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἀθήναι 1924
- Παναγυρικὸν τεῦχος ἐπὶ τῇ 30:δ: Ρήγξ Νικολαΐδου Ἐν Ἀθ. 1923.
- Παπαμιχαλοπούλου Γ. Δ.:** Τὸ ἑλλην. ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατὰ τὸ ἔτος 1923. Ἐν Ἀθ. 1924.
- Πασχάλη, Δ. Π.:** Διονύσιος Καΐρης ὁ Α' ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου (1719-1748) Ἐν Ἀθ. 1924
- » Π. Διονυσίου Δ'. ἀνέκδοτον σιγίλλειον περὶ τῆς ἐν Ἄνδρῳ Ἱ. Μονῆς τῆς Παναγράντου. 1924.
- Putou, L. A.:** Selected bindings from the Gennadius Library. Cambridge 1924. (Γεννάδιος)
- Persson, A. W.:** Quelques sceaux et empreintes de sceaux d'Asinê. Lund 1923-'4.
- Πετρακάκου, Α. Δ.:** Δημοσιογράφοι καὶ δημοσιογραφία. Ἐν Ἀθ. 1921.
- Πεζοπούλου, Ἐ. Α.:** Συμβολαὶ κριτικαὶ καὶ γραμματικαὶ. Ἐν Ἀθ. 1924.
- Φιλαδελφέως. Ἀλεξ.:** Ὁδηγὸς τῶν ἀρχαίων, μεταϊωνικῶν καὶ νεωτέρων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις.
- Φιλάρετος, Γ. Ν.:** Δεῖτνα καὶ συμπύσια τῶν Ἀρχ. Ἑλλήνων. Ἐν Ἀθ. 1907
- Philaretos G.:** Péricles-Aspasie Athènes 1911
- Πίστη, Διον.:** Ἡ μεγάλη Ἑλλάς ἢ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια Ἐν Ἀλεξάνδρεια.
- Σάββα, Δ.:** Παρατηρήσεις εἰς τὸ «Βιβλίον καὶ Βιβλιοθήκη» (1922) Δ. Κ. Μάργαρη. Τχ. 1. Ἀθ. 1924
- Σάρρου, Δ. Μ.:** Περὶ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἐν Λάρνακι 1901.
- » Παρατηρήσεις εἰς τὸ Ἑπαιρωτικὸν γλωσσάριον τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. 1920
  - » Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἐν Κων/πόλει 1914.
  - » Παλαιογραφικὸς ἔρνος. Ἐν Κων/πόλει 1914.
  - » Διορθωτικὰ εἰς Εὐριπίδην. Ἐν Κων/πόλει 1920.
  - » Περὶ τῶν ἐν Ἑπίρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνηματικῶν γλωσσῶν. Ἐν Ἀθ. 1923.
- Scheftelowitz, J.:** Die Bewertung der aramäischen Urkunden von Assuan... Hierosolymis 1923.
- Schrader, H.:** Phidias. Frankfurt am Main 1924.
- Silverio, O.:** Untersuchungen zur Geschichte der attischen Staatssklaven. München 1900. (Urlichs)
- Σωτηρίου, Γ. Α.:** Ὁδηγὸς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. ἐν Ἀθ. 1924
- » Ὁ ναὸς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Ἐφέσῳ. ἐν Ἀθ. 1924.

- Springer, A.*: Handbuch der Kunstgeschichte. Bd 1 Aufl, 12...v. P. Wolters. 1923. (Wolters)
- Studniczka, Franz*: L. Aelius Seianus. Leipzig 1909.
Das gemalte Bildnis eines makedonischen Königs. 1923.
- Thiersch, H.*: August Thiersch als Architekt und Forscher. München 1923.
- Τσακαλώτου, Α. Ε.*: Ἡ Προῦσα καὶ αἱ θερμοὶ πηγαὶ αὐτῆς. Ἐν Ἀθ. 1923.
- Walter, Otto.*: Beschreibung der Reliefs im kleinen Akropolismuseum in Athen. Wien 1923
- Xanthoudides, St.*: The vouled tombs of Mesará... London 1924
- Ziebarth, E.*: Zum samischen Finanz- und Getreidewesen.

Β' Ἀγοραὶ

Τόμοι ἐβδομήκοντα ἑπτὰ.

Γ' Ἀνταλλαγαὶ

Τόμοι ἑκατὸν δέκα ἕξ.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

κατὰ τὰ ἔτη 1922-1924

1922

Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῆ 23 Ἰανουαρίου 1922, ἡμέρα Κυριακῆ καὶ ὥρα 10 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπεῖαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1922, ἀκούσωσι δὲ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1921 καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1921.

Παρήσαν ἑταῖροι τριάκοντα ἑννέα. Γενομένης φανεραῦς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Θεόφιλος Βορέας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, Α΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Γεώργιος Ν. Βέλτσος καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Κύρης.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως κ. Γεώργιος Ν. Βέλτσος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1921, ἣ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1922 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς, Παναγιώτης Π. Οἰκονόμος, Θεόφιλος Βορέας, Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης καὶ Γεώργιος Νικολ. Βέλτσος.

Μετὰ βραχεῖαν διακοπὴν τῆς συνεδρίας προσήλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, ὁ Διάδοχος, Συμπρόεδρος καὶ ὁ Πριγκιπ Νικόλαος, Ἀντιπρόεδρος, μεθ' ὃ ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης ἀνεκοίνωσε τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1921

1923

A' "Εκτακτος Συνέλευσις

Τῆ 21 'Ιανουαρίου 1923, ἡμέρα Σαββάτω καὶ ὥρα 6 μ. μ., συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ 'Αντιπροέδρου κ. Παππούλια, κληθέντες κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένων προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς 'Εταιρείας.

'Αναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εὐρεθέντων παρόντων τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἑταίρων ὁ 'Αντιπρόεδρος ἀνακοινοῖ ὅτι ὅπως ἀπροσδοκῆτως διεβιβάσθη αὐτῷ σήμερον περὶ ὥραν 1¹/₂ μ. μ. διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν 'Εκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας 'Εκπαιδεύσεως 'Υπουργείου διαταγῆ τοῦ ἀναπληρωτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀναβληθῆ ἡ συγκρότησις τῆς διὰ τὴν σήμερον κληθείσης συνελεύσεως τῶν ἑταίρων.

Μετὰ τὴν διαταγὴν ταύτην λέγει ὁ κ. 'Αντιπρόεδρος, ὅτι ἀναγκάζεται νὰ λύσῃ τὴν Συνέλευσιν.

B' "Εκτακτος Συνέλευσις

Τῆ 4 'Απριλίου 1923, ἡμέρα Τετάρτη καὶ ὥρα 6 μ. μ., συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ 'Αντιπροέδρου κ. Παππούλια κληθέντες κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένων προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν 'Όργανισμὸν τῆς 'Εταιρείας.

'Αναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εὐρεθέντων παρόντων εἴκοσιν ἑπτὰ ἑταίρων ὁ 'Αντιπρόεδρος λέγει ὅτι αἱ προτεινόμεναι μεταβολαὶ καὶ προσθηκαὶ ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: 1) Εἰς τὸν 'Όργανισμὸν προστίθεται ἡ ἀκόλουθος διάταξις: "Άρθρον 51. Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922.—2) Τὸ ἄρθρον 50 τοῦ 'Όργανισμοῦ τροποποιεῖται ὡς ἑξῆς: Μέχρις ἀναθεω-

ρήσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ὁ ἀπὸ Μαΐου 1922 μισθὸς τοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ὄργανισμοῦ διοριζομένου προσωπικοῦ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.—β) Εἰς τὸν Ὄργανισμὸν προστίθεται ἡ ἀκόλουθος διάταξις: Μέχρις ἐκλογῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους 1923 τὰ καθήκοντα αὐτῆς ἀνατίθενται εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ ἔτους 1922.

Μετὰ μεταβολὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐταίρου κ. Σταυροπούλου ἡ πρώτη πρότασις ψηφίζεται ὡς ἑξῆς: Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἐὰν τὴν περὶ τούτου ἀποδοχὴν των δηλώσωσιν ἐγγράφως ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐγκρίνοντος τὴν διάταξιν ταύτην Β. Διατάγματος, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922. Μεθ' ὃ γίνονται δεκταὶ καὶ αἱ δύο ἕτεραι προτάσεις, ὡς ἀναγράφονται ἀνωτέρω.

Γ' Ἑκτακτος Συνέλευσις

Τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1923, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ καὶ ὥρᾳ 6 $\frac{1}{2}$ μ. μ., συνήλθον ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Παππούλια οἱ ἑταῖροι εἰς ἕκτακτον συνέλευσιν κληθέντες κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς κατωτέρω προτάσεως αὐτοῦ.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εἰρηθέντων παρόντων 22 ἑταίρων, ὁ Ἀντιπρόεδρος λέγει ὅτι μὴ ἐγκριθεῖσῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῆς 4ης Ἀπριλίου 1923 ψηφισθεῖσῶν προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας ἔνεκα τῆς ἐν τῇ συνελεύσει γενομένης προσθήκης εἰς τὴν περὶ ἀναγνωρίσεως ὡς ἑταίρων τῶν ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντων πρότασιν τοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν προσθήκην οὗτοι δέον νὰ δηλώσωσιν ἐγγράφως ἐντὸς ὥρισμένης προθεσμίας τὴν περὶ τούτου ἀποδοχὴν των, τὸ Συμβούλιον ἀπεφάσισεν, ὅπως καλουμένων τῶν ἑταίρων εἰς ἕκτακτον συνέλευσιν προταθῆ, ὅπως ἢ εἰς τὸν Ὄργανισμὸν προσθήκη περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν εἰρημένων ὡς ἑταίρων ψηφισθῆ ἄνευ τῆς ἐν τῇ συνελεύσει προταθείσης περὶ δηλώσεως αὐτῶν διατάξεως. Τῆς προτάσεως δεκτῆς γενομένης ψηφίζεται ἡ σχετικὴ προσθήκη εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας ὡς ἑξῆς:

Ἄρθρον 51. Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922.

1924

Α' Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 17 Φεβρουαρίου 1924, ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 10¹/₂ π.μ., συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπείαν διὰ τὸ ἔτος 1924, ἀκούσωσι δὲ τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1922 καὶ 1923 ὡς καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἔτη 1922 καὶ 1923.

Παρήσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα ἕξ. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξέλεγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Θεόφιλος Βορέας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀθανάσιος Γεωργιάδης, Α' Γραμματεὺς ὁ κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος καὶ Β' Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδωρος Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος ἀνέγνωσε τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1922 καὶ 1923, ἡ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν αὐτήν.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξέλεγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας διὰ τὸ ἔτος 1924 οἱ κ. κ. Γρηγόριος Ἐμπεδοκλῆς, Ἄγγελος Σταυρόπουλος, Εὐάγγελος Κρητικός, Βασίλειος Ἡλιόπουλος καὶ Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς.

Διακοπίσεις μετὰ ταῦτα τῆς συνεδρίας καὶ ἐπαναληφθείσης τὴν 11¹/₂ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Δ. Παππούλιας ἀνέγνωσεν ἀντὶ τοῦ ἀσθενοῦντος καὶ μὴ παρισταμένου Γραμματέως κ. Ἰακώβου Χ. Δραγάτη τὴν ὑπὸ τούτου συνταχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐγκριθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1922 καὶ 1923 πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, μεθ' ὃ περὶ ὥραν 12^{ην} διελύθη ἡ συνέλευσις.

Β' Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 24 Φεβρουαρίου 1924 ἡμέρα Κυριακῇ καὶ ὥρα 10 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς δευτέραν τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Θ. Βορέα καὶ προέβησαν κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰς μυστικὴν διὰ ψηφοδελτίων ἐκλογὴν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν τριετίαν 1924-1926

Ἐψήφισαν ἑταῖροι ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς, ἐξελέγησαν δὲ μέλη τοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν τριετίαν 1924-1926 οἱ κ. κ. Δ. Παππούλιας διὰ ψήφων 122, Ν. Ἐξαρχόπουλος διὰ ψήφων 119, Γ. Π. Οἰκονόμος διὰ ψήφων 119, Θ. Βορέας διὰ ψήφων 118, Β. Λεονάρδος διὰ ψήφων 118, Σπυρ. Παγανέλης διὰ ψήφων 114, Γ. Σωτηρίου διὰ ψήφων 107, Μιχ. Βολονάκης διὰ ψήφων 99, Κ. Λυοβουνιώτης διὰ ψήφων 98, Ἀ. Κεραμόπουλλος διὰ ψήφων 93, Χρ. Τσουντας διὰ ψήφων 89, Σ. Μενάρδος διὰ ψήφων 86, καὶ Σ. Κουγέας διὰ ψήφων 72.

Συμπλήρωσις καὶ καταρτισμὸς τοῦ νέου Διοικ. Συμβουλίου

Τὸ οὕτως ἐκλεγέν ὑπὸ τῶν ἑταίρων νέον Συμβούλιον συνελθὼν τῇ 25 Φεβρουαρίου εἰς συνεδρίαν πρὸς πλήρη καταρτισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐξέλεξε μέλη τοῦ Συμβουλίου τοὺς κ. κ. Ἰάκωβον Χ. Δραγάτην, Γεώργιον Νικ. Βέλτσον καὶ Ἀντώνιον Χατζῆν, Ἀντιπρόεδρον δὲ τὸν κ. Δ. Παππούλιαν καὶ Γραμματέα τὸν κ. Γ. Π. Οἰκονόμον.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1922
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε.

Οί υπογεγραμμένοι, αποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1922, προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 321 τῆς 28ης Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐγγράφου αὐτῆς, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέξεως τῆς τοῦ λήξαντος ἔτους 1922 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμειακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμ. 1921 Δρ.	4,685.60
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . . »	206,657.10
» ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ . . . . . »	97,382.75
» ἀπὸ κληρωθείσας εἰς τὸ ἄρτιον εἴκοσιν (ἀριθ. 20) ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δανείου Ἑμύ- νης 1907 . . . . . »	7,840.—
» ἀπὸ ἐπιστροφὰς χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνυσκαφὰς κλπ. . . . . »	3,017.25
Σύνολον . . . . Δρ.	319,582.70

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	Δρ.	152,665.65
Κατατεθέντα ἐν ὄψει παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ . . .	»	142,000.—
Πληρωθέντα εἰς ἀγορὰν πενήκοντα (ἀρ. 50) ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907 . . .	»	8,825.—
Κατατεθέντα στέμματα διαχειρίσεως ταμείου, παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ πρὸς λήψιν ἑβδομήκοντα τεσσάρων (ἀρ. 74) ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστικοῦ Λαχειοφόρου Δανείου 6 1/2 % τοῦ ἔτους 1922 . . .	»	7,400.—
Ἐπίλοιπον μερητῶν εὐρεθῆν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1922 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας . . .	»	8,692.05
Σύνολον . . .	Δρ.	<u>319,582.70</u>

Β' Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους . . .	Δρ.	146,457.15
» ἀπὸ ἐνοίκια ἀκινήτων . . .	»	140.—
» ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων δημοσιευμάτων . . .	»	3,472.90
» ἀπὸ εἰσφορὰς ἐταίρων . . .	»	1,655.—
» ἀπὸ συνδρομῆν τοῦ Δημοσίου . . .	»	50,000.—
» ἀπὸ ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα . . .	»	4,932.05
Σύνολον . . .	Δρ.	<u>206,657.10</u>

β') Ἔξοδα.

Πληρωθέντα εἰς μισθοὺς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . .	Δρ.	18,612.—
» εἰς ἔξοδα γραφείων . . .	»	8,378.50
» εἰς ἔξοδα Βιβλιοθήκης . . .	»	11,108.70
» εἰς ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις . . .	»	37,147.05
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	<u>75,246.25</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	75,246.25
Πληρωθέντα εἰς ἀνασκαφάς . . .	»		38,526.—
» εἰς δημοσιεύματα . . .	»		11,145.60
» εἰς διδασκαλίαν . . .	»		3,976.—
» εἰς ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . . .	»		15,589.75
» εἰς διάφορα ἔξοδα . . .	»		5,164.80
	Ἐν ὄλφ . . .	»	149,648.40
Περίσσευμα ἐσόδων τῆς χρήσεως 1922 . . .	»		57,008.70
	Σύνολον . . .	Δρ.	<u>206,657.10</u>

Γ' Γενικὸς Ἱσολογισμός.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922

ἀνήρχετο εἰς . . .	Δρ.	<u>1,010,249.30</u>	
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:			
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ . . .	Δρ.	8,692.05	
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας . . .	»	259,863.80	
3) » ἀκίνητα κτήματα . . .	»	17,847.50	
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς . . .	»	157,190.25	
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25	
6) » 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμου			
Λαρίσης 1890 . . .	»	20,193.75	
7) » 1694 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898.	»	171,795.75	
8) » 171 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης, 1907	»	6,635.75	
9) » 110 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατ. 1914	»	48,110.65	
10) » 204 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20	
11) » 500 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατ. 1920	»	97,100.—	
12) » 74 ὁμολογίας Ἐθ. Ἀναγκαστικοῦ Λαχειοφύρου			
Δανείου 1922. . .	»	7,400.—	
13) » 1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως			
καὶ μίαν ἀπόδειξιν φρ. 140 . . .	»	640.—	
14) » 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου .	»	25.—	
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	<u>902,108.95</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	902,108.95
15)	ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῆ Ἐθν. Τραπεζῆς	»	100,987.70
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῆ Λαϊκῆ Τραπεζῆς	»	5,220.65
17)	» προκατοβολάς	»	1,932.—
	Σύνολον	Δρ.	<u>1,010,249.30</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1922 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 1,010,249.30
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1921	»	953,240.60
2)	ἐκ τοῦ περιουσιῶντος ἐσόδων τῆς χρήσεως 1922	»	57,008.70
	Σύνολον	Δρ.	<u>1,010,249.30</u>

Α' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1922 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 1,010,249.30
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	8,692.05
2)	» κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἐκ. 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἐκ. 1918	»	18,460.20
11)	» 500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 300 ἐκ. 1920	»	97,100.—
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	894,043.95

	Ἐκ μεταφορὰς . . . Δρ.	894,043.95
12)	ἀπὸ 74 ὁμολογίας Ἐθν. Ἀναγκ. Λαχειοφ. Δαν. 1922	» 7,400. —
13)	» 1 ὁμολογίαν καὶ 1 ἀπόδειξιν δρ. 140 Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιώσως.	» 640 —
14)	» 30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτ. Δανείου.	» 25. —
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ	» 100,987. —
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	» 5,220.65
17)	» προκαταβολάς.	» 1,932.70
	Σύνολον . . . Δρ.	<u>1,010,249.30</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἦτοι «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κλπ., ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 3,472.90, αἵτινες ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ κεφάλαιον Α΄, ἄρθρον 3, ἦτοι ἐπὶ πλεόντων προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1,472.90.

Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἑταιρείας ἐξάγεται ὅτι αὕτη εἶναι ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν βιβλίων τοῦ τε λογιστηρίου καὶ τοῦ ταμείου. Ὅθεν προτείνομεν, ὅπως ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους 1922 θεωρηθῇ ὡς ὀρθῶς ἔχουσα καὶ ἐπικυρωθῇ ὁ τε Ἰσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1922, συγχρόνως δὲ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Συνελεύσεως τῷ ἐνδελεγῶς ἐποπτεύοντι Διοικητικῷ Συμβουλίῳ καὶ ἔπαινος εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1922

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Θ. ΒΟΡΕΑΣ

Γ. Ν. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1923

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ὁ παρ' ἡμῶν ὡς ἐλεγκτῶν ἐνεργηθεὶς ἐτήσιος ἔλεγχος ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1923 ἐξήγαγε τὰ κάτωθι πορίσματα, ἅπερ λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν πρὸς τὴν Συνέλευσιν.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις

Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβ. 1922 Δρ.	8,692.05
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . . »	116,775.70
» ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . . . . . »	71,863.50
Σύνολον . . . . Δρ.	<u>197,331.25</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . Δρ.	110,089.90
Κατατεθέντα ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . . . . . »	2,907 20
» ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . . . . . »	1,142.90
Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 . . . . . »	83 191.25
Σύνολον . . . . Δρ.	<u>197,331.25</u>

Β' Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.**α') Ἔσοδα.**

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους.	Δρ.	99,332.20
» ἀπὸ πωληθέντα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.	»	10,668.50
» ἀπὸ ἐτησίας εἰσφορὰς ἐταίρων.	»	3,860.—
» ἀπὸ ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	»	1,965.—
» ἀπὸ ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	»	950.—
Σύνολον	»	<u>116,775.70</u>

β') Ἔξοδα.

Πληρωθέντα εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις.	Δρ.	45,121.10
» εἰς ἔξοδα γραφείων.	»	4,775.—
» εἰς ἔκδοσιν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.	»	48,051.45
» εἰς ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	»	5,792.35
» εἰς διάφορα ἔξοδα	»	6,350.—
Ἐν ὄλῳ :	Δρ.	110,089.90
Περίσσειμα ἐσόδων τῆς χρήσεως 1923	»	6,685,80
Σύνολον	Δρ.	<u>116,775.70</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.**α') Ἐνεργητικόν.**

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς.	Δρ.	<u>1,016,935.10</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	»	83,191.25
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα.	»	17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.	»	157,190.25
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>518,092.80</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	518,092.80
5)	ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομμυρίων 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἑκατομμυρίων 1918	»	» 18,460.20
11)	» 500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 300 ἑκατομμυρίων 1920.	»	97,100.—
12)	» 74 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1600 ἑκατομμυρίων 1922 . . .	»	7,400.—
13)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140. .	»	640.—
14)	» 30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
15)	» καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῆ Ἐθν. Τραπέζῃ.	»	32,031.40
16)	» καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῆ Λαϊκῆ Τραπέζῃ	»	6,363.55
17)	» προκαταβολάς.	»	1,932.—
	Σύνολον . . .	Δρ.	<u>1,016,935.10</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 1,016,935.10

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1922 . . .	»	1,010,249.30
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος ἐσόδων τοῦ ἔτους 1923. .	»	6,685.80
	Σύνολον . . .	Δρ.	<u>1,016,935.10</u>

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31	
Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς	Δρ. <u>1,016.935.10</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :	
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ. 83,191.25
2) » τὸ κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	» 17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	» 157,190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	» 88,154.25
6) » 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	» 20,193.75
7) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	» 171,795.75
8) » 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	» 6,635.75
9) » 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἐκ. 1915	» 48,110.65
10) » 204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἐκ. 1918	» 18,460.20
11) » 500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 300 ἐκ. 1920	» 97,100.—
12) » 74 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Ἀναγκ. Δανείου 1600 ἐκατομ. 1922	» 7,400.—
13) » 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως ἐκ φρ. 140	» 640.—
14) » 30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	» 25.—
15) » καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ	» 32,031.40
16) » καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ	» 6,363.55
17) » προκαταβολὰς	» 1,932.—
Σύνολον	Δρ. <u>1,016,935.10</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἧτοι «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κλπ., ἕξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 10,668.50, αἵτινες ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 3, ἧτοι

εἰσεπράχθησαν ἐπὶ πλέον τῶν προϋπολογισθέντων δραγμαὶ 5,668.50. Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου ἐξάγεται ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν βιβλίων τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν προτείνομεν ὅπως ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους 1923 θεωρηθῆ ὀρθῶς ἔχουσα καὶ ἐπικυρωθῆ ὁ τε Ἴσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1923.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Φεβρουαρίου 1924

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΘΕΟΦ. ΒΟΡΕΑΣ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Γ. Ν. ΒΕΛΤΣΟΣ

1924

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1924

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1924 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἐπιτελέσασα τὸ ἑαυτῆς καθήκον, ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὴν Συνέλευσιν τὸ πόρισμα αὐτοῦ, ἔχον ὡς ἑξῆς:

α') Χρηματικόν.

1. Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν εἰρηθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.	Δρ.	83,191.25
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	»	340,496.70
» ἀπὸ ἐπιστροφᾶς χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν	»	20,332.50
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>444,020.45</u>

2. Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρ.	223,813.25
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ)	»	198,781.—
» εἰς προκαταβολὰς (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ τῶν προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφάς)	»	20,332.50
Ἐπίλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924	»	1,093.70
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>444,020.45</u>

β') Ἔσοδα καὶ ἔξοδα

1. Ἔσοδα

Ἄπο μερίσματα καὶ τόκους	Δρ.	103,820.80
» ἐνοίκια ἀκινήτων	»	300.—
» ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	20,245.50
» εἰσφορὰς ἐταίρων	»	3,750.—
» συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	162,380.40
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>340,496.70</u>

2) Ἔξοδα

Εἰς μισθοὺς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρ.	54,238.65
» ἔξοδα γραφείων	»	14,128.15
» ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	22,330.25
» ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	39,913.—
» ἀνασκαφὰς	»	45,431.20
» δημοσιεύματα	»	25,962.—
» διδασκαλίαν	»	600.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	18,278.20
« διάφορα καὶ ἔκτακτα ἔξοδα	»	2,931,80
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>223,813.25</u>
Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1924	»	116,683.45
Σύνολον	Δρ.	<u>340,496.70</u>

γ') Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου

1924 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 1,133,618.55

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἄπο μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,093.70
2) » τὸ κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863.80
3) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157,190.25
Εἰς μεταφορὰν	»	<u>418,147.75</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	418,147.75
4)	Ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
5)	» 75 » » Δανείου σιδηροδρόμων Πειραιῶς—Λαρίσης	»	20,193.75
6)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
7)	» 171 » Ἐθν. Δαν. Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
8)	» 110 » Ἐθν. Δαν. 500 ἑκατομ. 1914	»	48,110.65
9)	» 204 » Ἐθν. Δαν. 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20
10)	» 500 » Ἐθν. Δαν. 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
11)	» 74 » Ἐθν. Ἀναγκ. Δανείου 1922	»	7,400.—
12)	» 1 » Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιή- σεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχ. 140. . .	»	640.—
13)	» 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτ. Δανείου	»	25.—
14)	» καταθέσεις παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ . .	»	230,812.40
15)	» καταθέσεις παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . .	»	6,363.55
16)	» προκαταβολάς.	»	1,932.—
17)	» ἀκίνητα κτήματα.	»	17,847.50
	Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	<u>1,133,618.55</u>
	Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>1,133,618.55</u>
	ἀποτελούμενον		
1)	Ἐκ τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1923.	Δρ.	1,016,935.10
2)	Ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1924.	»	116,683.45
	Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	<u>1,133,618.55</u>

δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924			
	ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>1,133,618.55</u>
	ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,093.70
2)	» Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας.	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς . . .	»	157,190.25
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	<u>435,995.25</u>

		Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	435,995.25
5)	Ἀπὸ 405	ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δαν. 1889	»	88,154.25
6)	» 75	» Ἐθνικοῦ Δανείου σιδηρο- δρομῶν Πειραιῶς—Λαρίσης.	»	20,193.75
7)	» 1697	ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171	» Ἐθν. Δαν. Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110	» Ἐθν. Δαν. 500.000.000 1904	»	48,110.65
10)	» 204	» Ἐθν. Δαν. 75.000.000 1918	»	18,460.20
11)	» 500	» Ἐθν. Δαν. 300.000.000 1920	»	97,100.—
12)	» 74	» Ἐθν. Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1.600.000.000 τοῦ ἔτους 1922	»	7,400.—
13)	» 1	» Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιοποιή- σεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δρ. 140	»	640.—
14)	» 30	» Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ	Ἐθν. Τραπεζῇ	»	230,812.40
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ	Λαϊκῇ Τραπεζῇ	»	6,363.55
17)	» προκαταβολὰς.		»	1,932.—
		Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	<u>1,133,618.55</u>

Γίνεται τέλος μνεῖα, ὅτι ἀνεγράφησαν αἱ ἀξίαι τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν καὶ μετοχῶν οἷαι ἦσαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς περιελεύσεως αὐτῶν τῇ Ἐταιρείᾳ, ὡς ἐπίσης ἀνεγράφη ὡς ἀξία τῶν ἀκινήτων κτήσεων ἢ ἀρχικῆ τοιαύτη χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὅπ' ὄψιν αἱ ἀξίαι κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1924, καθόσον τοιοῦτο σύστημα ἐκράτησε παρὰ τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ. Περαινοῦσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία, προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως αὕτη ἐγκρίνη τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἴσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1924.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰανουαρίου 1925.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία
 ΑΓΓΕΛ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
 Π. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
 Ε. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπο- λογισμὸς		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Εἰσπραχθέντα					
Κεφ.	Ἀρθρ.				Ἐπι- πλέον	Ἐπι- ἔλατιον				
A'	1	Μερίσματα τόκοι	97,863	146,457	15	48,594	15	—	—	
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140	140	—	—	—	—	—	
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	2,000	3,472	90	1,472	90	—	—	
B'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	2,100	1,665	—	—	—	445	—	
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	65,000	50,000	—	—	—	15,000	—	
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	31,875	—	—	—	—	31,875	—	
»	2	Ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	3,600	4,932	05	1,332	05	—	—	
»	3	Περίσσευμα ἔτους 1920	32,435	55	—	—	—	32,435	55	
Σύνολον			235,013	55	206,657	10	51,399	10	79,755	55

Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω εἰσπραχθέντων ἐσόδων ὑπὸ Κεφ. Α', ἄρθρ. 3.
ἦτοι ἐκ δημοσιευμάτων.

Ἐκ πώλησεως ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	Δραχ.	2,212.50
» » » τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	»	400.—
» » » τοῦ καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μου- σείου ὑπὸ Η. G. Lolling	»	25.—
» » » τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία: «Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν»	»	60.—
» » » τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβερᾶου: «Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπό- λεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1899»	»	140.—
» » » τοῦ συγγράμματος Χ. Τσοῦντα: «Αἱ προϊ- στορικαὶ ἀκροπόλεις Διμνίου καὶ Σέ- σλου»	»	480.—
» » » τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου: «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων, μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν»	»	15.—
» » » τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν Λυκοσοῦρα Μου- σείου ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου	»	15.—
» » » τοῦ συγγράμματος Γ. Π. Οἰκονόμου: «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας»	»	15.—
» » » τοῦ συγγράμματος Β. Στή: «Σούνιον»	»	72.—
» » » τοῦ συγγράμματος Γ. Π. Οἰκονόμου: «De profusionum receptaculis sepulcra- libus»	»	38.40
Ἐν ὅλῳ . . . Δραχ.		<u>3,472.90</u>

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 1922

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Ἐνταλθεῖ- σαι πλη- ρωμαὶ	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον
Κεφ.	Ἀρθρ.				
A'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	19,692	— 18,612	— 1,080
»	2	Ἐξοδα γραφείων	14,440	— 8,378 50	6,061 50
»	3	Ἐξοδα βιβλιοθήκης	20,000	— 11,108 70	8,891 30
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	48,000	— 37,147 05	10,852 95
B'	1	Ἀνασκαφαὶ	50,000	— 38,526	— 11,474
»	2	Δημοσιεύματα	42,000	— 11,145 60	30,854 40
»	3	Διδασκαλία	15,000	— 3,976	— 11,024
Γ'	1	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	16,000	— 15,589 75	410 25
»	2	Διάφορα ἔξοδα	9,000	— 5,146 80	4,716 75
Σύνολον . . .			235,013 55	149,648 40	85,365 15

Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω γενομένων ὑπὸ Κεφ. Β', ἐξόδων Ἀρθρ. 1 ἀνασκαφῶν, καὶ Κεφ. Β', Ἀρθρ. 2, δημοσιευμάτων.

α') Ἀνασκαφαί.

Ἀνασκαφαὶ Ὁδείου Περικλέους . . . . . Δρ.	2,000.—
» Ἐπιδαύρου	3,037.50
» Ἀμφιαρείου	7,435.—
» Θηβῶν	3,985.30
» Νικοπόλεως	4,998.—
» Ἀλυζίας Ἀκαρνανίας	5,190.—
» Κρανῶνος Θεσσαλίας	5,017.35
» Θηβῶν (Ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου)	4,000.—
» Σίφνου (ἔξερεινήσις Πύργων)	1,375.90
» Θεσπιῶν (πρὸς ἐπανίδρυσιν τοῦ τροπαίου τοῦ Ἐπαμεινώνδου)	325.—
» Κλαζομενῶν	494.15
» Ἐφέσου	667.80
Σύνολον	<u>38,526.—</u>

β') Δημοσιεύματα.

τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1920 καὶ 1921 . . . . Δρ.	2,019.70
τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας 1916-1919	4,259.50
τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας 1920	238.—
τοῦ συγγράμ. Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου : «Γραπταὶ στήλαι Δημητριάδος-Παγασῶν»	1,111.65
τοῦ συγγράμ. Δ. Κεραμοπούλου περὶ «Ἀποτυμπανισμοῦ»	1,040.75
Διὰ συνδρομῆν πρὸς ἐκδοσιν τῶν καταλοίπων τοῦ καθηγητοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου	500.—
Διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ ἀπολογισμοῦ, ἐκλογικοῦ καταλόγου, ἐκθέσεως ἐξελεγκτ. ἐπιτροπείας κλπ.	1,976.—
Σύνολον	<u>11,145.60</u>

Διὰ τὴν ἐκδοσιν

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922

Ὁ Ταμίας
ΔΗΜ. ΛΙΒΑΔΑΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΡΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπο- λογισμού		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολο- γιθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Διαφορὰ		
Κεφ.	Ἀ0θ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἐλάττω	
A'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	149,915	—	99,332 20		50,582 80
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140	—			140 —
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	5,000	—	10,668 50	5,668 50	
B'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3,100	—	3,860 —	760 —	
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	65,000	—			65,000 —
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	63,125	—	1,965 —		61,160 —
»	2	Ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	1,100	—	950 —		150 —
»	3	Περίσσειμα ἔτους 1920	32,435 55				32,435 55
		Σύνολον	319,815 55	116,775 70		6,428 50	209,468 35
<p>Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω εἰσπραχθέντων ἐσόδων ὑπὸ κεφάλαιον α΄ ἀρθρ. 3 ἦτοι ἐκ δημοσιευμάτων</p>							
»	»	»	»	»	»	»	9,637.50
»	»	»	»	»	»	»	560.—
»	»	»	»	»	»	»	25.—
»	»	»	»	»	»	»	60.—
»	»	»	»	»	»	»	10.—
»	»	»	»	»	»	»	50.—
»	»	»	»	»	»	»	100.—
»	»	»	»	»	»	»	100.—
»	»	»	»	»	»	»	20.—
»	»	»	»	»	»	»	40.—
»	»	»	»	»	»	»	16.—
»	»	»	»	»	»	»	50.—
							<u>10,668.50</u>

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1923

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολο- γισθέντα	Ἐνταλθεῖ- σαι πληρωμαὶ	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἄρθρ.					
A'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	46,812	—	45,121 10	1,690 90
»	2	Ἐξοδα γραφείων	16,000	—	4,775	11,225 —
»	3	Ἐξοδα βιβλιοθήκης	20,000	—	—	20,000 —
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	20,000	—	—	20,000 —
B'	1	Ἀνασκαφαὶ	90,000	—	—	90,000 —
»	2	Δημοσιεύματα	75,000	—	48,051 45	26,948 55
»	3	Διδασκαλία	15,000	—	—	15,000 —
Γ'	1	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	15,000	—	5,792 35	9,207 65
»	2	Διάφορα ἐξοδα	22,003 35	—	6.350 —	15,653 35
Σύνολον . . .			319.815 55	—	110,089 90	209,725 65

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923

Ὁ Ταμίας καὶ ἄ. α.

ΜΙΧ. ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστὴς

ΓΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΡΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπο- λογομοϋ		Είδος ἐσόδων	Προϋπο- λογοσθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Εἰσπραχθέντα				
Κεφ.	Αριθμ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἐλάττων			
Α'	1	Μερίσματα	171,396	— 103,820	80	—	— 67,575	20	
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140	— 300	—	160	—	—	
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	10,000	— 20,245	50	10,245	50	—	
Β'	2	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3,100	— 3,750	—	650	—	—	
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	65,000	— 50,000	—	—	—	15,000	
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	221,339	— 162,380	40	—	—	58,958	60
»	1	Ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	1,100	—	—	—	—	1,100	—
Σύνολον			472,075	— 340,496	70	11,055	50	142,633	80

Ἀνάλυσις τοῦ Κεφαλαίου Α', ἀρθρον 3.

« Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων ».

1)	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δραχ.	17,785.—
2)	Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας	»	1,375.—
3)	Π. Καββαδία: Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	»	230.—
4)	Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυγίας λείψανα ἐκ τῆς ΑΕ 1902	»	70.—
5)	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος, τόμος 1ος 1906	»	50.—
6)	Χρήστου Τσούντα Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	»	105.—
7)	Γ. Παπαβασιλείου: Περί τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	»	7.50
8)	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσοῦρᾳ Μουσείου. 1911	»	78.—
9)	Γ. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	»	9.—
10)	Α. Κεραμοπούλλου: Δελφῶν τοπογραφία. 1912-1917	»	50.—
11)	Β. Στάη: Σούνιον. 1920	»	86.—
12)	Α. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμός. 1923	»	400.—
Ἐν ὅλῳ			Δραχ. 20,245.50

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1924

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολο- γισμοῦ	Δαπανη- θέντα	Διαφορὰ ἐπὶ ἐλαττων		
Κεφ.	Ἀριθ.						
A'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	55,212	— 54,238	65 973	35	
»	2	Ἔξοδα γραφείων	16,000	— 14,128	15	1,871	85
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	100,000	— 22,330	25	77,669	75
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	40,000	— 39,913	—	87	—
B'	1	Ἀνασκαφαὶ	100,000	— 45,431	20	54,568	80
»	2	Δημοσιεύματα	100,000	— 25,962	—	74,038	—
»	3	Διδασκαλία	15,000	— 600	—	14,400	—
I'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	20,000	— 18,278	20	1,721	80
»	2	Ἐκτακτοὶ δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα	25,863	— 2,931	80	22,931	20
Σύνολον			472,075	— 223,813	25	248,261	75

Ἀνάλυσις κεφαλαίου B',
ἄρθρον 1, «Ανασκαφαί».

1)	᾿Ωδείου Περικλέους . Δρχ.	5000.—
2)	᾿Αμφιαρείου . . . . . »	9997.—
3)	Νέας ᾿Αγιάλου . . . . . »	8000.—
4)	Φερῶν . . . . . »	3411.70
5)	Νικοπόλεως . . . . . »	8000.—
6)	Στυμφάλου . . . . . »	2992.—
7)	᾿Επιδάουρου . . . . . »	2121.—
8)	Κυκλάδων . . . . . »	3000.—
9)	Κρήτης (εἰς θέσιν Νί- ρου Χάνι) . . . . . »	2909.50
Σύνολον Δρχ.		<u>45431.20</u>

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων
ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

α)	Ἔσοδα . . . . . Δρχ.	340,496.70
β)	Ἔξοδα . . . . . »	223,813.25
Περίσσευμα . . . . . »		<u>116,683.45</u>

Ἐν ᾿Αθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924

᾿Ο Ταμίας

ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

᾿Ο Λογιστὴς

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΞΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1922.

A' Έκδοθέντα

1) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1916-19 (εἰς ἓνα τόμον) εἰς ἀντίτυπα 498.

B' Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς				2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας			
Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Ἐισπρα- χθὲν ποσὸν	Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Ἐισπρα- χθὲν ποσὸν
1889	1	50	50	1911	1	15	15
1898	1	»	50	1914	2	»	30
1899	1	»	50	1915	9	»	135
1914	4	»	200	1916-19	11	20	220
1915	2	»	100	—	—	—	—
1916	3	»	150	—	—	—	—
1917	5	»	250	—	—	—	—
1918	7	»	350	—	—	—	—
1919	17	»	850	—	—	—	—
* Ἀθροισμα τεύχη	41	»	2050	—	—	—	—
1919γδ	2	25	50	—	—	—	—
1918δ	9	12,50	112	—	—	—	—
		* Ἀθροισμα	2212	* Ἀθροισμ.	23	—	400
			50				

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Αἰξῶν ἀριθ.	Τίτλος βιβλίου	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθέν ποσόν
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Τόμος 1, 1899	1	25	25
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	2	30	60
3	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβερᾶου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸ 1885 μέχρι τοῦ 1890, 1906/7	4	35	140
4	X. Τσοῦντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου, 1908	2	100	200
»	X. Τσοῦντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου 1908	8	35	280
5	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	2	7 50	15
6	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας. 1911	5	3	15
7	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας 1915	5	3	15
8	B. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	8	40
»	B. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	6 40	32
9	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulchralibus. 1921	6	6 40	38 40
	* Ἀθροισμα . . .			860 40

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δρ.	2,212.50
2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας . .	»	400.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας .	»	860.40
Σύνολον . . .	»	<u>3,472.90</u>

Γ') Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς				2) Πρακτικά Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας	
Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι
1910	1	*Ἐκ μεταφ.	14	1909	2
1911	1	1916	4	1910	3
1912	1	1917	6	1911	3
1913	2	1918	6	1912	3
1914	4	1919	13	1913	2
1915	5			1914	4
				1915	9
Εἰς μεταφ.	14	*Ἀθροισμ.	43	1916-19	178
Σειρὰ τευχῶν 1918δ	τεύχη 3	--	--	*Ἀθροισμ.	204

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας.

Ἀριθμὸς ἀριθμῶν	Τίτλος βιβλίου	Διανεμηθέντες τόμοι
1	H. G. Lolling : Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος. 1899	1
2	Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1 ^{ère} session, Athènes 1905. 1905	1
3	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως 1906	1
4	Γ. Παπαθασιλείου : Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922

Ο Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1923

Α' Έκδοθέντα.

1)	Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς	τοῦ ἔτους 1920 εἰς ἀντίτυπα	500
2)	»	» » 1921 »	500
3)	Πρακτικά Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας	» » 1920 »	500
4)	»	» » 1921 »	500
5)	Ὁ ἀποτυμpanισμός, ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. 1923	. . . . .	<u>500</u>

Β' Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς

Σειρὰ τῶμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθέν ποσόν	Σειρὰ τῶμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθέν ποσόν
1883	1	50	50	Ἐκ μεταφ.	18	50	900
1884	1	»	50	1913	1	»	50
1885	1	»	50	1914	4	»	200
1886	1	»	50	1915	10	»	500
1887	1	»	50	1916	14	»	700
1889	2	»	100	1917	15	»	750
1896	2	»	100	1918	12	»	600
1898	1	»	50	1919	20	»	1000
1899	1	»	50	1920	45	»	2250
1903	2	»	100	1921	52	»	2600
1909	2	»	100				
1910	1	»	50	Ἔθροισμα	191		9550
1911	1	»	50	Σειρὰ τευχῶν			
1912	1	»	50	19188	7	τιμὴ τεύχους	
Εἰς μεταφ.	18	»	900	—	—	12 50	87 50
						Ἄθρο	9637 50

2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

1878/80	1	15	15	Ἐκ μεταφ.	4	15	60
1909	1	»	15	1916/19	10	20	200
1912	1	»	15	1920	11	15	165
1915	1	»	15	1921	9	»	135
Εἰς μεταφ.	4	»	60	Ἔθροισμα	34		560

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Ἀριθμὸς	Τίτλος βιβλίου	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπρα- χθέν ποσὸν
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου τόμος 1. 1899 .	1	25	25
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθε- νῶν. 1900	2	30	60
3	Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυαγίας λείψανα (ἐκ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1902)	1	10	10
4	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως 1906	1	50	50
5	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι 1890. 1906-7	1	100	100
6	X. Τσουντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέακλου. 1908	1	100	100
7	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρ- χιῶν τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊ- κῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1	20	20
8	K. Κουρουγιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκο- σοῦρᾳ Μουσείου. 1911	5	8	40
9	B. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶ- νος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	2	8	16
10	Ἄντ. Κερραμοπούλου: Ἀποτυμpanισμός. 1920	2	25	50
Ἄθροισμα				471

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς . . . . . Δρ.	9,637,50
2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας . . . . . »	560.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	471.—
Σύνολον . . . Δρ.	<u>10.668,50</u>

Γ' Διανεμηθέντα

1. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς				2. Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας			
σειρὰ τόμων	διανεμηθέν- τες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέν- τες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέν- τες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέν- τες τόμοι
1892	1	ἐκ μεταφ.	11	1871/72	1	ἐκ μεταφ.	7
1894	1	1920	142	1877/78	1	1913	1
1895	1	1921	142	1889	1	1914	3
1916	2	—	—	1892	1	1915	4
1917	2	—	—	1910	1	1916-19	4
1818	2	—	—	1911	1	1920	170
1819	2	—	—	1912	1	—	—
11		ἄθροισμα	295	εἰς μεταφ.	7	ἄθροισμα	189

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

αὐτῶν ἀριθμὸς	Τίτλος βιβλίου	Διανμηθέντες τόμοι
1	X Τσοῦντα: Λί προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	1
2	Ἄ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912 1917	1
3	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	1
4	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcra libus. 1921	38
5	Ἄ. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμὸς. 1923	223
Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923		
Ὁ Δοκιστής Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ		

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

A' Έκδοθέντα

Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς τοῦ ἔτους 1922 εἰς ἀντίτυπα 500

B' Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς

σειραὶ τόμων	πωληθέν- τες τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπραχθέν ποσόν	σειρὰ τόμων	πωληθέν τες τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπραχθέν ³ ποσόν
1883	2	60	120	ἐκ μεταφ.	55		3210
1884	2	60	120	1906	2	60	120
1885	2	60	120	1907	2	60	120
1886	1	50	50	1908	2	60	120
»	2	60	120	1909	2	60	120
1887	1	50	50	1910	3	60	180
»	2	60	120	1911	2	60	120
1888	1	50	50	1912	2	60	120
»	2	60	120	1913	2	60	120
1889	1	50	50	1914	1	50	50
»	2	60	120	»	5	60	300
1890	1	50	50	1915	1	50	50
»	2	60	120	»	9	60	540
1891	2	60	120	1916	10	50	500
1892	1	50	50	»	12	60	720
»	2	60	120	1917	10	50	500
1893	1	50	50	»	11	60	660
»	2	60	120	1918	11	50	550
1894	1	50	50	»	12	60	720
»	2	60	120	1919	11	50	550
1895	2	60	120	»	13	60	780
1896	2	60	120	1920	12	50	600
1897	2	60	120	»	16	60	960
1898	2	60	120	1921	16	50	800
1899	2	60	120	»	1	30	30
1900	2	60	120	»	17	60	1020
1901	2	60	120	1922	23	50	1150
1902	2	60	120	»	1	30	30
1903	2	60	120	»	49	60	2940
1904	1	50	50	ἄθροισμα	313		
»	2	60	120	1911	τεύχ. 1γδ	15	15
1905	2	60	120	1913	» 1γδ	30	30
εἰς μεταφ.	55		3210	1914	» 2γδ	30	60
							17785

2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

σειρὰ τόμων	πωληθέν- τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπρα- χθέν ποσόν	σειρὰ τόμων	πωληθέν- τες τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπρα- χθέν ποσόν
1872/3	1	15	— 15			Ἐκ μετ.	240
1874/5	1	15	— 15	1894	1	15	15
1878	1	15	— 15	1895	1	15	15
1879	1	15	— 15	1912	2	25	50
1880	1	15	— 15	1913	1	15	15
1881	1	15	— 15	1913	2	25	50
1882	1	15	— 15	1914	3	25	75
1883	1	15	— 15	1915	1	15	15
1884	1	15	— 15	1915	3	25	75
1885	1	15	— 15	1916/19	4	20	80
1886	1	15	— 15	1616/19	4	25	100
1887	1	15	— 15	1920	12	15	180
1891	2	15	— 30	1920	5	25	125
1892	1	15	— 15	1921	11	15	165
1893	1	15	— 15	1921	7	25	175
Εἰς μεταφορὰν 240				Ἐν ὅλῳ			1375

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Ἀριθμὸς ἀριθμὸς	Τίτλος βιβλίου	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθέν ποσόν
1	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900.	1	30	30
»	»	4	50	200
2	Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυαγίας λείψανα (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ΑΕ 1902)	1	10	10
»	»	2	30	60
3	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος τόμος 1ος. 1906	1	50	50
4	Χ. Τσοῦντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμνίου καὶ Σέσκλου. 1908	3	35	105
5	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1	7	7
6	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρῳ Μουσείου. 1911	2	3	6
»	»	4	8	32
»	»	2	20	40
7	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	3	3	9
8	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912, 1917.	2	25	50
9	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	6	30
»	»	3	8	24
»	»	2	15	30
10	Α. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμpanισμός. 1923.	16	25	400
Ἔθροισμα				1085
				50

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς	Δρ.	17,785.—
2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας	»	1,375.--
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας	»	1,085.50
Σύνολον	Δρ.	<u>20,245.50</u>

Γ' Διανεμηθέντα

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς				2) Πρακτικά Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας			
σειρὰ τόμων	διανεμη- θέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμη- θέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμη- θέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμη- θέντες τόμοι
1900	1	ἐκ μεταφ.	21	1900	1	ἐκ μεταφ.	17
1901	1	1916	2	1901	1	1916-19	4
1902	2	1917	2	1902	1	1920	4
1903	2	1918	1	1903	1	1921	49
1904	1	1919	4	1906	1	—	—
1905	2	1920	7	1907	1	—	—
1908	1	1921	8	1908	1	—	—
1909	2	1922	139	1909	1	—	—
1910	2	ἄθροισμα	184	1910	1	—	—
1911	2	τευχῶν	τεύχη	1911	1	—	—
1912	2	1905γδ	1	1912	1	—	—
1913	1	1908γδ	1	1913	1	—	—
1914	1	1918δ	1	1914	1	—	—
1915	1	—	—	1915	4	—	—
εἰς μεταφ.	21	—	—	εἰς μεταφ.	17	ἄθροισμα	<u>74</u>

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Αἰτίων ἀριθμός	Τίτλος βιβλίου	Διανεμηθέντες τόμοι
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, τόμος 1ος Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος α': Ἀρχαῖκαί ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφ. 1899	2
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	2
3	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. 1900	2
4	Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων ἐκ τῆς ΑΕ 1902	1
5	Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905. 1905	1
6	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. 1905	4
7	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβερᾶου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. 1906/7	3
8	Χρ. Τσουντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	1
9	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παρατήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1
10	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας. 1911	2
11	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	2
16	Γ. Γαρδικα: Ἀρχαιολογικὰ μελετήματα. 1915	1
17	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912, 1917	1
18	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	3
19	Γ Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	2
20	Α. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμpanισμός. 1923	1
Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924		
Ὁ Λογιστὴς		
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ		

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Λεωφόρος Πανεπιστημίου 20).

1. *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1837-1930* (ΑΕ 1-69: πρβ. πινάκιον παρὰ <Β. Λεο- Δραχ. νάρδω>, Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1-3). Σχῆμα 4ον.
(Περίοδος Α'): τόμος 1-16 (1837—1860).
1837-1843: τεύχη α'-ιβ', ιγ' (καὶ ιδ') ιε' (τεύχος ιϛ' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη),
ιζ'-κθ'. 1852 1860: τεύχη λ'-νε' πωλοῦνται ἰάδε τὰ τεύχη: α', β', γ',
δ', ιθ', κβ'-κθ', ν', να', νγ'-ιε' ἕκαστον τεύχος . . . . . 10.—
Περίοδος Β': τόμος 17-21 (1862—1874)
1862: τεύχη α'-ιβ' (τὰ τεύχη θ'—ιβ' ἐξεδόθησαν τῇ 1863) ἕκαστον τεύχος 10.—
1869: τεύχος ιγ' 1870: τεύχος ιδ' 1872: τεύχη ιε' καὶ ιϛ' (τὸ ιϛ' ἐξε-
δόθη τῷ 1873) 1874: τεύχος ιζ' ἕκαστον τεύχος . . . . . 30.—
Περίοδος Γ': τόμος 22-62 (1883—1923).
1883-1923: εἰς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος' ἕκα-
στος τόμος . . . . . 250.—
Περίοδος Δ': τόμος 63 κ. ἐ. (1924 κ. ἐ.).
1924, 1925/6 (εἰς ἓνα τόμον), 1927/8 (εἰς ἓνα τόμον ὑπὸ ἐκτύπωσιν), 1929
(ὑπὸ ἐκτύπωσιν, 1930 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν) εἰς τόμος κατ' ἔτος μετὰ μο-
νοστήλου κειμένου' ἕκαστος τόμος . . . . . 250.—
2. *Εὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, ὑπὸ Ἀλε-
ξάνδρου Λαμπροπούλου* τόμος 1ος: 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες
η'+στήλαι 550. 1902 . . . . . 50.—
3. *Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1837-1929* (ΠΑΕ 1-84: πρβ. πινάκιον
ἐν ΠΑΕ 1921 σ. 77-79).
(Περίοδος Α'): τόμος 1-13 (1837—1849/8).
1-3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α'—Γ' συνε-
δριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. <Ἐκδοσις 1η>.
'Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
4 (1839/40): Πρακτικά τῆς Δ' συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιο-
λογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα
16ον, σελίδες 77. 1840 (Δὲν πωλεῖται). —
5 (1840/41): Πρακτικά τῆς Ε' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις
'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί.
Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —
6 (1841/42): Πρακτικά τῆς Ζ' (γράφε: Γ') Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν
'Αθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ
γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 . . . . . 10.—
7-11 (1842/3-1846/7): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαιτέρως.
1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α'—ΙΑ' Γενικῆς συ-
νεδριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκδοσις 2α.
'Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, πίναξ 1. 1846 (γράφε:
1847). Δὲν πωλεῖται. —

- 12 (1847/48): Πρακτικά τῆς IB' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848 . . . . . 10.—
- 13 (1848/49): Πρακτικά τῆς ΙΓ' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849 . . . . . 10.—
(Περίοδος Β'): τόμος 14—25 (1858/9-1869/70).
- 14 (1858/59): Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον, σελίδες α' + 43. 1859 . . . . . 10.—
- 15-25 (1859/60-69/70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: τυχὴ ἑνδεκα: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἐξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον ἕκαστον τεύχος. . . . . 10.—
(Περίοδος Γ'): τόμος 26 κέ. (1870/71 κέ.).
- 26-74 (1870/71-1919): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ. — 1902, 1903 κέ.—1906 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ —1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον). Σχῆμα 8ον ἕκαστος τόμος . . . . . 50.—
- 75-84 (1920-1929): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921, 1922/4 (εἰς ἓνα τόμον), 1925/6 (εἰς ἓνα τόμον), 1927, 1928 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν), 1929 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). Σχῆμα 8ον ἕκαστος τόμος . . . . . 50.—
- 3Α. *Οργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.* (Τεύχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεύχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24, 1894. (Τεύχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1896. (Τεύχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεύχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41. 1912. (Δὲν πωλοῦνται). —
4. *Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου:* φυλλάδια τρία: 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15' δὲν πωλεῖται, 2ον: 1852 (σελίδες ια' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον' τὸ φυλλάδιον ἐκάτερον . . . . . 10.—
5. *Πρακτικά τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας ἢ ἀναγραφῆ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου.* Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853 . . . . . 10.—
6. *Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη).* Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860 . . . . . 1.—
7. *Ἐκδόσιμος Καστόρηξ:* Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευταῖαντος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879 . . . . . 30.—
- 7Α. *Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.* Τεύχος 1ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 124. 1887. Τεύχος 2ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 126. 1906. (Δὲν πωλοῦνται). —
8. *H. G. Lolling* Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθῆναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου' τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α': Ἀρχαῖαι ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 152 + η', πίναξ 1. 1899 . . . . . 120.—

9. Π. Καββαδίας· Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900 . . . . . 150.—
10. Π. Καββαδίας· Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900 . . . . . 30.—
- 10Α. <Βαλέριος Στάης>· Τὰ εἰρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ΑΕ 1902, στ. 145—173/4, εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι)+11. . . . . 50.—
11. *Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905 . . . . . 60.—
12. Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος· Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται : Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουγιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters), Σχῆμα 4ον, σελίδες β'+σὴλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906 . . . . . 250.—
13. P. Cavvadias+G. Kawerau· *Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890*. — Π. Καββαδίας+Γ. Καβερᾶου· Ἀνακαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ. Σχῆμα φύλλον, σὴλαι 150+σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7 . . . . . 500.—
14. Χρῆστος Τσουντας· Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου. Σχῆμα 4ον, σὴλαι 1F'+432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908 . . . . . 500.—
15. Γεώργιος Ἀ. Παπαβασιλείου· Περὶ τῶν ἐν Ἐθβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρημάτων ἑθβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. Σχῆμα 4ον, σὴλαι β'+108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910. . . . . 100.—
16. Κωνσταντῖνος Κουρουγιώτης· Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911 . . . . . 40.—
- 16Α. <Βασίλειος Λεονάρδος>· Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται) . . . . .
17. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος· Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915 . . . . . 40.—
18. Γεώργιος Κ. Γαρδικίας· Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915 . . . . . 10.—
19. Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917. 30.—
20. Βαλέριος Στάης· Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920. . . . . 30.—
21. Georgius P. Oeconomus· *De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921 . . . . . 40.—
22. Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Ὁ ἀποτυμπανισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923 . . . . . 50.—
23. Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος· Γραπτὰ σὴλαι Δημητριάδος — Παγασῶν. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκόνες 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἔγχρωμοι 10. 1928 . . . . . 1200.—

24. Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκόνες 86, πίνακες 2, γεωγραφικοὶ χάρται 3 1928 . . . . . 150.—
25. Ἰωάννης Γ. Γεννάδιος Ὁ Λόρδος Ἔλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογοῦντες ἐπιδρομεῖς 1440—1820 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς συγγράμματα:

1. Βασιλείου Λεονάρδου Ἡ Ὀλυμπία. Σχῆμα 8ον, σελίδες 352, πίνακες 2. 1901 . . . . . 50.—
2. Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου Ἐθναῖκά (= Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1917). Σχῆμα 4ον, σελίδες 503, εἰκόνες 212, πίνακες 1. . . . λίραι ἀγγλ. 6.—

Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἰσχύουσι διὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τοῦ μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἀποστολῆς τῶν ἀγοραζομένων παρακαλοῦνται νὰ φροντίζωσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν (77^{ος}-79^{ος}) τόμος τῆ 31. 5. 30.

ΤΥΠΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ - Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ - 3235
